













# SOURCES OF SANSKRIT LEXICOGRAPHY.

*Edited by order of the Imperial Academy of Sciences of Vienna.*

## VOLUME II.

# THE UNADIGANASŪTRA OF HEMACHANDRA,

*WITH THE AUTHOR'S OWN COMMENTARY*

Edited by

JOH. KIRSTE.

*With an Appendix, containing a Verbal Index to the Anekārthasamgraha, by  
Th. Zachariae.*

Vienna:

A. HÖLDER.

Bombay:

EDUCATION SOCIETY'S PRESS, BYCULLA.

---

1895.



अथ श्रीहेमचन्द्रसूरिर्विरचितमुणादिगणसूत्रं  
स्वोपज्ञटीकासहितम् ।

# THE UNADIGANASŪTRA OF HEMACHANDRA.

*WITH THE AUTHOR'S OWN COMMENTARY.*

Edited by  
JOHANN KIRSTE.

*With an Appendix, containing a Verbal Index to the Anekārthasamgraha, by  
Th. Zachariae.*

Vienna:  
ALFRED HÖLDER.

Bombay:  
EDUCATION SOCIETY'S PRESS, BYCULLA.

---

1895.



ALBRECHT WEBER

UND DEM ANDENKEN AN

W. D. WHITNEY

 Gewidmet

Von der Commission der Kaiserlichen Akademie  
der Wissenschaften für die Herausgabe der  
Quellschriften der Alt-Indischen  
Lexicographie.



Inscribed to

ALBRECHT WEBER

AND TO THE MEMORY OF

W. D. WHITNEY

**By the Committee of the Imperial Academy,  
superintending the Publication of the  
sources of Indian Lexicography.**





## PREFACE.

The present edition of Hemachandra's Uṇādigāṇasūtra is based on the following materials:—

*I, MSS. of the Uṇādigāṇasūtra.*

B., MS. Orient. fol. 1176 of the Royal Library of Berlin, see Prof. A. Weber, Catalogue, Vol. II. Part I., Nro. 1695. I would add to the description, given there, that 599 Sūtras have been given in the middle of the pages, and the remainder has been embodied with the Commentary, as well as that this fact is mentioned in the Ārya verse, found at the end of the MS.:—

अन्तर्गतानि सूत्राण्येतानि पृथक्कृतानि पठनार्थम् ।

शेषाणि विवरणान्तर्गतानि त्रिदुषावसेयानि ॥ १ ॥

The date appears to be the Southern Vikrama year 1604, Śrāvaṇa badi 14, a Thursday, Nakshatra Tishya, and it corresponds on this supposition according to Dr. Schram's calculation to August 2, 1548, which was a Thursday. Pushya or Tishya was the Nakshatra during two-thirds of the Tithi mentioned.

C., MS. Orient. fol. 740 of the Royal Library of Berlin, Weber, op. cit. Nro. 1682, containing Hemachandra's Śabdānuśāsana, Adhyāyas V—VII, with the Laghuvṛitti and Chūrṇi (see below under III, 6). The text alone of the Uṇādisūtras is appended to the second Pāda of the fifth Adhyāya, filling fols. 148, b—153, b. Fol. 149 is written by another hand, whereby the end of Sūtra 33, Sūtras 34—46, and the beginning of Sūtra 47 have been lost. Another lacuna extends from the end of Sūtra 57 to the beginning of Sūtra 61. Moreover, the Sūtras 70—76 and 181—183, which ought to occur on the same leaf are missing. The part of the MS. which gives the Uṇādis is dated Sāmvat 1470.

T., a MS. belonging to a Jaina library and obtained for me on loan from Mr. Bhagvāndās Kevaldās through the Committee of the Imp. Academy, which supervises the publication. It contains on 51 fols. numbered 1—51 and 650—700, both the text and the commentary, which are written continuously. It ends:—

इत्याचार्यहेमचन्द्रकृतं स्वोपज्ञोणादिगणसूत्रविवरणं समाप्तमिति ॥ छ ॥ म-  
न्यामं शत २८०० अष्टाविंशतिशतानि ॥ छ ॥ संवत् १४७६ वर्षे मार्गशीर्ष  
शुदि १४ गुरौ श्रीपत्तने लेखकजगन्नाथेन लिखितं ॥ छ ॥ छ ॥

Śrīpattana is Anhilvād or Pattan, the old capital of Gujarāt, and the date corresponds according to Dr. Schram's calculation to November 30, 1419, which was a Thursday.

V., MS. I, 306 (I, 87703) fols. 15, presented by Hofrath Bühler to the library of the Vienna University, and lent to me with the permission of the donor for this edition. The text, which is written in the middle of the pages, ends:—

इति प्रभुश्रीहेमचन्द्रसूरिविरचितमुणादिगणसूत्रं संपूर्णम् ॥ संवत् १६३४ वर्षे आ[श्व०] शु० ५ वार सोमे लिखि ॥ वा० श्रीहेमशीलगणेशिष्यमुनिवि-  
श्रमेण ॥ शुभं भवतु कल्याणमस्तु ॥

The commentary ends:—

इति उणादिगणसूत्रावचुरिः ॥ संपूर्णा ि[वजयशीलगणिनालेखि] ॥ शुभं  
भवतु ॥ छ ॥ श्रीरस्तु ॥ छ ॥ श्रीमा .....

In accordance with the meaning of the title *Avachūri*, the glosses contain only an abstract of the fuller explanation in the two other MSS. B and T, moreover, they frequently differ from the latter by giving other synonyms for the words etymologized. All these latter deviations have been entered in the Notes, while, of course, no mention has been made of the omissions. But, in order to give an idea, how the author of the *Avachūri* has treated the commentary, I print here in parallel columns the text of the two versions on the Sūtras 191 and 699:—

Edition.

Vienna MS.

एभ्य आणक् प्रत्ययो भवति ॥ कृपीड् सामर्थ्ये । कृपाणः खङ्गः ॥  
विषू सेचने । विषाणं शङ्कं करिदन्तश्च ॥ वृषू सेचने । वृषाणः ॥  
जिघृषाद् प्रागल्भ्ये । धृषाणो देवः ॥ मृषू सहने च । मृषाणः ॥ युषि  
सेवने सौत्रः । युषाणः ॥ द्रुहीच जिघासायाम् । द्रुहाणो मुखरः ॥  
प्रहीश् उपादाने । गृहाणः ॥ वृषाणादयः स्वप्रकृत्यथेवाचिनः सर्वेपि  
कर्तारि कारके विज्ञेयाः ॥ १९१ ॥

विषू० विषाणं शृंगं करिदंतश्च  
घषणाः देवाः युषि सेवने सौत्रः  
द्रुहाणः मुखरः वृषाणादयः स्वप्रकृ-  
त्यर्थवाचिनः सर्वेपि कर्तारि कारके  
विज्ञेयाः ॥ [१९१ ॥]

एभ्य उरिः प्रत्ययो भवति ॥ मसैच् परिणामे । मसुरिर्मरीचिः ॥  
असूच् क्षेपणे । असुरिः संप्रामः ॥ घसू अदने । घसुरिरग्निः ॥ ज-  
सूच् मोक्षणे । जसुरिः समाप्तिरग्निररणिः क्रोधश्च ॥ अगु गतौ । अ-  
ङ्गुरिः करशाखा । लले । अङ्गुलिः ॥ षहि मर्षणे । सहुरिः पृथिव्य-  
क्रोधनोऽनङ्गान्प्रामोन्वकारः सूर्यश्च ॥ ६९९ ॥

मुसुरिः मरीचिः असुरिः संप्रामः  
घघुरिः अग्निः जसुरिः समाप्तिः  
अशानिः अरणिः क्रोधश्च । अंगुरिः  
करशाखा ल अंगुलिः सहुरिः भूः  
अधोवनः अनङ्गान् रणः अधकारः  
सूर्यश्च ॥ [६९९ ॥]

In spite of the peculiarities shown by the MS. V its author seems to have had before him a text closely allied to that given by the MSS. C and

T, whereas the MS. B represents an independent version of the work, as will be shown in a special paper to be published in the Transactions of the Imperial Academy of Vienna. B is the most correct of all the four MSS., although the letters of the commentary are very small and not so well written as those of the MS. T, besides that it is tolerably free from clerical blunders; these,<sup>1</sup> that occur very frequently in the other MSS., as well as varieties of the verbal roots in the commentary have been passed over in the Notes. To ascertain the forms of the latter I had at my disposal the following MSS.:—

## II, MSS. of the Dhātupāṭha.

1. MS. Orient. fol. 1129 of the Royal Library of Berlin, see Weber, op. cit. Nro. 1644, containing on fols. 8, a—13, b the text of the Dhātupāṭha.

2. MS. Orient. fol. 770 of the Royal Library of Berlin, see Weber, op. cit. Nro. 1681, containing the Dhātupāṭha with Hemachandra's own commentary, the Dhātupārāyaṇa.

It may be useful to point out that Hemachandra's classification of the roots and his Anubandhas somewhat differ from those used by the Pāṇinean School. Hemachandra divides the roots into nine classes, the second and third of Pāṇini's system being lumped together. Roots of the first class receive no Anubandha or indicatory letter. To the eight others the following letters are appended:—*क* to the second, e. g. युक् । क्क; *च्* to the third, e. g. कुपच्; *ट्* to the fourth, e. g. सार्धट्; *त्* to the fifth, e. g. पिशत्; *प* to the sixth, e. g. कृतैप्; *य्* to the seventh, e. g. तनूयी; *श्* to the eighth, e. g. वृश्; *ण्* to the ninth, e. g. कुरण्. Among the other Anubandhas added to roots for various purposes the following differ from those used by Pāṇini, see Westergaard, Rad. p. 342:—

Pāṇini.	Hemachandra.
Anudātta	Anusvāra
Udāttet	after consonants a <sup>2</sup>
इ	उ
इर	ऊ
ई	ऐ
उ	ऊ
ऊ	औ
ऋ	इ or इ
ॠ	ई or ग

<sup>1</sup> Only for the text of the Sūtras they have been given.

<sup>2</sup> This a may be followed by other Anubandhas. After a series of roots belonging to the tenth class it has another meaning, see Westergaard, Rad. p. 377, § 35.

*III, MSS. of Hemachandra's Śabdānuśāsana*, all belonging to the Royal Library of Berlin.

1. MS. Orient. fol. 1125, Weber, op. cit. Nro. 1640. Adhyāyas I—V.
2. MS. Orient. fol. 1126, Weber, op. cit. Nro. 1641. Adhyāyas I—VI, 1.
3. MS. Orient. fol. 1129, Weber, op. cit. Nro. 1644. Adhyāyas I—IV, and Dhātupāṭha, see above under II, 1.
4. MS. Orient. fol. 1147, Weber, op. cit. Nro. 1645. Adhyāyas I—II, 2 with Laghuvṛitti and Chūrṇi (called twice Avachūrṇi and twice Avachūri).
5. MS. Orient. fol. 1140, Weber, op. cit. Nro. 1657. Adhyāyas VI—VII with Laghuvṛitti.
6. MS. Orient. fol. 740, Weber, op. cit. Nro. 1682. Adhyāyas V—VII with Laghuvṛitti; Chūrṇi, called Avachūrṇi, on Adhyāyas V, 3—VII, 4; see above under I, c.

The quotations from Hemachandra's grammar which occur in the commentary of the Unādiganaśūtra, have been identified in the Notes. For the Samjñās I refer the reader to Professor Kielhorn's paper in the Vienna Oriental Journal, vol. II, p. 21, sq.; I only add that Pāṇini's ङ् is replaced by ङ् in the terms आङ् । डी । णिङ् । माङ् । यङ्.

The Index contains all words explained. To those the formation of which is not taught in the text of the Sūtras has been added a C., and those not found in the Petersburg Dictionary have been marked by an asterisk. As regards the order of the letters, I have again applied the principle followed in my edition of the Hiranyakeśigrihyasūtra, viz., the Anusvāra and the Visarga have been treated as independent letters following after *h*. Consequently अङ्ग comes after अङ्गि, बुङ्ग after बुङ्गि, and words beginning with स range after सङ्ग.<sup>1</sup> I shall account for my doing so in a special paper. The subjoined table of contents will, I hope, prove useful, inasmuch as it conveys a general idea of the manner in which Hemachandra dealt with his subject.

In conclusion I have to express my thanks to the Committee of the Imp. Academy of Sciences, which entrusted me with the preparation of

<sup>1</sup> See my remarks in the Vienna Oriental Journal, vol. VI, p. 104, sq.

this edition of the Uṇādiganaśūtra, to the Directors of the Royal Library at Berlin and of the Vienna University Library for lending me their MSS. to Professor Th. Zachariae who kindly indicated to me the source of the verse quoted under Sūtra 475, to Dr. R. Schram, who was good enough to calculate the dates of the MSS., and last not least, to Hofrath G. Bühler, who with his usual care and kindness watched over the execution of my work.

*Graz, 1st July 1894.*

J. KIRSTE.



# CORRECTIONS

for

## vol. II of the Sources of Sanskrit Lexicography.

Page:	Line:	Read:	Page:	Line:	Read:
		in the 2 <sup>nd</sup> edit			
4	23	of the Petersb	48	30	पुष्पं च ॥
		Dictionary	44	21	उन्दिप्
9	6	-मुग् प्र-	६०	29	-सानम् ॥
—	13	सम्यग्द-	७4	10	-कुर्वर-
—	15	सर्व	७८	13	विष्करो-
२	18	द्रव्यम् ॥	८०	17	च ॥ अम
३-२३	1	उणादिगणविवृति	८२	16	दर्शनो
४	12	कलकलः ॥	८७	4	मृगश्च ॥
4	23	-च्छीला	८८	12	वाक्त्रधिः ॥
—	29	देवाः ॥ एवं पर्ण	९९	30	वाहसो-
६	21	पर्वतश्च	१००	3	मिचं
८	2	दृक्कु-	१०३	30	अयने ॥
९	19	-मेगकार्भ-	१०४	15	-काशिह-
१४	12	संकीर्ण	११०	27	हर्षिः
१4	6	-भागः ॥	११८	15	लत्वे ।
—	12	-रोधयोः	१२४	20	रत्यसा-
२१	12	अतेः ।	१४१	7	गन्तुं
२८	3	किदीटः	१४4	24	-ज्ञानाः
—	20	कुक्केः	१४९	6	रत्यसा-
३०	11	[वि]ला-	—	12	याक्
३१	11	चंक्	१4२	24	सुवु
३३	12	पिपासा ॥	१4६	24	अती-
३४	24	चवणो	१६०	1	-१००६
३4	18	दुर्ग	—	3	लाघवार्थ
३६	18	दध्यर्थ	169	22, a	कर्त्ते- ।
३७	25	-वेचं च ॥ -मृत्पूर-	179	31, b	VIII, 4, 7.
३८	8	वल्ली ॥	191	19, b	*कर्जूर
—	22	मज्जपू-	198	21, 22, a	*खरत् । खरप
४३	6	मुत्	200	33, b	चकीर
४4	15	रावा वा-	202	36, a	*बुर्च
४७	26	-मुच्यते ॥	204	35, a	*ओलाक
४८	15	संस्पर्शानो म-	206	35, b	*dele C.
49	14	नीच ॥	208	33, a	दूषिका
4२	29	-कावच ॥	212	9, a	*नीकुमुद
			237	10, b	सव्यवृ





## TABLE OF CONTENTS.<sup>1</sup>

उ<sup>१</sup>. 1.

अ 2-20. क 21-16. अक 27-38.  
आक 34-37. इक 38-45. ईक 46-50.  
उक 51-57. ऊक 58-61. अकु 62-63.  
इकु 64. अचिकु 65. एलक 66. आ-  
लुक 67. आणक 68-70. आणक 71-72.  
ईनक 73. ईधुक । एधुक 74. तिक 75 .  
70. तक 77-78. ईतक 79 80.  
आहक 81. आतक 82-84. अ 84-90.  
ऊक । इक 91. न 92-96. आण 97.  
अङ्ग 98-101. इङ्ग 102-105. उङ्ग  
106-108. य 109-110. अघ 111.  
य 112-118. अघ 114-115. आघ  
6. इघ 117. ईघ 118. उघ 119.  
य 120-121. ओघ । अञ्ज 122.  
इञ्ज 123. उ 124-126. ज 127-129.  
अज 130-134. इज 135. अज 136.  
ह 137. इ 138-141. अट 142-144.  
आट 145-148. इट 149. इण्ड 150.  
ईट 151. अरीट 152. उट । उड 153.  
उट 154-155. उट । ऊट 156. ऊट  
157. र 158-159. ओट 160-161.  
उ 162-166. अड 167. उ 168-170.  
अड 171-172. अण्ड 173-176.  
उड 177. उण्ड 178. ड 179-181.  
ण 182-185. अण 187-190. आण  
191-193. इण 194-195. उण 196-  
198. एण 199. त 200-206. अत  
207-208. आत 209. इत 210-212.  
ईत 213. उत 214. कत 215-216.

ओत 217-218. अत 219-222.  
उत 223-224. य 225-231. अघ  
232-235. ऊय 236. य 237-240.  
इय । ईय 241. उय 242-244. अय  
245. इय 246-248. उय 249.  
उकुय 250. य 251. अघ 252-253.  
यघ 254-255. उघ 256. अघ 257.  
न 259-268. अन 269-275. आन  
276-278. अस्तान 279-281. इन  
282-285. ईन 286-287. उन 288  
291. त 292-293. स्त 294.  
शस्तान 295. य 296-303. अप 304-  
307. आप 308. इप 309. ईप 310.  
उप 311. ऊप 312. यप 313. फ  
314-316. य 317-320. अस्व 321-  
323. इस्व 324-325. उस्व 326. य  
327-328. अस्व 329-331. इस्व 332.  
उस्व 333-335. अस्व 336. उस्व 337.  
म. 338-346. अस्व 347-348. इस्व  
349-350. उस्व 351 352. कस्व 353.  
एलिस 354. इलिस 355-356. य 357  
364. अघ 365-370. अघ । उघ 371.  
आघ 372. आघ 373-374. इघ 375-  
376. आलीय 377-378. अघ 379  
380. आघ 381. एघ 382. स्त 383.  
इघ 384. उघ 385. अघ 386.  
र 387-396. अर 397-404. आर  
405-411. इर 412-417. ईर 418-  
422. उर 423-426. ऊर 427-430.  
यर 431-432. ओर 433-434. कर  
435-436. अर 437-438. अर 439-  
440. अर 441-444. एवर । अङ्गर  
445. अ 445-455. अक 456-458  
इक 459-460. उक 461. अ 462-

<sup>1</sup> The suffixes are given without indi-  
cating letters.

<sup>2</sup> See Sūtras 716, sqq.

<sup>3</sup> See Sūtra 177.

<sup>4</sup> See Sūtra 152.

464. अल 465-474. आल 475-480. इल 481-484. उल 485-487. ऊल 488-491. एल 492. ओल 493-495. कल 496. खल 497. खल 498. बल or वल 499-500. तल । पाल । बाल । बल 501. मल 502-503. सल 504. व 505-514. अव 515-519. आव 520. इव 521-522. भव 523. उव 524. त्व 525. इत्व 526. श 527-530. अश 531-532. आश 533-534. इश 535-537. उश 538. पिश । तश 539. प 540-543. अप 544. आव 545. इप 546-552. ईष 553-556. उष 557-559. ऊष 560-561. मष 562. माष 563. स 564-568. अस 569-573. आस 574-575. ईस 576-577. उस 578. दिस । इस 579. तस 580-581. नस 582. पास 583. मास 584. अम्युस 585. ह 586-588. अह 589-590. आह 591-592. ऊह 593. त्यूह 594. ओकह 595. अक्ष 596-597.

आ 598-605.

इ 606-622. कि 623. अकि 624. अखि 625. इखि 626. ईखि 627-629. अटि 630. डि 631-633. पि 634-637. अणि 638-643. इणि 644. त्रीणि 645. ति 646-652. अति 653-659. अस्ति 660-661. आति 662-664. अन्ति 665. उन्ति 666. इति 667-668. थि 669. अथि 670-672. इथि 673-674. अथि 675. रथि 676. नि 677-679. अनि 680-681. अस्ति 682. इनि 683. उनि 684. मनि 685. दुमि 686. मि 687-690. अथि 691. रि 692-695. त्रि 696. अत्रि 697. अरि 698. उरि 699-700. लि 701. अलि 702. ओकुलि । मलि 703. वि

704-706. सि 707. असि 708. नासि 709. हि 710.

ई 711-715.

उ<sup>1</sup> 716-748. कु 749-751. आकु 752-754. अकु 755. दाकु 756. स्वाकु 757. गु 758-760. अकु 761. अकु 762. आकु 763. इकु 764. डु 765-766. आण्डु । कण्डुक<sup>2</sup> 767. गु 768-769. अणु 770. इणु 771. एणु 772. तु 773-778. अतु 779-780. यतु 781. आतु 782. दु 783. धु 784-785. नु 786-790. तु । तु 791-792. अनु 793. आनु 794. रदानु 795. अकु 796. इतु 797. इपु 798. वु 799. अमु 800. गु 801-802. अयु । अन्यु 803. अन्यु 804. त्यु 805. रु 806-811. अरु 812. आरु 813-816. उरु 817-818. ऊरु 819. लु 820-821. आलु 822-823. अलु 824. शु 825. सु 826. अशु 827-828.

ऊ 829-844. डू 845. डू 846. वू 847. अन्यू 448-849. आगू 850. एरू 851.

ऋ 852-856. ृ 857-865.

ऐ 866.

ओ 867.

औ 868.

क 869-870.

ख 871. वख 872.

अज 873-874. इज 875-876.

<sup>1</sup> See Sūtra 1.

<sup>2</sup> This suffix ought to have been inserted in Sūtras 21-26, or 51-57.

अद् 877.

अद् 878. अविद् 879. किप्  
[ छद् ] 880.

अत् 881-885. अवत् 886. इत्  
887-888. उत् 889-890. ऋत्  
891-892.

ऋत् 893.

अद् 894-895. तद् 896. सद्  
897-898. मद् 899.

अन् 900-902. तन् 903. वन्  
904-910. मन् 911-916. इमन्  
917. ईमन् 918. इत् 919-926.  
मिन् 927. भुक्त्विन् 928. त्रिन् 929.  
अत्रिन् 930.

किप् [ प ] 931.

किप् [ भ ] 932.

म् 933. अम् 934-937. दम् 938.  
इम् 939. ईम् 940-941. तुम् 942.

किप् [ र ] 943-944. अर् 945-  
947. उर् 948.

इक् 949.

किप् [ श ] 950.

किप् [ ष ] 951.

अस् 952-976. जस् 977. थस्  
तस् 978. नस् 979-980. पस् 981  
फस् 982. सस् 983. तशस्  
984. अनस् 985. रमस् 986. उनस्  
ऊनस् 987. आस् 988. इस् 989-  
996. उस् 997-1001. उम्स् 1002.  
अ<sup>1</sup>। आ<sup>1</sup>। ऐस् 1003. ऐस् 1004.  
ओस् 1005.

किप् [ ड ] 1006.

<sup>1</sup> Is out of place here.



# APPENDIX.—INDEX TO THE ANEKĀRTHASAMĠRAHA, VOL. I.

अ.  
अ 7, 1  
अंशु 2, 530  
अंशुक 3, 3  
अंहति 3, 233  
अंहि 2, 383  
अक 2, 1  
अकृषार 4, 237  
अक्ष 2, 543-44  
अक्षत 3, 228  
अक्षमाला 4, 286  
अक्षर 3, 509-10  
अक्षीव 3, 687  
अग 28  
अगस्ति 3, 233  
अगाध 3, 333  
अगुरु 3, 513  
अगोक्तस् 3, 739  
अग्निमुख 4, 42  
अग्निशिख, ०खा 4, 42-43  
अग्निहोत्र 4, 238  
अघ 2, 381-82  
अग्रजन्मन् 4, 158  
अग्रतस् 7, 58  
अघ 2, 51  
अङ्ग 2, 1  
अङ्गति 3, 232  
अङ्गपालो 4, 287  
अङ्गुर 3, 511  
अङ्ग 2, 29

अङ्ग ( indecl. ) 7, 19  
अङ्गज 3, 131-32  
अङ्गद, ०दा 3, 318  
अङ्गन, ०ना 3, 346  
अङ्गार 3, 512  
अङ्गारक, ०रिका 4, 1  
अङ्गारिणी 4, 73  
अङ्गारित 4, 96  
अङ्गुलि 3, 618  
अचल, ०ला 3, 617  
अच्छ 2, 60  
अच्युत 3, 229  
अज 2, 61  
अजित 3, 229  
अजिर 3, 512  
अज्जन, ०ना, ०नी 3, 346-47.  
अञ्जलि 3, 617  
अट्ट 2, 78  
अणि 2, 130  
अणु 2, 131  
अणुक 3, 1  
अण्ड 2, 108  
अण्डज, ०जा 3, 131  
अण्डीर 3, 513  
अतस् 7, 49  
अति 7, 20  
अतिथि 3, 307  
अतिबल, ०ला 4, 286  
अनिमुक्त 4, 97  
अतिसर्जन 5, 23

भत्यय 3, 468  
 अत्याहित 4, 94  
 अत्यूह, ०हा 3, 755-56  
 अथ, अथो 7, 27  
 भदस् 2, 561  
 भदिति 3, 233  
 भद्रि 2, 382  
 अधम 3, 453  
 अधर 3, 510  
 अधिक्षिप्त 4, 98  
 अधिवास 4, 325  
 अधिष्ठान 4, 157  
 अधृष्य, ०ष्या 3, 470-71  
 अध्यक्ष 3, 723  
 अभ्यारूढ 4, 73  
 अभ्यूढ, ०ढा 3, 177  
 अध्वन् 2, 253  
 अनघ 3, 124  
 अनङ्ग 3, 107  
 अनन्त, ०न्ता 3, 230 31  
 अनय 3, 470  
 अनल 3, 615-16  
 अनिमिष 4, 316  
 अनिरुद्ध 4, 149  
 अनीक 3, 2  
 अनीकस्थ 4, 132  
 अनु 7, 30  
 अनुकर्ष 4, 316  
 अनुत्तर्ष 4, 317  
 अनुत्तर 4, 235  
 अनुपम, ०मा 4, 215  
 अनुबन्ध, ०न्धी 4, 147-48  
 अनुभाव 4, 302  
 अनुमति 4, 99  
 अनुवासन 5, 241  
 अनुशय 4, 220

अनूक 3, 2  
 अनुचान 4, 157  
 अनूप 3, 430  
 अनृत 3, 228  
 अनेडमूक 4, 5  
 अन्त 2, 155  
 अन्ततस् 7, 59  
 अन्तर् 7, 42  
 अन्तर 3, 507-8  
 अन्तरा 7, 57  
 अन्तरेण 7, 60  
 अन्तर्गत 4, 96  
 अन्तशय्या 4, 221  
 अन्तावसायिन् 5, 24  
 अन्निक, ०का 3, 4  
 अन्तेवासिन् 4, 158  
 अन्त्य 2, 336  
 अन्तू 2, 220  
 अन्ध 2, 234  
 अन्धिका 3, 6  
 अन्न 2, 253  
 अन्य 2, 336  
 अन्वासन 4, 158  
 अन्वाहार्य 4, 220  
 अप 7, 32  
 अपचिति 4, 98  
 अपदेश 4, 310  
 अपभ्रंश 4, 310  
 अपराजित, ०ता 5, 18  
 अपलाप 4, 207  
 अपवर्ग 4, 46  
 अपवर्जन 5, 23  
 अपष्टु 7, 54  
 अपसव्य 4, 221  
 अपह्लाव 4, 302  
 अपाङ्ग 3, 106

अपाचीन 4, 155  
 अपान 3, 346  
 अपावृत 4, 93  
 अपि 7, 33  
 अपोगण्ड 4, 71  
 अहज 2, 64  
 अहद् 2, 219  
 अधि 2, 235  
 अभय, ०या 3, 469  
 अभाव 3, 686  
 अभि 7, 36  
 अभिख्या 3, 471  
 अभिग्रह 4, 336  
 अभिजन 4, 155  
 अभिजात 4, 95  
 अभितस् 7, 58  
 अभिनिष्ठान 5, 24  
 अभिनीत 4, 95  
 अभिमर 4, 233  
 अभिमर्द 4, 186  
 अभिमान 4, 155  
 ' 4, 96  
 अभिरूप 3, 438  
 अभिशस्ति 4, 99  
 अभिषङ्ग 4, 46  
 अभिषव 4, 303  
 अभिस्यन्द 4, 137  
 अभिहार 4, 236  
 अभीक 3, 2  
 अभीक्ष्ण 3, 182  
 अभीक्ष्णम् 7, 55  
 अभीष्ट 3, 723  
 अभ्यागम 4, 214  
 अभ्युपगम 5, 86  
 अक्ष 2, 382  
 अमति 3, 232

अमर, ०रा 3, 506-7  
 अमा 7, 36  
 अमृत, ०ता 3, 226-27  
 अमोघ, ०घा 3, 123  
 अम्बर 3, 510-11  
 अम्बरीष 4, 315  
 अम्बष्ठ, ०ष्टा 3, 162-63  
 अम्बिका 3, 5  
 अम्ल, ०म्ली 2, 463  
 अम्लान 3, 344  
 अम्बिका 3, 6  
 अयन 3, 344  
 अयि 7, 41  
 अये 7, 41  
 अयोग 3, 106  
 अर 2, 334  
 अरति 3, 349  
 अरर 3, 511  
 अराल 3, 616  
 अरिष्ट 3, 142-43  
 अरुण, ०णा 3, 181-82  
 अरुणकर 4, 234  
 अर्क 2, 1  
 अर्गल 3, 615  
 अर्थ 2, 51  
 अर्थ्य 2, 337  
 अर्चा 2, 54  
 अर्चिस् 2, 561  
 अर्जुन, ०नी 3, 344-45  
 अर्ति 2, 156  
 अर्थ 2, 208  
 अर्थिन् 2, 253  
 अर्थ्य 2, 336  
 अर्दित 3, 228  
 अर्थ 2, 235  
 अर्थचन्द्र, ०न्द्रा 4, 239



अर्धपारापत 6, 4  
 अर्धेन्दु 3, 317-18  
 अर्बुद 3, 317  
 अर्य 2, 335  
 अर्यमन् 3, 348  
 अर्वन् 2, 253  
 अर्हत् 2, 155  
 अलक, ँका 3, 3-4  
 अलंकार 4, 237  
 अलम् 7, 36  
 अलमक 4, 2  
 अलम्बुव, ँवा 4, 317  
 अलर्क 3, 5  
 अलस, ँसा 3, 739  
 अलि 2, 463  
 अलिपक 4, 2  
 अलीक 3, 2  
 अव 7, 47  
 अवगीत 4, 94  
 अवग्रह 4, 335  
 अवग्रहण 5, 13  
 अवट 3, 142  
 अवटु 3, 143  
 अवतंस cfr. 3, 741  
 अवतार 4, 238  
 अवतारण 5, 13  
 अवदात 4, 93  
 अवदान 4, 156  
 अवाधि 3, 333  
 अवध्य 3, 469  
 अवर्जस 4, 325  
 अवध्वस्त 4, 97  
 अवन 3, 348  
 अवर, ँरा 3, 508-9  
 अवरोध 4, 148  
 अवरोह 4, 336-37

अवलग्न 4, 156  
 अवलेप 4, 207  
 अवलोकित 5, 17-18  
 अववाह 4, 137  
 अवश्यम् 7, 56  
 अवश्याय 4, 221  
 अवष्टब्ध 4, 149  
 अवष्टम्भ 4, 213  
 अवसर 4, 234  
 अवसित 4, 93  
 अवस्कर 4, 235  
 अवहार 4, 236  
 अवि 2, 505  
 अवीचि 3, 127  
 अवेल, ँला 3, 616-17  
 अव्यक्त 3, 230  
 अशानि 3, 348  
 अशिर 3, 512  
 अशोक, ँका 3, 1  
 अदमन्तक 4, 2  
 अश्वतर 4, 235  
 अश्वत्थ, ँथा 3, 306-7  
 अश्वारोह, ँहा 4, 337  
 अश्वीय 3, 470  
 अष्टापद 4, 136  
 असिपत्र 4, 238  
 असुर, ँरा 3, 513  
 भस्त 2, 156  
 अस्तु 7, 20  
 अस्त्र 2, 383  
 भस्त्र 2, 383  
 अस्त्रन्त 3, 232  
 अह 7, 52  
 अहल्या 3, 471  
 अहह 7, 60  
 अहा 7, 52

अहार्य 3, 472  
 अहि 2, 583  
 अहोबत 7, 60

आ.

आ 7, 1  
 आ (आइ) 7, 2  
 आकर 3, 515  
 आकर्ष 3, 725  
 आकलन 4, 160  
 आकल्प 3, 431  
 आकल्पक 4, 3  
 आकार 3, 515  
 आकृति 3, 239  
 आक्रन्द 3, 319  
 आक्षेप 3, 431  
 आक्षेपक 4, 3  
 आखनिक 4, 4  
 आखु 4, 4  
 आख्यात 3, 234  
 आगम 3, 453  
 आगस् 2, 562  
 आग्रह 3, 756  
 आघात 3, 234  
 आइ 7, 2  
 आचित 3, 237-38  
 आच्छादन 4, 160  
 आक्षुप्तिक 5, 1  
 आजि 2, 65  
 आडम्बर 4, 240  
 आढक, ंकी 3, 9  
 आणि 2, 130  
 आतङ्क 3, 8  
 आतञ्जन 4, 161  
 आतिथ्य 3, 473  
 आत्मन् 2, 254

आत्मभू 3, 443  
 आत्मयोनि 4, 163  
 आत्मवीर 4, 240  
 आत्माधीन 4, 162  
 आत्रेय, ंयो 3, 473  
 आथर्वण 4, 74  
 आदर्श 3, 709  
 आदान 3, 350  
 आदित्य 3, 472  
 आदीनद 4, 303  
 आदृत 3, 234  
 आधार 3, 515  
 आधि 2, 235  
 आध्मात 3, 236  
 आनक 3, 7  
 आनद्ध 3, 334  
 आनर्त 3, 235  
 आपत्ति 3, 240  
 आपन्न 3, 350  
 आपात 3, 234  
 आप्त 2, 156  
 आप्ति 2, 156  
 आपुन 3, 235  
 आबन्ध 3, 334  
 आभील 3, 618  
 आभोग 3, 107  
 आम् 7, 2  
 आम 2, 308  
 आमिष 3, 724  
 आमोद 3, 319  
 आम्राय 3, 473  
 आयति 3, 239  
 आयत्ति 3, 240  
 आयस्त 3, 238  
 आयोग 3, 108  
 आयोधन 4, 159

भार, ०रा 2, 384  
 भारक्ष 3, 724  
 भारम्भ 3, 442  
 भारात् 7, 21  
 आराधन 4, 159  
 आरोह 3, 756  
 आरोहण 4, 74  
 आर्तव 3, 688  
 आर्य, ०र्या 2, 337-8  
 आल 2, 463  
 आली 2, 463  
 आलु 2, 464  
 आलोक 3, 7  
 आवर्त 3, 235  
 आवाप 3, 430  
 आविद्ध 3, 334  
 आवेशन 4, 161  
 आशय 3, 472  
 आशा 2, 530  
 आशाबन्ध 4, 150  
 आशितम्भ 5, 47  
 आशिर cfr. 3, 512  
 आशिस् 2, 562  
 आशु 2, 530  
 आशुग 3, 108  
 आश्रम 3, 453-54  
 आश्रयाश 4, 311  
 आश्रव 3, 687  
 आश्वास 3, 740  
 आषाढ 3, 178  
 आस् 7, 2  
 आसत्ति 3, 240  
 आसन, ०नी 3, 349-50  
 आसार 3, 514  
 आसुतीवल 5, 44  
 आस्कन्दन 4, 162

आस्था 2, 209  
 आस्पद 3, 319  
 आस्फोट, ०ता 3, 237  
 आस्य, ०स्या 2, 337  
 आस्रव cfr. 3, 687  
 आहत 3, 236  
 आहव 3, 687  
 आहार 3, 514  
 आहो 7, 52  
 आह्निक 3, 8-9

इ.

इ 7, 3  
 इक्षुगन्धा 4, 151  
 इक्ष्वाकु 3, 9  
 इक्ष्म 2, 30  
 इक्षित 3, 241  
 इज्या 2, 338  
 इडा 2, 108  
 इतर 3, 516  
 इतस् 7, 49  
 इति 7, 21  
 इतिकथा 4, 133  
 इत्वर, ०री 3, 516  
 इदानीम् 7, 56  
 इन 2, 255  
 इन्दीवर, ०रा 4, 241  
 इन्दुलेखा 4, 43  
 इन्द्र, ०न्द्रा 2, 385  
 इन्द्राणी 3, 183  
 इन्द्रिय 3, 474  
 इभ्य, ०भ्या 2, 338  
 इरा 2, 385  
 इरिण 3, 182  
 इला 2, 108, 465  
 इल्ल, ०ला 3, 618-19

इष्ट 2, 78

इष्टगन्ध 4, 150

इष्टि 2, 79

इष्वास 3, 740

ई.

ई 7, 3

ईति 2, 157

ईश, ०शा 2, 531

ईश्वर, ०रा 3, 517

ईहा 2, 583

ईहामृग 4, 47

उ.

उ 7, 3

उग्र, ०ग्रा 2, 386

उग्रगन्धा 4, 151

उचित 3, 242

उच्छटा 3, 144

उच्छिक्कट 4, 57

उच्छिन्न 3, 243

उच्छ्वास 3, 741

उज्जम्भित 4, 102

उज्ज्वल 3, 620

उडुप 3, 432

उडुश 3, 710

उत 7, 22

उत्कट 3, 143

उत्कलिका 4, 4

उत्सेपण 4, 75

उत्तंस 3, 741

उत्तप्त 3, 241

उत्तम, ०ग्रा 3, 454

उत्तर 3, 517-18

उत्तान 3, 352

उत्ताल 3, 620

उत्थान 3, 351-52

उत्थित 3, 242

उत्पत्तन 4, 164

उत्पल 3, 619

उत्पलपल्ल 5, 38

उत्फुल्ल 3, 621

उत्सर्ग 3, 108

उत्सव 3, 689

उत्सादन 4, 165

उत्सेध 3, 334-35

उद् 7, 4

उदन्त 3, 245

उदय 3, 474

उदयन 4, 165

उदर 3, 517

उदरथि 4, 133

उदर्क 3, 10

उर्दीचिस् 3, 472

उदान्त 3, 244

उदान 3, 353

उदार 3, 518

उदाम्भित 4, 100

उदित 3, 242

उदुम्बर 4, 242-43

उदूढ 3, 178

उद्ग्राहित 4, 103

उद्ग 2, 51

उद्गात 3, 245-46

उद्गण्डपाल 5, 45

उद्गन्तुर 4, 243

उद्गरण 4, 75

उद्गव 3, 688

उद्गान 3, 353

उद्गार 3, 518

उद्गत 3, 243

उद्गान 3, 352

उद्गर्तन 4, 163

उद्दान्त 3, 244  
 उद्वाहन, ०नी 4, 166  
 उद्देग 3, 109  
 उन्न 2, 255  
 उन्नति 3, 246-47  
 उन्मत्त 3, 245  
 उन्माथ 3, 308  
 उप 7, 34  
 उपकार 4, 241  
 उपकार्यो 4, 222  
 उपक्रम 4, 216  
 उपगम 4, 215-16  
 उपग्रह 4, 337  
 उपचार 4, 242  
 उपचित 4, 102  
 उपताप 4, 208  
 उपदंश 4, 311  
 उपधान 4, 164  
 उपधि 3, 335  
 उपधूयित 5, 19  
 उपनाह 4, 338  
 उपनिषद् 4, 138  
 उपप्लव 4, 304  
 उपरक्त 4, 101  
 उपराग 4, 47  
 उपल, ०ला 3, 619  
 उपलब्धि 4, 152  
 उपसन्ति 4, 103  
 उपसंपन्न 5, 25  
 उपसर्ग 4, 48  
 उपस्थ 3, 307  
 उपस्पर्श 4, 312  
 उपस्पर्शन 5, 25  
 उपहर 4, 243  
 उपांशु 3, 710  
 उपाकृत 4, 100

उपाधि 3, 335  
 उपासन 4, 163  
 उपाहित 4, 100  
 उपोढ 3, 178  
 उम् 7, 5  
 उमा 2, 309  
 उररी 7, 42  
 उरस् 2, 563  
 उरुरी 7, 42  
 उर्वरा 3, 519  
 उलप 3, 432  
 उलूखल 4, 287  
 उल्लाघ 3, 124  
 उल्लिखित 4, 101  
 उषण, ०णा 3, 183  
 उषस् 2, 562  
 उषा 2, 544  
 उषा (indecl.) 7, 48  
 उषित 3, 243  
 उषी 2, 387  
 उष्ण 2, 131  
 उष्णक 3, 10  
 उष्णीष 3, 725  
 उस्त्र, ०स्त्रा 2, 386-87  
 ऊ.

ऊनि 2, 157  
 ऊम् 7, 5  
 ऊरी 7, 42  
 ऊर्ज 2, 65  
 ऊर्णा 2, 131  
 ऊर्णायु 3, 474  
 ऊर्ध्व 2, 506  
 ऊर्मि 2, 309  
 ऊर्मिका 3, 10-11  
 ऊषण cfr 3, 183  
 ऊष्मन् 2, 255

क.

- क 7, 5  
कक्ष 2, 544-45  
कक्षर 3, 519  
कण 2, 132  
कत 2, 157  
कति 2, 158  
कतु 2, 158  
कद्व 2, 236  
कषभ, ओ 3, 443-45  
कषभध्वज 5, 11  
कषि 2, 545  
कण्यप्रोक्ता 4, 104

ए.

- ए 7, 5  
एक 2, 2  
एककुण्डल 5, 45  
एकपद, ओ 4, 138  
एकाग्र 3, 520  
एडमूक 4, 5  
एत 2, 158  
एधतु 3, 247  
एनस् 2, 562  
एव 7, 48  
एवम् 7, 37

ऐ.

- ऐ 7, 5  
ऐणेय 3, 475  
ऐन्दि 2, 887  
ऐरावत, ओ 4, 104-5

ओ.

- ओ 7, 6  
ओकस् 2, 533-64  
ओघ 2, 52  
2

- ओजस् 2, 563  
ओइ 2, 387-88  
ओम् 7, 6

औ.

- औ 7, 6  
औदुम्बर 4, 244  
औशीर 3, 520

क.

- क 1, 5  
कंस 2, 564  
ककुद्, ओ 2, 220  
ककुभ 3, 446  
कक्ष, ओ 2, 546-47  
कक्षावेक्षक 5, 1  
कक्ष्या 2, 341  
कङ्क 2, 3  
कङ्कण 3, 186  
कङ्कूर 3, 523  
कच, ओ 2, 54-55  
कच्छ, ओ 2, 61  
कच्छप, ओ 3, 433  
कच्छुर, ओ 3, 526  
कञ्चुक 3, 13-14  
कञ्चुकिन् 3, 356  
कंज 2, 65  
कञ्जार 3, 524  
कट 2, 79  
कटक 3, 14-15  
कटखादक 5, 2  
कटमू 3, 528  
कटभङ्ग 4, 48  
कटभरा 4, 247  
कटाह 3, 758  
कटिन् 3, 525  
कटिहक 4, 5

कटु 2, 81  
 कटुक 3, 13  
 कटुकन्द 4, 139  
 कठ 2, 101  
 कठिन, ०ना, ०नी 3, 354  
 कडार 3, 523  
 कण, ०णा 2, 132  
 कणिका 3, 17-18  
 कणीचि 3, 128  
 कणेरु 3, 528  
 कण्टक 3, 15-16  
 कण्ठ 2, 101  
 कण्व 2, 506  
 कनूण 3, 187  
 कथम् 7, 38  
 कथाप्रसङ्ग 5, 10  
 कदम्ब 3, 439  
 कदर 3, 522  
 कदली 3, 627  
 कद्रु, ०द्रु 2, 389  
 कनक 3, 11-12  
 कनिष्ठ, ०ष्टा 3, 163  
 कनीनिका 4, 6  
 कनीयम् 3, 742  
 कनु 2, 159  
 कन्या 2, 210  
 कन्द 2, 221  
 कन्दर 3, 521  
 कन्दराल 1, 288  
 कन्दल, ०ली 3, 624-25  
 कंधर, ०रा 3, 527  
 कन्या 2, 340  
 कपर्द 3, 320  
 कपाल 3, 624  
 कपिल, ०ला 3, 622-23  
 कपिलधारा 3, 39

कपिश, ०शा 3, 712  
 कपीतन 4, 166  
 कबन्ध 3, 336  
 कम् 7, 7  
 कमठ 3, 164  
 कमण्डलु 4, 288  
 कमन 3, 353-54  
 कमल, ०ला 3, 621-22  
 कम्बल 3, 626  
 कम्बि 2, 298  
 कम्बु 2, 298  
 कम्बोज 3, 132  
 कर 2, 388  
 करक 3, 12-13  
 करज 3, 132  
 करट 3, 144  
 करण 3, 184-86  
 करभ 3, 445  
 करर 3, 520-21  
 करवीर, ०री 4, 245-46  
 करहाट 4, 58  
 कराल 3, 625-26  
 करीर 3, 524  
 करुण, ०णा 3, 183-84  
 करेणु 3, 187  
 कर्क 2, 3  
 कर्कट, ०टी 3, 145-46  
 कर्कटक 4, 6  
 कर्कर 3, 522  
 कर्कश 3, 711  
 कर्ण 2, 132  
 कर्णपूर 4, 247  
 कर्णानु 3, 321  
 कर्णिका 3, 16-17  
 कर्णिकार 4, 245  
 कर्तन 3, 355

कर्पूर 3, 523  
 कर्बुर 3, 521  
 कर्मकर, ०री 4, 244  
 कर्मन् 2, 256  
 कर्ष 2, 545  
 कर्षु 2, 547  
 कल, ०ला 2, 465-66  
 कलकण्ठ 4, 66  
 कलकल 4, 287-88  
 कलङ्क 3, 16  
 कलत्र 3, 525  
 कलधौत 4, 106  
 कलध्वनि 4, 167  
 कलम 3, 454  
 कलम्ब 3, 439  
 कलह 3, 757  
 कलहंस 1, 326  
 कलानुनादिन् 5, 26  
 कलाप 3, 432  
 कलापिन् 3, 356  
 कलि 2, 466  
 कलिकार 4, 246  
 कलिङ्ग, ०ङ्गा 3, 109-10  
 कलित 3, 247  
 कलुष 3, 726  
 कल्क 2, 2  
 कल्प 2, 288  
 कल्पन, ०ना 3, 355-56  
 कल्माष 3, 726  
 कल्प, ०ल्या 2, 339  
 कल्याण 3, 186  
 कल्लोल 3, 627  
 कवच 3, 127  
 कवर, ०री 3, 526-27  
 कवि, ०वी 2, 507  
 कशिपु 3, 433

कशेरु 3, 527  
 कश्मीरज, ०जा 4, 52-53  
 कश्य 2, 339  
 कषाय 3, 475-76  
 कष्ट 2, 80  
 कसिपु 3, 433  
 कांस्य 2, 343  
 काक, ०का 2, 4-5  
 काकणी 3, 189  
 काकरुक 4, 6  
 काकोल 3, 628  
 काच 2, 55  
 काचिघ 3, 125  
 काञ्चन, ०नी 3, 357-58  
 काञ्ची 2, 55  
 काण्ड 2, 109  
 कात्यायन, ०नी 4, 167  
 कादम्ब 3, 440  
 कादम्बर, ०री 4, 249  
 कानन 3, 358  
 कानीन 3, 358  
 कान्त, ०न्ता 2, 160  
 कान्तार 3, 529  
 कान्ति 2, 160  
 काम 2, 311  
 कामकूट 4, 59  
 कामगुण 4, 76  
 कामचारिन् 4, 168  
 कामम् 7, 38 cfr. 2, 311  
 कामल 3, 627  
 कामिन् 2, 256  
 कामुक 3, 18  
 काम्बोज, ०जी 3, 133  
 काय 2, 342  
 कायस्थ, ०स्था 3, 308-9  
 कार, ०रा 2, 389-90



कारक 3, 18  
 कारण, ०णा 3, 188  
 कारण्ड 3, 168  
 कार्धमिन् 4, 169  
 कारवी 3, 689  
 कारि 2, 391  
 कारिका 3, 18-19  
 कारु 2, 391  
 कारुज 3, 134  
 कार्मण 3, 188  
 कार्मुक 3, 19-20  
 कार्य 2, 341  
 कार्यट 3, 146  
 कार्यपुट 4, 58  
 कार्षापण 4, 76  
 काल, ०ला, ०ली 2, 467-68  
 कालकण्ठ 4, 67  
 कालञ्जर 4, 248  
 कालपृष्ठ 4, 68  
 कालस्कन्ध 4, 152  
 कालानुसार्य 5, 37  
 कालिका 3, 20-22  
 कालिङ्ग, ०ङ्गी 3, 110-11  
 कालेय 3, 476  
 कावृक 3, 19  
 कावेरी 3, 530  
 काव्य, ०व्या 2, 342-43  
 काश 2, 531  
 काश्मीर 3, 530  
 काश्यप, ०पी 3, 434  
 काष्ठ, ०ष्टा 2, 102  
 कासू 2, 564-65  
 काहल, ०ली 3, 628-29  
 किंशारु 3, 531  
 किंच 7, 19.  
 किङ्काल 3, 629

किण्व 2, 508  
 कितव 3, 690  
 किम् 1, 10. 7, 7  
 किमु 7, 39  
 किमुत 7, 54  
 किंपाक 3, 22  
 किंपुरुष 4, 318  
 किरात, ०तो 3, 243  
 किर्मारि 3, 531  
 किल 7, 46  
 किल्विष 3, 726-27  
 किशोर 3, 531  
 किष्कु 2, 6  
 किष्कुपर्वन् 4, 169  
 कीकट 3, 146  
 कीकस 3, 742  
 कीचक 3, 23  
 कीटक 3, 22  
 कीनाश 3, 712  
 कीर 2, 392  
 कीर्ण 2, 134  
 कीर्ति 2, 161  
 कील, ०ला 2, 468-69  
 कीलाल 3, 630  
 कीश 2, 531  
 कु 7, 7  
 कुकूल 3, 633  
 कुकुट 3, 147  
 कुकुर 3, 532  
 कुचन्दन 4, 170  
 कुचेल, ०ला 3, 634-35  
 कुज 2, 66  
 कुञ्ज 2, 66  
 कुञ्जर, ०रा 3, 535  
 कुट, ०टी 2, 82  
 कुटज 3, 135

कुटञ्जट 4, 59  
 कुटप 3, 435  
 कुटार 3, 535  
 कुटिल, ०ला 3, 632  
 कुठार 3, 536  
 कुणप 3, 436  
 कुणि 2, 134  
 कुण्ठ 2, 103  
 कुण्ड, ०ण्डी 2, 110  
 कुण्डकीट 4, 59  
 कुण्डल, ०ली 3, 632  
 कुण्डलिन् 3, 359  
 कुतप 3, 434  
 कुतूहल 4, 289  
 कुथ 2, 210  
 कुहाल 3, 631  
 कुन्तल 3, 633  
 कुन्द 2, 221  
 कुवेर 3, 532  
 कुञ्ज 2, 66  
 कुमार, ०री 3, 533-35  
 कुमुद, ०दा 3, 321-22  
 कुमुदती 4, 107  
 कुम्भ, ०म्भी 2, 301-2  
 कुम्भकार, ०री 4, 250  
 कुम्भयोनि 4, 170  
 कुम्भिल 3, 631  
 कुम्भीनस, ०सी 4, 326  
 कुरण्ट, ०टी 3, 147  
 कुरवक 4, 7  
 कुर 2, 394  
 कुरुविन्द 4, 139  
 कुर्यर 3, 533  
 कुल 2, 469  
 कुलक 3, 23-24  
 कुलप 3, 477

कुलाल 3, 634  
 कुलिक 3, 24  
 कुलिश 3, 713  
 कुल्माष 3, 727  
 कुल्य, ०ल्या 2, 344-45  
 कुवल 3, 630  
 कुवेर 3, 532  
 कुश, ०शा, ०शी 2, 532  
 कुशल 3, 630  
 कुशिक 3, 25  
 कुशीलव 4, 304  
 कुष्ठ 2, 103  
 कुसीह 3, 322  
 कुसुम 3, 455  
 कुसुम्भ 3, 446  
 कुहन, ०ना 3, 359  
 कुहर 3, 532  
 कुहरित 4, 106  
 कुहू 2, 583  
 कूचिका 3, 26  
 कूट 2, 82  
 कूप 2, 288  
 कूबर 3, 536  
 कूर्च 2, 55  
 कूल 2, 470  
 कूष्माण्ड, ०ण्डी 3, 169  
 कृकवाकु 4, 8  
 कृच्छ्र 2, 395  
 कृत 2, 161  
 कृतान्त 3, 248  
 कृतिन् 2, 257  
 कृत्त 2, 162  
 कृत्य, ०त्या 2, 345  
 कृत्रिम 3, 455  
 कृपाण, ०णी 3, 189-90  
 कृपीट 3, 148

कृपीटपाल 5, 46  
 कृमि 2, 812  
 कृमिकण्टक 5, 3  
 कृषक 3, 26  
 कृष्टि 2, 83  
 कृष्ण, ०णा 2, 134-35  
 कृष्णवर्मन् 4, 170  
 कृष्णवृन्ता 4, 107  
 कृष्णसार 4, 250  
 केटिह 3, 5 9  
 केतन 3, 360  
 केतु 2, 162  
 केदार 3, 538  
 केनार 3, 538  
 केवल, ०लो 3, 635  
 केश 2, 533  
 केशव 3, 690  
 केसर 3, 536-37  
 केसरिन् 3, 360  
 कैतव 3, 691  
 कैरव, ०वी 3, 691-92  
 कोक 2, 7  
 कोकनद 4, 140  
 कोङ्कण 3, 190  
 कोटी 2, 81  
 कोट्टार 3, 539  
 कोण 2, 135  
 कोथ 2, 211  
 कोदण्ड 3, 169  
 कोमल 3, 636  
 कोरक 3, 27  
 कोल, ०लां 2, 470 71  
 कोश 2, 533-34  
 कोशातक, ०की 4, 8  
 कोष 2, 533-34  
 कोष्ठ 2, 103  
 कोहल 3, 636

कौकुटिक 4, 9  
 कौतुक 3, 27  
 कौपीन 3, 361  
 कौमुद, ०दी 3, 322  
 कौलीन 3, 361  
 कौलेयक 4, 9  
 कौशिक, ०की 3, 28-29  
 क्रकच 3, 128  
 क्रन्दन 3, 355  
 क्रन्दित 3, 247  
 क्रम 2, 310  
 क्रमुक 3, 15  
 क्रव्याद् 2, 220  
 क्रिमि 2, 312  
 क्रिया 2, 343-44  
 क्रीडा 2, 109  
 क्रूर 2, 395  
 क्रोड 2, 112  
 कोष्ठी 2, 396  
 क्रौञ्च 2, 56  
 क्रीव 2, 508  
 केश 2, 533  
 काथ 2, 210  
 क्षण 2, 133  
 क्षणद, ०दा 3, 320  
 क्षन्त् 2, 159  
 क्षम, ०मा 2, 310-11  
 क्षय 2, 340  
 क्षर 2, 388  
 क्षव 2, 507  
 क्षवथु 3, 308  
 क्षार 2, 390  
 क्षारक 3, 20  
 क्षिति 2, 160  
 क्षीर 2, 392  
 क्षीराब्धिज, ०जा 4, 53

भुद्र, ०द्रा 2, 393-94  
 भुमा 2, 311  
 भुर 2, 392  
 भुल्लक 3, 25  
 क्षेत्र 2, 395  
 क्षेत्रज्ञ 3, 141  
 क्षेत्रिय 3, 477-78  
 क्षेप 2, 289  
 क्षेपणी 3, 190  
 क्षेम, ०मा 2, 312  
 क्षोद 2, 221  
 क्षौद्र 2, 396  
 क्षौम 2, 313  
 क्ष्वेड, ०डा 2, 110-11

ख

ख 1, 5  
 खग 2, 30  
 खजा 2, 67  
 खञ्जरीट 4, 60  
 खट 2, 84  
 खटिक 3, 30  
 खड्ग 2, 31  
 खड्गिन् 2, 257  
 खण्ड 2, 112  
 खण्डपर्शु 4, 312  
 खण्डाभ 3, 541  
 खतमाल 4, 289  
 खदिर, ०री 3, 542  
 खनक 3, 29  
 खपुर 3, 540  
 खर 2, 397  
 खरु 2, 397  
 खर्बू 2, 67  
 खर्बूर 3, 541  
 खर्पर 3, 540

खमे 2, 313  
 खर्ध 2, 508  
 खल 2, 471  
 खलु 7, 46  
 खल्ल, ०ली 2, 472  
 खाटि 2, 84  
 खिखीरा 3, 542-43  
 खिङ्खिर 3, 542  
 खुर 2, 398  
 खुल्लक 3, 30  
 खेट 2, 85  
 खोलक 3, 31

ग

गञ्ज, ०ञ्जा 2, 67  
 गड 2, 113  
 गडु 2, 113  
 गण 2, 136  
 गणक 3, 33  
 गणाधिपति 5, 19  
 गणिका 3, 33  
 गणेरु 3, 528  
 गण्ड 2, 112  
 गण्डक, ०की 3, 32-33  
 गण्डशैल 4, 289  
 गण्डूष 3, 728  
 गति 2, 163  
 गद, ०दा 2, 222  
 गदयिषु 4, 171  
 गन्ध 2, 236  
 गन्धन 3, 362  
 गन्धफली 4, 290  
 गन्धमादन, ०नी 5, 26-27  
 गन्धर्व 3, 692  
 गन्धवनी 4, 108  
 गन्धवह, ०हा 4, 338-39

गन्धोली 3, 637  
 गभस्ति 3, 250  
 गम 2, 313  
 गर 2, 398  
 गरुत्मत् 3, 250  
 गरल 3, 637  
 गर्गर, ०री 3, 543  
 गर्जन 3, 363  
 गर्जित 3, 249  
 गर्त 2, 162  
 गर्दभ, ०भी 3, 447  
 गर्भ 2, 303  
 गल 2, 473  
 गवाक्ष, ०क्षी 3, 727-28  
 गवादनी 4, 171  
 गव्य, ०व्या 2, 346  
 गहन 3, 362  
 गहर 3, 543  
 गाङ्ग, गाङ्गेय 3, 478  
 गाढमुष्टि 4, 61  
 गाण्डिव, ० ण्डीव 3, 693  
 गात्र 2, 398  
 गाथा 2, 212  
 गाथ 2, 236  
 गान्धार 3, 544  
 गान्धिक 3, 34  
 गायत्री 3, 544  
 गारुड 3, 170  
 गालव 3, 693  
 गिरि 2, 399  
 गिरिज, ०जा 3, 135  
 गिरिसार 4, 251  
 गिरीश 3, 713  
 गीत 2, 164  
 गीति 2, 164  
 गुच्छ 2, 62

गुञ्जा 2, 68  
 गुड, ०डा 2, 114  
 गुण 2, 136-37  
 गुणनिका 4, 10  
 गुण्डक 3, 34  
 गुत्त 2, 565  
 गुन्द्र, ०न्द्रा 2, 399-400  
 गुप्त 2, 164  
 गुप्ति 2, 164  
 गुष्क 2, 297  
 गुरु 2, 400  
 गुल्म, ०ल्मी 2, 314-15  
 गृह, ०हा 2, 585  
 गृह्य 2, 346-47  
 गूढ 2, 127  
 गृञ्जन 3, 363  
 गृष्टि 2, 85  
 गृध 2, 401  
 गृह 2, 585  
 गृहपति 4, 108  
 गृह्य, ०ह्या 2, 347-48  
 गेय 2, 348  
 गेष्ण 2, 138  
 गैरिक 3, 35  
 गो 1, 6  
 गोकण्टक 4, 11  
 गोकर्ण, ०र्णी 3, 192-93  
 गोकिल 3, 637  
 गोकुणिक 4, 11  
 गोत्रागरिक 5, 3  
 गोण्ड 2, 114  
 गोत्र, ०त्रा 2, 401-2  
 गोदन्त 3, 251  
 गोधा 2, 237  
 गोधूम 3, 456  
 गोप, ०पी 2, 289-90

गोपति 3, 251  
 गोपाल 3, 638  
 गोपुर 3, 544-45  
 गोप्य 2, 348  
 गोमिन् 2, 257  
 गोमुख 3, 102  
 गोमेदक 4, 10  
 गोरक्ष 3, 729  
 गोरक्षब्रह्म 5, 34  
 गोरकु 3, 36  
 गोल, ०ला 2, 473-74  
 गोलक 3, 35  
 गोलोमी 3, 456  
 गोविन्द 3, 323  
 गोष्ठ, ०ष्टी 2, 104  
 गोष्पद 3, 323  
 गोस 2, 565  
 गोस्तन, ०नी 3, 364  
 गौतम, ०मी 3, 457  
 गौर, ०री 2, 402-3  
 गौरिल 3, 638  
 ग्रन्थ 2, 211  
 ग्रन्थि 2, 212  
 ग्रन्थिक 3, 31 32  
 ग्रन्थित 3, 249  
 ग्रन्थिल 3, 636  
 ग्रस्त 2, 163  
 ग्रह 2, 584  
 ग्रहण 3, 191  
 ग्रहराज 4, 54  
 ग्राम 2, 314  
 ग्राममहुरिका 6, 1  
 ग्रामणी 3, 191  
 ग्रामिणी 3, 192  
 ग्रामन् 2, 257  
 ग्राह 2, 585  
 3

ग्राहक 3, 34  
 ग्रीवा 2, 508  
 घ.  
 घट, ०टा 2, 86  
 घट्टना 3, 364  
 घन 2, 258  
 घनरस 4, 327  
 घनसार 4, 251  
 घनाघन 4, 172  
 घर्घर 3, 545  
 घर्घरिका 4, 12  
 घर्म 2, 315  
 घस्र 2, 404  
 घृणा 2, 138  
 घृणि 2, 138  
 घृत 2, 165  
 घृष्टि 2, 87  
 घोण्टा 2, 87  
 घोर 2, 404  
 घोष, ०षा 2, 548  
 घोषयितु 4, 173  
 घ्राण 2, 138

च.

च 7, 8  
 चक्र 2, 405-6  
 चक्रधर 4, 252  
 चक्रवाट 4, 61  
 चक्रवाड, ०वाल 4, 71  
 चक्राङ्ग, ०ङ्गी 3, 111  
 चक्राट 3, 148  
 चक्रिन् 2, 259  
 चक्षुष्य, ०ष्या 3, 479  
 चक्षुर 3, 546  
 चञ्चल, ०ला 3, 639  
 चञ्चु 2, 57

चटु 2, 87  
 चण्ड, ँण्डा, ँण्डी 2, 115-16  
 चण्डालिका 4, 12  
 चतुर 3, 546  
 चतुष्पथ 4, 134  
 चतुष्पद 4, 140  
 चत्वर 3, 546  
 चन्दन, ँनी 3, 365  
 चन्दिर 3, 545  
 चन्द्र 2, 406  
 चन्द्रकान्त 4, 108-9  
 चन्द्रहास 4, 327  
 चन्द्रिल 3, 638  
 चन्द्रोदय, ँया 4, 222  
 चपल, ँला 3, 639 41  
 चमर, ँरी 3, 547  
 चय 2, 318  
 चर 2, 404  
 चरण 3, 193-94  
 चराचर 4, 253  
 चरु 2, 407  
 चर्चा 2, 56  
 चर्षट 3, 148-49  
 चर्मकार, ँरी 4, 252  
 चर्मण्वती 4, 109  
 चर्मन् 2, 259  
 चर्मिन् 2, 259  
 चलन, ँनी 3, 364-65  
 चलुक 3, 37  
 चव्या 2, 349  
 चषक 3, 36  
 चातुरक 3, 547  
 चात्वाल 3, 641  
 चामरगुण्य 5, 34  
 चाप्येय 3, 480  
 चार 2, 407

चारक 3, 37  
 चास 2, 566  
 चिकुर 3, 548  
 चिता 2, 165  
 चिति 2, 165  
 चित्य, ँया 2, 349  
 चिपिट 3, 149  
 चित्र, ँत्रा 2, 407-8  
 चित्रक 3, 38  
 चित्रगुप्त 4, 109  
 चित्रभानु 4, 173  
 चित्ररथ 4, 134  
 चित्राटीर 4, 253  
 चिरजीविन् 4, 173  
 चिरण्टी 3, 149  
 चिलमीलिका 5, 4  
 चिल्ल 2, 474  
 चिह्न 2, 260  
 चीन 2, 260  
 चीर, ँरी 2, 409  
 चीर्णपर्ण 4, 77  
 चुक्र, ँक्री 2, 409-10  
 चुम्बक 3, 38  
 चुलुक 3, 37  
 चुलुकी 3, 39  
 चुल्ल 2, 474  
 चुली 2, 475  
 चूडा 2, 116  
 चूडामणि 4, 77  
 चूडाल, ँला 3, 641  
 चूतक 3, 39  
 चूर्ण 2, 139  
 चूलिका 3, 39  
 चेतन, ँना 3, 366  
 चेल 2, 475  
 चैत्य 2, 350

2, 410  
 चोक्ष 2, 543  
 चोड 2, 116  
 चोद्य 2, 350  
 चोलकिन् 3, 366  
 चौर 2, 410

छ.

छगल, ंली 3, 642  
 छन्न, ंत्रा 2, 411  
 छन्नभङ्ग 4, 49  
 छद् 2, 292  
 छदन 3, 367  
 छयन् 2, 260  
 छन्द 2, 223  
 छन्दस् 2, 566  
 छन्न 2, 261  
 छर्दन 3, 367  
 छल 2, 475  
 छली 2, 475  
 छवि 2, 509  
 छाया 2, 351  
 छित्तर 3, 549  
 छिदिर 3, 548  
 छिद्र 2, 411  
 छिन्न, ंत्रा 2, 261  
 छेक 2, 7  
 छेदन 3, 367

ज.

जकुट 3, 150  
 जगत् 2, 165  
 जगती 3, 253  
 जगल 3, 642  
 जघन 3, 368  
 जघन्य 3, 480  
 जघन्यज 4, 54

जङ्गल 3, 644  
 जटा 2, 88  
 जटायु 3, 480  
 जटिल, ंला 3, 643  
 जठर 3, 549  
 जड, ंडा 2, 117  
 जतुक, ंका 3, 40-41  
 जन 2, 261  
 जनक 3, 40  
 जनपद 4, 141  
 जनी 2, 262  
 जन्य, ंन्या 2, 352-53  
 जम्बाल 3, 644  
 जम्बीर 3, 550  
 जम्बुक 3, 40  
 जम्बू 2, 299  
 जम्बूल 3, 643  
 जम्भ 2, 303  
 जम्भल 3, 644  
 जय, ंया 2, 352  
 जयन 3, 368  
 जयन्त, ंन्ती 3, 252  
 जरड 3, 164  
 जरण 3, 194  
 जर्जर 3, 550  
 जर्जरीक 4, 13  
 जर्ण 2, 139  
 जल 2, 476  
 जलकरङ्क 5, 4  
 जलकूपी 4, 208  
 जलगुल्म 4, 217  
 जलज 3, 136  
 जलद 3, 324  
 जलदित्व 4, 304  
 जलदण्ड 4, 72  
 जलसूचि 4, 51



बलाम्बल 4, 290  
 बलाटन, ०नी 4, 174  
 बलाशय 4, 228  
 बलेन्द्र 3, 551  
 बव, ०वा 2, 509  
 बवन, ०नी 3, 368-69  
 बाङ्गल, ०ली 3, 645  
 बाङ्गल, ०ली 3, 645-46  
 बात 2, 166  
 बाति 2, 166-67  
 बामातृ 3, 253  
 बामि 2, 316  
 बायानुजीविन् 5, 27  
 बार, ०री 2, 412  
 बाल, ०ली 2, 476-77  
 बाल्य 2, 316  
 बिगीषा 3, 729  
 बिन 2, 262  
 बिष्णु 2, 140  
 बिस 2, 317  
 बिसग 3, 112  
 बिह्वा 2, 509  
 बिह्वाप 3, 436  
 बीमूत 3, 254  
 बीर 2, 412  
 बीव, ०वा 2, 510  
 बीवक, ०विका 3, 41-42  
 बीवजीव 4, 305  
 बीवद 3, 324  
 बीवन, ०ना, ०नी 3, 369-70  
 बीवन्ती 3, 254  
 बीवपुष्प 4, 208  
 बीवा 2, 510  
 बीवातृ 3, 255  
 बीविका 3, 42  
 बीविनेश 1, 313

बुधुराण 4, 78  
 बू 1, 8  
 बृम्भा 2, 304  
 बृम्भित 3, 255  
 जैवातृक 4, 13  
 जोषम् 7, 39  
 ज 1, 8  
 जाति 2, 167  
 ज्या 1, 10  
 ज्यायंस् 2, 566  
 ज्येष्ठ, ०ष्टा 2, 104-5  
 ज्योतिस् 2, 566-67  
 ज्योत्स्ना 2, 262  
 ज्यौत्स्नी 2, 263  
 ज्वलित 3, 252

घ.

घर्षर 3, 551  
 घलरो, ०हरी 3, 551-52  
 घला 2, 477  
 घष, ०षा 2, 549  
 घाट 2, 88  
 घिल्लिका 3, 42  
 घिल्ली 2, 477  
 घिल्लीका 3, 42  
 घृणि 2, 140

ट.

टगर 3, 552  
 टङ्क 2, 8  
 टंकार 3, 552  
 टङ्ग 2, 31  
 टहरी 3, 553  
 टार 2, 412

ड.

डिब्ब 2, 300  
 डिम्ब 2, 304

त.

तक्षक 3, 43  
 तण्डक 3, 43-44  
 तण्डुरीण 4, 78  
 तण्डुल 3, 647  
 तण्डुलीय 4, 223  
 तत 2, 167  
 ततस् 7, 50  
 तत्त्व 2, 511  
 तथा 7, 28  
 तथा यथा 7, 29  
 तद्दिनम् 7, 56  
 तनु 2, 263  
 तनूरुह 4, 339  
 तन्त्र 2, 413  
 तन्त्री 2, 414  
 तन्त्री 2, 416  
 तपन 3, 370  
 तपस् 2, 567  
 तपस्य, ंस्था 3, 481  
 तपस्विन् 3, 372  
 तपस्विनी 4, 175  
 तपोधन, ंना 4, 174  
 तमस् 2, 568  
 तमाल 3, 647  
 तमालपत्र 5, 39  
 तमिस्र, ंसा 3, 553  
 तमोघ्न 3, 371  
 तमोनुद् 3, 324  
 तमोपह 4, 339  
 तरणि 3, 195  
 तरल, ंला 3, 646  
 तरस् 2, 568  
 तरस्विन् 3, 372  
 तरि 2, 415  
 तरीष 3, 729

तरुण 3, 195  
 तर्क 2, 9  
 तर्करीक 4, 14  
 तर्ष 1, 15  
 तल 2, 478  
 तलिन 3, 370  
 तलिय 3, 457  
 तलुन 3, 371  
 तल्ल, ंली 2, 479  
 तल्प 2, 290  
 ताड, ंडी 2, 117-18  
 ताण्डव 3, 694  
 तात 2, 168  
 ताप, ंपी 2, 291  
 तामरस 4, 328  
 तामस, ंसी 3, 743  
 ताम्बूल, ंली 3, 647-48  
 ताम्र 2, 417  
 तार, ंरा 2, 416-17  
 तारक 3, 44-45  
 तार्क्ष्य 2, 354-55  
 ताल 2, 479-80  
 तालपत्र, ंची 1, 254  
 तालीसपत्र 5, 40  
 तावन् 7, 23  
 ताविष 3, 730  
 तिक्त, ंक्ता 2, 168  
 तिक्तपर्वन् 4, 175  
 तिक्तशाक 4, 15  
 तित्तिड, ंडी 3, 170  
 तित्तिरे 3, 554  
 तित्तिडी 3, 171  
 तिमिर 3, 554  
 तिरस् 7, 50  
 तिर्यच् 7, 19  
 तिलक 3, 45-46

तिष्य, ष्या 2, 355

तीक्ष्ण 2, 141

तीक्ष्णमन्धा 4, 152

तीर 2, 418

तीर्थ 2, 213

तीव्र, ंव्रा 2, 418

तु 7, 9

तुङ्गभद्र, ंद्रा 4, 254 55

तुङ्गीश 3, 713

तुण्डकेरो 4, 255

तुत्थ, ंत्था 2, 214

तुमुल 3, 648

तुम्बरी 3, 555

तुरग, ंगो 3, 112

तुरुष्क 3, 46

तुला 2, 480-81

तुलाकोटि 4, 62

तुलाधार 4, 255

तुष 2, 549

तुषार 3, 554

तुणी 2, 142

तूवर 3, 555

तूल 2, 481

तूलिका 3, 47

तृणता 3, 257

तृणशूल्य 4, 224

तृष्, तृष्णा 1, 15

तेजस् 2, 568-69

तेमन, ंनी 8, 372

तैतिल 3, 648-49

तैलपर्णी 4, 78

तोक 2, 10

तोक्म 2, 317

तोत्र 2, 419

तोदन 3, 373

तोयधार 4, 256

त्याग 2, 31

त्रपा 2, 291

त्रपु 2, 291

त्रयी 2, 354

त्राण 2, 141

त्रास 2, 568

त्रिक, ंका 2, 9

त्रिकूट 3, 151

त्रिगर्त, ंर्ता 3, 256

त्रिदिव, ंवा 3, 694

त्रिपुट, ंटा 3, 151

त्रिवर्णक 4, 14

त्रिशङ्कु 3, 46

त्रिशिख 3, 103

त्रिस्रोतस् 3, 743

त्रुटि 2, 89

त्रेता 2, 169

त्रोटि 2, 89

त्र्यकूट 3, 150

त्वच् 1, 7

त्वरित 3, 256

त्वष्ट्र 2, 89

त्विष 1, 16

द.

दंश 2, 535

दंशान 3, 374

दंशित 3, 257

दक्ष, ंक्षा 2, 550

दक्षिण, ंणा 3, 196-97

दण्ड 2, 118-19

दण्डधार 4, 257

दण्डयान्ना 4, 257

दण्डयाम 4, 217

दण्डार 3, 558

दण्डिन् 2, 263

हन्त, ०न्ती 2, 169  
 हन्तशठ 4, 68  
 हन्तुर 3, 556  
 हन्तशूक 4, 15  
 हम् 2, 318  
 हम्थ 3, 309  
 हम्न 3, 373  
 हम्भ 2, 305  
 हर, ०री 2, 419  
 हर्हर 3, 557  
 हर्हर, ०रा 3, 556-57  
 हर्ष 2, 292  
 हर्षी 2, 513  
 दर्श 2, 534  
 दर्शक 3, 47  
 दर्शन 3, 374  
 हल 2, 481-32  
 हलाढक 4, 16  
 हलामल 4, 291  
 हव 2, 512  
 हशनोच्छिष्ट 5, 12  
 हशपुर 4, 256  
 हशमीस्थ 4, 135  
 हशा 2, 536  
 हस्म 2, 318  
 हस्यु 2, 356  
 हस्त्र 2, 419  
 हहन 3, 373  
 हहर 3, 556  
 हाक्षायणी 4, 79  
 हाडिम 3, 458  
 हाडा 2, 127  
 हात्यूह 3, 758  
 हान 2, 264  
 हाय 2, 357  
 हायाद 3, 325

हायक 3, 48  
 हारद 3, 325  
 हार्दी 2, 513  
 हाव 2, 512  
 हास, ०सी 2, 569  
 हासेर 3, 559  
 दिगम्बर 4, 257  
 दिग्ध 2, 237  
 दिति 2, 169  
 दिव 1, 14  
 दिव 2, 513  
 दिवाकीर्ति 4, 110  
 दिवाभीत 4, 110  
 दिवौकस् 3, 743  
 दिव्य, ०व्या 2, 357-58  
 दिव्यचक्षुस् 4, 328  
 दिष्ट 2, 90  
 दिष्टि 2, 90  
 दीपक 3, 48-49  
 दीप्त 2, 170  
 दीप्यक 3, 49  
 दीर्घाध्वग 4, 49  
 दीर्घाणुस् 3, 744  
 दुकूल 3, 649  
 दुग्ध 2, 238  
 दुग्धतालीय 5, 37  
 दुन्दुभि 3, 448  
 दुगेदर 4, 258  
 दुर्ग, ०र्गा 2, 32  
 दुर्गति 3, 258-59  
 दुर्जात 3, 258  
 दुर्धर 3, 559  
 दुर्नामिन् 3, 375  
 दुर्मुख 3, 103  
 दुर्लभ 3, 447  
 दुर्वर्ण 3, 197

दुर्विध 3, 336  
 दुःस्थ 2, 214  
 दूष्य 2, 358  
 दृढ 2, 128  
 दृश 1, 15  
 दृषद् 2, 223  
 दृष्टान्त 3, 259  
 दृष्टि 2, 90  
 देव, ०वी 2, 514  
 देवताड 4, 72  
 देवन 3, 375-76  
 देवमणि 4, 79  
 देववृक्ष 4, 318  
 देवसेना 4, 176  
 देष्ण 2, 143  
 देहयात्रा 4, 259  
 दैन्य, ०न्या 2, 358  
 दोग्ध 2, 238  
 दोषज्ञ 3, 141  
 दोषा 7, 48  
 दोहदलक्षण 6, 3  
 दौर्वीण 3, 198  
 दु 1, 11  
 द्युति 2, 170  
 दुम्न 2, 264  
 द्यो 1, 11  
 द्रव 2, 511  
 द्रवन्ती 3, 257-58  
 द्रविण 2, 264  
 द्रव्य 2, 356  
 द्रावक 3, 48  
 दुघण 3, 197  
 दुण, ०णी 2, 142-43  
 दुत 2, 170  
 दू 1, 12  
 द्रोण, ०णी 2, 143

द्रोहाट 3, 152  
 दृढ 2, 512  
 द्रापर 3, 558  
 द्वार 2, 420  
 द्विक 2, 10  
 द्विज, ०जा 2, 68-69  
 द्विजन्यन् 3, 375  
 द्विजराज 4, 54  
 द्विजाति 3, 258  
 द्विजिह 3, 694  
 द्वितीय, ०या 3, 481  
 द्वैमानुर 4, 259

ध.

धन 2, 265  
 धनंजय 4, 224  
 धनद 3, 325  
 धनिक, ०का 3, 49-50  
 धनु 2, 266  
 धनुस् 2, 570  
 धन्य, ०न्या 2, 359  
 धन्वन् 2, 265  
 धन्विन् 2, 265  
 धमन, ०नी 3, 376-77  
 धर, ०रा 2, 420  
 धरण, ०णी 3, 198-99  
 धराधर 4, 259  
 धर्म 2, 319-20  
 धर्मराज 4, 55  
 धर्वण, ०णी 3, 199  
 धव 2, 515  
 धवल, ०ली 3, 649-50  
 धातु 2, 171  
 धातृ 2, 170  
 धात्री 2, 422  
 धाना 2, 267

धान्य 2, 359  
 धामन् 2, 266  
 धामार्गव 4, 305  
 धार, ०रा 2, 421  
 धाराङ्कुर 4, 260  
 धाराङ्ग 3, 112  
 धाराट 3, 152  
 धाराधर 4, 260  
 धार्तराष्ट्र 4, 261  
 धावन 3, 377  
 धिक् 7, 9  
 धिवण, ०णा 3, 200  
 धिष्य 2, 359-60  
 धिदा 2, 223  
 धीर 2, 422  
 धुत 2, 172  
 धुन्धुमार 4, 261  
 धुर् 1, 12  
 धुरंधर 4, 262  
 धूत 2, 172  
 धूमकेतन 5, 27  
 धूमकेतु 4, 111  
 धूर्त 2, 172  
 धूलोकदम्ब 5, 35  
 धूसर 3, 559  
 धुतगष्ट, ०ष्टी 4, 262-63  
 धृति 2, 173  
 धेन, ०नी 2, 267  
 धेनुका 3, 50  
 धैनुक 3, 50  
 ध्रुव, ०वा 2, 515-16  
 ध्वज 2, 69  
 ध्वनिलाला 4, 291  
 ध्राक्ष, ०क्षी 2, 550-51  
 न.  
 नकुल, ०ली 3, 650

नक्र 2, 423  
 नक्षत्रनेमि 5, 36  
 नख 2, 22  
 नग 2, 28  
 नमौकस् 3, 739  
 नग्न 2, 267  
 नञ् 7, 12  
 नत 2, 173  
 नद 2, 224  
 नदीकान्त, ०न्ता 4, 111-12  
 ननु 7, 31  
 ननुच 7, 54  
 नन्दक 3, 51  
 नन्दन 3, 377  
 नन्दा 2, 224  
 नन्दि 2, 224  
 नन्दिघोष 4, 319  
 नन्दिन 2, 268  
 नन्दावर्त 4, 111  
 नभश्चमस 5, 47  
 नभश्चर 4, 263  
 नभस् 2, 570  
 नभस 3, 744  
 नमुचि 3, 129  
 नय 2, 360  
 नर 2, 423  
 नरक 3, 51  
 नरङ्ग 3, 113  
 नरेन्द्र 3, 560  
 नर्तक, ०की 3, 51 52  
 नर्मठ 3, 164  
 नर्मदा 3, 326  
 नल, ०ली 2, 482  
 नलद, ०दा 3, 326  
 नलिन, ०नी 3, 378  
 नव 2, 517

नवफलिका 5, 5  
 नवाह 3, 759  
 नहुष 3, 730  
 नाक 2, 10  
 नाकु 2, 10  
 नाकुलो 3, 651  
 नाग 2, 32-34  
 नागदन्त, ०न्ती 4, 112-13  
 नागपाश 4, 313  
 नागपुष्प 4, 209  
 नागर 3, 560  
 नागवारिक 5, 5  
 नागाञ्चना 4, 176  
 नाडी 2, 119  
 नाडीतरंग 5, 10  
 नादेयी 3, 482  
 नाना 7, 32  
 नाभि 2, 305  
 नाभील 3, 650  
 नाम 7, 39  
 नायक 3, 53  
 नारकीट 4, 62  
 नारङ्ग 3, 113  
 नाराच, ०ची 3, 129  
 नारायण, ०णी 4, 80  
 नाल, ०ली 2, 483  
 नालिका 3, 53  
 नालीक 3, 52  
 नाश 2, 536  
 नासा 2, 571  
 नि 7, 10  
 निकर 3, 561  
 निकष, ०षा 3, 731  
 निकषा ( indecl. ) 7, 57  
 निकाय 3, 482  
 निकार 3, 562

निकुम्भ 3, 448  
 निकृत 3, 259  
 निकृति 3, 262  
 निगम 3, 459  
 निगरण 4, 82  
 निग्रह 3, 760  
 निचुल 3, 651  
 निज 2, 70  
 नितम्ब 3, 440  
 निहाघ 2, 315  
 निदान 3, 379  
 निदेश 3, 715  
 निधन 3, 378  
 निधुवन 4, 177  
 निन्दा 2, 225  
 निपाक 3, 54  
 निभ 2, 306  
 निमित्त 3, 260  
 निमिष, ०मेष 3, 731  
 नियति 3, 263  
 नियम 3, 459  
 नियामक 4, 17  
 निर् 7, 13  
 निरसन 4, 178  
 निरस्त 3, 260  
 निराकृति 4, 114  
 निरामय 4, 225  
 निरूपण 4, 82  
 निरुह 3, 760  
 निर्ऋति 3, 263  
 निरोध 3, 338  
 निर्गुण्डी 3, 171  
 निर्ग्रन्थ 3, 309  
 निर्जर, ०रा 3, 560 61  
 निर्दट 3, 153  
 निर्देश 3, 714

निर्देर 3, 561  
 निर्भर्त्सन 4, 179  
 निर्मल 3, 652  
 निर्माण 3, 201  
 निर्युक्त 3, 261  
 निर्योक्त 3, 54  
 निर्याण 3, 200  
 निर्यातन 4, 177  
 निर्युह 3, 759  
 निर्वर 3, 562  
 निर्वर्ण 3, 201  
 निर्वोद 3, 327  
 निर्वोसन 4, 177  
 निर्वृति 3, 262  
 निर्वेश 3, 714  
 निवात 3, 261  
 निवेश 3, 715  
 निशमन 4, 178  
 निशा 2, 537  
 निशाचर, ०री 4, 263-64  
 निशान्त 3, 262  
 निशामन 4, 178  
 निशीथ 3, 310  
 निश्चारक 4, 17  
 निःश्रेणि 3, 202  
 निःश्रेयस 4, 329  
 निषङ्ग 3, 113  
 निषङ्ग, ०री 4, 264  
 निषध 3, 337  
 निषाद 3, 326  
 निष्क 2, 11  
 निष्कल 3, 652  
 निष्कुट 3, 153  
 निष्क्रम 3, 458  
 निष्ठा 2, 105  
 निष्पाव 3, 695

निस् 7, 13  
 निस्सर्ग 3, 114  
 निस्तरण 4, 81  
 निस्तल 3, 652  
 निस्तुषित 4, 113  
 निस्त्रिंश 3, 714  
 निस्तरण 4, 80  
 निह्व 3, 695  
 नीकाश 3, 716  
 नीच 2, 57  
 नीचैस् 7, 51  
 नीड 2, 120  
 नीति 2, 174  
 नीरज 3, 136  
 नील, ०ली 2, 483-84  
 नीलकण्ठ 4, 67  
 नीलंजसा 4, 329  
 नीलाम्बर 4, 265  
 नीवर 3, 563  
 नीवी 2, 517  
 नीव 2, 424  
 नु 7, 11  
 नूनम् 7, 40  
 नेत्र 2, 424  
 नेपाली 3, 633  
 नेम 2, 320  
 नेमि 2, 320  
 नैम्य 3, 460  
 न्यक्ष 2, 551  
 न्यग्रोध, ०धी 3, 336-37  
 न्यङ्कु 2, 10  
 न्यङ्क् 1, 7  
 न्युत्त 2, 22  
 न्युत्त 2, 70  
 न्यून 2, 268



प.

पक्ति 2, 174  
 पक्क 2, 519  
 पक्ष 2, 551-52  
 पक्षचर 4, 269  
 पक्षति 3, 268  
 पक्षिणी 3, 205  
 पक्ष्यन् 2, 270  
 पङ्क 2, 12  
 पङ्कार 3, 566  
 पङ्क्ति 2, 174  
 पण 2, 144-45  
 पञ्चगुप्त 4, 119  
 पञ्चत्व 3, 699  
 पञ्चनख 4, 43  
 पञ्चम, ०मी 3, 461  
 पञ्चाल, ०ली 3, 655  
 पटल 3, 654  
 पटह 3, 763  
 पटु 2, 92  
 पट्ट, ०ट्टी 2, 91  
 पण्ड, ०ण्डा 2, 120  
 पण्डित 3, 265  
 पतंग 3, 115 16  
 पताका 3, 55  
 पत्ति 2, 174  
 पत्तोर्ण 3, 204  
 पत्त 2, 425  
 पत्ताङ्ग 3, 116  
 पत्तिन् 2, 270  
 पत्तोर्ण, cfr. पत्तोर्ण  
 पथ्य, ०थ्या 2, 360  
 पद् 2, 225  
 पदार 3, 567  
 पद्धति 3, 269  
 पद्म 2, 321

पद्मलाञ्छन, ०ना 5, 28-29  
 पद्मिनी 3, 382  
 पद्म, ०द्या 2, 361  
 पनस 3, 745  
 पन्नग 3, 114  
 पयस् 2, 571  
 पयस्य, ०म्या 3, 487  
 पयस्विनी 4, 184  
 पयोधर 4, 270  
 पर 2, 425  
 परञ्ज 3, 136  
 परपुष्ट, ०ष्टा 4, 64  
 परम, ०मम् 3, 461-62  
 परंपर, ०रा 4, 268  
 परवाणि 4, 85  
 परा 7, 43  
 पराक्रम 4, 218  
 पराग 3, 115  
 पराभव 4, 306  
 परायण 4, 84  
 परि 7, 44  
 परिकर 4, 267  
 परिगत 4, 118  
 परिग्रह 4, 341  
 परिघ 3, 125  
 परिघान 4, 120  
 परिघोष 4, 320  
 परिधाय 4, 226  
 परिधि 3, 339  
 परिप्लव 4, 306  
 परिबर्ह 4, 342  
 परिभाषण 5, 14  
 परिमल 4, 292  
 परिवर्त 4, 120  
 परिवाद 4, 142  
 परिवाप 4, 209

परिवार 4, 268  
 परिवाह 4, 341  
 परिवेष 4, 319  
 परिध्याध 4, 153  
 परिसर 4, 269  
 परीष्टि 3, 154  
 परुष 3, 732  
 परेत 2, 178  
 पर्कटी 3, 155  
 पर्जन्य 3, 486  
 पर्ण 2, 145  
 पर्पट 3, 154  
 पर्यङ्क 3, 55  
 पर्यस्त 3, 263  
 पर्याप्त 3, 266  
 पर्याय 3, 486  
 पर्वत 3, 268  
 पर्वन् 2, 269  
 पर्वरीण 4, 83  
 पल 2, 484  
 पलकष, ँवा 4, 320  
 पलल 3, 655-56  
 पलाश 3, 717  
 पलित 3, 265  
 पलिघ 3, 126  
 पल्लव 3, 698  
 पल्लवित 4, 119  
 पल्लि 2, 481  
 पवन 3, 381-82  
 पवित्र, ँत्रा 3, 567-68  
 पशु 2, 537  
 पशुपति 4, 121  
 पश्चात् 7, 24  
 पांशुचामर 5, 41  
 पांसुल, ँला 3, 658  
 पाक 2, 12

पाकल 3, 656-57  
 पाचल 3, 656  
 पाञ्चजन्य 4, 226  
 पाटक 3, 57  
 पाटल, ँला 3, 657-58  
 पाटीर 3, 570  
 पाठीन 3, 383  
 पाण्डु 2, 120  
 पाण्डुकम्बल 5, 46  
 पाण्डुर 3, 570-71  
 पातलो 3, 659  
 पाताल 3, 657  
 पातुक 3, 56  
 पात्र 2, 427  
 पात्रटीर 4, 270  
 पाद 2, 226  
 पादचत्वर 5, 40  
 पादप, ँपा 3, 437  
 पानीय 3, 488  
 पामर 3, 569  
 पायस 3, 746  
 पार, ँरी 2, 426  
 पारशव 4, 306-7  
 पारापत, ँती 4, 122-23  
 पारायण 4, 85  
 पारावार 4, 271  
 पारिजात 4, 122  
 पारिभद्र 4, 272  
 पारुष्य 3, 488-89  
 पार्थिव, ँरी 3, 699  
 पार्षर 3, 569  
 पार्षती 3, 271-72  
 पार्श्व 2, 519  
 पार्णि 2, 146  
 पालङ्क 3, 58  
 पालि 2, 484-85

पावन, ०नी 3, 382 83  
 पाश 2, 537-38  
 पाशुपत 4, 121  
 पिङ्ग, ०ङ्गा, ०ङ्गो 2, 34-35  
 पिङ्गल, ०ला 3, 660-61  
 पिङ्गाश, ०शी 3, 717-18  
 पिचण्ड 3, 172  
 पिचुल 3, 662  
 पिचट 3, 155  
 पिच्छ, ०च्छा 2, 62  
 पिच्छिल, ०ला 3, 663  
 पिञ्ज, ०ञ्जा 2, 71  
 पिञ्जर 3, 572  
 पिञ्जल 3, 663  
 पिठर 3, 571  
 पिण्ड, ०ण्डी 2, 121-22  
 पिण्डपुष्प 4, 210  
 पिण्डार 3, 571  
 पिण्डित 3, 272  
 पिण्डिल 3, 664  
 पिण्डीतक 4, 19  
 पिण्याक 3, 60  
 पितामह 4, 342  
 पित्तल, ०ला 3, 661 62  
 पित्सत् 2, 175  
 पिनाक 3, 58  
 पिपतिषत् 2, 175  
 पिप्पल, ०ली 3, 659-60  
 पिप्पलक 4, 19  
 पिह 2, 474  
 पिशित, ०ता 3, 272  
 पिशुन, ०ना 3, 384  
 पिष्टक 3, 60  
 पीठमर्द 4, 143  
 पीडा 2, 122  
 पीडित 3, 272-73

पीत, ०ता 2, 175-76  
 पीनकावेर 5, 42  
 पीतचन्दन 5, 29  
 पीतन 3, 385  
 पीताम्बर 4, 272  
 पीति 2, 176  
 पीथ 2, 215  
 पीयूष 3, 733  
 पीलु 2, 486  
 पीलुपर्णी 4, 85  
 पीवर 3, 572  
 पुद्ग 2, 23  
 पुंगव 3, 700  
 पुटग्रीव 4, 307  
 पुटभेद 4, 143  
 पुण्डरीक 4, 20-21  
 पुण्ड्र 2, 428  
 पुण्य 2, 362  
 पुण्यजन 4, 184  
 पुत्रक, ०त्रिका 3, 63-64  
 पुद्गल 3, 664  
 पुनर् 7, 46  
 पुनर्वसु 4, 330  
 पुंनाग 3, 118  
 पुर 1, 12  
 पुर 2, 428  
 पुरतस् 7, 59  
 पुरस् 7, 51  
 पुरस्कृत 4, 124  
 पुरस्तात् 7, 55  
 पुरा 7, 45  
 पुराण 3, 205 6  
 पुरु 2, 429  
 पुरुष 3, 733  
 पुरोडाश 4, 814  
 पुर 2, 486

पुलक 3, 61  
 पुलाक 3, 62  
 पुष्कर 3, 573  
 पुष्करिणी 4, 86  
 पुष्कल 3, 664  
 पुष्टि 2, 93  
 पुष्प 2, 292  
 पुष्पक 3, 62-68  
 पुष्पदन्त 4, 123-24  
 पुष्पलक 4, 21  
 पुष्प 2, 355  
 पुस्त 2, 176  
 पूग 2, 35  
 पूज्य 2, 362  
 पूतना 3, 385  
 पूतिकाष्ठ 4, 69  
 पूत्यण्ड 3, 173  
 पूर 2, 430  
 पूरण, ंणी 2, 306  
 पूर्ण 2, 147  
 पूर्णक 3, 64  
 पूर्णपात्र 4, 272  
 पूर्णानक 4, 22  
 पूर्णिका 3, 65  
 पूर्त 2, 177  
 पूर्वे 2, 520  
 पूर्वेषुस् 7, 59  
 पूतना 3, 386  
 पृथग्जन 4, 185  
 पृथिवीपति 5, 20  
 पृथु 2, 215  
 पृथुक 3, 65  
 पृथाकु 3, 65  
 पृषत्, ंत 2, 177  
 पृष्ठ 2, 106  
 पृष्ठशृङ्गिन् 4, 185

पेचक 3, 66  
 पेटक 3, 66  
 पेशल 3, 665  
 पेशी 2, 538-39  
 पोटगल 4, 292  
 पोत 2, 178  
 पोत्र 2, 430  
 पौर 2, 431  
 पौरुष 3, 733-34  
 पौरुषेय 4, 227  
 पौर्णमास, ंसी 4, 330  
 पौलस्त्य 3, 489  
 पौष 2, 554  
 प्र 7, 14  
 प्रकर, ंरी 3, 564-65  
 प्रकरण 4, 83  
 प्रकाण्ड 3, 172  
 प्रकार 3, 566  
 प्रकाश 3, 716  
 प्रकीर्णक 4, 18  
 प्रकृति 3, 269 70  
 प्रकोष्ठ 3, 165  
 प्रक्रम 3, 460  
 प्रक्रिया 3, 488  
 प्रखर 3, 563-64  
 प्रगाढ 3, 179  
 प्रग्रह 3, 760  
 प्रग्राह 3, 762  
 प्रघण 3, 202  
 प्रचण्ड 3, 171  
 प्रचलाक 4, 18  
 प्रचलाकिन् 4, 184  
 प्रचेतस् 3, 745  
 प्रजनन 4, 179  
 प्रजा 2, 71

प्रजापति 4, 117  
 प्रज्ञ, ०ज्ञा 2, 76  
 प्रज्ञान 3, 381  
 प्रणय 3, 483  
 प्रणाय 3, 484  
 प्रणिधान 4, 180  
 प्रणिधि 3, 338  
 प्रणिहित 4, 115  
 प्रणीत 3, 266  
 प्रतति 3, 270  
 प्रतल 3, 654  
 प्रति 7, 23  
 प्रतिकार 4, 265  
 प्रतिकृति 4, 117  
 प्रतिकृष्ट 4, 63  
 प्रतिक्षिप्त 4, 115  
 प्रतिग्रह 4, 340  
 प्रतिघ 3, 126  
 प्रतिपत्ति 4, 118  
 प्रतिपद् 3, 328  
 प्रतिपन्न 4, 181  
 प्रतिपादन 5, 28  
 प्रतिभय 4, 225  
 प्रतिमा 3, 462  
 प्रतिमान 4, 183  
 प्रतियन्न 4, 182  
 प्रतिशिष्ट 4, 63  
 प्रतिश्रय 4, 225  
 प्रतिष्कश 4, 314  
 प्रतिष्ठा 3, 165  
 प्रतिसर 4, 266  
 प्रतिहत 4, 114  
 प्रतिहार cfr. 4, 265  
 प्रतीक 3, 55  
 प्रतीक्ष्य 3, 485

प्रतीत 3, 264  
 प्रतीहार 4, 265  
 प्रत्यय 3, 483-84  
 प्रत्युद्गमनीय 6, 5  
 प्रत्यूष 3, 732  
 प्रथम 3, 460  
 प्रदर 3, 565-66  
 प्रदेश 3, 716  
 प्रदोष 3, 732  
 प्रधन 3, 379  
 प्रधान 3, 380  
 प्रधूपिता 4, 116  
 प्रपञ्च 3, 129  
 प्रपात 3, 268  
 प्रभव 3, 696  
 प्रभाव 3, 698  
 प्रभूत 3, 264  
 प्रमथ, ०था 3, 310  
 प्रमद, ०दा 3, 327  
 प्रमाण 3, 203  
 प्रमीत 3, 267  
 प्रमुख 3, 104  
 प्रयाग 3, 116  
 प्रयोग 3, 117  
 प्रयोजन 4, 180  
 प्ररूढ 3, 179  
 प्रलम्ब 3, 440  
 प्रलय 3, 485  
 प्रवंगम 4, 218  
 प्रवचन 4, 180  
 प्रवण 3, 203  
 प्रवर 3, 563  
 प्रवह 3, 762  
 प्रवारण 4, 83  
 प्रवाल 3, 653

प्रवाह ३, 761  
 प्रविहारण ५, 13  
 प्रवृत्ति ३, 271  
 प्रवेणि ३, 205  
 प्रव्रजिता ४, 116  
 प्रसन्न, °न्ना ३, 331  
 प्रसर ३, 566  
 प्रसव ३, 697  
 प्रसव्य ३, 485  
 प्रसाद ३, 327  
 प्रसाधन, °नी ४, 183  
 प्रसिद्ध ३, 338  
 प्रसू २, 571  
 प्रसूत ३, 264  
 प्रसूति ३, 269  
 प्रसून ३, 380  
 प्रसृत, °ता ३, 267  
 प्रसेव ३, 697  
 प्रस्तर ३, 565  
 प्रस्थ २, 215  
 प्रस्फोटन ४, 181  
 प्रहत ३, 265  
 प्रहसन ४, 182  
 प्रहाद ३, 328  
 प्राच् ७, 13  
 प्राण २, 145  
 प्राणक ३, 56  
 प्राहुस् ७, 51  
 प्राध्व २, 520  
 प्राध्वम् ७, 40  
 प्रान्तर ३, 568  
 प्राप्त्यरूप ३, 438  
 प्राप्ति २, 175  
 प्राय २, 361  
 प्रार्थित ३, 271  
 प्रालम्ब ३, 441

प्रासाद ३, 328  
 प्रिय २, 362  
 प्रियंवद ४, 142  
 प्रियक ३, 59  
 प्रियङ्गु ३, 117-18  
 प्रीति २, 176  
 प्रेक्षा २, 553  
 प्रेङ्खा २, 23  
 प्रेत २, 178  
 प्रेमन् २, 271  
 प्रेष २, 553  
 प्रोक्षण ३, 207  
 प्रोक्षित ३, 273  
 प्रोत २, 178  
 प्रोथ २, 216  
 प्रौह २, 586  
 पूक्ष २, 553  
 पूव २, 517-19  
 पूवग ३, 114  
 प्लुत २, 177

## फ

फटा २, 93  
 फर्फरीक ४, 22  
 फल, °ली २, 487-88  
 फलोदय ४, 227  
 फल्य २, 35  
 फाणि २, 147  
 फाल २, 488  
 फाल्गुन, °नी ३, 386-37  
 फेनिल ३, 665-66  
 फेख ३, 700

## ब.

बक २, 12  
 बकेरुका ४, 24  
 बठर ३, 574

वत 7, 24  
 वहर, ०रा, ०री 3, 576-77  
 वदशिख 4, 44  
 वन्ध 2, 238  
 वन्धक, ०की 3, 67-68  
 वन्धु 2, 239  
 वन्धुर, ०रा 3, 574-75  
 वन्धूक 3, 67  
 वन्धूर 3, 574  
 वधु 2, 431  
 वर्कर 3, 576  
 वर्कराट 4, 64  
 वर्बटी 3, 156  
 वर्बर, ०रा 3, 575-76  
 वर्बरीक 4, 23  
 वर्ह 2, 586  
 वर्हिस् 2, 572  
 वल, ०ला 2, 488-89  
 वलदेव, ०वा 4, 308  
 वलभद्र, ०द्रा 4, 273  
 वलाहक 4, 23  
 वलि 2, 489-90  
 वल्य 2, 363  
 बहु 2, 586  
 बहुक 3, 66  
 बहुफल, ०ला 4, 292-93  
 बहुरूप 4, 210  
 बहुल, ०ला 3, 666-67  
 वाढ 2, 128  
 वाण 2, 147  
 वाधा 2, 239  
 वान्धव 3, 700  
 वार्वटीर 4, 274  
 वाल, ०ला, ०ली 2, 490-91  
 वालिका 3, 68  
 वालिश 3, 718

वालेय 3, 496  
 वाण्य 2, 293  
 वाहा cfr. वाहा  
 वाहुज 3, 137  
 विडाल 3, 667  
 विन्दु 2, 230  
 विन्दुतन्त्र 4, 274  
 विम्ब 2, 300  
 विल 2, 491-92  
 विलासिन् cfr. 3, 411  
 विलेशय 4, 228  
 वीज 2, 71  
 वोभत्स 3, 746  
 वुकस, ०सी 3, 747  
 बुद 2, 239  
 बुध 2, 239  
 बुध्न 2, 272  
 बृहतिका 4, 35  
 बृहती cfr. बृहती  
 बृहन्नल 4, 299  
 बोधि 2, 240  
 ब्रह्मण्य 3, 494  
 ब्रह्मन् 2, 271  
 ब्रह्मवन्धु 4, 154  
 ब्राह्मण 3, 215-16  
 ब्राह्मी 2, 321

भ.

भ, भा 1, 9  
 भक्त 2, 179  
 भक्ति 2, 179  
 भग 2, 36  
 भङ्ग, ०ङ्गा 2, 37  
 भङ्गि 2, 37  
 भङ्गुर 3, 577  
 भट 2, 93

भट्टारक 4, 25  
 भट्टिनो 3, 388  
 भण्डन 3, 387  
 भद्र, ०द्रा 2, 431-33  
 भद्रकाली 4, 293  
 भन्द 2, 227  
 भय 2, 363  
 भयानक 4, 25  
 भर 2, 433  
 भरण, ०णी 3, 207  
 भरत 3, 273-74  
 भरद्वाज 4, 55  
 भरु 2, 434  
 भर्तृ 2, 179  
 भर्मेन् 2, 272  
 भल्ल, ०ल्ली 2, 492  
 भव 2, 521  
 भवन 3, 387  
 भव्य, ०व्या 2, 363-64  
 भसद् 2, 227  
 भस्मक 3, 68  
 भस्मतूल 4, 295  
 भा 1, 9  
 भाग 2, 33  
 भागधेय 4, 228  
 भाग्य 2, 364  
 भाण्ड 2, 123  
 भाकूट 3, 156  
 भानु 2, 272  
 भार 2, 434  
 भारत, ०तो 3, 274-75  
 भारद्वाज, ०जी 4, 56  
 भार्गव, ०वी 3, 701  
 भार्यादिक 4, 26  
 भार्योह 3, 578  
 भाल 2, 492

भालाङ्क 3, 69-70  
 भाव 2, 521-23  
 भावना 3, 388  
 भावाट 3, 156  
 भावित 3, 275  
 भास् 1, 16  
 भास 2, 572  
 भासन्त 3, 275  
 भास्कर 3, 578  
 भास्वत् 2, 180  
 भिक्षा 2, 554  
 भित्ति 2, 180  
 भिन्न 2, 273  
 भीम 2, 323  
 भीरु 2, 434  
 भीषण 3, 208  
 भीष्म 2, 323  
 भुज 2, 72  
 भुजंग 3, 118  
 भुजिष्य, ०ष्या 3, 490  
 भुवन 3, 388  
 भू 1, 9  
 भूक 2, 13  
 भूकेश 3, 718  
 भूजम्बू 3, 441  
 भूत 2, 180  
 भूतवृक्ष 4, 321  
 भूतात्मन् 3, 389  
 भूति 2, 181  
 भूतीक 3, 70  
 भूधुत् 2, 181  
 भूमि 1, 9  
 भूमिका 3, 71  
 भूमिज, ०जा 3, 187  
 भूरि 2, 435  
 भूस्पृश 2, 539



भृगु 2, 89  
 भृङ्ग 2, 38  
 भृङ्गराज 4, 56  
 भृङ्गार, ०री 3, 579  
 भृति 2, 182  
 भृशम् 7, 41  
 भृष्टि 2, 93  
 भेक 2, 13  
 भेद 2, 227  
 भेदण्ड, ०ण्डा 3, 173  
 भेल 2, 493  
 भैरव 3, 702  
 भोग 2, 39  
 भोगवती 4, 125  
 भोगिन् 2, 273  
 भौम 2, 324  
 भ्रम 2, 322  
 भ्रमणी 3, 207  
 भ्रमरक 4, 24  
 भ्रातृव्य 3, 489  
 भ्रान्ति 2, 180  
 भ्रामक 3, 69  
 भ्रामर 3, 578  
 भ्रूण 2, 148

म.

म, मा 1, 10  
 मकर 3, 580  
 मकुर 3, 589-90  
 मकुष्ठ 3, 166  
 मङ्गु 7, 49  
 मङ्गल, ०ला 3, 669-70  
 मङ्गल्य, ०ल्या 3, 491-93  
 मञ्जरी 3, 587  
 मञ्जुल 3, 669  
 मणि 2, 148

मणिच्छिद्रा 4, 276  
 मणिमाला 4, 296  
 मण्ड, ०ण्डा 2, 124  
 मण्डन 3, 390  
 मण्डल 3, 668  
 मण्डूक, ०की 3, 73  
 मण्डूकपर्ण, ०र्णी 5, 15-16  
 मत 2, 182  
 मति 2, 183  
 मत्कुण 3, 208  
 मत्तवारण 5, 14  
 मत्सर, ०रा 3, 579-80  
 माथित 3, 276  
 मद, ०दी 2, 228  
 मदकल 4, 294  
 मदन 3, 389  
 मधु 2, 240  
 मधुक 3, 72  
 मधुर, ०रा 3, 581-82  
 मधुरसा 4, 332  
 मधुसूदन 5, 30  
 मध्य 2, 365  
 मध्यम, ०पा 3, 463-64  
 मनाक् 7, 18  
 मन्त्र 2, 435  
 मन्थ 2, 216  
 मन्यर 3, 583-84  
 मन्द 2, 229  
 मन्दर 3, 580  
 मन्दार, 3, 584  
 मन्दिर 3, 583  
 मन्मथ 3, 311  
 मनु 2, 365  
 मय 2, 365  
 मयु 2, 365  
 मयूज 3, 104

मयूर 3, 586  
 मयूरक 4, 27  
 मरीचि 3, 130  
 मरु 2, 435  
 मरुत् 2, 188  
 मरुवक 4, 26  
 मर्कट, ंटी 3, 157  
 मर्द्धू 2, 72  
 मर्मर, ंरी 3, 585-86  
 मर्यादा 3, 329  
 मल 2, 493-94  
 मलय, ंया 3, 490-91  
 मलिन, ंनी 3, 389-90  
 मलिनमुल्ल 5, 8  
 मलिमुल्ल 4, 52  
 मलीमस 4, 331  
 मल्ल 2, 493  
 मल्लनाग 4, 50  
 मल्लिक, ंका 3, 73-74  
 मशक 3, 72  
 मसुर, ंरा } 3, 584-85  
 मसुर, ंरा }  
 मसृण, ंणा 3, 209  
 मह, ंही 2, 587  
 महन् 2, 183  
 महस् 2, 572  
 महाकाल 4, 294  
 महाघोष, ंषा 4, 322  
 महाधन 4, 186  
 महानाद 4, 144  
 महानील 4, 295  
 महापद्म 4, 218  
 महाबल, ंला 4, 295-96  
 महामात्र 4, 276  
 महामुनि 4, 186  
 महामूल्य 4, 229

महारजन 5, 30  
 महारस 4, 331  
 महार्ध 3, 126  
 महालय 4, 228  
 महावीर 4, 275  
 महाशङ्ख 4, 44  
 महासेन 4, 186  
 महिला 3, 670  
 महिषी 3, 734  
 महो 2, 587  
 महेन्द्र 3, 587  
 महोदय 4, 229  
 महौषध 4, 153  
 मा 1, 10  
 माकन्द, ंन्दी 3, 329  
 मागध, ंधी 3, 339-40  
 माचल 3, 671  
 मातर 3, 587  
 माढि 2, 128  
 माणवक 4, 27  
 मातङ्ग 3, 119  
 मातुल 3, 670  
 मातुलपुत्रक 6, 1  
 मातुलानी 4, 187  
 मातृ 2, 183  
 मातृका 3, 74  
 मात्र, ंत्रा 2, 436-37  
 माधव, ंवी 3, 702-3  
 मान 2, 274  
 मानस 3, 747  
 माय, ंया 2, 366  
 मार, ंरी 2, 436  
 मारण्ड 3, 174  
 मारिष, ंषा 3, 735  
 मारीच 3, 130  
 मार्ग 2, 40

मार्गण 3, 210  
 मार्जन, ०ना 3, 390-91  
 मार्जार 3, 588  
 मार्जालीय 4, 230  
 मार्तण्ड 3, 174  
 माल, ०ला 2, 494  
 मालती 3, 276  
 मालिका 3, 74-75  
 मालिनी 3, 391  
 मालु 2, 495  
 मालुधान, ०नी 4, 187  
 माल्य 2, 366  
 माघ 2, 555  
 मास् 1, 16  
 मिति 2, 184  
 मित्र 2, 437  
 मिथस् 7, 51  
 मिथुन 3, 392  
 मिद 2, 241  
 मिष 2, 555  
 मिसि 2, 572  
 मिहिर 3, 588  
 मीन 2, 274  
 मीनाश्रीण 4, 86  
 मुकुन्द 3, 330  
 मुकुर 3, 589-90  
 मुक्ता 2, 184  
 मुक्ताफल 4, 297  
 मुक्ति 2, 184  
 मुख 2, 24  
 मुग्ध 2, 242  
 मुचुकुन्द 4, 144  
 मुण्ड 2, 124  
 मुण्डन 3, 392  
 मुहिर 3, 589  
 मुद्गर 3, 588

मुनिभेषज 5, 12  
 मुर्चुर 3, 590  
 मुषित 3, 277  
 मुष्क 2, 13  
 मुसल, ०ली 3, 671-72  
 मुहिर 3, 589  
 मूक 2, 14  
 मूढ 2, 128  
 मूर्छित 3, 277  
 मूर्ति 2, 185  
 मूर्धाभिषिक्त 5, 20  
 मूल 2, 495  
 मूल्य 2, 367  
 मृग, ०गी 2, 41  
 मृगयु 3, 493  
 मृगाक्षी 3, 735  
 मृत 2, 185  
 मृत्युफल, ०ली 4, 297  
 मृत्युवञ्चन 5, 30  
 मृत्ता 2, 573  
 मृत्त्रा 2, 274  
 मृदङ्ग 3, 119  
 मृदु 2, 230  
 मृष्टेक 4, 28  
 मेखला 3, 672  
 मेघ 2, 52  
 मेघनाद 4, 145  
 मेघपुष्प 4, 211  
 मेचक 3, 75  
 मेघ, ०धा 2, 242  
 मेनाद 3, 330  
 मेला 2, 495  
 मेघ 2, 555  
 मेहन 3, 392  
 मैथुन 3, 393  
 मोक्ष 2, 556

मोच, ०चा 2, 53  
 मोच, ०चा 2, 57  
 मोचक 3, 76  
 मोचाट 3, 158  
 मोण 2, 149  
 मोदक 3, 76  
 मोरट, ०टा 3, 157-58  
 मोह 2, 587  
 मौलि 2, 496  
 म्लिष्ट 2, 94  
 म्लेच्छ 2, 63

य.

यक्ष 2, 556  
 यज्ञ 2, 77  
 यतस् 7, 49  
 यति 2, 186  
 यथा 7, 29  
 यद्वत् 7, 25  
 यन्तृ 2, 185  
 यन्त्रण 3, 210  
 यम 2, 324  
 यमक 3, 76  
 यमन 3, 393  
 ययु 2, 367  
 यवफल 4, 298  
 यष्टि 2, 94  
 याज्ञक 3, 77  
 यातयाम 4, 219  
 यात्रा 2, 439  
 यादसांपति 5, 21  
 यान 2, 275  
 यापन 3, 393  
 याम 2, 325  
 याम्या 2, 367  
 यावत् 7, 23

युक्ति 2, 186  
 युग 2, 42  
 युत 2, 186  
 युतक 3, 77  
 यूथ, ०धी 2, 216-17  
 योग 2, 42-44  
 योग्य, ०ग्या 2, 367-68  
 योजन 3, 394  
 योजनगन्धा 5, 22  
 योनि 2, 275  
 यौवनलक्षण 6, 4

र.

र 1, 11  
 रक्त 2, 186  
 रक्तप, ०पा 3, 437  
 रक्तपाद 4, 141  
 रक्तेषु 4, 87  
 रक्ताक्ष 3, 736  
 रक्ताङ्ग, ०ङ्गा 3, 119-20  
 रक्षा 2, 556  
 रङ्ग 2, 14  
 रङ्ग 2, 44  
 रङ्गमातृ 4, 125  
 रजक 3, 78  
 रजन 3, 277-78  
 रजनी 3, 395-96  
 रजस् 2, 575  
 रञ्जन, ०नी 3, 395  
 रण 2, 149  
 रण्डा 2, 125  
 रतनारीच 5, 11  
 रतार्द्रिक 4, 28  
 रति 2, 187  
 रत्न 2, 275  
 रथ 2, 217

रथकार 4, 277  
 रथाङ्ग 3, 120  
 रथ्य, ०थ्या 2, 369  
 रद 2, 230  
 रन्ध्र 2, 411  
 रभस 3, 747  
 रम, ०मा 2, 325  
 रमण 3, 210-11  
 रम्भ, ०म्भा 2, 306  
 रम्य, ०म्या 2, 368-69  
 रश्मि 2, 326  
 रस, ०सा 2, 573-74  
 रसन 3, 394  
 रसायन 4, 188  
 रसाल, ०ला 3, 673  
 रसिका 3, 78  
 रसित 3, 278  
 रहस् 2, 575  
 रहस्य, ०स्या 3, 403  
 राका 2, 14  
 राक्षसी 3, 748  
 राग 2, 44  
 रागचूर्ण 4, 87  
 रागमूर्त्र 4, 277  
 रागिन् 2, 276  
 राघव 3, 703  
 राजजम्बू 4, 213  
 राजन् 2, 275  
 राजराज 4, 57  
 राजवृक्ष 4, 322  
 राजहंस 4, 332  
 राजादन 4, 189  
 राजिका 3, 80  
 राजी 2, 73  
 राजीव 3, 703-4  
 राह्य 2, 129

राजक 3, 79  
 राध, ०धा 2, 242  
 राधन 3, 396  
 राधरु 4, 29  
 राम, ०मा 2, 326-27  
 रामिल 3, 674  
 राशि 2, 539  
 राष्ट्र 2, 438  
 रास 2, 575  
 रासेरस 4, 333  
 राज्ञा 2, 276  
 रिष्ट 2, 95  
 रीति 2, 187  
 रक्म 2, 327  
 रुच् 1, 7  
 रुचक 3, 80  
 रुचि 2, 57  
 रुजा 2, 73  
 रुदथ 3, 311  
 रुधिर 3, 591  
 रुमा 2, 327  
 रुत 2, 438  
 रुक्ष 2, 557  
 रूप 2, 293  
 रूपक 3, 81  
 रूप्य 2, 370  
 रैक 2, 15  
 रेखा 2, 24  
 रेचनी 3, 396  
 रेणु 2, 150  
 रेणुका 3, 81  
 रेत्र 2, 438  
 रेप 2, 294  
 रेफ 2, 297  
 रेहिण 4, 88  
 रेवती 3, 279

मेवा 2, 523  
 रे 1, 11  
 रेवत 3, 279  
 रोक 2, 15  
 रेंचन, ०ना 3, 397  
 रोदन 3, 397  
 रोदस्, ०सी 3, 748  
 रोध 2, 439  
 रोप 2, 294  
 रोमहर्षण 5, 16  
 रोषाण 3, 211  
 रोहिणी 3, 212  
 रोहित 3, 280  
 रोहिताश्व 1, 308  
 रोहिन् 2, 277  
 रोद्र, ०द्री 2, 439  
 रोद्व 3, 704  
 रोहिणेय 4, 230  
 रोहिष 3, 736

ल.

लक्ष 2, 557  
 लक्षण 3, 213  
 लक्ष्मण, ०णा 3, 213 14  
 लक्ष्मन् 2, 277  
 लक्ष्मी 2, 328  
 लक्ष्मीपति 1, 125  
 लक्ष्मीपुत्र 4, 278  
 लग्न 2, 277  
 लघिष्ठ 3, 166  
 लगु 2, 53  
 लघ्वी 2, 524  
 लङ्का 2, 16  
 लङ्क 2, 45  
 लङ्कन 3, 398  
 लङ्ग 2, 73  
 लदा 2, 524

लता 2, 188  
 लब्ध 2, 371  
 लब्धाक 3, 82  
 लम्बकर्ण 4, 88  
 लम्बोदर 4, 278  
 लय 2, 370  
 ललना 3, 399  
 ललाम, ०मन् 3, 398  
 ललित 3, 280  
 लव 2, 523-24  
 लवण, ०णा 3, 212-13  
 लाङ्गुल, ०ली 3, 674-75  
 लाङ्गुलिन् 3, 400  
 लाङ्गुल 3, 674  
 लाज 2, 73  
 लाञ्छन 3, 399  
 लाट 2, 95  
 लालस 3, 748  
 लालाटिक 4, 29  
 लासक 3, 82  
 लिङ्ग 2, 45  
 लिप्त 2, 189  
 लीला 2, 496  
 लुब्ध 2, 243  
 लूना 2, 189  
 लूनामर्कटक 6 2  
 लूनक 3, 82  
 लेख, ०खा 2, 25  
 लेखन 3, 400  
 लेखीलक 4, 30  
 लेष 2, 294  
 लोक 2, 16  
 लोचक 3, 82 83  
 लोमश, ०शा 3, 719-20  
 लोल, ०ला 2, 497  
 लोह 2, 588

लोहल 3, 675

लोहित 3, 281-82

लोहित्य 3, 494

व.

व 1, 14

वंश 2, 541

वक्तव्य 3, 495

वक्त्र 2, 441

वक्र 2, 441

वक्रनक्र 4, 279

वक्त्र 2, 46

वच, ०चा 2, 58

वज्र, ०ज्रा 2, 442

वञ्चक 3, 84

वञ्च्य 3, 311

वञ्जुल 3, 675

वट 2, 95

वडवा 3, 705

वणिज् 2, 74

वण्ट 2, 106

वण्टाल 3, 676

वर्तस 3, 741

वतण्डा 3, 175

वत्स 2, 576

वदान्य 3, 495

वध 2, 243

वधू 2, 244

वन 2, 278

वनज, ०जा 3, 139

वनश्चन् 3, 404

वनस्पति 4, 126

वनित, ०ता 3, 282-83

वपन 3, 403

वपा 2, 295

वपुस् 2, 578

वप्र 2, 441

वमथु 3, 313

वमन 3, 402

वमि 2, 328

वयस् 2, 576

वयःस्थ, ०स्था 3, 312-13

वर, ०री 2, 489-40

वरचन्दन 5, 81

वरवर्णिनी 5, 81

वरटा 3, 159-60

वरण 3, 214-15

वरण्ड 3, 174

वरण्डक 4, 32

वरत्रा 3, 592

वरद, ०दा 3, 330-31

वराक 3, 84

वराङ्ग 3, 120

वराटक 4, 31

वरारोह, ०हा 4, 343

वराह 3, 763

वरिष्ठ 3, 166-67

वरीर्यस् 3, 749

वरुण 3, 214

वरुथ 3, 312

वर्चस् 2, 576-77

वर्जन 3, 402

वर्ण 2, 150-51

वर्णक 3, 85

वर्णविलोडक 6, 2

वर्णाट 3, 159

वर्णिन् 2, 279

वर्तक 3, 84

वर्तनी 3, 403

वर्तक 4, 31

वर्ति 2, 190

वर्धन् 2, 279

वर्धन, ०नी 3, 403

वर्धमान 4, 189  
 वर्धित 3, 282  
 वर्ध 2, 442  
 वर्ध 2, 557-58  
 वर्षाभू 3, 449  
 वर्ष्मन् 2, 278  
 वलज, °जा 3, 138  
 वलय 3, 496  
 वलि 2, 489-90  
 वल्क 2, 16  
 वल्लु 2, 47  
 वल्मीक 3, 85  
 वल्लभ 3, 449  
 वल्लर 3, 591  
 वल्लव 3, 704  
 वल्ली 2, 497  
 वल्लूर 3, 592  
 वश, °शा 2, 540  
 वसति 3, 283  
 वसन 3, 402  
 वसन्तदूत, °ती 5, 21  
 वसु 2, 577  
 वसुक 3, 85  
 वस्त्र 2, 278  
 वस्योक्तारा 5, 42  
 वह 2, 588  
 वा 7, 14  
 वागर 3, 593  
 वाग्मिन् 2, 281  
 वाच् 1, 7  
 वाच्य 3, 495  
 वाज 2, 75  
 वाजिन् 2, 281  
 वाट, °टी 2, 96  
 वाडव 3, 705-6  
 वाणि 2, 151

वाणिनी 3, 405  
 वातकेलि 4, 299  
 वातकुडा 4, 72  
 वातरायण 5, 17  
 वातरूष 4, 323  
 वातूल 3, 676  
 वान 2, 280  
 वानप्रस्थ 4, 135  
 वापित 3, 284  
 वाम, °मा, °मी 2, 328-29  
 वामन 3, 404  
 वामिल 3, 677  
 वायस, °सी 3, 749-50  
 वायुफल 4, 298  
 वार 2, 443-44  
 वारण 3, 215  
 वारवाण 4, 88  
 वाराही 3, 763  
 वारि 2, 444  
 वारुणी 3, 216  
 वारुण्ड 3, 175  
 वारुड 3, 179  
 वार्त्त, °र्त्ता 2, 191  
 वाहेर 3, 594  
 वाहेक 3, 88  
 वार्षिक 3, 87  
 वार्लिका 3, 68  
 वाली 2, 491  
 वालुक, °का 3, 88-89  
 वालेय 3, 496  
 वाल्हिक, °हीक 3, 87-88  
 वास, °सा 2, 578  
 वासन्त, °न्ती 3, 285-86  
 वासर 3, 594  
 वासित, °ता 3, 286-87  
 वासुरा 3, 595



वास्तु 2, 192  
 वाह, ०हा 2, 588-89  
 वाहस 3, 750  
 वाहिनी 3, 405  
 वि 7, 15  
 विकट 3, 160  
 विकार 3, 596  
 विकाश 3, 721  
 विकृत 3, 289  
 विकृति 3, 292  
 विक्रम 3, 465  
 विह्वल 3, 407  
 विगत 3, 288  
 विगूढ 3, 180  
 विग्रह 3, 764  
 विग्रकारिन् 4, 193  
 विचकिल 4, 299  
 विच्छिन्ति 3, 293  
 विच्छिन्न 3, 408  
 विजय, ०या 3, 496-97  
 विजात, ०ता 3, 292  
 विज्ञान 3, 407  
 विट 2, 96  
 विटप 3, 438  
 विडङ्ग 3, 121  
 वितण्डा 3, 176  
 वितर्क 3, 89  
 वितान 3, 406  
 वितुन्नक 4, 33  
 वित्त 2, 193  
 वित्ति 2, 193  
 विदथ 3, 314  
 विदा 2, 230  
 विदार, ०री 3, 597  
 विदारण 4, 89  
 विहित 3, 287

विदुर 3, 596  
 विदूषक 4, 33  
 विदेह 3, 764  
 विद्व 2, 245  
 विद्वत् 3, 706  
 विदुम 3, 466  
 विद्वत् 2, 579  
 विधा 2, 245  
 विधातृ 3, 294  
 विधान 3, 409  
 विधि 2, 245  
 विधु 2, 246  
 विधुत 3, 289  
 विधुर, ०रा 3, 598  
 विनत, ०ता 3, 290-91  
 विनय, ०या 3, 498  
 विनायक 4, 32  
 विनिपात 4, 127  
 विनीत 3, 289-90  
 विनेतृ 3, 294  
 विन्दु 2, 230  
 विन्ध्य, ०न्ध्या 2, 371  
 विन्न 2, 281  
 विपणि 3, 217  
 विपत्ति 3, 293  
 विपन्न 2, 410  
 विपाक 3, 89  
 विपाश, ०शा 3, 721  
 विपुल, ०ला 3, 677  
 विप्रतिसार 5, 43  
 विप्रलाप 4, 211  
 विबुध 3, 340  
 विभव 3, 707  
 विभाकर 4, 280  
 विभाव 3, 706  
 विभावसु 4, 334

विभु 2, 306  
 विभ्रम 3, 466  
 विमल 3, 677  
 विमान 3, 409  
 विरूढ 3, 180  
 विरोचन 4, 190  
 विलग्न 3, 407  
 विलास 3, 751  
 विलासिन् 3, 411  
 विलीन 3, 407  
 विलेपनी 4, 194  
 विलोम, ०मी 3, 464-65  
 विवध 3, 341  
 विवर 2, 411  
 विवर्त 3, 292  
 विवश 3, 720  
 विवस्वन् 3, 287  
 विविक्त 3, 288  
 विवेक 3, 90  
 विश् 1, 15  
 विशद 3, 331  
 विशल्या 3, 499  
 विशाल, ०ला 3, 105  
 विशारद 4, 145  
 विशालाक्ष 4, 323  
 विशिख, ०ला 3, 104  
 विशेषक 4, 34  
 विश्रब्ध cfr. 3, 341  
 विश्रम्भ cfr. 3, 451  
 विश्राणन 4, 192  
 विश्रुत 3, 287  
 विश्लेष 3, 737  
 विश्व, ०वा 2, 525  
 विश्वकहु 4, 280  
 विश्वकर्मान् 4, 198  
 विश्वप्सन् 3, 410

विश्वंभर, ०रा 4, 279-80  
 विश्वस्त, ०स्ता 3, 291  
 विश्वावसु 4, 333  
 विष, ०वा 2, 558  
 विषय, ०घा 3, 408  
 विषय 3, 497-98  
 विषयिन् 3, 411  
 विषाण, ०णी 3, 216-17  
 विष्कम्भ 3, 450  
 विष्टर 3, 595  
 विष्टि 2, 98  
 विष्णुपद, ०दी 4, 145-46  
 विष्णुसेन, ०ना 4, 191-92  
 विष्णुसेनप्रिया 6, 5  
 विसर 3, 598  
 विसर्ग 3, 121  
 विस्तार 3, 595  
 विस्मय 3, 498  
 विस्मापन 4, 191  
 विस्रब्ध 3, 341  
 विस्रम्भ 3, 451  
 विहनन 4, 192  
 विहस्त 3, 291  
 विहायस् 3, 751  
 विहार 3, 596  
 विहेडन 4, 190-91  
 वीक्ष्य 2, 372  
 वीह्वा 2, 25  
 वीची 2, 58  
 वीणा 2, 152  
 वीत 2, 193  
 वीति 2, 194  
 वीतिहोत्र 4, 282  
 वीथी 2, 218  
 वीर, ०रा 2, 446-47  
 वीरतर 4, 281-82

वीरभद्र 4, 281  
 वीरवृक्ष 4, 324  
 वीरुध् 2, 246  
 वीर्य 2, 371  
 वीवध 3, 341  
 वृकधूप 4, 212  
 वृक्षादन, ०नी 4, 194-95  
 वृजिन 3, 413  
 वृति 2, 196  
 वृत्त 2, 194  
 वृत्तान्त 3, 294  
 वृत्ति 2, 195  
 वृत्र 2, 448  
 वृथा 7, 29  
 वृद्ध 2, 247  
 वृद्धि 2, 247  
 वृन् 2, 195  
 वृन्धारक 4, 34  
 वृक्षिक 3, 91  
 वृष, ०वा, ०वी 2, 578-60  
 वृषन् 2, 281  
 वृषपर्वन् 4, 195  
 वृषभ 3, 451  
 वृषल 3, 678  
 वृशकपायी 5, 38  
 वृषाकपि 4, 212  
 वृषाङ्ग 3, 90  
 वृष्णि 2, 152  
 वृहतिका 4, 35  
 वृहती 3, 295  
 वृहत्तल 4, 299  
 वेकट 3, 160  
 वेग 2, 47  
 वेणी 2, 152  
 वेणु 2, 153  
 वेदना 3, 414

वेदि 2, 281  
 वेधस् 2, 579  
 वेर 2, 448  
 वेरट 3, 160-61  
 वेला 2, 498  
 वेलित 3, 295  
 वेद्य 2, 541  
 वेद्य, ०द्या 2, 372-73  
 वेष्टन 3, 413  
 वेष्टित 3, 296  
 वै 7, 15  
 वैकुण्ठ 3, 167  
 वैजयन्त, ०न्ती 4, 127-28  
 वैजिक 3, 91  
 वैतरणी 4, 89  
 वैतालिक 4, 35  
 वैदेहक 4, 36  
 वैदेही 3, 765  
 वैनाशिक 4, 36  
 वैरोचन 4, 196  
 वैशाख 3, 105  
 वोह 2, 129  
 व्यक्त 2, 191  
 व्यग्र 2, 443  
 व्यङ्ग 2, 47  
 व्यञ्जन 3, 401-2  
 व्यतिकर 4, 279  
 व्यतीपात 4, 126  
 व्यलीक 3, 86  
 व्यवहार 4, 278  
 व्यवहारिका 5, 6  
 व्यवय 3, 494  
 व्यसन 3, 400-401  
 व्याघात 3, 284  
 व्याघ्र, ०घ्री 2, 445  
 व्याघ्रनख 4, 45

व्याज 2, 76  
 व्याड 2, 125  
 व्याध 2, 244  
 व्याप्ति 2, 192  
 व्यायत 3, 285  
 व्यायाम 3, 464  
 व्याल 2, 498  
 व्यास 2, 578  
 व्युत्थान 3, 412  
 व्युष्ट 2, 97  
 व्युष्टि 2, 97  
 व्यूढ 2, 129  
 व्यूह 2, 589  
 व्रज 2, 74  
 व्रतति 3, 284  
 व्रत्तण्य 3, 494  
 व्रत्तण 3, 215-16  
 व्रीहिराजिक 5, 6  
 श.  
 शंसा 2, 579  
 शक 2, 17  
 शकल 3, 678  
 शकुन 3, 415  
 शकुनि 3, 416  
 शकुन्त 3, 296  
 शकुलादनी 5, 32  
 शक्ति 2, 196  
 शक्र 2, 449  
 शक्ती 3, 601-2  
 शङ्का 2, 17  
 शङ्कु 2, 17  
 शङ्ख 2, 26  
 शङ्खक 3, 92  
 शची 2, 59  
 शव 2, 107  
 शण्ड 2, 129

शतघ्नी 3, 416  
 शतपत्र 4, 282-83  
 शतषट्पिका 5, 7  
 शतहहा 4, 105  
 शतानीक 4, 37  
 शत्रि 2, 450  
 शपथ 3, 314  
 शफ 2, 297  
 शबर 3, 599  
 शब्द 2, 231  
 शाम् 7, 15  
 शामथ 3, 314  
 शामन 3, 414  
 शामी 2, 330  
 शाम्पाक 2, 92  
 शाम्ब 2, 301  
 शाम्बर, ०री 3, 599-600  
 शाम्बल 3, 678  
 शाम्बूक 3, 93  
 शंभु 2, 307  
 शयथ 3, 315  
 शयन 3, 414  
 शयालु 3, 679  
 शय्या 2, 374  
 शर 2, 448-49  
 शरण 3, 218  
 शरद् 2, 282  
 शरवाणि 4, 90  
 शर 2, 450  
 शर्करा 3, 600-601  
 शर्वरी 3, 601  
 शलाका 3, 93-94  
 शल्क 2, 16  
 शल्य 2, 373  
 शलकी 3, 94  
 शश 2, 541-42

शशिलेखा 4, 45  
 शश्वत् 7, 25  
 शष्प 2, 295  
 शस्त 2, 197  
 शस्त्र, ०स्त्री 2, 449-50  
 शाक 2, 18  
 शाकर 3, 603  
 शाखा 2, 26  
 शाखिन् 2, 282  
 शाण 2, 153  
 शाण्डिल्य 3, 500  
 शात 2, 198  
 शातकुम्भ 4, 214  
 शान्नव 3, 707  
 शाद् 2, 232  
 शान्त 2, 197  
 शान्ति 2, 197  
 शाप 2, 296  
 शावर, ०री 3, 602-3  
 शार 2, 450  
 शारद, ०दी 3, 331-32  
 शारि 2, 451  
 शारीर 3, 602  
 शार्कक 3, 94  
 शार्ङ्ग 2, 48  
 शार्ङ्गल 3, 679  
 शार्वर 3, 602  
 शाल 2, 499  
 शालङ्कायन 5, 33  
 शाला 2, 499-500  
 शालार 3, 603  
 शालावृक 4, 37  
 शालि 2, 500  
 शालु 2, 500  
 शालेय 3, 500  
 शाल्मलि 3, 680

शासन 3, 417  
 शास्तृ 2, 197  
 शाख 2, 451  
 शिखण्ड 3, 178  
 शिखण्डिन् 3, 418  
 शिखर 3, 604  
 शिखरिणी 4, 90  
 शिखरिन् 3, 417  
 शिखा 2, 27  
 शिखिन् 2, 282  
 शिमु 2, 452  
 शित 2, 198  
 शिति 2, 198  
 शिपिविष्ट 4, 65  
 शिफा 2, 298  
 शिरस् 2, 579  
 शिल, ०ला, ०ली 2, 501  
 शिलाटक 4, 37  
 शिलिन्ध्र, ०न्ध्री 3, 605-6  
 शिलीमुख 4, 46  
 शिव, ०वा 2, 525-27  
 शिवि 2, 527  
 शिशिर 3, 605  
 शिशुक 3, 95  
 शिष्य 2, 296  
 शीकर 3, 606-7  
 शीघ्र 2, 452  
 शीत 2, 199  
 शीतक 3, 95  
 शीतचम्पक 5, 7  
 शीतमयूख 5, 9  
 शीतल 3, 680  
 शीन 2, 283  
 शीर्षण्य 3, 501  
 शील 2, 501  
 शुक् 2, 18

शुक्त 2, 199  
 शुक्ति 2, 200  
 शुक्र 2, 452  
 शुक्र 2, 502  
 शुक्ली 2, 48  
 शुचि 2, 59  
 शुण्ड, ण्डा 2, 125-26  
 शुद्ध 2, 248  
 शुद्धान्त 3, 297  
 शुभ 2, 307  
 शुभ्र 2, 453  
 शुल्क 2, 19  
 शुल्व 2, 527  
 शुभ्रुषा 3, 737  
 शुवि 2, 560  
 शुधिर 3, 607  
 शुष्म 2, 332  
 शूक, ंका 2, 20  
 शूकक 3, 95  
 शून्य, ंन्या 2, 374  
 शूर 2, 453  
 शूल, ंला 2, 502  
 शृगाल, ंली 3, 681  
 शृगालजम्बू 5, 35  
 शृङ्खल 3, 682  
 शृङ्ग, ंङ्गी 2, 48-49  
 शृङ्गाटक 4, 38  
 शृङ्गार 3, 607-8  
 शृङ्गारिन् 3, 418  
 शेष, ंवा 2, 560-61  
 शैल 2, 503  
 शैलाट 3, 161  
 शैलूष 3, 738  
 शैलेय 3, 501-2  
 शोण 2, 154  
 शोभन 3, 419

शोष 2, 561  
 शौक 2, 21  
 शौण्ड, ंण्डी 2, 126  
 शौर्य 2, 374  
 शौष्कल 3, 682  
 श्याम, ंमा 2, 330-31  
 श्यामल 3, 679  
 श्येन 2, 283  
 श्रद्धा 2, 248  
 श्रमण 3, 217  
 श्रवण 3, 218  
 श्राद्ध 2, 248  
 श्राम 2, 332  
 श्री 1, 12  
 श्रीकण्ठ 3, 167  
 श्रीपति 3, 296  
 श्रीपर्ण, ंर्णी 3, 219  
 श्रीमत् 2, 198  
 श्रीवास 3, 751  
 श्रुत 2, 201  
 श्रुति 2, 201  
 श्रुतिकट 4, 66  
 श्रेणि 2, 153  
 श्रेयस् 2, 580.  
 श्रेयसी 3, 752  
 श्रेष्ठ 2, 107  
 श्लाघा 2, 54  
 श्लेष्यघना 4, 197  
 श्लेष्यघ्ना 3, 419  
 श्लोक 2, 20  
 श्वशुर्य 3, 500  
 श्वःश्रेयस 4, 334  
 श्वसन 3, 415  
 श्वेत, ंता 2, 202  
 श्वेतधामन् 4, 196  
 श्वेतवाहन 5, 33

ष.

- षड 2, 127  
 षडग्रन्थ, ०न्था 3, 315  
 षण्ड 2, 127  
 षण्डाली 3, 683  
 षण्ड 2, 129  
 षष्ठ, ०ष्टी 2, 107

स.

- संयमन, ०नी 4, 199  
 संरूढ 3, 181  
 संरोध 3, 342  
 संवदन 4, 201  
 संवर्त 3, 298  
 संवाहन 4, 201  
 संवित्ति 3, 302  
 संविद् 2, 232  
 संवेश 3, 722  
 संव्यान 3, 422  
 संसरण 4, 91  
 संसिद्धि 3, 343  
 संसृष्ट 3, 162  
 संस्कार 3, 610  
 संस्कृत 3, 298  
 संस्तर 3, 608  
 संस्थाप 3, 503  
 संस्था 2, 218  
 संस्थान 3, 423  
 संहत 3, 298  
 संहर्ष 3, 738  
 संहिता 3, 296  
 सकटाक्ष 4, 324  
 सकृत् 7, 25  
 सकृद्यज्ञ 4, 57  
 सखि 2, 28  
 संकार, ०री 3, 610-11

- संकाश 3, 722  
 संकीर्ण 3, 219  
 संकुल 3, 683  
 संख्य, ०ख्या 2, 876  
 संख्यावत् 3, 297  
 संगति 3, 301  
 संग्र 3, 609  
 संग्रह 3, 765  
 संघाटिका 4, 38  
 संघात 3, 299  
 सचिव 3, 708  
 सज्ज 2, 76  
 सज्जन, ०ना 3, 423-24  
 सञ्ज 2, 76  
 संज्ञा 2, 77  
 सटा 2, 98  
 सत् 1, 9  
 सती 2, 202  
 सत्तम 3, 466  
 सत्त 2, 454  
 सत्त्व 2, 528  
 सत्य 2, 375  
 सदन 3, 420  
 सदागति 4, 130  
 सदादान 4, 199  
 सदाफल 4, 300  
 सदृश 3, 722  
 सदेश 3, 721  
 सनातन 4, 198  
 सनाभि 3, 452  
 संतति 3, 800  
 संतान 3, 422  
 संतानिका 4, 39  
 संथा 2, 249  
 संधान 3, 424  
 संधि 2, 250

- संधिनी 3, 424  
 संधिला 3, 684  
 संध्या 2, 376  
 संनति 3, 301  
 संनद 3, 342  
 संनय 3, 504  
 संनिधि 3, 343  
 सप्तला 3, 684  
 सप्तार्चिन् 3, 753  
 सभा 2, 308  
 सम 7, 16  
 सम 2, 332  
 समभिहार 5, 44  
 समय 3, 502-3  
 समया 7, 57  
 समर्थ 3, 316  
 समर्याद् 4, 146  
 समाधान 4, 128  
 समादान 4, 200  
 समाधि 3, 342  
 समान 3, 422  
 समापन 4, 197  
 समापन्न 4, 200  
 समायोग 4, 50  
 समास 3, 752  
 समाहार 4, 284  
 समाहित 4, 129  
 समाह्वय 4, 232  
 समिति 3, 302  
 समीक्षा 3, 738  
 समीरण 4, 91  
 समुच्छ्रय 4, 231  
 समुत्थान 4, 201  
 समुद्रय 4, 231  
 समुदाय 4, 231  
 समुदत 4, 129  
 समुदान्ता 4, 129  
 समुदाह 4, 284  
 समुन्नद 4, 154  
 समूह 3, 180  
 संपद् 2, 233  
 संपराय 4, 231  
 संपर्क 3, 98  
 संप्रयोग 4, 51  
 संप्रयोगिन् 4, 202  
 संप्रहार 4, 283  
 संवाध 3, 342  
 संभव 3, 707  
 संभार 3, 609  
 संभोग 3, 122  
 संभ्रम 3, 467  
 संमति 3, 302  
 संमूर्छन 4, 198  
 सर 2, 153  
 सरक 3, 97  
 सरणि 3, 219  
 सरण्ड 3, 177  
 सरळ 3, 683  
 सरस्वत् 3, 297  
 सरस्वती 4, 130-31  
 सरोजिनी 4, 202  
 सर्ग 2, 50  
 सर्वसह, ०हा 4, 343  
 सर्वग 3, 122  
 सर्वज्ञ 3, 141  
 सर्वतोभद्र, ०द्रा 5, 43-44  
 सर्वतोमुख 5, 9  
 सर्वरस 4, 335  
 सवन 3, 419  
 सव्य 2, 375  
 सत्यक 3, 97  
 सह, ०हा 2, 589-90



सह (indecl.) 7, 53  
 सहचर 4, 283  
 सहज 3, 139  
 सहदेव, ०वा, ०वी 4, 309-10  
 सहस्र 2, 580  
 सहस्रपाद 5, 22  
 सहस्रवेधिन् 5, 33  
 सद्य 2, 375  
 साक्षात् 7, 26  
 साति 2, 203  
 सादिन् 2, 285  
 साधन 3, 425-26  
 साधिष्ठ 3, 168  
 साधीर्यम् 3, 753  
 साधु 2, 250  
 साध्य 2, 377  
 सान्ध 2, 529  
 सामञ्ज 3, 140  
 समयोनि 4, 204  
 सामर्थ्य 3, 504  
 सामि 7, 41  
 सामिधेनी 4, 204  
 सामुद्र 3, 611  
 सांप्रतम् 7, 57  
 साय 2, 378  
 सायक 3, 98  
 सार 2, 455  
 सारङ्ग 3, 122  
 सारण 3, 220  
 सारस 3, 754  
 सारसन 4, 203  
 सार्ध 2, 218  
 सार्धभौम 4, 219  
 साल 2, 503  
 सालमार 4, 285  
 सावित्र, ०त्री 3, 611-12

साहस 3, 753  
 सिंह, ०ही 2, 590-91  
 सिंहाण 3, 220  
 सिकता 3, 303  
 सिक्थ 2, 219  
 सित, ०ता 2, 203  
 सिद्ध 2, 251  
 सिद्धार्थ 3, 316  
 सिद्धि 2, 251  
 सिध्मल, ०ला 3, 685  
 सिन्दूर, ०री 3, 612-13  
 सिन्दूरतिलक, ०का 6, 3  
 सिन्धु 2, 252  
 सिप्र, ०प्रा 2, 457  
 सिर, ०रा 2, 457  
 सीता 2, 204  
 सीमा 2, 333  
 सीर 2, 457  
 सुकर्धन् 3, 427  
 सुकुमार 4, 285  
 सुकृत 3, 304  
 सुख, ०खा 2, 28  
 सुखाश 3, 722  
 सुत 2, 205  
 सुतल 3, 685  
 सुदर्शन, ०ना, ०नी 4, 205-6  
 सुदामन् 3, 427  
 सुधन्वन् 3, 427  
 सुधा 2, 252  
 सुनन्दा 3, 332-33  
 सुनार 3, 613  
 सुनीति 3, 305  
 सुन्दरी 3, 618  
 सुपर्ण, ०र्णा 3, 222  
 सुपर्षन् 3, 428  
 सुप्ति 2, 205

सुप्रतीक 4, 39  
 सुमनस् 3, 754  
 सुमुख 3, 105  
 सुयेधस् 3, 755  
 सुयामुन 4, 204  
 सुर, ंरा 2, 458  
 सुरतताली 5, 47  
 सुरभि 3, 452-53  
 सुरत्त 3, 755  
 सुरूप 3, 438  
 सुवर्ण 3, 221  
 सुवह, ंहा 3, 766  
 सुवेल 3, 686  
 सुव्रत, ंता 3, 304  
 सुषम, ंमा 3, 467-68  
 सुषवी 3, 703  
 सुषिर cfr. 3, 607  
 सुषीय 3, 467  
 सुषेण 3, 221  
 सुहृम 2, 333  
 सूचक 3, 99  
 सूचना 3, 428  
 सूची 2, 60  
 सूत 2, 205  
 सूतक 3, 99  
 सूत्र 2, 458  
 सूत्रकण्ठ 4, 70  
 सूत्रधार 4, 285  
 सूह 2, 234  
 सून, ंना 2, 286  
 सूनु 2, 286  
 सुनृत 3, 305  
 सूप 2, 234  
 सूर्यभक्त 4, 181  
 सूक 2, 21  
 सुगान् cfr. 3, 681

सुगालजम्बू cfr. 5, 35  
 सृति 2, 206  
 सुहाकु 3, 100  
 सृष्ट 2, 99  
 सृष्टि 2, 99  
 सेचक 3, 100  
 सेतु 2, 206  
 सेनानी 3, 429  
 सेवक 3, 100  
 सेवन 3, 429  
 सेव्य 2, 378  
 सैकतिक 4, 40  
 सैन्धव 3, 709  
 सैन्य 2, 378  
 सैरन्धी 3, 614  
 सोढ 2, 130  
 सोम 2, 333-34  
 सोमवल्क 4, 41  
 सौगन्धिक 4, 41  
 सौहार्मिनी 4, 206  
 सौम्य 2, 379  
 सौम्य 3, 504  
 सौवीर 3, 615  
 स्कन्ध 2, 249  
 स्खलित 3, 298  
 स्तनन 3, 420  
 स्तनयिन्नु 4, 203  
 स्तम्भ 2, 301  
 स्तम्भ 2, 307  
 स्तिमित 3, 303  
 स्तोक 2, 21  
 स्थान 2, 285  
 स्थपति 3, 300  
 स्थाणु 2, 154  
 स्थान 2, 284\*  
 स्थाने 7, 32

स्थापन 3, 425  
 स्थापित 3, 303  
 स्थाल, ंली 2, 504  
 स्थासक 3, 98  
 स्थित 2, 204  
 स्थिति 2, 204  
 स्थिर, ०रा 2, 456  
 स्थूगा 2, 154  
 स्थूल 2, 504  
 स्थूलोद्भव 4, 282  
 स्थेय 2, 378  
 स्नान 2, 284  
 स्नेह 2, 591  
 स्पर्श 2, 542  
 स्पर्शन 3, 421  
 स्पदा 2, 542  
 स्फार 2, 456  
 स्फुट 2, 98  
 स्फुटि 2, 99  
 स्म 7, 16  
 स्मृति 2, 206  
 स्यन्दन 3, 421  
 स्यमीक, ंका 3, 96  
 स्रवन्ती 3, 257-58  
 सुव, ०वा 2, 529  
 सू 1, 13  
 स्रोतस् 2, 581  
 सू 1, 14  
 स्वप्न 2, 284  
 स्वभू 2, 308  
 स्वर 2, 454  
 स्वर 2, 454  
 स्रस्ति 7, 26  
 स्वस्तिक 3, 96  
 स्वाहु 2, 233  
 स्वाप 2, 296

स्वामिन् 2, 286  
 सिद्ध 7, 15  
 स्वेद 2, 234  
 स्वेर 2, 459  
 ह.  
 ह 7, 16  
 हंस 2, 581-82  
 हठ 2, 108  
 हताश 3, 723  
 हनु 2, 287  
 हन्त 7, 26  
 हम् 7, 18  
 हर 2, 459  
 हरण 3, 223  
 हरि 2, 459-61  
 हरिकण्ठ 4, 70  
 हरिण 3, 223  
 हरिणी 3, 223-24  
 हरित् 2, 207  
 हरिताली 4, 301  
 हरेणु 3, 225  
 हर्षण 3, 224  
 हर्षयितु 4, 207  
 हलाहल 4, 301  
 हलिन् 2, 287  
 हव 2, 529  
 हविस् 2, 582  
 हसन्ती 3, 305  
 हस्त 2, 207  
 हस्तिकर्ण 4, 92  
 हस्तिमल 4, 300  
 हा 7, 17  
 हायन 3, 429  
 हार 2, 461  
 हारक 3, 101

हारीत 3, 306

हार्य 2, 380

हाल, ंला 2, 504-5

हि 7, 17

हिंसा 2, 582

हिंस्र, ंला 2, 461

हिरुनिर्यास 5, 48

हिण्डन 3, 430

हित 2, 208

हिम 2, 335

हिमज, ंला 3, 140

हिरण 3, 225

हिरण्य 4, 233

हिरण्य 3, 225. 505 6

हिरण्यरेतस् 5, 48

हिरुच् (हिरुक्) 7, 20

ही 7, 17

हीन 2, 268

हीर, ंरा 2, 462

हीही 7, 53

हुडुक 3, 101

हुम् 7, 18

हृत् 3, 506

हृदय 3, 506

हृद्य, ंला 2, 380-81

हृषित 2, 100

हृष्ट 2, 100

हे 7, 5

हेति 2, 208

हेमपुष्प 4, 212

हेमपुष्पक, ंणिका 5, 8

हेमल 3, 686

हेमम्ब 3, 442

हेरुक 3, 102

हेला 2, 505

हेलि 2, 505

हे 7, 5

हेमवती 4, 132

हो 7, 6

होमि 2, 335

होरा 2, 462

हौ 7, 6

ह्रस्व 2, 508

ह्रादिनी 3, 429.



## ८० ॥ उ नमः सर्वज्ञाय ॥ अहं ॥



श्रीसिद्धहेमचन्द्रव्याकरणनिवेशिनामुणादीनाम् ।

आचार्यहेमचन्द्रः करोति विवृतिं प्रणम्यार्हम् ॥ १ ॥

रुवापाजिस्त्रादिसाध्यशौदृक्षासनिजानिरहीणभ्य उण् ॥ १ ॥

करोतीत्यादिभ्यो धातुभ्यः सत्यर्थे वर्तमानेभ्यः संप्रदानापादानाभ्यामन्यत्र  
कारके भावे च संज्ञायां बहुलमुण्प्रत्ययो भवति ॥ डुकृण् करणे । कृण्वत् हिंसायां  
वा । निरनुबन्धग्रहणे सामान्यग्रहणात् । करोति करति कृणोति वा । कारुः  
कारी नापितादिरिन्द्रश्च ॥ वाक् गतिगन्धनयोः । पै ओवै शोषणे वा । वाति  
वायति वा ब्रव्याणि । वायुर्नभस्वान् ॥ पां पाने । पिबन्त्यनेन तैलादिद्रव्यम् । पायु-  
रपानमुपस्थश्च । पातिपायत्योस्त्वर्थसंगतेर्न ग्रहणम् ॥ जि अभिभवे । जयत्यनेन  
रोगान् श्लेष्माणं वा । जायुरौषधं पित्तं वा ॥ स्वादि आस्वादने । स्वद्यत इदमनेन  
वा । स्वादु रुच्यं स्वदनं वा स्वादु ॥ साधट् संसिद्धौ । उत्तमक्षमादिभिस्तपोविशेष-  
वैर्भावित्वात्मा साधोतीति साधुः । सम्यग्दर्शनादिभिः परमपदं साधयति वा । साधुः  
संयतः । उभयलोकफलं साधयति वा । साधुर्धर्मशीलः ॥ अशौटि व्याघ्रौ । अभुते  
तेजसा सर्वं केदारं वेत्याशुः सूर्यो ग्रीहिश्च । अशनं वाशु ॥ क्षिप्रमभुन इति वाशुः  
शीघ्रनामी शीघ्रकारी च ॥ इ भवे । इश्च विदारणे वा । दरति कृणाति दीर्यते वा ।  
दारु काष्ठं भक्ष्यं च ॥ णै वेष्टने । ज्ञायति । ज्ञायुरस्थिनहनम् ॥ ण्न भक्षौ ।  
षण्यूयी दाने वा । सनति सनोति वा मृगादीनिनि सानुः पर्वतैकदेशः ॥ जनैश्चि  
प्रादुर्भावे । जायतेनेनाकुञ्चनादि । जानु ऊरुजंघासंधिमण्डलम् । जानीत्याका-  
रनिर्देशात् । न जनव्य इति प्रतिषिद्धापि वृद्धिर्भवति ॥ रह त्यागे । रहति गृहीत्वा  
सूर्याचन्द्रमसौ स्वशरीरं वा । राहुः सैहिकेयः ॥ इण्क् गतौ । एति । आयुः  
पुरुषः शकटमौषधं जीवनं पुरुरवः पुत्रो वा । जरायुर्गर्भवेष्टनं जलमलं वा ।  
जटायुः पक्षी । धनायुर्देशः । रसायुर्भ्रमरः । संप्रदानाभ्यामन्यत्रोणादय इति  
यथायोषं प्रत्ययो वेदितव्यः ॥ १ ॥

अः ॥ २ ॥

सर्वस्माद्धातोर्यथाप्रयोगमकारः प्रत्ययो भवति ॥ भवः । तरः । चरः ।  
प्रवः । शयः । शरः । परः । करः । स्तवः । वरः । वदः ॥ २ ॥

म्लेच्छीडिर्ह्रस्वश्च वा ॥ ३ ॥

आभ्यामः प्रत्ययो भवति दीर्घस्थ च ऋस्वो वा भवति ॥ म्लेच्छ अव्य-  
क्तायां वाचि । म्लिच्छः मूकः ॥ म्लेच्छः कुमनुष्यजातिः ॥ ईडिक् स्तुतौ । ईड इडश्च  
देवताविशेषौ मेदिनी च ॥ ३ ॥

नञः क्रमिगमिशमिखन्याकमिभ्यो डित् ॥ ४ ॥

नञ्परेभ्य एभ्यो डिदः प्रत्ययो भवति ॥ क्रमू पादविक्षेपे । न क्रामति । नक्रो  
जलचरो ग्राहः ॥ गमूं गतौ । नगो वृक्षः पर्वतश्च ॥ शमूच् उपशमे । नशो यक्षः ॥  
खनूग् अवदारणे । नखः करजः । नास्य खमस्तीति वा नख इत्यपि । कमूड्  
कान्तौ । नाकः स्वर्गः । नात्राकमस्तीति नाक इत्यपि । नखादिस्वादन्स्वर इत्य-  
ञ भवति । डित्करणमन्त्यस्वरादिलोपार्थम् ॥ ४ ॥

तुदादिविषिगुहिभ्यः कित् ॥ ५ ॥

तुदादिभ्यो विषिगुहिभ्यां च किदः प्रत्ययो भवति ॥ तुदः । नुदः । क्षिपः ।  
सुरः । बुधः । सिवः । तुदादीनां यथासंभवं कारकविधिः ॥ विषूकी व्याघ्रौ । वेवे-  
ष्टि । विषं प्राणहरं द्रव्यम् । गुहौग् संवरणे । गूहति । गुहः स्कन्दः । गुहा पर्वतैक-  
देशः ॥ ५ ॥

विन्देर्नलुक् च ॥ ६ ॥

विन्देः किदः प्रत्ययो भवति तत्संनियोगे नस्य लुक् च [ भवति ] ॥ विदु अ-  
वयवे । विदो गोत्रकृद्भक्षजातिश्च ॥ ६ ॥

कृगो द्वे च ॥ ७ ॥

करोतेः किदः प्रत्ययो भवत्यस्य च धातोर्द्वे रूपे भवतः ॥ कृकृग् करणे ।  
चक्रं रथाङ्गमायुधं च ॥ ७ ॥

कमिगदिमनेः सरूपे ॥ ८ ॥

किदिति निवृत्तम् । एभ्योकारः प्रत्ययो भवत्येषां च सरूपे समानरूपे द्वे  
उक्ती भवतः ॥ कनै दीप्तिकान्तिगतिषु । कनति दीप्यते । कङ्कनः कान्तः ॥ गद  
व्यक्तायां वाचि । गदत्यव्यक्तं यदति गद्यतेत्यक्तं कथ्यते वा । गद्गदोव्यक्तवाक् ।

गङ्गादिवत् । मर्मिन् । मर्मनोविस्पष्टाक् । सरूपमहणं व्यञ्जन-  
स्यानादित् । मित्वादिकार्यनिवृत्त्यर्थम् ॥ ८ ॥

ऋतष्टित् ॥ ९ ॥

ऋकारान्ताद्धातोरकारः प्रत्ययो भवति स च बहुलं टित् धातोश्च सरूपे  
द्वे रूपे भवतः ॥ दृश् विदारणे । दीर्यते भिद्यतेनेन भ्रोजमिति दर्दरो वाद्यविशेषः  
पर्वतश्च । दर्दरी सस्यलुण्टिः ॥ कृत् विक्षेपे । कर्करः क्षुद्राश्मा । कर्करी गल-  
न्तिका ॥ वृग्श् वरणे । वर्वरो म्लेच्छजातिः । वर्वरी केशविशेषः ॥ भृग्श् भरणे ।  
भर्भरः छद्मवान् । भर्भरी श्रीः ॥ जृष्न् जरसि । जर्जरोदृढः । जर्जरी स्त्री ॥  
झृष्न् जरसि । झर्झरी वाद्यविशेषः । झर्झरी झल्लरिका ॥ गृत् निगरणे । गर्गरो  
रार्जर्विः । गर्गरी महाकुम्भः ॥ मृश् हिंसायाम् । मर्भरः शुष्कपक्ष्माकारः । त-  
ज्जर्माग्योपि क्षोदासहिष्णुर्मर्मरो दानवश्च । मर्मरायां दुर्व्यामित्यादौ टिच्चेपि  
र्दानं भवति बहुलाधिकारात् ॥ तत एव च ऋकारान्तादपि ॥ घृं सेचने ।  
घर्घरः सघोषोव्यक्तवाक् । घर्घरी किङ्कणिका ॥ ९ ॥

किच्च ॥ १० ॥

ऋकारान्ताद्धातोर्थथादर्शनं किदकारः प्रत्ययो भवति धातोश्च सरूपं  
द्वे रूपे भवतः ॥ मृश् हिंसायाम् । मूर्यतेनेनेति मुर्मुरो ज्वलदङ्गारवूर्णम् ॥ पृश्  
पालनपूरणयोः । पुर्यते जलघातेन । पुर्पूरः फेनः ॥ तू प्रवनतगणयोः । तीर्यते-  
नेनास्मिन्वा । तीर्निरः संक्रमः ॥ भृश् भर्जने च । भुर्यते संचीयते । भुर्भुरः संचयः ॥  
शृश् हिंसायाम् । शीर्यते समन्तात् । शिर्शिरः पुञ्जः ॥ १० ॥

पृपलिभ्यां टित् पिप् च पूर्वस्य ॥ ११ ॥

आभ्यां टिदः प्रत्ययो भवत्यनयोश्च सरूपे द्वे रूपे भवतः पूर्वस्य च स्थाने पिप्  
इत्यादेशो भवति ॥ पृश् पालनपूरणयोः । पृणाति छायाया । पिप्परी वृक्षजातिः ॥  
पल गतौ । पलत्यातुरम् । पिप्पल्यौषधजातिः ॥ टिट्करणं उच्यते ॥ ११ ॥

क्रामिमथिभ्यां चन्मनौ च ॥ १२ ॥

आभ्यामः प्रत्ययो भवति सरूपे च द्वे रूपे भवतः पूर्वस्य च स्थाने यथा-  
संख्यं चन् मन् इत्यादेशौ भवतः ॥ क्रमू पादविक्षेपे । क्रामति सुखमनेना-



स्मिन्वा । चङ्क्रमः संक्रमः ॥ मये विलोखने । गच्छति चिह्नं शान्तिनाम् ।  
मन्मथः कामः ॥ १२ ॥

गमेर्जम् च वा ॥ १३ ॥

गमेरः प्रत्ययो भवति सरूपे च द्वे रूपे भवतः पूर्वस्य च जम् इत्यादेशो  
[ वा ] भवति ॥ गम् गतौ । गच्छति पादविहरणं करोति । जङ्गमधरः ॥ गच्छ-  
त्यमाध्यस्थमिति जङ्गमश्चपलः ॥ १३ ॥

अदुपान्त्यऋद्ध्यामश्चान्ते ॥ १४ ॥

अकारोपान्त्यादृकारान्ताश्च धातोरः प्रत्ययो भवति सरूपे च द्वे रूपे  
भवतः पूर्वस्य चान्तेकारो भवति ॥ पल फल शल गतौ । शलशलः ॥  
सल गतौ । सलसलः ॥ हल विलेखने । हलहलः ॥ कलि शब्दसं-  
ख्यानयोः । कलकलः । मलि धारणे । मलमलः ॥ घटिष् चेष्टायाम् । घटघटः ॥  
वद व्यक्तायां वाचि । वदवदः ॥ पदिच् गतौ । पदपदः ॥ ऋदन्तः ॥ डुकुङ्ग  
करणे । करकरः ॥ मुन् प्राणस्यागे । मरमरः । हुङ्ङत् आदरे । दरदरः ॥ सुं  
गतौ । सरसरः ॥ वृण् वरणे । वरवरः ॥ अनुकरणशब्दा एते ॥ १४ ॥

मषिमसेर्वा ॥ १५ ॥

आभ्यामः प्रत्ययो भवति सरूपे च द्वे रूपे भवतः पूर्वस्य चान्तेकारो वा  
भवति ॥ मष हिंसायाम् । मषमषः । मष्मषः ॥ मसैच् परिणामे । मसमसः ।  
मस्मसः ॥ १५ ॥

हसृफलिकषेरा च ॥ १६ ॥

एभ्यो अः प्रत्ययो भवति सरूपे च द्वे रूपे भवतः पूर्वस्य चान्त आकारो  
भवति ॥ हृङ् हरणे । हरति नयति श्लाघ्यस्खलन् लक्ष्यम् । हराहरो योग्या-  
चार्यः ॥ सुं गतौ । धावति वायुना नीयमानः समन्तात् । सरासरः सारङ्गः ॥  
फल निष्पत्तौ । फलति निष्पादयति नानाविधानि पुष्पफलानि । फलाफलमरण्यम् ।  
कष हिंसायाम् । कषति विदारयति । कषाकषः कृमिजातिः ॥ १६ ॥

इदुदुपान्त्याभ्यां किदिदुतौ च ॥ १७ ॥

इकारोपान्त्यादुकारोपान्त्याश्च किदः प्रत्ययो भवति सरूपे च द्वे  
रूपे भवतः पूर्वस्य च यथासंख्यमिकार-उकारावन्ते भवतः ॥ किलत् शैत्यक्री-  
डनयोः । किलिकिलः ॥ हिलत् हावकरणे । हिलिहिलः ॥ सिलत् उड्डे ।

तिलितिलः ॥ कुरत् केदने । कुरुकुरः ॥ मुरत् सवेदने । मुरुमुरः ॥ पुरत् भीमार्धशब्दयोः । पुरुपुरः ॥ पुरत् अमगमने । पुरुपुरः ॥ कुरत् ऐश्वर्यदीप्तयोः । कुरुकुरः ॥ कुरत् शब्दे । कुरुकुरः ॥ चुरण् स्तेये । चुरुचुरः ॥ हुल हिंसासंवरणयोश्च । हलुहलः ॥ गुजत् शब्दे । गुजुगुजः ॥ गुडत् रक्षायाम् । गुडुगुडः ॥ कुटत् कौटिल्ये । कुटुकुटः ॥ पुटत् संश्लेषणे । पुटुपुटः ॥ कुणत् शब्दोपकरणयोः । कुणुकुणः ॥ मुणत् प्रतिज्ञाने । मुणुमुणः ॥ अनुकरणशब्दा एते ॥ १७ ॥

जजलतितलकाकोलीसरीसृपादयः ॥ १८ ॥

एते अप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ जल धात्वे । अस्य द्वित्वे पूर्वस्य च जभावः । जजलः । यस्य जाजलिः पुनः ॥ तिलम् केदने । अस्य द्वित्वे पूर्वस्य च तिभावे धातोरिकारस्य अकारे । तिलतलः ॥ कुल बन्धुसंस्त्यानयोः । अस्य द्वित्वे पूर्वस्य च काभावे । काकोली । क्षीरकाकोलीति च वल्लीजातिः ॥ स्रपू गतौ । अस्य द्वित्वे गुगाभावे पूर्वस्य च सरीभावे । सरीसृप डरगजातिः ॥ आदिप्रहणाद्यथादर्शनमन्येपि ॥ १८ ॥

बहुलं गुणवृद्धी चादेः ॥ १९ ॥

धातोः किदः प्रत्ययो भवति सरूपे च द्वे रूपे भवतः पूर्वस्य च हकार-उकारावन्ते भवतो यथादर्शनं च गुणवृद्धी भवतः ॥ कैलिकिलः कैलि-किलश्च हसनशीलः ॥ हिलत् हावकरणे । हेलिहिलो हेलिहिलश्च विलसनशीलः ॥ शेलिशिलः शैलिशिलश्च ॥ शुभि दीप्तौ । शोभने पुनः पुनरिति शोभुशुभः । शौभुशुभः ॥ शुभत् प्रेरणे । नुदति पुनः पुनरिति नौदुनुदः । नौदुनुदः ॥ गुडत् रक्षायाम् । गुलति भ्राम्यति पुनः पुनरिति गोलुगुलः । गोलुगुलः ॥ बलण् निमज्जने । बोलयति पुनः पुनरिति बोलुबुलः । बोलुबुलः ॥ तच्च दात्वार्थास्तच्छील अनुवादविशेषा वैते ॥ १९ ॥

जेलुप् ॥ २० ॥

धातोरप्रत्ययसंनियोगे बहुलं जेलुप् भवति ॥ वज्रं धारयतीति वज्रधर इन्द्रः ॥ वज्रं चक्रधरो विष्णुः ॥ मूधरोद्भिः ॥ जलधरो मेघः ॥ बाहुलकात्म्यवान्तरेपि ॥ देवयतीति दिव्य द्यौः स्वर्गो व्योम च ॥ पुण्यं कारयन्तीति पुण्यकृती वाः ॥ पर्णं पर्णं शोषयतीति पर्णशुष्ट ॥ वान्ति पर्णशुषो वातास्ततः पर्णमुच्यते ॥

ततः पर्णरुहः पथास्ततो देवः प्रवर्षति ॥ तथा महतः कारवां चक्रुराक्र-  
न्दानिति प्राप्ते महतश्चक्रुराक्रन्दानिति भवति ॥ महीपालवधः श्रुत्वा जुषुषुः  
पुष्यमाणवाः । घोषयां प्रकुरित्यर्थः ॥ २० ॥

भीष्मशलिवलिकल्यतिमर्च्यविमृजिकुतुस्तुदाधारात्राकापानिहान-  
ञ्गुभ्यः कः ॥ २१ ॥

एभ्यः कः प्रत्ययो भवति ॥ जिभीक् भवे । बिभेति दुन्दुभात्परस्माच्च । भेको  
मण्डूकः कातरश्च । बिभेति वायोः । भेको मेघः ॥ इण्क् गतौ । एत्यद्वितीय  
इत्येकोसहायः संख्या प्रधानमसमानोन्यथ ॥ पल फल शल गतौ । शलन्त्यात्मर-  
क्षणाय तमिति शल्कः शरणम् । शलति त्यक्तं बहिरिति शल्कं गृहीतरसं शकलम् ।  
शल्लः काष्ठत्वगमलिनं च काष्ठं मुद्गरः करणं च ॥ वलि संवरणे । वल्को दशनो  
वासस्त्वक् च ॥ कलि शब्दसंख्यानयोः । कल्कः कषायो दम्भः पिष्टपिण्डश्च ॥  
अत सातत्यगमने । अल्क आत्मा वायुर्व्याधितश्चन्द्र उत्पातश्च ॥ मर्चः सौत्रो  
धातुः । मर्को देवदारुर्वायुर्दानवो मयः पन्नगो विघ्नकारी च । चजः कगमिति क-  
त्वम् ॥ अर्च पूजायाम् । अर्कः सूर्यः पुष्पजाति[र्ज्ञात]जातिश्च ॥ मृजौक्  
शुद्धौ । मार्को वायुः ॥ कुंक् शब्दे । कोकश्चक्रवाकः ॥ तुंक् वृत्तिर्हिंसापूरणेषु ।  
तोकमपत्यम् ॥ हुंक् स्तुतौ । स्तोकमल्पम् ॥ डुदांक् दाने । दाको यजमानो  
यज्ञश्च ॥ डुधांक् धारणे च । धाक ओदनोद्वानम्भः स्तम्भश्च ॥ रांक् दाने ।  
राको दातार्यः सूर्यश्च । राका कैर्णमासी कुमाररजस्वला च ॥ रैंड् पालने ।  
त्राको धर्मः शरणस्थानीयश्च ॥ कैं शब्दे । काको वायसः ॥ पां पाने । पांक् रक्षणे  
वा । पाको बालोसुरः पर्वतश्च ॥ ओहांक् त्यागे । निहाको निःस्नेहो निर्मोक्श्च ।  
निहाका गोधा ॥ शुं गतौ । न शवतीत्यशोकः ॥ २१ ॥

विचिपुषिमुषिशुष्यविसृवृशुसुभूमुनीवीभ्यः कित् ॥ २२ ॥

एभ्यः कित्कः प्रत्ययो भवति ॥ विचृपी पृथग्भावे । विकः करिपोतः ॥  
पुषंच् पुष्टौ । पुष्को निशाकरः ॥ मुषश् स्तेवे । मुष्कश्चौरो मांसलो वा । मुष्कौ  
वृषणौ ॥ शुषंच् शोषणे । शुष्कमपगततरसम् ॥ अव रक्षणादिषु । ऊकः कुन्दुमः ॥  
सृं गतौ । सृको वायुर्बाणः सृगालो वृको निरवश्च । सृकायुधविशेषः ॥ वृग्  
वरणे । वृड् संभस्तौ वा । वृको मृगजातिरादित्यो धूर्तो जाठरधाम्निः ॥ शुं गतौ ।  
शुकः कीर ऋषिश्च ॥ पुंग्द अभिषेवे । वृको निरामयः ॥ भू सत्तायाम् । भूकः

कालदिग्दं च ॥ धूत् विधूने । धूट् कम्पने वा । धूश् कम्पने वा । धूको  
वायुर्व्याधिश्च । धूक्ता पताका ॥ मूढ् बन्धने । मूकोवाक् ॥ मूक् शपणे । नीकः  
खगो ज्ञाता च । नीकोदकहारिका ज्ञातिश्च ॥ मूक् प्रजननादिषु । मूको वायुर्ना-  
शोर्यो मनो वसन्तश्च । मूका पक्षिजातिर्नेत्रमलं च ॥ २२ ॥

कृगो वा ॥ २३ ॥

कृगः कः प्रत्ययो भवति स च किङ्वा भवति । कुङ्क् करणे । कर्कोभिः  
सारङ्गो दर्भः श्वेताश्वश्च ॥ कृकः शिरोम्रीवम् ॥ २३ ॥

घुयुहिपितुशोर्दीर्घश्च ॥ २४ ॥

एभ्यः कित्कः प्रत्ययो भवत्येषां च दीर्घो भवति ॥ घुङ् शब्दे । घूकः  
कौशिकः ॥ युक् मिश्रणे । यूका क्षुद्रजन्तुः स्वेदजः ॥ हिट् गतिवृद्धयोः ।  
हीकः पक्षी ॥ पित् गतौ । पीक उपस्थो जलाश्रयश्च ॥ तुङ् वृत्त्यादिषु । तूक  
उपस्थः पर्वतश्च ॥ शुङ् गतौ । शूकः किंशाररभिषवः शोकश्च । शूका  
हृल्लेखः ॥ २४ ॥

ह्रियो रश्च लो वा ॥ २५ ॥

ह्रियः कित्कः प्रत्ययो भवति रेफस्य च लकारो वा भवति ॥ [ह्रीक्  
लज्जायाम् ।] ह्रीकः । ह्रीको लज्जापरो नकुलश्च । ह्रीकोलिङ्ग्यपि ॥ २५ ॥

निष्कतुरुष्कोदर्कालर्कशुल्कश्चफल्ककिञ्जल्कोल्कावृकछेक-  
केकायस्कादयः ॥ २६ ॥

एते कप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ नेः सीदतेर्हिश्च । निष्कः शुवर्णादिः ॥  
तुरैचि त्वरायाम् । अस्य ह्रस्व उपधान्तः । तुरुष्को वृक्षो म्लेच्छश्च ॥ उदः परात्  
अर्तेः । उदर्कः क्रियाफलम् ॥ अली भूषणादौ । अस्माद् चान्तः । अलर्क उन्मत्तो  
मदालसात्मजश्च ॥ पल फल शल गतौ । इत्यस्योपान्त्योत्वं च । शुल्कं रक्षा-  
निर्वेशः ॥ शुनः परात् फालेर्ह्रस्वश्च । श्वफल्कोन्धकविशेषः ॥ किमः परात् जृषो रस्य  
लश्च । किञ्जल्कः पुष्परेणुः ॥ ज्वलेरलादेशश्च । उलेः सौत्रस्य वा । उल्कोत्पा-  
तिकं ज्योतिरभिज्वाला च ॥ वृजैकि वर्जने । अगुणत्वं च । वृको मुष्कः ॥ छद्यति-  
कायत्योरेत्वं च । छेको मनीषी । केका मयूरवाक् ॥ यमेर्मस्य सः । यस्कः ॥  
आदिप्रहणात् इकासृकादयोपि ॥ २६ ॥

दृक् नृम्भृद्भृम्भृत्स्तुकुक्षुल्किचरिषदिकटिकण्टिचणिकविफ-  
लिवमितम्यविदेविवन्धिकनिजनिमाशिक्षारिकुरिषुतिव-  
ल्लिमल्लिसह्यलिभ्योकः ॥ २७ ॥

एभ्योकः प्रत्ययो भवति ॥ दृश् विदारणे । दृको भीरुः ॥ कृत् विलेखे ।  
करको जलभाजनं कमण्डलुश्च । करका वर्षपाषाणः ॥ नृश् नये । नरको  
निरयः ॥ सृ गतौ । सरको मद्यविशेषः कंसभाजनविशेषश्च । सरका मधुपानवारः ॥  
टुडुभृग्क् पोषणे च । भरको गोण्यादिः ॥ धृङ् अवध्वंसने । धरकः सुवर्णोन्मा-  
ननियुक्तः ॥ वृग्द् वरणे । वरको वधूजानिसहायो वाजसनेयमेदश्च ॥ मृन् प्राण-  
त्यागे । मरको जनोपद्रवः ॥ हुङ्क् स्तुतौ । स्तवकः पुष्पगुच्छः ॥ कुङ्क् शब्दे ।  
कवकमभक्ष्यद्रव्यविशेषः ॥ दुक्षुक् शब्दे । क्षवको राजसर्षपः ॥ लघुङ् गतौ ।  
लङ्गको रङ्गोपजीवी ॥ चर भक्षणे । चरको मुनिः ॥ चटण् मेदे । चटकः पक्षी ॥  
कटे वर्षावरणयोः । कटको बलकः ॥ कटु गतौ । कण्टकस्तदरोम ॥ चण शब्दे ।  
चणको मुनिर्धान्यविशेषश्च ॥ चषी भक्षणे । चषकः पानभाजनम् ॥ फल  
निष्पत्तौ । फलकः खेटकम् ॥ दुवम् उन्निरणे । वमकः कर्मकरः ॥ तमूच्  
काङ्क्षायाम् । तमको व्याधिः क्रोधश्च ॥ अव रक्षणादौ । अवका शैवलम् ॥  
देवृङ् देवने । देवकाप्सरसः । देविका नदी ॥ बन्धंश्च बन्धने । बन्धकधारक-  
पालः ॥ कनै दीप्यादिषु । कनकं सुवर्णम् ॥ जनैचि प्रादुर्भावे । जनकः सीता-  
पिता ॥ मश रोषे च । मशकः क्षुद्रजन्तुः ॥ क्षर संचलने । ण्यन्तः । क्षारकं  
वालमुकुलम् ॥ कुरत् शब्दे । कोरकं प्रौढमुकुलम् ॥ वृतृङ् वर्तने । वर्तका वर्तिका  
वा शकुनिः ॥ वल्लि संवरणे । वल्लकी वीणा ॥ मल्लि धारणे । मल्लकः शरावः ।  
मल्लिका पुष्पजातिर्दीपाधारश्च ॥ सल्लः सौत्रः । सल्लकी वृक्षः । सत्कृत्य लक्ष्यते  
स्वाद्यते गजैः सल्लकीति वा ॥ अली भूषणादिषु । अलकः केशविन्यासः । अलका  
पुरी ॥ २७ ॥

को रुण्टिरुण्टिभ्यः ॥ २८ ॥

कुशब्दात्परैश्च एभ्योकः प्रत्ययो भवति ॥ रुक् शब्दे । कुरवको वृक्षः ॥  
रटु स्तेये । कुरण्टको वर्णगुच्छः ॥ रुण्टिः सौत्रः । कुरण्टकः स एव ॥ २८ ॥

धुधुन्दिरुचितिलिपुलिकुलिक्षिपिषुभिषुभिलिखिभ्यः कित् ॥ २९ ॥

एभ्यः कित्कः प्रत्ययो भवति ॥ धुं स्वैर्ये च । धुवकः स्थिरः ।  
धुवकावपनविशेषः ॥ धूत् विधूने । धुवकं धूतवम् । धुवकः प्रधानम् । वी धुवका-

वपनविशेषः ॥ उन्दैप् ह्येदने । उदकं जलम् ॥ रुचि अभिप्रीत्या च । रुचक  
आभरणविशेषः ॥ तिलत् खेदने । तिलको विशेषको वृक्षश्च ॥ पुलण् समुच्छा-  
ये । पुल महस्वे वा । पुलको रोमाश्च ॥ कुल बन्धुसंस्त्यानयोः । कुलकं संयुक्तम् ॥  
क्षिपीत् प्रेरणे । क्षिपको वायुः । क्षिपकायुधम् ॥ क्षुपः सौत्रो ह्रस्वीभावे । क्षुपको  
गुल्मः ॥ क्षुभच् संचलने । क्षुभकः पाश्चात्तकः ॥ लिखत् अक्षरविन्यासे । लि-  
खकश्चित्रकरः ॥ २९ ॥

छिदिभिदिपिटेर्वा ॥ ३० ॥

एभ्योकः प्रत्ययो भवति स च किं भवति ॥ छिद्वंषी द्वैधीकरणे ।  
छिरकः खड्गः क्षुरश्च । छेदकः परशुः ॥ भिद्वंषी विदारणे । भिदकं जलं पिशु-  
नश्च । भेदकं वधम् ॥ पिट शब्दे च । पिटकः क्षुद्रस्फोटकः । पेटकं  
संघातः ॥ ३० ॥

कृषेर्गुणवृद्धी च वा ॥ ३१ ॥

कृषेरकः प्रत्ययो भवति गुणवृद्धी चास्य वा भवतः ॥ कृषीत् विलेखने ।  
कर्षकः । कृषकः परशुः ॥ कार्षकः । कृषकः कुटुम्बी ॥ ३१ ॥

नयः पुंसेः ॥ ३२ ॥

नयः परात् पुंसण् अभिमर्दने । इत्यस्मात्किदकः प्रत्ययो भवति ॥ नयु-  
सकं तृतीया प्रकृतिः ॥ नखादिस्वाच्चयत् न भवति ॥ ३२ ॥

कीचकपेचकमेचकमेनकार्भकधमकवधकलघकजहकैरकैडकाश्मकल-  
मकक्षुल्लकवटवकाडकादयः ॥ ३३ ॥

एते कीचकादयः शब्दा अकप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ कचि बन्धने ।  
अस्योपान्त्येत्वं च । कीचको वंशविशेषः ॥ दुपर्वीष् पाके । मचि कलकने ।  
मनिच् ज्ञाने । एषामुपान्त्येत्वं च । पेचकः करिजघनभागः ॥ मेचको वर्णः ॥  
मेनकाप्सराः ॥ अर्तेर्मथान्तः । अर्भको बालः ॥ ध्मां शब्दाभिसंयोगयोः । अस्य  
धमादेशश्च । धमकः कीटः कर्मरश्च । अन्यत्रापि धमादेशो वृश्यते । के  
धान्तः ॥ हन्तेर्वधश्च । वधको हन्ता व्याधिश्च । वधकं पद्मबीजम् । अन्य-  
त्रापि वृश्यते । वृज हन्ति । अचि । वृजवधः शक्रः । वधित निर्मोचकः ।  
वध्यः । वधम् ॥ लघुङ् गतौ । नलुक् च । लघकोसमीक्ष्यकारी ॥ जहातेर्ह रूपे

अन्तलुक् च । जहकः कालः क्षुद्रश्च ॥ ईरिक् गतिकम्पनयोः । ईडिक् स्तुतौ ।  
 अनयोर्गुणश्च । एरकोदकतृणजातिः ॥ एडकाविजातिः ॥ अशौटि व्यासौ । अस्य  
 मोन्तः । अहमका जनपदः ॥ रमि क्रीडायाम् । अस्य लमादेशश्च । लमक  
 ऋषिविशेषः ॥ शुदुंपी संपेषे । अस्य क्षुल्लादेशश्च । क्षुल्लको दध्नः । क्षुधं लातीति  
 वा क्षुल्लः । क्षुल्ल एव क्षुल्लक इति वा ॥ वट वेष्टने । अस्यावोन्तश्च । वटवक-  
 स्तृणपुञ्जः ॥ आड्पूर्वात् ढौकतोर्डिश्च । आढकं मानम् ॥ आदिग्रहणात् बृहत्तन्त्रात् ।  
 कला आपिबन्तीति कलापकाः शाखाणि ॥ कथण् वाक्यप्रबन्धे । कथयतीति कथ-  
 कस्तोटकाख्यायिकादीनां वर्णयिता ॥ एवमुपकचम्पकफलहकादयोपि ॥ ३३ ॥

शलिबलिपतिवृतिनभिपटितटितडिगडिभन्दिवन्दिमन्दिनमिकुदुपूम-  
 निखजिभ्य आकः ॥ ३४ ॥

एभ्य आकः प्रत्ययो भवति ॥ पल फल शल गतौ । शलाकैषणी पूरणरेखा  
 द्यूतोपकरणं सूची च ॥ बल प्राणनधान्यावरोधयोः । बलाका जलचरी शकुनिः ॥  
 पतू गतौ । पताका वैजयन्ती ॥ वृतूड् वर्तने । वर्ताका शकुनिजातिः ॥ णभच्  
 हिंसायाम् । नभाकश्चक्रवाकजातिस्तमः काकश्च ॥ पट गतौ । पटाका वैजयन्ती  
 पक्षिजातिश्च ॥ तट उच्छ्रये । तटाकं सरः ॥ तडण् आघाते । तडाकं तदेव ॥ गड  
 सेचने । गडाकः शाकजातिः ॥ मडुड् सुखकल्याणयोः । मन्दाकं शासनम् ॥ वडुड्  
 स्तुत्यभिवादनयोः । वन्दाकश्चीवरभिभुः ॥ मडुड् स्तुत्यादिषु । मन्दाकौषधिः ॥  
 णमं प्रहृत्वे । नमाका मेच्छजातिः ॥ कुंङ् शब्दे । कवाकः पक्षी ॥ टुदुंङ् उपतापे ।  
 दवाको मेच्छः ॥ पूङ् पवने । पवाका वात्या ॥ मनिच् ज्ञाने । मनाका हस्तिनी ॥  
 खज मन्थे । खजाक आकरो मन्था दर्विराकाशं बन्धकी शरीरं पक्षी च ॥ ३४ ॥

शुभिगृहिविदिपुलिगुभ्यः कित् ॥ ३५ ॥

एभ्यः किदाकः प्रत्ययो भवति ॥ शुभि दीप्तौ । शुभाका पक्षिजातिः ॥ गृहणि  
 ग्रहणे । गृहाकः ॥ विदक् ज्ञाने । विदाका भूतमामः ॥ पुल महत्त्वे । पुलाकोर्ध-  
 स्विन्नो धान्यविशेषः ॥ गुंङ् शब्दे । गुन्त् पुरीषोत्सर्गे वा । गुवाकं पूगफलम् ॥ ३५ ॥

पिपेः पिन्पिण्यौ च ॥ ३६ ॥

पिपूप् संचूर्णने । इत्यस्मात्किदाकः प्रत्ययो भवत्यस्य च पिन् पिण्य इत्या-  
 देशौ भवतः ॥ पिनाकमैशं धनुः शूले वा । पिनाको दण्डः । पिण्याकस्तिला-  
 दिखलः ॥ ३६ ॥

मवाकइयामाकवार्ताकवृन्ताकज्योन्ताकगूवाकभद्राकादयः ॥ ३७ ॥

एत आकप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ मध्य बन्धने । यलोपः । मवाको रेणुः ॥ हर्षेड् गतौ । मोन्तः । इयामाको जवन्यो व्रीहिः ॥ वृतेर्वृद्धिश्च । वार्ताकी शाकविशेषः । तत्फलं वार्ताकम् ॥ स्वराक्षोन्तश्च । वृन्ताकयुच्चवृहती । तत्फलं वृन्ताकम् ॥ ज्युड् गतौ । न्तश्च प्रत्ययादिः । ज्यवतेस्मिन्स्विद्यमान इति ज्योन्ताकं स्वेदसप्तविशेषः ॥ गुन्त् पुरीषोत्सर्गे । गुड् शब्दे वा । ऊवादेशश्च । गूवाकं पूगफलम् ॥ भुड् छुल्लकल्याणयोः । अस्य भद्रादेशश्च । भद्राकोकुटिलः ॥ आदिग्रहणात् स्योनाकचार्वाकपराकादयो भवन्ति ॥ ३७ ॥

क्रीकल्यलिदलिस्फटिदूषिभ्य इकः ॥ ३८ ॥

एभ्य इकः प्रत्ययो भवति ॥ डुर्कींश्च द्रव्यविनिमये । क्रायिकः क्रेता ॥ कलि शब्दसंख्यानयोः । कलिका कोरकम् । उत्कलिकोर्मिः ॥ अली भूषणादौ । अलिकं ललाटम् ॥ दल विशरणे । दलिकं दारु ॥ स्फट स्फुट् विसरणे । स्फटिको मणिः ॥ दुषन् वैकृत्ये । दूषिका नेत्रमलः ॥ ३८ ॥

आडः पणिपनिपदिपतिभ्यः ॥ ३९ ॥

आडपरेभ्य एभ्य इकः प्रत्ययो भवति ॥ पणि व्यवहारस्तुत्योः । आपणिकः पत्तनवासी व्यवहारज्ञो वा ॥ पनि स्तुतौ । आपनिकः स्तावक इन्द्रनील इन्द्रकीलो वा ॥ पदिच् गतौ । आपदिक इन्द्रनील इन्द्रकीलो वा ॥ पतु गतौ । आपतिकः पथि वर्तमानो मयूरः इयेनः कालो वा ॥ आपणिकादयश्चत्वारो षणिजोषि ॥ ३९ ॥

नासिवसिकसिभ्यो णित् ॥ ४० ॥

एभ्यो णिदिकः प्रत्ययो भवति ॥ नासि कौटिल्ये । नासिका घ्राणम् ॥ वसं निवासे । नासिका माल्यदामविशेषश्छेदनद्रव्यं च ॥ कस गतौ । कासिका वनस्पतिः ॥ ४० ॥

पापुलिकृषिकुशित्रिभ्यः कित् ॥ ४१ ॥

एभ्य इकः प्रत्ययो भवति स च कित् [भवति ॥] पां पाने । पिकः कोकिलः ॥ पुल महत्त्वे । पुलिको मणिः ॥ कृषीत् विलेखने । कृषिकः पामरस्तृणजातिश्च ॥ कुशं आह्वानरोदनयोः । कुशिकः क्रोष्टुक उलूकश्च ॥ ओन्नधीत् छेदने । वृथिकः सविषकीटो राशिश्च नक्षत्रपादनत्रकरूपः ॥ ४१ ॥



प्राङ्ः पणिपनिकषिभ्यः ॥ ४२ ॥

प्राडित्वस्मादुपसर्गसमुदायात्परेभ्य एभ्य किदिकः प्रत्ययो भवति ॥ पणि व्यवहारस्तुत्योः । प्रापणिको पणिक् ॥ पणि स्तुतौ । प्रापणिकः पथिकः ॥ कष हिंसायाम् । प्राकषिको वायुः खलो नर्वको मालाकारश्च ॥ प्रपूर्वात् पथेराहपूर्वोच कषेरिच्छन्त्यन्ये । प्रपणिको गन्धविक्रयी ॥ आकषिको न कर्तव्यः ॥ ४२ ॥

मुषेर्दीर्घश्च ॥ ४३ ॥

मुषेरिकः प्रत्ययो भवति दीर्घश्च स्वरस्य [भवति ॥] मूषिक आखुः ॥ ४३ ॥

स्यमेः सीम् च ॥ ४४ ॥

स्यमेरिकः प्रत्ययो भवत्यस्य च सीमित्यादेशो भवति ॥ स्यमू शब्दे । सीमिको वृक्ष उदककृमिश्च । सीमिकोपजिह्विका ॥ सीमिकं बल्मीकम् ॥ केचिस्तिमिति ह्रस्वोपान्त्यमादेशं प्रत्ययस्य च दीर्घत्वमिच्छन्ति । सिमीकः सूक्ष्मकृमिः ॥ ४४ ॥

कुशिकहृदिकमक्षिकेतिकपिपीलिकादयः ॥ ४५ ॥

एते किदिकप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते । कुषेः श च । कुशिको मुनिः ॥ इगो होन्तश्च । इदिको यादवः ॥ मषेः सोन्तश्च । मक्षिका क्षुद्रजातिः ॥ एते-स्तोन्तश्च । इतिको मुनिः ॥ पीलेर्ई च । पिपीलिका मध्यक्षामा कीटजातिः ॥ आदिग्रहणात् ग[ि]ध[क]मु[र]िकमुलिकादयो भवन्ति ॥ ४५ ॥

स्यमिकषिदूष्यनिमनिमलिवल्यलिपालिकाणिभ्य ईकः ॥ ४६ ॥

एभ्य ईकः प्रत्ययो भवति ॥ स्यमू शब्दे । स्यमीको वृक्षो बल्मीको नृप-गोत्रं च । स्यमीकं जलम् । स्यमीका कृमिजातिः ॥ कष हिंसायाम् । कषीका कुश-लिका ॥ दुषंच् वैकृत्ये । प्यन्तः । दूषीका नेत्रमलो वीरणजातिर्वर्तिलता च ॥ अनक् प्राणने । अनीकं सेनासमूहः संपामश्च ॥ मनिच् ज्ञाने । मनीकः सूक्ष्मः ॥ मलि धारणे । मलीकमञ्जनमरिश्च ॥ बलि संवरणे । बलीको बलवान्पटलान्तश्च । बलीकं वेहमदारु ॥ अली भूषणादौ । अलीकमसत्यम् । अलीका । पण्यली । व्यलीकमपरा-धः । व्यलीका लज्जा ॥ पलण् रक्षणे । पालीकं तेजः ॥ कण शब्दे । कणीकः पटवासः । कणीका भिन्नतण्डुलावयवो वनस्पतिबीजं च ॥ ४६ ॥

जृषृदृशृवृभ्यो द्वे रश्मादौ ॥ ४७ ॥

एभ्य ईकः प्रत्ययो भवति द्वे च कषे भवत एषां चादौ रो भवति ॥ जृषृच् करलि । जर्जरीका शतपत्नी ॥ पृषृ पालतपूरेणयोः । पर्यरीका बलाशयः सूर्यश्च ।

पर्वरीकोभिः कुररो भक्ष्यः कुर्कुरथ ॥ दृश विदारणे । हर्दरीको वाडिम इन्द्रो  
वादित्रविशेषो वादित्रभाण्डं च ॥ शृश्व सिंहायाम् । शर्शरीकः कृषिर्विकलेन्द्रियो  
दुष्टाधो लाषकथ । शर्शरीका सङ्गत्याभरणम् ॥ मृश्व् वरणे । वर्वरीका संवरण-  
मुरणः पतनी केशसंघातथ । वर्वरीका सरस्वती ॥ मृन् प्राणत्यागे । मर्मरीकोभिः  
स्वरः द्येनथ ॥ ४७ ॥

ऋच्युजिह्वीषिदृशिमृडिशिलिनिलीभ्यः कित् ॥ ४८ ॥

ऐभ्यः किदीकः प्रत्ययो भवति ॥ ऋचत् स्तुतौ । ऋचीक ऋषिः ॥ ऋजि  
गतिस्थानार्जनेर्जनेषु । ऋजीकं वधं बलं स्थानं च ॥ इषू अलीके । इषच् तुष्टौ वा ।  
इषीकमिन्द्रियम् ॥ इषत् इच्छायाम् । ईष उञ्छे । ईषि गतिहिंसादर्शनेषु वा । इषी-  
का । ईषीका च तृणशलाका ॥ दृशुं प्रेक्षणे । दृशीकं मनोज्ञम् । दृशीका रजस्वला ॥  
मृडत् छुल्ले । मृडीकं सुखकृत्सुखं च ॥ शिलत् उञ्छे । शिलीकः सस्यविशेषः ॥  
लीङ्च् श्लेषणे । निपूर्वः । निलीकं वृत्तम् । बाहुलकादीलुक् ॥ ४८ ॥

मृदेर्वोन्तश्च वा ॥ ४९ ॥

मृदेः किदीकः प्रत्ययो भवति वकारधान्तो वा भवति ॥ मृदश् क्षोदे ।  
मृदीका मृदीका च द्राक्षा ॥ ४९ ॥

सृणीकास्तीकप्रतीकपूतीकसमीकवाहीकवाल्हीकवल्मीकक-  
ल्मलीकतिन्तिडीककङ्कणीककिङ्किणीकपुण्डरीकच-  
ञ्चरीकफर्फरीकझझरीकघर्वरीकादयः ॥ ५० ॥

एते किदीकप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ सर्तेर्गोन्तश्च । सृणीको वायुरग्निरशनि-  
रुन्मन्तश्च । सृणीका लाला ॥ अस्तेस्तोन्तश्च । अस्तीको जरस्कारुद्धतः ॥ प्राक्  
पुरणे । प्रातेस्तोन्तो ह्रस्वश्च । प्राति शरीरमिति प्रतीको वायुरवयवः सुखं च ।  
सुप्रतीको दिग्गजः ॥ पुवस्तोन्तश्च । पूतीकं तृणजातिः ॥ सम्पूर्वस्य एतेर्लुक् च ।  
संयन्त्यस्मिन्निति समीकं संप्रामः ॥ वहिबल्लोर्दीर्घश्च । वाहीकः । वाल्हीकः ।  
एतौ देशौ ॥ वलेर्मोन्तश्च । वल्मीको नाकुः ॥ कलेर्मलधान्तः । कल्मलीकं  
ज्वाला ॥ तिमेस्तिङ् चान्तः । तिन्तिडीकः पक्षी वृक्षामुथ । तन्तिडीक इति पूर्व-  
स्येत्वं नेष्टन्त्येके ॥ चङ्क्ष्यतेः कङ्कण् च । कङ्कणीको घण्टाजालम् ॥ किमः  
पराक् कणिः किण् च । किङ्किणीका घण्टिका ॥ पुण्डेर् चान्तः पुण्डोर्वा अर् ।  
पुण्डरीकं पद्मं उच्चं व्याघ्रश्च ॥ चञ्चरी चान्तः । चञ्चरीको अमरः ॥ चिपैर्गुणो

ह्रिस्वं पक्कारयोः फत्वं रथान्तः पूर्वस्य । कर्षरीकं पल्लवं पादुका मर्दलिका च ॥  
 शौर्यतेह्रिस्वं तृतीयाभावः पूर्वस्य रथान्तः । शर्षरीकं देशः । शर्षरीका वादित्रभा-  
 ण्डम् ॥ एवं धरतेः । वर्षरीका घण्टिका ॥ आदिपङ्कान्त्येपि ॥ ५० ॥

मिवमिकटिभल्लिकुहेरुकः ॥ ५१ ॥

एभ्य उकः प्रत्ययो भवति ॥ डुमिग्ट् प्रक्षेपणे । मयुक आतपः ।  
 बाहुलकात् मिग्मीग इति नात्वम् ॥ टुवमू उन्निरणे । वमुको जलदः ॥ कटे  
 वर्षावरणयोः । कटुको रसविशेषः ॥ भल्लि परिभाषणहिंसादानेषु । भल्लुक क्रक्षः ॥  
 कुहणि विस्मापने । कुहकमाध्वर्यम् ॥ ५१ ॥

संविभ्यां कसेः ॥ ५२ ॥

आभ्यां परस्मात् कसेरुकः प्रत्ययो भवति ॥ कस गतौ । संकसुकः  
 सुकुमारः परापवादशीलः श्राद्धाभिध । संकसुकं व्यक्ताव्यक्तं संकीर्णं च ॥  
 विकसुको गुणवादी परिश्रान्तश्च ॥ ५२ ॥

क्रमेः कृम् च वा ॥ ५३ ॥

क्रमेरुकः प्रत्ययो भवत्यस्य च कृमित्यादेशो वा भवति ॥ क्रमू पादवि-  
 क्षेपे । क्रमुको बन्धनः । आदेशविधानबलाच्च न गुणः । क्रमुकः पूगतरुः ॥ ५३ ॥

कमितिमेर्दोन्तश्च ॥ ५४ ॥

आभ्यामुकः प्रत्ययो भवति दधान्तो भवति ॥ कमूङ् कान्तौ । कन्दुकः  
 क्रीडनकम् ॥ तिमच् आर्द्रभावे । तिन्दुको वृक्षः ॥ ५४ ॥

मण्डेर्मडु च ॥ ५५ ॥

मण्डेरुकः प्रत्ययो भवति मडुधादेशो भवति ॥ मडु भूषायाम् । मडुको  
 वायविशेषः ॥ ५५ ॥

कण्यणेर्णित् ॥ ५६ ॥

आभ्यां णिडुकः प्रत्ययो भवति ॥ कण अण शब्दे । काणुकः काको  
 हिंस्रश्च । काणुकमाणुकं चाक्षिमलम् ॥ ५६ ॥

कन्मुकांशुकनंशुकपाकुहिवुकचिवुकजम्बुकचुलुकचूचुकोल्मुकभा-  
 वुकपृथुकमधुकादयः ॥ ५७ ॥

एते किहुकप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ कचि बन्धने । अशौटि व्याप्तौ ।  
 नशौच् अवर्शने । एषां स्वरान्तेनश्च । कन्मुकः कूर्पासः । अंशुकं बलम् । नंशुको

रणरेणुः प्रवासशीलश्चन्द्रः प्रावरणं च ॥ पथेः पाक् च । पाकुको लघुपाथी स्रपः  
 स्रपकारोऽध्वर्युश्च ॥ हिनोतिचिनोतिजमतीनां कोन्तश्च । हिबुकं सभाद्यतुर्यस्थानं  
 रसातलं च ॥ चिबुकं मुखाधोभागः ॥ जम्बुकः सृगालः ॥ चुलुम्पः सौत्रः ।  
 अन्त्यस्वरादिलोपश्च । चुलुम्पतीति चुलुकः करकोशः ॥ चतेभूश्च । चूचुकः  
 स्तनाग्रभागः । ज्वलेहल्म् च । उलमुकमलातम् ॥ भातेर्वोन्तश्च । भावुको भगिनीपतिः ॥  
 प्रधिष् प्रख्याने । पृथुकः शिशुर्मास्याश्चभूषश्च ॥ मचि कल्कने । धधान्तादेशः ।  
 मधुकं यष्टीमधुः ॥ आदिग्रहणात् बालुकीबालुकादयो भवन्ति ॥ ५७ ॥

मृमन्यञ्जिजलिबलितलिल्लिमल्लिभालिमण्डिवन्धिभ्य ऊकः ॥ ५८ ॥

एभ्य ऊकः प्रत्ययो भवति ॥ मृत् प्राणत्यागे । मरूको मयूरो मृगो निर्देश-  
 नेभस्तृणं च ॥ मनिच् ज्ञाने । मनूकः कृमिजातिः ॥ अञ्जौप् व्यक्तिस्रक्षणगतिषु ।  
 अञ्जुको हिंस्रः ॥ जल घात्ये । जलूका जलजन्तुः ॥ बल प्राणनधान्यावरोधनयोः ।  
 बलूक उत्पलमूलं मत्स्यश्च ॥ तलण् प्रतिष्ठायाम् । तलूकस्त्वक्कृमिः ॥ मलि धारणे ।  
 मलूकः सरोजशकुनिः ॥ मल्लि धारणे । मल्लूकः कृमिजातिः ॥ मलिण् आभण्डने ।  
 भालूक ऋक्षः ॥ मडु भूषायाम् । मण्डूको दहुरः ॥ बन्धंश्च बन्धने । बन्धूको  
 बन्धुजीवः ॥ ५८ ॥

शल्यजेर्णित् ॥ ५९ ॥

आभ्यां णिदूकः प्रत्ययो भवति ॥ पल कल शल गतौ । शालूकं जलकन्दो  
 बलवांश्च ॥ अण शब्दे । आणूकमक्षिमलम् ॥ ५९ ॥

कणिभल्लेर्दीर्घश्च वा ॥ ६० ॥

आभ्यामूकः प्रत्ययो [ भवति ] दीर्घानयोर्वा भवति ॥ कण शब्दे ।  
 कणूको धान्यस्तोकः । काणूकः पक्षी । काणूकमक्षिमलं तमो वा ॥ भल्लि परि-  
 भाषणहिंसादानेषु । भल्लूको भालूकश्च ऋक्षः ॥ ६१ ॥

शम्बूकशाम्बूकवृधूकमधूकोलूकोरुबूकवरूकादयः ॥ ६१ ॥

एत ऊकप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ शमेर्वोन्तो दीर्घश्च वा । शम्बूकः शङ्खः ।  
 शाम्बूकः स एव ॥ वृश् भरणे । अस्य वृधभावश्च । वृधूको मातृवाहकः । वृधूकं  
 जलम् ॥ मदेर्धश्च । मदयतीति मधूको वृक्षः ॥ अलेहखोपान्त्यस्य । उलूकः  
 काकोरिः ॥ उरुपूर्वात् वातेः किञ्च । उरु वाति । उरुबूक सरण्डः ॥ वृधेलोपश्च ।  
 वर्धत इति वरूकस्तृणजातिः ॥ आदिग्रहणात् अणूकवावदूकादयो भवन्ति ॥ ६१ ॥

किरोङ्को रो लब्ध वा ॥ ६२ ॥

किरतेरङ्कः प्रत्ययो भवति रेफस्य च लकारादेशो वा भवति ॥ करङ्कः समुद्रः । कलङ्को लाञ्छनम् ॥ ६२ ॥

रालापाकाभ्यः कित् ॥ ६३ ॥

एभ्यः किदङ्कः प्रत्ययो भवति ॥ राक् दाने । रङ्गेवलीयान् ॥ लाक् आदाने । लङ्का पुरी ॥ पाक् रक्षणे । पङ्कः कर्ममः ॥ कै शब्दे । कङ्कः पक्षी ॥ ६३ ॥

कुलिचिरिभ्यामिङ्कक् ॥ ६४ ॥

आभ्यामिङ्कक् प्रत्ययो भवति ॥ कुल बन्धुसंस्त्यानयोः । कुलिङ्कधटका ॥ चिर हिंसायां सौत्रः । चिरिङ्कं जलयन्त्रम् ॥ ६४ ॥

कलेरविङ्कः ॥ ६५ ॥

कलेरविङ्कः प्रत्ययो भवति ॥ कलि शब्दसंस्त्यानयोः । कलविङ्को गृहघटकः ॥ ६५ ॥

क्रमेरलकः ॥ ६६ ॥

क्रमू पादविक्षेपे । इत्यस्मादेलकः प्रत्ययो भवति । क्रमेलकः करभः ॥ ६६ ॥

जीविरातृको जैव् च ॥ ६७ ॥

जीव प्राणधारणे । इत्यस्मादातृकः प्रत्ययो भवति जैवित्यादेशश्च [भवति] ॥ जैवातृक आयुष्माञ्चन्द्र आम्नो वैद्यो मेघश्च । जैवातृका जीवहस्ता स्त्री ॥ ६७ ॥

हभूलाभ्य आणकः ॥ ६८ ॥

एभ्य आणकः प्रत्ययो भवति ॥ हङ् हरणे । हराणकधौरः ॥ भू सत्तायाम् । भवाणको गृहपतिः ॥ लाक् आदाने । लाणको हस्ती ॥ ६८ ॥

प्रियः कित् ॥ ६९ ॥

प्रीङ्श् तृप्तिकान्त्योः । इत्यस्मादाणकः प्रत्ययो भवति स च कित् [भवति] ॥ प्रियाणकः पुत्रः ॥ ६९ ॥

धातूशिक्षिभ्यः ॥ ७० ॥

योगविभाग उत्तरार्थः । एभ्य आणकः प्रत्ययो भवति ॥ दुधाङ्क् धारणे च । धाणको दीनारद्वादशभागो दक्षिणं ग्रहशिक्षिप्रधानं च ॥ दुग्श् छेदने । लवाणकः कालस्तृणजातिर्द्राव्यं च ॥ शिषु आग्राणे । शिङ्गाणको नासिकामलः ॥ ७० ॥

## शीभीराजेश्वानका ॥ ७१ ॥

शीभीराजिभ्यो धालूशिक्षिभ्यश्च आनकाः प्रत्ययो भवति ॥ शीङ्क् स्वमे । शयानकोजगरः शैलश्च ॥ विभीक् भवे । विभेत्यस्मादिति भयानको भीमो व्याघ्रो वराहो राहुश्च ॥ राजृग् दीप्ति । राजानकः शत्रियः ॥ दुधाङ्क् धारणे च । आनका हेमादिपरिमाणम् ॥ लृग्श् छेदने । लवानको देशविशेषो दानं च ॥ शिङ्क्न्त्यनेनेति शिङ्गानकः श्रेष्ठायुः पुरीषं च ॥ ७१ ॥

## अणोर्दित् ॥ ७२ ॥

अणोर्दितानकः प्रत्ययो भवति ॥ अण शब्दे । आनकः पटहः ॥ ७२ ॥

## कनेरीनकः ॥ ७३ ॥

कनै दीप्तिकान्तिगतिषु । इत्यस्मादीनकः प्रत्ययो भवति ॥ कनीनकः कनीनका वाक्षितारका ॥ ७३ ॥

## गुड ईधुकएधुकौ ॥ ७४ ॥

गुड् शब्दे । इत्यस्मादीधुक एधुक इत्येतौ प्रत्ययो भवतः ॥ गवीधुकं नगरं धान्यजातिश्च ॥ गवेधुका तृणजातिः ॥ ७४ ॥

## वृतेस्तिकः ॥ ७५ ॥

वृत्तुड् वर्तने । इत्यस्मात्तिकः प्रत्ययो भवति ॥ वर्त्तिका चित्रकरोपकरणं शकुनिर्द्रव्यगुटिका च ॥ ७५ ॥

## कृतिपुतिलतिभिदिभ्यः कित् ॥ ७६ ॥

एभ्यः कित्तिकः प्रत्ययो भवति ॥ कृतैत् छेदने । कृत्तिका नक्षत्रम् । पुतिलती सौत्रौ । पुत्तिका मधुमक्षिका ॥ लत्तिका बाणविशेषो गौर्गोधश्च । गोपूर्वात् । गोलत्तिका गृहगोलिका । अवपूर्वात् । अवलत्तिका गोधा । आलत्तिका गानप्रादरम्भः ॥ भिद्वंपी विदारणे । भित्तिका कुण्डं माषादिचूर्णं शरावती च नदी ॥ ७६ ॥

## इण्यशिमासिभ्यस्तक्क् ॥ ७७ ॥

एभ्यस्तक्क् प्रत्ययो भवति ॥ इण्त् इच्छायाम् । इट्का सुट्टिकारः ॥ अशौटि व्याघ्रौ । अट्का आह्वयितव्यस्तिस्रोष्टम्यः पितृदैवत्यं च ॥ असैच् परिणामे । मस्तकं शिरः ॥ ७७ ॥

भियो द्वे च ॥ ७८ ॥

विभीक् भवे । इत्यस्मात्तकक् प्रत्ययो भवति द्वे च रूपे भवतः ॥ विभी-  
तकोक्षः ॥ ७८ ॥

हरुहिपिण्डिभ्य ईतकः ॥ ७९ ॥

एभ्य ईतकः प्रत्ययो भवति ॥ इंग् हरणे । हरीतकी पथ्या ॥ रुहं जन्मनि ।  
रोहीतको वृक्षविशेषः ॥ पिडुङ् संघाते । पिण्डीतकः करहाटः ॥ ७९ ॥

कुपेः कित् ॥ ८० ॥

कुपश् निष्कर्षे । इत्यस्मात्किदीकः प्रत्ययो भवति ॥ कुषीतक ऋषिः ॥ ८० ॥

बलिबिलिशलिदमिभ्य आहकः ॥ ८१ ॥

एभ्य आहकः प्रत्ययो भवति ॥ बल प्राणनधान्यावरोधयोः ॥ बलाहको  
मेघो वातश्च ॥ बिलत् भेदने । बिलाहको वज्रः । बाहुलकान्न गुणः ॥ शल गतौ ।  
शलाहको वायुः ॥ दमूच् उपशमे । दमाहकः शिष्यः ॥ ८१ ॥

चण्डिभल्लिभ्यामातकः ॥ ८२ ॥

आभ्यामातकः प्रत्ययो भवति ॥ चडुङ् कोपे । चण्डातकं नर्तक्यादिवासः ॥  
भल्लि परिभाषणहिंसादानेषु । भल्लातको वृक्षः ॥ ८२ ॥

श्लेष्मातकाम्रातकामिलातकपिष्ठातकादयः ॥ ८३ ॥

एत आतकप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ श्लिषेर्मथ परादिः । श्लेष्मातकः कफेलुः ॥  
अमेर्वृद्धी रक्षान्तः । आम्रातको वृक्षः ॥ नवः परस्य म्लायतेर्मिल् च । अमिलातकं  
वर्णपुष्पम् ॥ पिषेस्तेन्तश्च । पिष्ठातकं वर्णचूर्णम् ॥ आदिग्रहणात् कोशातक्यादयो  
भवन्ति ॥ ८३ ॥

शमिमनिभ्यां खः ॥ ८४ ॥

आभ्यां खः प्रत्ययो भवति ॥ शमूच् उपशमे । शङ्खः कम्बुनिधिश्च ॥  
मनिच् ज्ञाने । मङ्गो मागधः कृपणश्चित्रपटश्च । मङ्खा मङ्गलम् ॥ ८४ ॥

इयतेरिश्च वा ॥ ८५ ॥

शौच् तक्षणे । इत्यस्मात्खः प्रत्ययो [भवति] इथास्यान्तादेशो वा भवति ॥  
शिखा चूडा ज्वाल च । विशिखापणः । विशिखो बाणः । शाखा विटपः ।  
विशाखा नक्षत्रम् । विशाखः स्कन्दः ॥ ८५ ॥

पुमूहोः पुन्मूहौ च ॥ ८६ ॥

पुङ् पवने । मुहौच् वैचिस्त्वे । इत्येताभ्यां खः प्रत्ययो [भव]त्वमयोध यथा-  
संख्यं पुन्मूरित्यादेशौ भवतः ॥ पुङ्गे बाणबुधभागो मङ्गलाचारध ॥ मूर्खोशः ॥ ८६ ॥

अशोर्डित् ॥ ८७ ॥

अशौटि व्याप्तौ । इत्यस्माद्वित्त्वः प्रत्ययो भवति ॥ अभुत इति खमाकाश-  
मिन्द्रियं च । नास्य खमस्तीति नखः । शोभनानि खान्वस्मिन् सुखम् । दुष्टानि खा-  
न्यस्मिन् दुःखम् ॥ ८७ ॥

उपेः क्लिष्टुकु च ॥ ८८ ॥

उषू दाहे । इत्यस्मात्क्लित्वः [प्रत्ययो] भवति लुक् चान्त्यस्य भवति ॥  
उषन्त्यस्यामित्युखा स्थान्यूर्ध्वक्रिया वा ॥ ८८ ॥

महेरुच्चास्य वा ॥ ८९ ॥

मह पूजयाम् । इत्यस्मात्त्वः प्रत्ययोन्तलुगकारस्य च उकारादेशो वा  
भवति ॥ मुखमाननम् । मखो यज्ञोर्ध्वरुषीश्वरध ॥ ८९ ॥

न्युङ्गादयः ॥ ९० ॥

न्युङ्गादयः शब्दाः खप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ नयतेः ख उन् चान्तः । न्युङ्गाः  
षडोकाराः ॥ आदिग्रहणादभ्येपि ॥ ९० ॥

मयेधिभ्यामूखेखौ ॥ ९१ ॥

मयि गतौ । एधि वृद्धौ । इत्याभ्यां यथासंख्यमूख इख इत्येता प्रत्ययौ  
भवतः ॥ मयूखो रश्मिः ॥ एधिखो वराहः ॥ ९१ ॥

गम्यमिरम्यजिगद्यदिष्ठागाडिखडिगृभृवृस्वृभ्यो गः ॥ ९२ ॥

एभ्यो गः प्रत्ययो भवति ॥ गमूं गतौ । गङ्गा देवनदी ॥ अम गतौ । अङ्ग-  
शरीरावयवः । अङ्गः समुद्रो वह्नी राजा च । अङ्गा जनपदः ॥ रमिं क्रीडायाम् ।  
रङ्गो नाट्यस्थानम् ॥ अज क्षेपणे च । वेगस्त्वेरा रेतध ॥ गद व्यक्तायां वाचि ।  
गङ्गो बान्धविकलः ॥ अदंक् भक्षणे । अङ्गः समुद्रोभिः पुरौडाशध ॥ ङौच् छेदने ।  
छागौ वस्तः ॥ गड सेवने । गङ्गो मृगजातिः ॥ खडण् भेदे । खङ्गो मृगविशेषो-  
सिध ॥ गृत् निवरणे । गर्ग ऋषिः ॥ दुडुर्भृक् पोषणे च । भर्गो रुद्रः सूर्यध ॥  
वृग्ट् वरणे । वर्गः संवातः ॥ औस्वृ शब्दोपतापयोः । स्वर्गो नक्षः ॥ ९२ ॥



पूमुदिभ्यां कित् ॥ ९३ ॥

आभ्यां किङ् प्रत्ययो भवति ॥ पूग्श् पवने । पूगः संघातः क्रमुकश्च ॥  
मुदि हर्षे । मुद्गो धान्यविशेषः ॥ ९३ ॥

भृवृभ्यां नोन्तश्च ॥ ९४ ॥

आभ्यां किङ् प्रत्ययो [भवति] नकारश्चान्तो भवति ॥ दुडुभृङ्क् पोषणे च ।  
भृङ्गः पक्षी भ्रमरो वर्णविशेषो लवङ्गश्च ॥ वृग्द् वरणे । वृङ्ग उपपत्तिः ॥ ९४ ॥

द्रमो णिङ्ग ॥ ९५ ॥

द्रम गतौ । इत्यस्माद्गः प्रत्ययो भवति स च णिङ्ग भवति ॥ द्राङ्गं शीघ्रम् ।  
द्राङ्गः पांशुः । द्रङ्गो नगरम् । द्रङ्गा शुल्कशाला ॥ ९५ ॥

शृङ्गशार्ङ्गद्वयः ॥ ९६ ॥

शृङ्गादयः शब्दा गप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ शृश् हिंसायाम् । इत्यस्य  
नोन्तो ह्रस्वश्च । शृङ्गं विषाणं शिखरं च । तस्यैव नोन्तो वृद्धिश्च । शार्ङ्गः पक्षी ।  
आदिग्रहणात् हंश् हरणे । हार्गः परितोषः ॥ मृन् प्राणत्यागे । मार्गः पन्थाः ॥ ९६ ॥

तडरागः ॥ ९७ ॥

तडण् आघाते । इत्यस्मादागः प्रत्ययो भवति ॥ तडागं सरः ॥ ९७ ॥

पतितमितृपृक्कुशृल्वादेरङ्गः ॥ ९८ ॥

एभ्योङ्गः प्रत्ययो भवति ॥ पतृ गतौ । पतङ्गः पक्षी शलभः सूर्यः शालि-  
विशेषश्च ॥ तमूच् काङ्कायाम् । तमङ्गो हर्म्यनिर्यूहः ॥ तृ प्लवनतरणयोः । तरङ्ग  
ऊर्मिः ॥ पृश् पालनपूरणयोः । परङ्गः खगो वेगश्च ॥ कृत् विक्षेपे । करङ्गः  
कर्मशीलः ॥ शृश् हिंसायाम् । शरङ्गः पक्षिविशेषः ॥ लूग्श् छेदने । लवङ्गः  
सुगन्धिवृक्षः ॥ आदिग्रहणादन्येभ्योपि ॥ ९८ ॥

सृवृनृभ्यो णित् ॥ ९९ ॥

एभ्यो णिदङ्गः प्रत्ययो भवति ॥ सृ गतौ । सारङ्गो हरिणश्चातको शबल-  
वर्णश्च ॥ वृग्द् वरणे । वारङ्गः काण्डखड्गयोः शल्यं शकुनिश्च ॥ नृश् नये ।  
नारङ्गो वृक्षजातिः ॥ ९९ ॥

मनेर्मत्मातौ च ॥ १०० ॥

मनिच् हाने । इत्यस्मादङ्गः प्रत्ययो [भवति] मत्मातौ चास्यादेशौ भवतः ॥  
मतङ्गः कपिर्हस्ती च ॥ मातङ्गो हस्त्यन्त्यजातिश्च ॥ १०० ॥

विडिविलिकुरिमुदिपिशिभ्यः कित् ॥ १०१ ॥

पभ्यः किदङ्गः प्रत्ययो भवति ॥ विड आक्रोशे । विडङ्गो वृक्षजातिर्मृदाव-  
यवश्च ॥ विलत् वरणे । विलत् भेदने वा । विलङ्ग औषधम् ॥ कुरत् शब्दे । कुरङ्गो  
हरिणः । कुरङ्गी भोजकन्या ॥ मृदश् क्षोदे । मृदङ्गो मुरजः ॥ पिशत् अवयवे ।  
पिशङ्गो वर्णः ॥ १०१ ॥

स्फुलिकालिपल्याङ्ग्य इङ्गक् ॥ १०२ ॥

स्फुल्यादिभ्य आदन्तेभ्यश्च इङ्गक् प्रत्ययो भवति ॥ स्फुलत् संचये च ।  
स्फुलिङ्गः स्फुलिङ्गा चामिकणः ॥ कलि शब्दसंख्यानयोः । कलिङ्गो राजा ।  
कलिङ्गा जनपदः ॥ पल गतौ । पलिङ्ग ऋषिः शिला च ॥ पातेः । पिङ्गः ॥ भातेः ।  
भिङ्गः । हावपि वर्णविशेषौ ॥ ददातेः । दिङ्गोध्यक्षः ॥ दधातेः । धिङ्गः श्रेष्ठी ॥ लातेः ।  
लिङ्गं स्त्रीत्वादि हेतुश्च । आलिङ्गो वाद्यविशेषः ॥ श्यतेः शिङ्गो वनस्पतिः  
किशोरश्च ॥ १०२ ॥

भलेरिदुतौ चातः ॥ १०३ ॥

भलिण् आभण्डने । इत्यस्मादिङ्गक् प्रत्ययो भवत्यकाररय च इकार-उकारौ  
भवतः ॥ मिलिङ्गः कर्मरूपकरणम् । भुलिङ्ग ऋषिः पक्षी [च] । भुलिङ्गाः  
सात्वावयवाः ॥ १०३ ॥

अदेर्णित् ॥ १०४ ॥

अदक् भक्षणे । इत्यस्मादिङ्गक् प्रत्ययो भवति स च णित् [भवति] ॥  
आदिङ्गो वाद्यजातिः ॥ १०४ ॥

उच्चिलिङ्गादयः ॥ १०५ ॥

उच्चिलिङ्गादयः शब्दा इङ्गक्प्रत्ययान्ता निशत्यन्ते ॥ उत्पूर्वात् चलेरस्येत्वं  
च । उच्चिलिङ्गो दाडिमी ॥ आदिमहणादन्येपि ॥ १०५ ॥

माडस्तुलेङ्गक् च ॥ १०६ ॥

माडपूर्वात् तुलण् उन्माने । इत्यस्मादुङ्गक् इङ्गक् च प्रत्ययौ भवतः ॥  
मातुलुङ्गो बीजपूरः । मातुलिङ्गः स एव ॥ १०६ ॥

कमितमिशमिभ्यो डित् ॥ १०७ ॥

एभ्यो डिदुङ्गः प्रत्ययो भवति ॥ कमूड् कान्तौ । कुङ्ग जनपदः ॥ तमूच्

काङ्क्षायाम् । तुङ्गो महावर्मा ॥ शमूच् उपशमे । शुङ्गो मुनिः । शुङ्गाः  
कन्दत्यः । शुङ्गा विनता ॥ १०७ ॥

सर्तेः सुर च ॥ १०८ ॥

सृ गतौ । इत्यस्मादुङ्गः प्रत्ययो [ भवति ] सुर चास्यादेशो भवति ॥ सु-  
[र]ङ्गा गूढमार्गः ॥ १०८ ॥

स्थार्तिजनिभ्यो घः ॥ १०९ ॥

एभ्यो घः प्रत्ययो भवति ॥ छां गतिनिवृत्तौ । स्थाघो गाधः ॥  
क्रं प्रापणे च । अघो मूल्यं मानप्रमाणं पादोदकादि च ॥ जनैचि प्रादुर्भावे । जङ्घा  
शरीरावयवः ॥ १०९ ॥

मघाघङ्गाघदीर्घादयः ॥ ११० ॥

एते घप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ मङ्गेर्न्घलोपध । मघा नक्षत्रम् ॥ हन्तेर्हस्व  
घध । घङ्गो घस्मरः । घङ्गा काङ्क्षा ॥ अमेर्लुक् च । अघं पापम् ॥ दृणातेर्दीर् च ।  
दीर्घ आगत उच्चध ॥ आदिशब्दादन्येपि ॥ ११० ॥

सर्तेरघः ॥ १११ ॥

सृ गतौ । इत्यस्मादघः प्रत्ययो भवति ॥ सरघा मधुमक्षिका ॥ १११ ॥

कुपूसामिणभ्यश्चद् दीर्घश्च ॥ ११२ ॥

कुपूभ्यां सम्पूर्वाच्च इणश्चद् प्रत्ययो [ भवति ] दीर्घश्च भवति । टो ड्य-  
र्थः ॥ कुङ् शब्दे । कूचो हस्ती । कूची प्रमदा चित्रभाण्डमुदन्निहिकारश्च ॥ पूग्श्  
पवने । पूचः पूची मुनिः ॥ इण्क् गतौ । समीच ऋत्विक् । समीचं मिथुनयो-  
गः । समीची पृथिवी । उदीची च । दीर्घवचनाद्गुणो न भवति ॥ ११२ ॥

कूर्चचूर्चादयः ॥ ११३ ॥

कूर्च इत्यादयः शब्दाश्चद्प्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ कवतेः किरतेः करोतेर्वा ।  
ऊरादेशधान्तस्य । कूर्च इमभ्यासनं तन्तुवायोपकरणं यतिपवित्रकं च । कूर्चमिव  
कूर्चकः कूर्चिकेति च भवति ॥ चरतेश्चोरयतेर्वा चूरादेशश्च । चूर्चो बलवान् ॥  
आदिशब्दादन्येपि ॥ ११३ ॥

कल्यविमदिमणिकुणिकुटिकभ्योचः ॥ ११४ ॥

एभ्योचः प्रत्ययो भवति ॥ कलि शब्दसंख्यानयोः । कलचो गणकः ॥

अव रक्षणादौ । अवच उच्चैस्तरः ॥ मदौर्ध्वं ॥ मदचो मतः ॥ मण शब्दे ।  
मणचः शकुनिः ॥ कुण्ड शब्दे । कवचं वर्म ॥ कण शब्दे । कणचः कणयः ॥  
कुटत् कौटिल्ये । कुटचो वृक्षजातिः ॥ कृत् विक्षेपे । करचो धान्यावपनम् ॥ ११४ ॥

क्रकचादयः ॥ ११५ ॥

क्रकच इत्यादयः शब्दा अवचप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ क्रमेः कश्च ।  
क्रकचः करपत्तः ॥ आदिशब्दादन्येपि ॥ ११५ ॥

पिशिराचक् ॥ ११६ ॥

पिशत् अवयवे । इत्यस्मादाचक् प्रत्ययो भवति ॥ पिशाचो व्यन्तर-  
जातिः ॥ ११६ ॥

मृत्रपिभ्यामिचः ॥ ११७ ॥

आभ्यामिचः प्रत्ययो भवति ॥ मृत् प्राणत्यागे । मरिचमूषणम् ॥ त्रपौषि  
लज्जायाम् । त्रपिचा कुथा ॥ ११७ ॥

त्रियतेरीचण् ॥ ११८ ॥

मृत् प्राणत्यागे । इत्यस्मादीचण् प्रत्ययो भवति ॥ मारीचो रावणमा-  
तुलः ॥ ११८ ॥

लषेरुचः कश्च ॥ ११९ ॥

लषी कान्तौ । इत्यस्मादुचः प्रत्ययो [भव] त्यन्त्यस्य च को भवति ॥  
लकुचो वृक्षजातिः ॥ ११९ ॥

गुडेरुचट् ॥ १२० ॥

गुडत् रक्षायाम् । इत्यस्मादूचट् प्रत्ययो भवति ॥ गुडूची जिञ्जरुहा ॥ कुडा-  
दित्वा [टि] स्वम् ॥ १२० ॥

सिर्वेडित् ॥ १२१ ॥

विवूच् उतौ । इत्यस्माड्दिचट् प्रत्ययो भवति ॥ सूचः पिशुनः स्ति-  
मिध । सूची संधानकरणी ॥ १२१ ॥

चिमेडोचडञ्चौ ॥ १२२ ॥

चिमिभ्यां प्रत्येकं डोच डञ्च इति प्रत्ययौ भवतः । वचनभेदाच्च यथासंख्यम् ॥

विण्द् चयने । चोचो वृक्षविशेषः । चञ्चः वृणमयः पुरुषः ॥ दुर्मिग्व् पक्षेपणे ।  
मोचा कदली । मञ्चः पर्यङ्कः ॥ १२२ ॥

कुटिकुलिकन्त्युदिभ्य इञ्चक् ॥ १२३ ॥

एभ्य इञ्चक् प्रत्ययो भवति ॥ कुटेः । कुटिञ्चः क्षुरककटकः ॥  
कुलेः । कुलिञ्चो राशिः ॥ कलेः । कलिञ्च उपशाखावयवः ॥ उद आघाते  
सौत्रः । उदिञ्चः कोणो येन तूर्य वाद्यते परपुष्टश्च ॥ १२३ ॥

तुदिमदिपद्यदिगुगामिकाचिभ्यश्चक् ॥ १२४ ॥

एभ्यश्चक् प्रत्ययो भवति ॥ तुदीत् व्यथने । तुच्छः स्तोकः ॥  
मदैच् हर्षे । मच्छो मत्स्यः प्रमत्तपुरुषश्च । मच्छा स्त्री ॥ पदिच् गतौ । पच्छः  
शिला ॥ अदक् भक्षणे । अच्छो निर्मलः ॥ गुण्ड् शब्दे ॥ गुच्छः स्तवकः ॥  
गमूं गतौ । गच्छः क्षुद्रवृक्षः ॥ कचि बन्धने । कच्छः कूर्मपादः कुक्षिर्नयवकुटा-  
रश्च । कच्छा जनपदः ॥ बाहुलकात्कत्वाभावः ॥ १२४ ॥

पीपूडो ह्रस्वश्च ॥ १२५ ॥

आभ्यां डक् प्रत्ययो [ भवति ] ह्रस्वश्च भवति ॥ पीण्ड् पाने । पिच्छं  
शकुनिपक्षम् । पिच्छो गुणविशेषः । यद्वा प्पिच्छल उच्यते ॥ पूड् पवने ।  
पुच्छं बालधिः ॥ १२५ ॥

गुलुञ्छपिलिपिञ्छैधिच्छादयः ॥ १२६ ॥

एते छप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते । गुडेल उम् चान्तः । गुलुञ्छः स्तवकः ॥  
पीलेरिपि नोन्तो ह्रस्वश्च । पिलिपिञ्छो रक्षोविशेषः ॥ एधेरिद् च । एधिच्छो नगः ॥  
आदिग्रहणात् पिञ्छादयोपि भवन्ति ॥ १२६ ॥

त्रियो जक् ॥ १२७ ॥

वीक् प्रजननकान्त्यसनखादनेषु च । इत्यस्माज्जक् प्रत्ययो भवति ॥  
बीजमुत्पत्तिहेतुः ॥ १२७ ॥

पुवः पुन् च ॥ १२८ ॥

पूड् पवने । इत्यस्माज्जक् प्रत्ययो [भव] त्वस्य च पुनित्यादेशो  
भवति ॥ पुञ्जो राशिः ॥ १२८ ॥

कुवः कुक्कुनौ च ॥ १२९ ॥

कुङ् शब्दे । इत्यस्माज्जक् प्रत्ययो भवत्यस्य च कुक् कुन् इत्यादेशौ भवतः ॥ कुञ्जो वक्रानताङ्गो गुच्छथ ॥ कुञ्जो हनुः पर्वतैकदेशथ । निकुञ्जो गहनम् ॥ १२९ ॥

कुटेरजः ॥ १३० ॥

कुटत् कौटिल्ये । इत्यस्मादजः प्रत्ययो भवति ॥ कुटजो वृक्षविशेषः ॥ कु[ड]दित्वा[ड]स्त्वम् । कुटजी ॥ १३० ॥

भिषेभिषभिष्णौ च वा ॥ १३१ ॥

भिषेरजः प्रत्ययो [भवति] भिष भिष्ण इत्यादेशौ चास्य वा भवतः ॥ भिषिः सौमः । भिषजः । आदेशबलाच्च गुणः । भिष्णजो वैद्यः । भेषजमौषधम् ॥ १३१ ॥

मुर्वेर्मुर् च ॥ १३२ ॥

मुर्वे बन्धने । इत्यस्मादजः प्रत्ययो [भव]त्यस्य च मुर् इत्यादेशो भवति ॥ मुरजो मृदङ्गः ॥ १३२ ॥

बलेर्वोन्तश्च वा ॥ १३३ ॥

बल प्राणनधान्यावरोधयोः । इत्यस्मादजः प्रत्ययो [भवति] वकारश्चान्तो वा भवति ॥ बल्वजो मुञ्जविशेषः । बलजा सबुसो धान्यपुञ्जः ॥ १३३ ॥

उटजादयः ॥ १३४ ॥

उटजादयः शब्दा अजप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ वटेर्वस्य उत्त्वं च । उटजं मुनिकुटीरः ॥ आदिशब्दात् भूर्जभट्टजादयो भवन्ति ॥ १३४ ॥

कुलेरिजक् ॥ १३५ ॥

कुल बन्धुसंस्त्यानयोः । इत्यस्मादिजक् प्रत्ययो भवति ॥ कुलिजं मानम् ॥ १३५ ॥

कृगोज्ञः ॥ १३६ ॥

करोतेरज्ञः प्रत्ययो भवति ॥ करञ्जो वृक्षजातिः ॥ १३६ ॥

झमेर्झः ॥ १३७ ॥

झमू अदने । इत्यस्माज्झः प्रत्ययो भवति ॥ झञ्झा सशीकरो मेघवातः ॥ १३७ ॥

लुपेष्टः ॥ १३८ ॥

लुष स्तेवे । इत्यस्माद्ः प्रत्ययो भवति ॥ लोष्टो मृत्पिण्डः ॥ १३८ ॥

नमितनिजनिवनिसजो लुक् च ॥ १३९ ॥

एभ्यष्टः प्रत्ययो भवति लुक् चान्तस्य भवति ॥ जम् प्रहस्वे । नटो भरत-  
पुत्रः ॥ तनूयी विस्तारे । तटं कूलम् ॥ जनैवि प्रादुर्भावे । जटा प्रथितकेशसंघातः ॥  
वन वन भक्तौ । वटो न्यग्रोधः ॥ सटाप्रथितः केशसंघातः ॥ १३९ ॥

जनिप्रणिकिजुभ्यो दीर्घश्च ॥ १४० ॥

एभ्यष्टः प्रत्ययो [भवति] दीर्घश्चैषां गुणापवादो भवति ॥ जनैवि प्रादुर्भावे ।  
पणि व्यवहारस्तुत्योः । जाण्टः । पाण्टः । [वृ]क्षविशेषावेतौ ॥ किजू सौत्रौ । कीटः  
शुद्रजन्तुः ॥ जूटो मौलिः ॥ १४० ॥

घटाघाटाघण्टादयः ॥ १४१ ॥

एते टप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ हन्तेर्घषाघनश्च । घटा वृन्दम् ॥ घाटा स्वा-  
ङ्गम् ॥ घण्टा वाद्यविशेषः ॥ आदिप्रहणात् ष्टादयो भवन्ति ॥ १४१ ॥

दिव्यविश्रुकर्त्रिशक्तिकङ्किकृपिचपिचमिकम्येधिकर्किमर्किकाक्खि-  
तृकृसृभृभ्योऽटः ॥ १४२ ॥

एभ्योऽटः प्रत्ययो भवति ॥ दिवूच् प्रीडादौ । देवटो देवकुलविशेषः शि-  
ल्पी च ॥ अब रक्षणादौ । अबटः प्रपातः कूपश्च ॥ भुंद् भवणे । अबटश्छत्रम् ॥  
कुक् शब्दे । कवट उच्छिष्टम् ॥ कर्व गतौ । कर्वटं शुद्रपत्नम् ॥ शर्कट् शक्तौ ।  
शकटमनः ॥ ककुड् गतौ । कङ्कटः संनाहः । कङ्कटं सीमा ॥ कृपौड् सामर्थ्ये ।  
कर्पटं वासः ॥ चप सान्त्वने । चपटो रसः ॥ चमू अरने । चमटो घस्मरः ॥  
कमूड् कान्तौ । कमटो वामनः ॥ एधि वृद्धौ । एधटो बल्मीकः ॥ कर्किमर्की  
सौत्रौ । कर्कटः कपिलः कुलीरश्च । कर्कटी अपुसी ॥ मर्कटः कपिः शुद्रजन्तुश्च ॥  
कक्ख हसने । कक्खटः कर्कशः ॥ तृ प्रवनतरणयोः । तरटः पीवः ॥ तुङ्कृन्  
करणे । करटः काकः करिकपोलश्च ॥ सु गतौ । सरटः कृकलासः ॥ टुडुभृन्क  
षोषणे च । भरटः प्रविशेवो भृत्यः कुलात्तश्च ॥ वृग् वरणे । वरटः शुद्रधान्य  
प्रहारश्च ॥ १४२ ॥

कुलिबिलिभ्यां कित् ॥ १४३ ॥

आभ्यां किदटः प्रत्ययो भवति ॥ कुल बन्धुसंस्त्यानयोः । कुलटा  
बन्धकी ॥ विलत् वरणे । विलटा नदी ॥ १४३ ॥

कपटकीकटादयः ॥ १४४ ॥

कपटादयः शब्दा अटप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ कम्पेर्नलोपथ । कपटं माया ॥  
ककेरत ईष । कीकटः कृपणः ॥ आदिग्रहणात् लघटर्षटादयो भवन्ति ॥ १४४ ॥

अनिशूपृवृललिभ्य आटः ॥ १४५ ॥

एभ्य आटः प्रत्ययो भवति ॥ अनक् प्राणने । अनाटः शिशुः ॥ शृश्  
हिंसायाम् । शराटः शकुन्तः ॥ पृश् पालनपूरणयोः । पराट आयुक्तकः ॥ वृड्श्  
संभक्तौ । वराटः सेवकः ॥ ललिण् ईप्सायाम् । ललाटमलिकम् ॥ १४५ ॥

सृसृपेः कित् ॥ १४६ ॥

आभ्यां किदाटः प्रत्ययो भवति ॥ सृ गतौ । ज्ञाटः पुरःसरः ॥ सृप्  
गतौ । सृपाटोल्पः कुमुदादिपञ्चं च । सृपाट्युपानस्कुप्यमल्पपुस्तकश्च ॥ १४६ ॥

किरो लश्च वा ॥ १४७ ॥

किरतेः किदाटः प्रत्ययो [भवति] लश्चान्तो वा भवति ॥ किलाटो भक्ष्य-  
विशेषः । किराटो वणिग् म्लेच्छश्च ॥ १४७ ॥

कपाटविराटशृङ्गाटप्रपुनाटादयः ॥ १४८ ॥

एत आटप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ कम्पेर्नलोपथ । कपाटोररिः । जषा-  
दीनां पो व इति वत्वे । कवाटः ॥ वृड् इत्वं च । विराटो राजा ॥ अयतेः  
शृङ्ग् च । शृङ्गाटं जलजविशेषो विपणिमार्गश्च ॥ प्रपूर्वात् पुणेर्नश्च । प्रपुनाट पञ्च-  
गजः ॥ आदिशब्दात् खल्वाटादयो भवन्ति ॥ १४८ ॥

चिरेरिटो भ् च ॥ १४९ ॥

चिरेः सौत्रादिटः प्रत्ययो भवति भकारश्चान्तादेशो भवति ॥ चिर्मिटी  
वालुङ्गी ॥ १४९ ॥

टिण्टश्चर् च वा ॥ १५० ॥

चिरेटिदिष्टः प्रत्ययो भवति चर् इति आस्वादेशो वा भवति ॥ चरिण्टी  
चिरिण्टी च प्रथमवयाः स्त्री ॥ १५० ॥



तृकृपिकम्पिकृषिभ्यः कीटः ॥ १५१ ॥

एभ्यः किटिः प्रत्ययो भवति ॥ तृ अवचतरणयोः तिरीटं कूलवृक्षो मुकुटं वेष्टनं च ॥ कृत् विक्षेपे । किरीटं मुकुटं हिरण्यं च ॥ कृषीत् सामर्थ्ये । कृपीटं हिरण्यं जलं च ॥ कपुड् चलने । कम्पीटं कम्पः कम्पं च ॥ कृषीत् बिलेखने । कृषीटं जलम् ॥ १५१ ॥

खञ्जेररीटः ॥ १५२ ॥

खजु गतिवैकल्ये । इत्यस्मादरीटः प्रत्ययो भवति ॥ खञ्जेरीटः खञ्जनः ॥ १५२ ॥

गृड्दृवृभृभ्य उट उडश्च ॥ १५३ ॥

एभ्य उट उडश्च प्रत्ययौ भवतः । भिन्नविभक्तिनिर्देश उटस्योत्तरवानुकृत्यर्थः । अमृकृतस्याप्युडस्येह विधानं लाघवार्थम् ॥ गृश् शब्दे । गरुडो गरुडश्च गरुत्मान् ॥ जृप् जरसि । जरुडो जरुडश्च वनस्पतिः ॥ दृश् विदारणे । दरुडो दरुडश्च विडालः ॥ वृग्श् वरणे । वरुडो वरुडश्च मे[व]ः ॥ भृश् भर्जने च । भरुडो भरुडश्च मे[व] एव ॥ १५३ ॥

मङ्गेर्मकमुकौ च ॥ १५४ ॥

मकुड् मण्डने । इत्यस्मादुटः प्रत्ययो [भवति] मक मुक इत्यादेशौ चास्य भवतः ॥ मकुटो मुकुटश्च किरीटः ॥ १५४ ॥

नकुटकुङ्कुटोत्कुरुटमुरुटपुरुटादयः ॥ १५५ ॥

एत उटप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ नृतेः कथ । नकुटो वन्दी ॥ कुके कोन्तश्च । कुङ्कुटः कृकवाकः ॥ उत्पूर्वात्कृगः कुर च । उत्कुरुटः कचवारपुञ्जः । मुरिपुर्यौर्गुणाभावश्च । मुरुटो यद्वेष्वादिमूलमृजु कर्तुं न शक्यते ॥ पुरुटो जलजन्तुः । आदिशब्दान् स्थपुटादयो भवन्ति ॥ १५५ ॥

दुरो द्रः कूटश्च दुर च ॥ १५६ ॥

दुरपूर्वात् दृणातिः किदूट उटश्च प्रत्ययौ [भवती] दुर चास्यादेशो भवति ॥ दुर्दुङ्कुटो दुर्मुखः । दुर्दुरुटो देशकालवादी ॥ १५६ ॥

बन्धेः ॥ १५७ ॥

बन्धश्च बन्धने । इत्यस्मात्किदूटः प्रत्ययो भवति ॥ बधूटी अथमवयाः की ॥ १५७ ॥

चपेटेः ॥ १५८ ॥

चप साम्बने । इत्यस्मादेटः प्रत्ययो भवति ॥ चपेटचपेटा वा हस्ततला-  
हतिः ॥ १५८ ॥

ग्रो गित् ॥ १५९ ॥

गृत् निगरणे । इत्यस्माग्निदेटः प्रत्ययो भवति ॥ गारेट ऋषिः ॥ १५९ ॥

कृशक्शाखेरोटः ॥ १६० ॥

एभ्य ओटः प्रत्ययो भवति ॥ डुकृग् करणे । करोटो भृत्यः शिरः कपालं  
च । करोटं भाजनविशेषः ॥ शक्कुं शक्तौ । शकोटो बाहुः ॥ शाखुं शाखु व्याप्तौ ।  
शाखोटो वृक्षविशेषः ॥ १६० ॥

कपोटवकोटाक्षोटकर्कोटादयः ॥ १६१ ॥

एत ओटप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ कवृड् वर्णे । पथ । कपोटो वर्णः कित-  
वथ ॥ वचेः कथ । वकोटो वकः ॥ अभातेः सथ परादिः । अक्षोटः फलवृक्षः ॥  
कृगः कोन्तथ । कर्कोटो नागः ॥ आदिशब्दादन्येपि ॥ १६१ ॥

वनिकणिकाशयुषिभ्यष्ठः ॥ १६२ ॥

एभ्यष्ठः प्रत्ययो भवति ॥ वन मत्तौ । वण्टोनिविष्टः ॥ कण शब्दे । कण्टः  
कंधरा ॥ काशृड् दीप्तौ । काष्ठं दारु । काष्ठा दिगवस्था च ॥ उषू दाने । ओष्ठो  
दन्तच्छदः ॥ १६२ ॥

पीविशिकुणिपृषिभ्यः कित् ॥ १६३ ॥

एभ्यः कित्ठः प्रत्ययो भवति ॥ पीडृच् पाने । पीडमासनम् ॥ विशां प्रवेशने ।  
विष्ठा पुरीषम् ॥ कुणत् शब्दोपकरणयोः । कुण्डोतीक्ष्णः ॥ पृषू सेवने । पृष्ठोङ्कुशः  
शरीरैकदेशश्च ॥ १६३ ॥

कुषेर्वा ॥ १६४ ॥

कुषश् निष्कर्षे । इत्यस्माङ् प्रत्ययो भवति स च वा कित् [ भवति ] ॥ कुष्ठं  
व्याधिर्गन्धद्रव्यं च । कोष्ठः कुक्षल उदरं च ॥ १६४ ॥

शमेर्लुक् च वा ॥ १६५ ॥

शमूच् उपशमे । इत्यस्माङ् प्रत्ययो भवति लुक् चान्तस्य वा भवति ॥  
शठो धूर्तः । शण्डः स एव । नपुंसकं च ॥ १६५ ॥

पठेभिटादयः ॥ १६६ ॥

पठादयः शब्दादयस्त्वयान्ता निपात्यन्ते ॥ पुषेः किङ्पषादेशश्च ।  
पठः प्रत्यः पर्वतश्च ॥ एधतेरिद् च । एभिर्द वनम् । एभिर्गे गिरिसरिद्रहः ॥  
आदिशब्दादन्येपि ॥ १६६ ॥

मृजृशृकम्यमिरमिरपिभ्योऽठः ॥ १६७ ॥

एभ्योऽठः प्रत्ययो भवति ॥ मृत् प्राणत्यागे । मरठो दध्यतिद्वीभूतं कृमि-  
जातिः कण्ठः प्राणश्च ॥ जृषच् जरसि । जरठः कठोरः ॥ शृश् हिंसायाम् ।  
शरठ आवुर्ध पापं क्रीडनशीलश्च ॥ कमूङ् कान्तौ । कमठो भिक्षाभाजनं कूर्मास्थि  
कच्छपो मयूरो वामनश्च ॥ भम गतौ । भमठः प्रकर्षगतिः ॥ रमि क्रीडायाम् ।  
रमठो देशः कृमिजातिः क्रीडनशीलो म्लेष्यो देवश्च विलातानाम् ॥ रप व्यक्ते-  
वचने । रपठो विशान्मण्डूकश्च ॥ १६७ ॥

पञ्चमान्ताः ॥ १६८ ॥

पञ्चमान्ताऽतोर्धः प्रत्ययो भवति ॥ वन भक्तौ । वण्डो वनं वृषभश्च ।  
बाहुलकास्तत्त्वाभावः ॥ भण शब्दे । भण्डः प्रहसनकरो बन्दी च ॥ चण शब्दे ।  
चण्डः क्रूरः ॥ पणि व्यवहारस्तुत्योः । पण्डः शण्डः ॥ गणण् संख्याने । गण्डः  
पौरुषयुक्तः पुरुषः ॥ मण शब्दे । मण्डो रश्मिरममन्नविकारश्च ॥ वन भक्तौ ।  
वण्डोल्पशेफो निधर्मप्रशिभश्च ॥ शमू दमूच् उपशमे । शण्ड उत्सृष्टः पशुर्क-  
विध ॥ दण्डो वनस्वतिप्रतानो राजशासनं नालं प्रहरणं च ॥ रमि क्रीडायाम् ।  
रण्डः पुरुषः । रण्डा स्त्री । रण्डमन्तःकरणम् । त्रयमपि स्वसंबन्धिभूत्य-  
मेवमुच्यते ॥ तमेस्तनेर्वा । तण्ड ऋषिः । वितण्डा तृतीयकथा ॥ गमेः । गण्डः  
कपोलः ॥ भामि क्रोधे । भाण्डमुपस्करः ॥ १६८ ॥

कण्यणिखनिभ्यो णिडा ॥ १६९ ॥

एभ्यो ङः प्रत्ययो भवति स च णिडा [भवति] ॥ कण भण शब्दे । काण्डः  
शरः फलसंचातः पर्व च । कण्डं भूषणं पर्व च ॥ आण्डो मुष्कः । अण्डः स  
एव योनिविशेषश्च ॥ खनू भवद्वारेण । खाण्डः कालभयो मुडः । खण्ड इ-  
शुविकारोन्वः । खण्डं शकलम् ॥ १६९ ॥

कुगुहुनीकुणितुणिपुणिमुणिमुन्यादिभ्यः कित् ॥ १७० ॥

एभ्यः कित् प्रत्ययो भवति ॥ कुङ् शब्दे । कुडो कटो हल च ॥ गुङ् शब्दे । गुडो गौल इक्षुविकारश्च । गुडः संनाहः ॥ हुङ् दानादन्वयोः । हुडो मूडो मेघश्च ॥ णीङ् प्रापणे । नीङ् कुलायः ॥ कुणत् शब्दोपकरणयोः । कुण्डं भाजनं जलाधारविशेषश्च । कुण्डो भर्तरि जीवति जारेण जातोपद्विन्द्रियश्च ॥ तुणत् कौटिल्ये । तुण्डं मुखम् ॥ पुणत् शुभे । पुण्डो भिन्नवर्णः ॥ मुणत् प्रतिज्ञाने । मुण्डः परिवापितकेशः ॥ शुनत् गतौ । शुण्डा दूरा हस्तिहस्तश्च ॥ आदिप्रहणादन्येभ्योपि भवति ॥ १७० ॥

ऋसृतृव्यालिह्यविचमिवसियमिचुरिकुहेरडः ॥ १७१ ॥

एभ्योऽः प्रत्ययो भवति ॥ ऋक् गतौ । ऋडस्तडः ॥ ऋं गतौ । ऋडो भुजपरिसर्पस्तरुश्च ॥ तृ ऋचनतरणयोः । तरडो वृक्षजातिः ॥ व्यङ् संवरणे । व्याडो दुःशीलो हिंस्रः पशुर्भुजगश्च ॥ लिङ् आस्वादाने । लेहडः श्वा चौर्यप्राप्ती च ॥ अड रक्षणादौ । अडः क्षेपविशेषः ॥ वमू अदने । वमडः पशुजातिः ॥ वुवमू उद्विगने । वमडो लूताजातिः ॥ वमू उपरमे । वमडो वनस्पतिर्युगलं च ॥ चुरण् स्तेये । चोरडधोरः ॥ कुहणि विस्मापने । कुहड उन्मत्तकः ॥ १७१ ॥

विहडकहोडकुरडकेरडक्रोडादयः ॥ १७२ ॥

एतेऽप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ विपूर्वात् हन्तेरनो लुक् च । विहडः शकुनिर्मूढचित्तश्च ॥ कवेर्हः प्रत्ययोकारस्य च ओकारः ॥ कहोड ऋषिः ॥ कुरेर्गुणाभावश्च । कुरडो मार्जारः ॥ किरतेः केर च । केरडलैराग्रे राजा ॥ ह्रगः कित्प्रत्ययोकारस्य च ओकारः ॥ क्रोडः किरिरङ्गश्च ॥ आदिप्रहणात् लहोडादयो भवन्ति ॥ १७२ ॥

जृकृतृशृभृभ्योण्डः ॥ १७३ ॥

एभ्योण्डः प्रत्ययो भवति ॥ जृप्च् जरसि । जरण्डोनीतवयस्कः ॥ कृतृ विक्षेपे । करण्डः समुद्रः कृमिजातिश्च ॥ तृ ऋचनतरणयोः । तरण्डः प्रवो वायुश्च । शृश हिंसायाम् । शरण्डो हिंस्र आयुधं च ॥ भृं गतौ । भरण्डः कृमिजातिरिषीका वायुर्मूलसंज्ञातस्तृणसमवायश्च ॥ दुडुभृङ् पोषणे च । भरण्डो भण्डजातिः पक्षी च ॥ वृण्ट् वरणे । वरण्डः कुडुर्धं वृणकाद्यादिभिरश्च ॥ १७३ ॥

पूगो गादिः ॥ १७४ ॥

पूग्श् पवने । इत्यस्मात्कारादिरण्डः प्रत्ययो भवति ॥ पीगण्डो विकला-  
ज्जो युवा च ॥ १७४ ॥

वनेस्त् च ॥ १७५ ॥

वन भक्तौ । इत्यस्मादण्डः प्रत्ययो भवति तकारधान्तादेशो भवति ॥  
वतण्ड ऋषिः ॥ १७५ ॥

पिचण्डैरण्डखरण्डादयः ॥ १७६ ॥

एतेण्डप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ पिचेरगुणत्वं च । पिचण्डो लघुलगुडः ॥  
ईरेर्गुणश्च । एरण्डः पञ्चाङ्गुलः ॥ खाइ भक्षणे । अन्त्यस्वरादेररादेशश्च । खर-  
ण्डः सर्वर्तुकम् ॥ आदिग्रहणात् कूष्माण्डशयण्डशयाण्डादयोपि भवन्ति ॥ १७६ ॥

लगेरुडः ॥ १७७ ॥

लगे सङ्गे । इत्यस्मादुडः प्रत्ययो भवति ॥ लगुडो यष्टिः ॥ गृण्डवृभृ-  
भ्यस्तु उडो विहित एव ॥ १७७ ॥

कुसेरुण्डक् ॥ १७८ ॥

कुसच् श्लेषे । इत्यस्मादुण्डक् प्रत्ययो भवति ॥ कुसण्डो वपुमान् ॥ १७८ ॥

शमिषणिभ्यां ङः ॥ १७९ ॥

आभ्यां ङः प्रत्ययो भवति ॥ शमूच् उपशमे । शण्डः नृपुंसकम् ॥ वन  
भक्तौ । षण्डः स एव । बाहुलकात्सत्वाभावः ॥ १७९ ॥

कुणेः कित् ॥ १८० ॥

कुणत् शब्दोपकरणयोः । इत्यस्मात्किङ्ङः प्रत्ययो भवति ॥ कुण्डो धूर्तः  
बाहुलकात् दीर्घः ॥ १८० ॥

नञः सहेः वा च ॥ १८१ ॥

नञ्पूर्वात् बहि मर्षणे । इत्यस्माङ्ङः प्रत्ययो भवति वा चास्यादेशो  
भवति ॥ अथाहा नक्षत्रम् ॥ १८१ ॥

इणुर्विशाबेणिपृक्कृत्तृजृदृसृपिषणिभ्यो णः ॥ १८२ ॥

एभ्यो णः प्रत्ययो भवति ॥ इण्क् यतौ । एणः कुरङ्गः ॥ ऋर्षे हिंसा-  
याम् । ऊर्णा मेवादिलोम भुवोरन्तरावर्तश्च ॥ शौच् तक्षणे । शाणः परिमणं

शखतेजनं च ॥ वेणुग् गतिज्ञानचिन्तानिश्चयनवादिप्रपहनेषु । वेण्ण कृष्णवेणा च  
नाम नदी ॥ पुश् पालनपूरणयोः । पर्णः पक्षं शिरश्च ॥ कृत् विलेखे । कर्णः भ-  
वणं कौन्तेयश्च ॥ वृग्श् वरणे । वर्णः शुक्लादिर्वाङ्मणादिरकारादिर्यथाः स्तुतिः  
प्रकारश्च ॥ तृ ब्रवनवरणयोः । तर्णो वत्सः ॥ जृष्च् जरसि । जर्णधन्वमा वृक्षः  
कर्कः क्षयधर्मा शकुनिश्च ॥ दृङ्त् आदरे । दर्णः पर्णम् ॥ खृष्टं गतौ । सर्णः  
सरीसृपजातिः ॥ पणि व्यवहारस्तुत्योः । पणं व्यवहारः ॥ १८२ ॥

घृवीह्वागुद्युषितृषिकृढ्यर्तिभ्यः कित् ॥ १८३ ॥

एभ्यः किण्णः प्रत्ययो भवति ॥ घृ सेचने । घृणा कृपा ॥ वीक् प्रज-  
ननादिषु । वीणा वल्लकी ॥ ह्रैग् स्पर्शाशब्दयोः । ह्रणो म्लेच्छजातिः ॥ शुषच्  
शोषणे । शुण्णो निदाघः ॥ उषू दाहे । उण्णः स्पर्शविशेषः ॥ त्रितृषच् पिपा-  
सावाम् । तृष्णा पिपासा । कृषीत् विलेखने । कृष्णो वर्णो विष्णुर्मृगश्च ॥ कंक  
गतौ । क्रणं वृद्धिधनं जलदुर्गभूमिश्च ॥ १८३ ॥

ब्रोर्वा ॥ १८४ ॥

हुं गतौ । इत्यस्माणः प्रत्ययो [भवति] स च किश्च भवति ॥ हुणा ज्या ।  
ब्रोणश्चतुराढकं पाण्डवाचार्यश्च । ब्रोणी । गौरादित्वाङ्गीः । नौः ॥ १८४ ॥

स्थाश्रुतीरूच्च ॥ १८५ ॥

एभ्यो णः प्रत्ययो भवत्युकारश्चान्तादेशो भवति ॥ छां गतिनिवृत्तौ ।  
स्थूणा तन्तुधारिणी गृहधारिणी शरीरधारिणी लोहप्रतिमा व्याधिविशेषश्च ॥  
टुक्षुक् शब्दे । क्षूणमपराधः ॥ तुंक् वृत्त्यादिषु । तूण इषुधिः ॥ १८५ ॥

भूणतृणगुणकाकर्णसीक्ष्णश्लक्ष्णाभीक्ष्णादयः ॥ १८६ ॥

एते णप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ भृगो भू च । भ्रूणो निहीनोर्मकः लैणग-  
र्मश्च ॥ तरतेर्ह्रस्वश्च । तृणं शष्पादिः ॥ गायतेर्गमेर्गुणातेर्वा गुभावश्च । गुण  
उपकार आभितोप्रधानं ज्या च ॥ कृगो वृद्धिः कोन्तश्च । काकर्णः शिल्पी ॥ तिजे-  
र्दधिः स्रश्च परादिः । तीक्ष्णं निशितम् ॥ श्लिषेः सोन्तोद्येतः । श्लक्ष्णमकर्कशं सूक्ष्मं च ॥  
अभिपूर्वात् इषेः किञ्च सोन्तः । अभीक्ष्णमजस्रम् ॥ आदिप्रहणादन्येपि ॥ १८६ ॥

तृकृदृपृभृवृथुरुहिलक्षिविचक्षिचुकिशुक्तिङ्ग्यक्लिमाङ्किक्लि-

चरिसमीरिरणः ॥ १८७ ॥

एभ्योऽणः प्रत्ययो भवति ॥ तृ ब्रवनवरणयोः । तरणम् ॥ कृत् विलेखे ।



धृषाणो देवः ॥ मृषु सहने च । मृषाणः ॥ युषि सेवने सौम्रः । युषाणः ॥ हु-  
हौच् जिवांसायाम् । हुषाणो मुखरः ॥ वहीश् उपादाने । गृषाणः ॥ गृषाणादयः  
स्वप्रकृत्यर्थवाचिनः सर्वेपि कर्तरि कारके विज्ञेयाः ॥ १९१ ॥

पषो णित् ॥ १९२ ॥

पषी बाधनस्पर्शनयोः । इत्यस्मादाणक् प्रत्ययो भवति स च णित् [भवति] ॥  
पाषाणः प्रस्तरः ॥ १९२ ॥

कल्याणपर्याणादयः ॥ १९३ ॥

कल्याणादयः शब्दा आणक्प्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ कलेर्योन्तिथ । कल्माण  
श्लोवसीयसम् ॥ परिपूर्वात् इणो लुक् च । पर्याणमन्त्रादीमां पृष्ठच्छदः ॥ भादि-  
शब्दात् त्रेकाणबोक्काणकेकाणादयोपि भवन्ति ॥ १९३ ॥

बृहवृहिदाक्षिभ्य इणः ॥ १९४ ॥

एभ्य इणः प्रत्ययो भवति ॥ वुं गतौ । ब्रविणं ब्रव्यम् ॥ इङ् हरणे ।  
हरिणो मृगः ॥ बृह वृद्धौ । बर्हिणो मयूरः ॥ दक्षि शैत्र्ये च । दक्षिणः कुशलो-  
मुकुलश्च । दक्षिणा दिग् ब्रह्मदेव्य च ॥ १९४ ॥

ऋहुहेः कित् ॥ १९५ ॥

आभ्यां किदिणः प्रत्ययो भवति ॥ ऋश् गतौ । इरिणमूषरं कुष्ठो वन-  
तुर्ग च ॥ हुहौच् जिवांसायाम् । हुदिणो ब्रह्मा भुव्रजन्तुश्च ॥ १९५ ॥

ऋकृवृधृदारिभ्य उणः ॥ १९६ ॥

एभ्य उणः प्रत्ययो भवति ॥ ऋक् गतौ । अरुणः सूर्यसारथित्वा वर्णश्च ॥  
कृत् विलेपे । करुणा दया । करुणः करुणाविषयः । करुणं दैन्यम् ॥ वृश् भ-  
रणे । बरुणः प्रचेताः ॥ धृग् धारणे । धरुणो धर्तायुक्तो लोकश्च ॥ इश् विदारणे ।  
णौ । दारुण उमः ॥ १९६ ॥

क्षः कित् ॥ १९७ ॥

क्षै क्षये । इत्यस्मात्किदुणः प्रत्ययो भवति ॥ क्षुणो व्याधिः क्षामः क्रोध  
उन्मत्तश्च ॥ १९७ ॥

भिक्षुणी ॥ १९८ ॥

भिक्षेरुणः प्रत्ययो भवति ङीश्च निपात्यन्ते ॥ भिक्षुणी प्रतिनी ॥ १९८ ॥

गादाभ्यामेठणक् ॥ १९९ ॥

आभ्यामेणक् प्रत्ययो भवति । गै शब्दे । गेष्णे मेघ उद्गाता रङ्गापजीवी



च । मेष्णं साम मुखं च । रात्रिमेष्णो रज्जोपजीवी । सुमेष्णा किनरी ॥ दुदां-  
श्क् दाने । देष्णो बाह्वर्त्तनशीलश्च । चाक्षदेष्णः सात्यमानेयः । सुदेष्णा विराट-  
पत्नी ॥ १९९ ॥

दम्यमितमिमावापूधूगृजृहसिवस्यसिवितसिमसीणभ्यस्तः ॥ २०० ॥

एभ्यस्तः प्रत्ययो भवति ॥ दमूच् उपशमे । दन्तो दशनो हस्तिदंष्ट्रा च ॥  
अम गतौ । अन्तोवसानं धर्मः समीपं च ॥ तमूच् काङ्क्षायाम् । तन्तः खिन्नः ॥  
मांक् माने । मातमन्तःप्रविष्टम् ॥ वांक् गतिगन्धनयोः । वातो वायुः ॥ पूग्श्  
पवने । पीतो नौरमिर्बालश्च ॥ धूग्श् कम्पने । धीतो धूमः श [उ] वातश्च ॥ गृन्  
निगरणे । गर्तः श्वभ्रम् ॥ जृषच् जरसि । जर्तः प्रजननं राजा च ॥ हसे हसने ।  
हस्तः करो नक्षत्रं च ॥ वसूच् स्तम्भे । वस्तदृष्टागः ॥ असूच् क्षेपणे । अस्तो  
गिरिः ॥ तसूच् उपक्षये । वितस्ता नदी ॥ मसैच् परिणामे । मस्तो मूर्धा ॥  
हण्क् गतौ । एतो हरिणो वर्णो वायुः पथिकश्च ॥ २०० ॥

शीरीभूदूमूघृपाधागचित्यर्त्यिञ्जपुसिमुसिबुंसिविसिरमिधुर्विपू-  
र्विभ्यः कित् ॥ २०१ ॥

एभ्यः कित्तः प्रत्ययो भवति ॥ शीङ्क् स्वप्ने । शीतं स्पर्शविशेषः ॥  
रींश् गतिरेषणयोः । रीतं सुवर्णम् ॥ भू सत्तायाम् । भूतो महः । भूतं पृथिव्या-  
दि ॥ दूङ्क् परितापे । दूतो वचोहरः ॥ मूङ्क् बन्धने । मूतो दध्यर्थे क्षीरे तक्र-  
सेको वस्त्रावेष्टनबन्धनमाचमन्यालानपाशो बन्धनमात्रं धान्यादिपुटश्च ॥ घृं सेचने ।  
घृतं सर्पिः ॥ पां पाने । पीतं वर्णविशेषः ॥ डुधांग्क धारणे च । धाग इति हिः ।  
हितमुपकारि ॥ चितै संज्ञाने । चित्तं मनः ॥ ऋक् गतौ । ऋतं सत्यम् ॥ अ-  
ञ्जौप् व्यक्तिअक्षणगतिषु । अक्तो अक्षितो व्यक्तीकृतः परिमितः प्रेतश्च ॥ पुसच्  
विभागे । पुस्तो लेख्यपत्रसंचयो लेप्यादिकर्म च ॥ मुसच् खण्डने । मुस्ता गन्ध-  
द्रव्यम् ॥ वुसच् उत्सर्गे । वुस्तः प्रहसनम् ॥ विसच् प्रेरणे । विस्तं सुवर्ण-  
मानम् ॥ रमि क्रीडायाम् । छरतं मैथुनम् ॥ धुर्वै हिंसायाम् । धूर्तः सटः ॥ पूर्व  
पूरणे । पूर्तः पुण्यम् ॥ २०१ ॥

लूत्रो वा ॥ २०२ ॥

आभ्यां तः प्रत्ययो [भवति] स च किञ्च भवति ॥ लूग्श् छेदने । लूता  
क्षुद्रजन्तुः । लोतो बाष्पं लवनं वस्तः कीटआतिश्च ॥ मृन् प्राणस्थाने । मृतो  
अवमाणः । मर्त ऋषिः प्राणी मुख्यश्च ॥ २०२ ॥

मुसितनितुसेर्दीर्घश्च वा ॥ २०३ ॥

एभ्यः कित्तः प्रत्ययो [भवति] दीर्घश्च वा भवति ॥ पुंन्द् अभिषये । सतः  
सारथिः । सतः पुत्रः ॥ विंद् बन्धने । सीता जनकात्मजा सस्वं हलमार्गश्च । सितो  
वर्णः ॥ तनूयी विस्तारे । तातः पिता पुत्रेष्टनाम च । ततं विस्तीर्णं बाणविशेषश्च ।  
तुस शब्दे । तुस्तानि वस्त्रदशाः । तुस्ता जटा प्रदीपने च ॥ २०३ ॥

पुतपित्तनिमित्तोत्शुक्ततिक्तलिप्तसूरतमुहूर्तादयः ॥ २०४ ॥

एते कित्तप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ पूडो ह्रस्वश्च । पुतः स्फिक् ॥ पीड-  
स्तोन्तश्च । पित्तं मायुः ॥ निपूर्वात् मिनोतेर्मित् च । निमित्तं हेतुर्दिव्यज्ञानं च ॥  
उभेर्लुक् च । उताशङ्काद्यर्थमव्ययम् ॥ शकेः शुचेर्वा शुक्भावश्च । शुक्तं कल्क-  
जातिः ॥ ताडयतेस्तकतेस्तिजेर्वा तिक् च । तिक्तो रसविशेषः ॥ लीयतेः पोन्तो  
ह्रस्वश्च । लिप्तं शेषोद्देशश्च ॥ सुपूर्वात् रमेः सोर्दीर्घश्च । सूरतो दमितो हस्त्यन्यो  
वा दान्तः ॥ मुहूर्तं धात्वादिः । मुहूर्तः कालविशेषः ॥ आदिमहणात् अयुतनियु-  
तादयो भवन्ति ॥ २०४ ॥

कृगो यङः ॥ २०५ ॥

करोतेर्यङन्तात्किञ्चः प्रत्ययो भवति ॥ चेक्रीयितः पूर्वानार्याणां यङ्प्रत्य-  
यसंज्ञा ॥ २०५ ॥

इवर्णादिलुपि ॥ २०६ ॥

करोतेर्यङो लुपि । इवर्णादिस्तः प्रत्ययो भवति ॥ चर्करीतं चर्करीतं यङ्-  
लुबन्तस्याख्ये ॥ २०६ ॥

दृष्टृभृशीयजिह्वलिबल्लिपर्विपच्यमिनमित्तमिदृशिहर्धि-

कङ्किभ्योतः ॥ २०७ ॥

एभ्योतः प्रत्ययो भवति ॥ इङ्त् आदरे । दरत आदरः ॥ पृक् पालन-  
पूरणयोः । परतः कालः ॥ दुष्टुभृङ्क् पोषणे च । भरतः प्रथमचक्रवर्ती हिमव-  
त्समुद्रमध्यक्षेत्रं च । मृत् प्राणत्यागे । मरतो मृत्युरभिः प्राणी च ॥ शीङ्क्  
स्थले । शबतो निद्रालुधन्वः स्वप्नोजगरश्च ॥ यजी देवपूजासंगतिकरणदानेषु ।  
यजतो यज्याभिश्च ॥ खल संशये च । खलतः शीर्णकेशशिरः ॥ बलि संवरणे ।  
बलतः कुसूलः ॥ पर्व पूरणे । पर्वतो गिरिः ॥ कुपवीप् पाके । पचतोभिरादित्यः  
खल इन्द्रश्च ॥ अम यतो । अमतो मृत्युर्जीव आतङ्गश्च ॥ अयं मङ्गल्ये । नमतो

नटो देव ऊर्णास्तरणं ह्रस्वथ ॥ तमूच् कारुक्षायाम् । तमतो निर्वेद्याकाङ्क्षी धूमथ ।  
इशुं प्रेक्षणे । दर्शतो इष्टाभिथ ॥ इर्ये क्लान्तौ । इर्यतो वायुरथः क्लान्तो रश्मि-  
र्यश्च ॥ ककुड् गतौ । कङ्कतः केशमार्जनम् ॥ २०७ ॥

पृषिरञ्जिसिकिकालावृभ्यः कित् ॥ २०८ ॥

एभ्यः कित्तः प्रत्ययो भवति ॥ पृषू सेचने । पृषतो मृगः ॥ रञ्जी रागे ।  
रजतं रूप्यम् ॥ सिकिः सौत्रः । सिकता बालुका ॥ कै शब्दे । कतो गोत्रकृत् ॥  
लाक् आदाने । लता वल्ली । वृग्द् वरणे । व्रतं शास्त्रतो नियमः ॥ २०८ ॥

कृवृकल्यालिलिलिविलीलिलानाथिभ्य आतक् ॥ २०९ ॥

एभ्य आतक् प्रत्ययो भवति ॥ कृत् विक्षेपे । किरातः शबरः ॥ वृग्द्  
वरणे । व्रातः समूह उत्सेधजीविसंघथ ॥ कलि शब्दसंख्यानयोः । कलातो  
ब्रह्मा ॥ अली भूषणादौ । अलातमुलमुकम् ॥ चिलत् वसने । चिलाता म्लेच्छाः ॥  
विलत् वरणे । विलातः शवाच्छादनवस्त्रम् ॥ इलत् गत्यादौ । इलातो नगः ॥  
लाक् आदाने । लातो मृत्तिकादानभाजनम् ॥ नायृड् उपतापैश्वर्याशीःषु च ।  
नायात आहारः प्रजापतिश्च ॥ २०९ ॥

हृदयारुहिशोणिपलिभ्य इतः ॥ २१० ॥

एभ्य इतः प्रत्ययो भवति ॥ इग् हरणे । हरितो वर्णः ॥ इर्येड् गतौ ।  
इवेतो वर्णो मृगो मत्स्यः इयेनथ ॥ रुहं जन्मनि । रोहितो वर्णो मत्स्यो मृग-  
जातिश्च । लत्वे । लोहितो वर्णः । लोहितमसृक् ॥ शोणू वर्णगत्योः । शोणितं रुधि-  
रम् ॥ पल गतौ । पलितः श्वेतकेशः ॥ २१० ॥

नञ आपिः ॥ २११ ॥

नञ् पूर्वात् आपुण्ड्र व्याप्तौ । इत्यस्मादितः प्रत्ययो भवति ॥ नापितः का-  
रविशेषः ॥ २११ ॥

क्रुशिपिशिपृषिकुषिकुस्युचिभ्यः कित् ॥ २१२ ॥

एभ्यः कित्तः प्रत्ययो भवति ॥ क्रुश आह्वानरोदनयोः । क्रुशितं पाप-  
म् ॥ पिशत् अवयवे । पिशितं मांसम् ॥ पृषू सेचने । पृषितं वारिभिन्दुः ॥  
कुषश् निष्कर्षे । कुषितं पापम् ॥ कुसच् ज्ञेये । कुसित ऋषिः । कुसितमृगं शिष्टं  
च ॥ उचच् समवाये । उचितं स्वभावो योग्यं विरानुयातं श्रेष्ठं च ॥ २१२ ॥

इग् ईतप् ॥ २१३ ॥

इग् हरणे । इत्यस्मादीतण् प्रत्ययो भवति ॥ हारीतः पशुविध ॥ २१३ ॥

अदो भुवो दुतः ॥ २१४ ॥

अदपूर्वात् भुवो दुतः प्रत्ययो भवति ॥ अद् विस्मितं भवति तेन तस्मिन्वा  
मनः । अद्भुतमाधर्मम् ॥ २१४ ॥

कुलिमयिभ्यामूतक् ॥ २१५ ॥

आभ्यामूतक् प्रत्ययो भवति ॥ कुल बन्धुसंस्थानयोः । कुलूता जनप-  
दः ॥ मयि गतौ । मयूता वसतिः ॥ २१५ ॥

जीवेर्म च ॥ २१६ ॥

जीव प्राणधारणे । इत्यस्मादूतक् प्रत्ययो भवति मधान्तादेशो भवति ॥  
जीमूतो मेवो गिरिश्च ॥ २१६ ॥

कवेरोतः प् च ॥ २१७ ॥

कवृद् वर्णे । इत्यस्मादोतः प्रत्ययो [ भवति ] पधान्तादेशो भवति ॥  
कपोतः पक्षी वर्णश्च ॥ २१७ ॥

आस्फार्येडित् ॥ २१८ ॥

आहपूर्वात् स्फार्यैद् वृद्धौ । इत्यस्माज्जिदोतः प्रत्ययो भवति ॥ आस्फोता  
नामौषधिः ॥ २१८ ॥

जृविशिभ्यामन्तः ॥ २१९ ॥

आभ्यामन्तः प्रत्ययो भवति ॥ जृषन् जरसि । जरन्तो भूतप्रामो वृद्धो  
माहिषश्च ॥ विशन्त् प्रवेशने । वेशन्तः पल्वलं वल्लभोप्राप्तापवर्ग आकाशं च ॥ २१९ ॥

रुहिनन्दिजीविप्राणिभ्यष्टिदाशिषि ॥ २२० ॥

एभ्य आशिषि टिदन्तः प्रत्ययो भवति ॥ रुहं जन्मनि । रोहतात् ।  
रोहन्तो वृक्षः । रोहन्त्योषधिः ॥ दुनदु समृद्धौ । नन्दतात् । नन्दन्तः सखानन्द-  
श्च । नन्दन्ती सखी ॥ जीव प्राणधारणे । जीवतात् । जीवन्त आयुष्मान् ।  
जीवन्ती शाकः ॥ अनक् प्राणने । प्राण्यात् । प्राणन्तो वायू रसायनं च । प्राण-  
न्ती स्त्री ॥ २२० ॥

तृजिभूवदिवहिवसिभास्यदिसाधिमदिगड्ढिगण्डिमण्डिनन्दि-

रेविभ्यः ॥ २२१ ॥

एभ्यष्टिदन्तः प्रत्ययो भवति । आशिषीत्येके ॥ तृ प्रवक्तव्यरणयोः ।  
तरन्त आदित्यो मेकश्च । तरन्ती स्त्री ॥ जि अभिभवे । जयन्तो रथारण्यज इन्द्रपुत्रो

जम्बूद्वीपपथिमहारं पथिमानुत्तरविमानं च । जयन्त्युदयनमितृष्वसा ॥ भू सप्ता-  
याम् । भवन्तः कालः । भवन्ती ॥ वद व्यक्तार्था वाचि । वदन्तः । वदन्ती ॥  
वर्ही प्रापणे । वहन्तो रथोनङ्गाजथरेणुर्वायुध । वहन्ती ॥ वसं निवासे । वसन्त  
ऋतुः ॥ भासि दीप्तौ । भासन्तः सूर्यः । भासन्ती । प्यन्तोपि । भासयन्तः सूर्यः ॥  
अदंक् भक्षणे । अदन्तः । अदन्ती ॥ साधंद् संसिद्धौ । साधन्तो भिक्षुः । प्य-  
न्तोपि । साधयन्तो भिक्षुः । साधयन्ती ॥ मदच् हर्षे । गौ । मदयन्तः । मदयन्ती  
पुष्पगुल्मजातिः ॥ गड सेवने । गडन्तो जलदः । प्यन्तोपि । गडयन्तः । गड-  
यन्ती ॥ गडु वदनैकदेशे । प्यन्तः । गण्डयन्तो मेषः ॥ मडु भूषायाम् । प्यन्तः ।  
मण्डयन्तः प्रसाधकोलंकार आदर्शश्च ॥ टुनडु समृद्धौ । प्यन्तः । नन्दयन्तः सुख-  
कृद्वाजा हिरण्यं सुखं च । नन्दयन्ती ॥ रेवृड् पवि गतौ । रेवन्तः सूर्यपुत्रः ॥  
अनुक्तार्था धात्वर्थकर्त्र्याः ॥ २२१ ॥

सीमन्तहेमन्तभदन्तदुष्वन्तादयः ॥ २२२ ॥

एतेन्तप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ सिनोतेः सीम् च । सीमन्तः केशमार्गो ग्राम-  
क्षेत्रान्तश्च ॥ हन्तेर्हिनोतेर्वा हेम् च । हेमन्त ऋतुः ॥ भन्दतेर्नलुक् च । भदन्तो  
निर्घ्न्येषु शाक्येषु च पूज्यः ॥ दुषेर्वोन्तश्च । दुष्यन्तो राजा । आदिग्रहणादन्ये-  
पि ॥ २२२ ॥

शकेरुन्तः ॥ २२३ ॥

शक्नुंद् शक्तौ । इत्यस्मादुन्तः प्रत्ययो भवति ॥ शकुन्तः पक्षी ॥ २२३ ॥

कर्षेडित् ॥ २२४ ॥

कष हिंसायाम् । इत्यस्मादुन्तः प्रत्ययो भवति ॥ कुन्त आयुधम् ॥ २२४ ॥

कमिप्रुगार्तिभ्यस्थः ॥ २२५ ॥

एभ्यस्थः प्रत्ययो भवति ॥ कमूड् कान्तौ । कन्धा प्रावरणं नगरं च ॥  
प्रुंद् गतौ । प्रोथः प्रियो युवा सुकरमुखो घोणा च ॥ र्ने शब्दे । गाथा श्लोक आर्था वा ॥  
ऋंक् गतौ । अर्थो जीवाजीवादिपदार्थः प्रयोजनमभिधेयं धनं वाङ्मा निवृ-  
त्तिश्च ॥ २२५ ॥

अवाप्तोश्च वा ॥ २२६ ॥

अवपूर्वात् गायतेस्थः प्रत्ययो [भव]त्वज्ञानादेशो वा भवति ॥ अवपन्नः ।  
अवकायोक्षसंघातः पातः सवनं रथचानं साम पन्थाश्च ॥ २२६ ॥

नीनूरमित्तुदिवचिरिचिसिचिञ्चिहनिपागोपावोद्गाभ्यः

कित् ॥ २२७ ॥

एभ्यः कित्थः प्रत्ययो भवति ॥ गीन् प्रापणे । नीथं जलम् । सुनीथो नाम  
राजा नीतिमान्धर्मशीलो ब्राह्मणश्च ॥ गूत् स्तवने । नूथं तीर्थम् ॥ रमिं क्रीडायाम् ।  
रथः स्यन्दनः ॥ तृ प्लवनतरणयोः । तीर्थं जलाशयावगाहनमार्गः पुण्यक्षेत्रमाचा-  
र्यश्च ॥ तुर्दीत् व्यथने । तुत्थं चक्षुष्यो धातुविशेषः ॥ वचंक् भाषणे । उक्थं शास्त्रं  
सामवेदश्च । उक्थानि सामानि ॥ रिचूंपी विरेचने । रिक्थं धनम् ॥ विचीत् क्षरणे ।  
सिक्थं मदनं पुलाकश्च ॥ ट्वोश्च गतिवृद्धयोः । शूथो यज्ञप्रदेशः ॥ हनंक् हिंसाग-  
त्योः । हथः पन्थाः कालश्च ॥ पां पाने । पीथं बालघृतपानमम्भो नवनीतं च ।  
पीथो मकरो रविश्च ॥ गोपूर्वात् । गोपीथस्तीर्थविशेषो गोमिपानं जलद्रोणी का-  
लविशेषश्च ॥ गैं शब्दे । अवगीथं यज्ञकर्मणि प्रातःशंसनम् । उद्गीथः शुनामूर्ध्व-  
मुखानां विरावः सामगानं प्रथमोच्चारणं च ॥ २२७ ॥

न्युद्ग्यां शीडः ॥ २२८ ॥

नि-उद्पूर्वात् शीडक् स्वप्ने । इत्यस्मात्कित्थः प्रत्ययो भवति ॥ निशीथोर्ध-  
रात्रो रात्रिः प्रदेशश्च ॥ उच्छीथः स्वप्नः टिट्ठिभश्च ॥ २२८ ॥

अवभृनिर्ऋसमिण्भ्यः ॥ २२९ ॥

अवपूर्वात् विभर्तेः । निसृपूर्वात् अर्तेः । सम्पूर्वात् एतेश्च कित्थः प्रत्ययो  
भवति ॥ अवभृथो यज्ञावसानं यज्ञकानं च ॥ निर्ऋथो निकायः । निर्ऋथं स्थानम् ।  
समिथः संगमो गोधूमपिष्टं च । समिथं समूहः ॥ २२९ ॥

सर्तेर्णित् ॥ २३० ॥

सुं गतौ । इत्यस्माणिण्यः प्रत्ययो भवति ॥ सार्थः समूहः ॥ २३० ॥

पथयूथगूथकुथतिथनियसूरथादयः ॥ २३१ ॥

एते थप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ पलतेर्लो लुक् च । पथः पन्थाः ॥ यौते-  
र्गुवतेश्च दीर्घश्च । यूथः समूहः गूथममेध्यं विष्टा च । किरतेः करोतेर्वा कुश्च ।  
कुथः कुथा वास्तरणम् ॥ तनोतेस्तिष्ठतेर्वा तिश्च । तिथः कालः । तिम्यतेः । तिथः  
प्रावृट्कालः ॥ नयतेर्लृप्स्वश्च । नियः पूर्वक्षत्रियः कालश्च ॥ छपूर्वात् रमेः सोर्दीर्घश्च  
किश्च । सूरथो दान्तः ॥ आदिग्रहणात् निपूर्वात् रैतेर्दीर्घस्वश्च । निरूथो दिक् ।  
निरूथं पुण्यक्रमनियतम् ॥ एवं संगीथप्रगाथादयोपि भवन्ति ॥ २३१ ॥

भृशीशपिशमिगमिरमिवन्दिबन्धिजीविप्राणिभ्योऽथ ॥ २३२ ॥

एभ्योऽथः प्रत्ययो भवति ॥ दुडुभृङ्क् पोषणे च । भरथः कैकेयीद्वतोमि-  
लोकपालश्च ॥ शङ्क् स्वमे । शययोजगरः प्रदोषो मत्स्यो वराहश्च ॥ शर्पी आ-  
क्रोशे । शपथः प्रत्ययकरणमाक्रोशश्च ॥ शमूच् उपशमे । शमयः समाधिराश-  
मपदं च ॥ गमूं गतौ । गमथः पन्थाः पथिकश्च ॥ रमि क्रीडाशाम् । रमथः  
प्रहर्षः ॥ वदुङ् स्तुत्यभिवादनयोः । वन्दथः स्तोता स्तुत्यश्च ॥ बञ्चू गतौ ।  
बञ्चथोऽध्वा कोकिलः काकदम्भश्च ॥ जीव प्राणधारणे । जीवयोर्थवाञ्छलमन्नं वायु-  
र्मयूरः कूर्मो धार्मिकश्च ॥ अनक् प्राणने । प्राणथो बलवानीश्वरः प्रजापतिश्च ॥ २३२ ॥

उपसर्गादिसः ॥ २३३ ॥

उपसर्गात्परस्मात् वसं निवासे । इत्यस्मादथः प्रत्ययो भवति ॥ आव-  
सथो गृहम् ॥ उपवसथ उपवासः ॥ संवसथः संवासः ॥ सुवसथः सुवासः ॥  
निवसथो निवासः ॥ २३३ ॥

विदिभिदिरुदिबुद्भिभ्यः कित् ॥ २३४ ॥

एभ्यः किदथः प्रत्ययो भवति ॥ विदक् ज्ञाने । विदथो ज्ञानी यज्ञोऽध्वर्युः  
संग्रामश्च ॥ भिद्वंषी विदारणे । भिदथः शरः ॥ रुदूक् अभुविमोचने । रुदथो  
बालोसत्त्वः आ च ॥ ब्रुहौच् जिघांसायाम् । ब्रुहथः शत्रुः ॥ २३४ ॥

रोर्वा ॥ २३५ ॥

रक् शब्दे । इत्यस्मादथः प्रत्ययो [भवति] स च किङ्वा भवति ॥ रुवथः  
शकुनिः शिशुश्च ॥ रवथ आक्रन्दः शब्दकारश्च ॥ २३५ ॥

जृवृभ्यामुथः ॥ २३६ ॥

आभ्यामूथः प्रत्ययो भवति ॥ जृषच् जरसि । जरूथः शरीरमयमांस-  
मग्निः संवत्सरो मार्गः कल्मषं च ॥ वृग्श् वरणे । वरूथो वर्म सेनाङ्गं बलसं-  
घातश्च ॥ २३६ ॥

शाशपिमनिकनिभ्यो दः ॥ २३७ ॥

एभ्यो दः प्रत्ययो भवति ॥ शौच् तक्षणे । शादः कर्दमस्तद्वणतृणं मृदु-  
बन्धः सुवर्णं च ॥ शर्पी आक्रोशे । शब्दः श्रोत्रपाणोर्यः ॥ मनिच् ज्ञाने । म-  
न्दोलसो बुद्धिहीनश्च ॥ कनै दीप्त्यादिषु । कन्दो मूलम् ॥ २३७ ॥

आपोप् च ॥ २३८ ॥

आपूँट् व्याप्तौ । इत्यस्माहः प्रत्ययो भवत्यस्य च अप् इत्यादेशो भवति ॥ अर्धं वर्षम् ॥ २३८ ॥

गोः कित् ॥ २३९ ॥

गन्त् पुरीषोत्सर्गे । इत्यस्मात्किहः प्रत्ययो भवति ॥ गुदमपानम् ॥ २३९ ॥

वृत्तुकुसुभ्यो नोन्तश्च ॥ २४० ॥

एभ्यः किहः प्रत्ययो [भवति] नकारस्थान्तो भवति ॥ वृग्द् वरणे । वृन्दं समूहः ॥ तुङ्क् वृत्त्यादिषु । तुन्दं जठरम् ॥ कुङ्क् शब्दे । कुन्दः पुष्पजातिः ॥ पुङ्क् अभिषवे । सुन्दो दानवः ॥ २४० ॥

कुसेरिदिदौ ॥ २४१ ॥

कुसच् श्लेषे । इत्यस्मादिद ईद इत्येतौ कितौ प्रत्ययौ भवतः ॥ कुसिद-मृणम् ॥ कुसीदं वृद्धिजीविका ॥ २४१ ॥

इङ्ग्यर्विभ्यामुदः ॥ २४२ ॥

आभ्यामुदः प्रत्ययो भवति ॥ इगु गतौ । इङ्गुदो वृक्षजातिः ॥ अर्व गतौ । अर्वुदः पर्वतोक्षिव्याधिः संख्याविशेषश्च । निपूर्वात् । न्यर्वुदं संख्या-विशेषः ॥ २४२ ॥

ककेर्णिद्वा ॥ २४३ ॥

ककि लौल्ये । इत्यस्मादुदः प्रत्ययो [भवति] स च णिद्वा भवति ॥ काकुदं तालु ॥ ककुदं स्कन्धः ॥ २४३ ॥

कुमुदबुद्बुदादयः ॥ २४४ ॥

एत उदप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ कमेः कुम् च । कुमुदं कैरवम् ॥ बुन्देः किञ्चोन्तश्च । बुद्बुदं जलस्फोटः । बुद्बुदं नेत्रजो व्याधिः ॥ आदिग्रहणात् दुर्हीक् क्षर-णे । प्रत्ययादेरत्वे । दोहदोभिलाषविशेषः ॥ एवमन्येपि ॥ २४४ ॥

ककिमकिभ्यामन्दः ॥ २४५ ॥

आभ्यामन्दः प्रत्ययो भवति ॥ ककि लौल्ये ॥ मकिः सौत्रः । ककन्दो मकन्दश्च राजानौ । यकाभ्यां निर्वृत्ता काकन्दी माकन्दी च नगरी ॥ २४५ ॥

कल्यलिपुलिकुरिकुणिमणिभ्य इन्दक् ॥ २४६ ॥

एभ्य इन्दक् प्रत्ययो भवति ॥ कलि शब्दसंख्यानयोः । कलिन्दः पर्वतो



यतो यमुना प्रभवति ॥ अली भूषणादौ । अलिन्दः प्रघाणो भाजनस्थानं च ॥  
 पुल महत्त्वे । पुलिन्दः शबरः ॥ कुरत् शब्दे । कुरिन्दः सस्यमलहरणोपकरणं  
 तेजनोपकरणं च ॥ कुणत् शब्दोपकरणयोः । कुणिन्दो मुञ्चः शब्द उपकरणं  
 च ॥ मण शब्दे । मणिन्दोश्चवल्लवः ॥ २४६ ॥

कुपेर्व च वा ॥ २४७ ॥

कुपच् क्रोधे । इत्यस्मादिन्दक् प्रत्ययो भवति वश्चान्तादेशो वा भवति ॥  
 कुपिन्दः । कुविन्दस्तन्तुवायः ॥ २४७ ॥

पृपलिभ्यां णित् ॥ २४८ ॥

आभ्यां णिदिन्दक् प्रत्ययो भवति ॥ पृश् पालनपुरणयोः ॥ पल गतौ ।  
 पारिन्दः । पालिन्दः । द्वावपि वृक्षगायकौ ॥ पारिन्दो मुख्यः पूज्यश्च ॥ पालिन्दो  
 नृपतिः । रक्षकश्चेत्येके ॥ २४८ ॥

यमेरुन्दः ॥ २४९ ॥

यमूं उपरमे । इत्यस्मादुन्दः प्रत्ययो भवति ॥ यमुन्दः क्षत्रियवि-  
 शेषः ॥ २४९ ॥

मुचेर्दुकुन्दकुकुन्दौ ॥ २५० ॥

मुञ्चन्ती मोक्षणे । इत्यस्माद्धिदुकुन्दः किदुकुन्दश्च प्रत्ययौ भवतः ॥ मुकुन्दो  
 विष्णुः । मुचुकुन्दो राजा वृक्षविशेषश्च ॥ २५० ॥

स्कन्धमिभ्यां धः ॥ २५१ ॥

आभ्यां धः प्रत्ययो भवति ॥ स्कन्धं गतिशोषणयोः । स्कन्धो बाहुमूर्धा  
 ककुदं त्रिभागश्च । बाहुलकादस्य लुक् ॥ अम गतौ । अन्धश्चक्षुर्विकलः ॥ २५१ ॥

नेः स्यतेरधक् ॥ २५२ ॥

निपूर्वात् षोच् अन्तकर्मणि । इत्यस्मादधक् प्रत्ययो भवति ॥ निषधः  
 पर्वतः । निषधा जनपदः ॥ २५२ ॥

मङ्गेर्नलुक् च ॥ २५३ ॥

मगु गतौ । इत्यस्मादधक् प्रत्ययो [भवति] नकारस्य च लुग्भवति ॥  
 मगधा जनपदः ॥ २५३ ॥

आरगेर्वधः ॥ २५४ ॥

आङ्पूर्वात् रगे शङ्कायाम् । इत्यस्माद्वधः प्रत्ययो भवति ॥ आरग्वधो  
 वृक्षजातिः ॥ २५४ ॥

परात् श्रो डित् ॥ २५५ ॥

परपूर्वात् शृश् हिंसायाम् । इत्यस्माद्धिधः प्रत्ययो भवति ॥ परश्च  
आयुधजातिः ॥ २५५ ॥

इषेरुधक् ॥ २५६ ॥

इषत् इच्छायाम् । इत्यस्मादुधक् प्रत्ययो भवति ॥ इषुधो यच्चा [?] ॥ २५६ ॥

कोरन्धः ॥ २५७ ॥

कुंङ् शब्दे । इत्यस्मादन्यः प्रत्ययो भवति ॥ कवन्धदिङ्मूर्धा  
देहः ॥ २५७ ॥

प्याधापन्यनिस्वदिस्वपिवस्यज्यतिसिन्विभ्यो नः ॥ २५८ ॥

एभ्यो नः प्रत्ययो भवति ॥ प्येङ् वृद्धौ ॥ प्यानः समुद्रश्चन्द्रश्च ॥ दुधाङ्क्  
धारणे च । धाना भृष्टो यवोदुरश्च ॥ पनि स्तुतौ । पन्नं नीचैःकरणं सन्नं जिह्वा  
च ॥ अनक् प्राणने । अन्नं भक्तमाचारश्च ॥ प्वदि आस्वादने । स्वन्नं रुचितम् ॥  
जिष्वर्पक् शये । स्वप्नो मनोविकारो निद्रा च ॥ वसं निवासे । वस्नं वासो  
मूल्यं मेढ्रमागमश्च ॥ अज क्षेपणे च । वेनः प्रजापतिर्ध्यानी राजावायुर्यज्ञः प्राज्ञो  
मुखश्च ॥ अत सातत्यगमने । अल आत्मा वायुर्मेघः प्रजापतिश्च ॥ विवूच् उत्तौ ।  
स्योनं सुखं तन्तुवायस्त्रसंतानः समुद्रः सूर्यो रश्मिरास्तरणं च ॥ २५८ ॥

षसेर्णित् ॥ २५९ ॥

षसक् स्वप्ने । इत्यस्माणिन्नः प्रत्ययो भवति ॥ साक्षा गोकण्ठावल्ग्वि  
चर्म निद्रा च ॥ २५९ ॥

रसेर्वा ॥ २६० ॥

रस शब्दे । इत्यस्मान्नः प्रत्ययो [भवति] स च जिह्वा भवति ॥ रास्ना  
धेनुरोषधिजातिश्च ॥ रस्नं द्रव्यजातिः । रक्षा जिह्वा । रक्षस्तुरङ्गो दण्डश्च ॥ २६० ॥

जीण्श्रिदीबुध्यविमीभ्यः कित् ॥ २६१ ॥

एभ्यः कित्तः प्रत्ययो भवति ॥ जि अभिभवे । जिनोर्हन्बुद्धश्च ॥ इण्क्  
गतौ । इनः स्वामी संनिपात ईश्वरो राजा सूर्यश्च ॥ शीङ्क् स्वप्ने । शीनः  
पीलुः ॥ दीङ्क् क्षये । दीनः कृपणः खिन्नश्च ॥ बुधिच् ज्ञाने । बुभ्रो मूलं पृष्ठा-  
न्तो रुद्धश्च ॥ अव रक्षणार्थौ । ऊनमपरिपूर्णम् ॥ मीङ्क् हिंसायाम् । मीनो  
मत्स्यो राशिश्च ॥ २६१ ॥

सेर्वा ॥ २६२ ॥

विग्द बन्धने । इत्यस्मान्नः प्रत्ययो [ भवति ] स च किञ्च भवति ॥  
सिनः कायो बलं बन्ध ॥ सेना चमूः ॥ २६२ ॥

सोरू च ॥ २६३ ॥

पुग्द अभिषवे । इत्यस्मान्नः प्रत्ययो [ भव ] ल्युकारश्चान्तादेशो भवति ॥  
सूना घातस्थानं दुहिता पुत्रः प्रकृतिराघाटस्थानं च ॥ २६३ ॥

रमेस्त् च ॥ २६४ ॥

रमि क्रीडायाम् । इत्यस्मान्नः प्रत्ययो [ भवति ] तश्चान्तादेशो भवति ॥  
रत्नं वच्चादिः ॥ २६४ ॥

कुशेर्वृद्धिश्च ॥ २६५ ॥

कुशं आह्वानरोदनयोः । इत्यस्मान्नः प्रत्ययो [ भव ] त्यस्य च वृद्धिर्भवति ॥  
क्रौञ्चः श्वापदः ॥ २६५ ॥

युसुनिभ्यो माडो डित् ॥ २६६ ॥

शुद्धनिपूर्वात् माङ्क् मानशब्दयोः । इत्यस्माङ्गिन्नः प्रत्ययो [ भवति ] ॥ शुभ्रं  
ब्रविणम् ॥ दुध्नं सुखम् ॥ निध्नं नतम् ॥ २६६ ॥

शीडः सन्वत् ॥ २६७ ॥

शीङ्क् स्वप्ने । इत्यस्माङ्गिन्नः प्रत्ययो [ भवति ] स च सन्वद्भवति ॥  
शिश्रं शेषः ॥ २६७ ॥

दिननम्रफेनचिह्नव्रधेनस्तेनध्यौक्रादयः ॥ २६८ ॥

एते नप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ वीज्यतेः किङ्कुक् च । दिनमहः ॥ नञ्-  
पूर्वात् बसेर्गोन्तो धातोर्लुक् च । न वस्ते । नमोवसनः ॥ फणेः फलेः स्फायेर्वा  
फेभावश्च । फेनो बुद्बुदसंघातः ॥ चहेरिञ्चोपान्त्यस्य । चिह्नमभिज्ञानम् ॥ बन्धे-  
र्ब्रध् च । व्रध्नो रविः प्रजापतिर्व्रह्मा स्वर्गः पृष्ठान्तश्च ॥ धयतेरेत्वं च । धेना  
सरस्वती माता च । धेनः समुद्रः । ईत्वं चेत्येके । धीना ॥ स्त्यायेस्ते च । स्तेन-  
धौरः ॥ ध्यवतेर्वृद्धिः कोन्तश्च । द्यौक्क्रमक्षस्थानमनुजः क्षीणपुण्यश्च । द्यौक्क्री  
कांत्वधदिपात्री ॥ आदिशब्दादन्येपि ॥ २६८ ॥

ध्वसिरसिरुषिजिमस्त्रिदेविस्यन्दिचन्दिमन्दिमण्डिमदिदहि-

वह्यादेरनः ॥ २६९ ॥

एभ्यो नः प्रत्ययो भवति ॥ युक् मिथणे । यवना जनपदः । यवनं मिथ-

णम् ॥ अस्त्रच् क्षेपणे । असनो बीजकः ॥ रसण् आस्वादनकौहनयोः । रसना  
जिह्वा ॥ रुचि अभिप्रीत्यां च । रोचना गोपित्तम् । रोचनधन्द्रः । क्षिपूर्वात् ।  
विरोचनोभिः सूर्य इन्दुर्दानवश्च ॥ जि अभिभवे । जयनमूर्णापटः ॥ दुमस्जोत्  
शुद्धौ । मज्जनं स्नानं तोयं च ॥ देवृड् देवने । देवनोक्षः कितवश्च ॥ स्यन्दौड्  
स्नवणे । स्यन्दनो रथः ॥ चदु दीप्त्याह्लादयोः । चन्दनं गन्धद्रव्यम् ॥ मदुड्  
स्तुत्यादौ । मन्दनं स्तोत्रम् ॥ मडु भूषायाम् । मण्डनमलंकारः ॥ मदैच् हर्षे । मदनो  
वृक्षः कामो मधूच्छिष्टं च ॥ दहं भस्मीकरणे । दहनोभिः ॥ बर्हिं प्रापणे । बहनं  
नौः ॥ आदिग्रहणात् पचेः । पचनोभिः ॥ पुनातेः । पवनो वायुः ॥ बिभर्तेः । भरणं  
साधनम् ॥ नयतेः । नयनं नेत्रम् ॥ द्युतेः । द्योतनः सूर्यः ॥ रचेः । रचना  
वैचित्र्यम् ॥ गृञ्जेः । गृञ्जनमभक्ष्यद्रव्यविशेषः ॥ प्रस्कन्दनः ॥ प्रपतनः ॥ इत्याद-  
योपि भवन्ति ॥ २६९ ॥

अशो रश्मादौ ॥ २७० ॥

अशौटि व्याप्तौ । इत्यस्मादनः प्रत्ययो [भवति] रेफश्चादौ भवति ॥ रशना  
मेखला ॥ रश्मिके प्रकृतिमुपदिशन्ति सा च राशि रशना रश्मि इत्यत्र प्रयुज्यत  
इत्याहुः ॥ २७० ॥

उन्देर्नलुक् च ॥ २७१ ॥

उन्दैप् क्लेदने । इत्यस्मादनः प्रत्ययो [भवति] नलोपश्च भवति ॥ ओदनो  
भक्तम् ॥ २७१ ॥

हनेर्घञ्जघी च ॥ २७२ ॥

हनक् हिंसागत्योः । इत्यस्मादनः प्रत्ययो [भवति] घतजघाविस्थादेशौ चा-  
स्य भवतः । घतनो रङ्गोपजीवी पापकर्मा निर्लज्जश्च ॥ जघनं भ्रोगिः ॥ २७२ ॥

तुदादिवृजिरञ्जिनिधाभ्यः कित् ॥ २७३ ॥

एभ्यः किदनः प्रत्ययो भवति ॥ तुदीत् व्यथने । तुदनः ॥ क्षिपीत् प्रेरणे ।  
क्षिपणः ॥ सुरत् ऐश्वर्यदीप्त्योः । सुरणः ॥ बुधिच् ज्ञाने । बुधवः ॥ पिबूच् उत्तौ ।  
सिबनः ॥ एषां यथासंभवं कारकमुच्यते । लबुड् अवसंसने । लम्बनः शकुनिः ॥  
वृजैकि वर्जने । वृजनमभक्षिं निवारणं मण्डनं च ॥ रञ्जीं राने । रजनं हरिद्रा ।  
महारजनं कुसुमम् । रजनो रङ्गविशेषः ॥ बुधाङ्क् धारणे च । निधवमवसा-  
नम् ॥ २७३ ॥

## सूधूभ्रस्त्रिभ्यो वा ॥ २७४ ॥

एभ्योनः प्रत्ययो भवति स च किद्वा [भवति] ॥ धूत् प्रेरणे । सुवनोङ्गुर आ-  
दित्यः प्रादुर्भावश्च । सुवनं चन्द्रप्रभा । सवनं यज्ञः । पूर्वाङ्गापराङ्गमध्याङ्गकालश्च ।  
त्रिववणम् ॥ धूत् विधूनने । धुवनो धूमौ वायुरभिध । धुवनमेधः । धवनम् ॥ भू-  
सत्तायाम् । भुवनं जगत् । भवनं गृहम् ॥ भ्रस्त्रीत् पाके । भृञ्जनमन्तरिक्षमम्ब-  
रीषः पाकश्च । भ्रञ्जनः पावकः ॥ २७४ ॥

## विदनगगनगहनादयः ॥ २७५ ॥

एते किदनप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ विदु अवयवे । नलोपश्च । विदनो गो-  
त्रकृत् ॥ गमेर्ग च । गगनमाकाशम् ॥ गाहौङ् विलोडने । ह्रस्वश्च । गहनं दुर्गमम् ॥  
आदिग्रहणात् काश्चनकाननादयो भवन्ति ॥ २७५ ॥

## संस्तुस्पृशिमन्थेरानः ॥ २७६ ॥

सम्पूर्वात् स्तोः स्पृशेथ सम्पूर्वाभ्यां वा स्तुस्पृशिभ्यां मन्थेथ आनः प्रत्ययो  
भवति ॥ धुङ्क् स्तुतौ । संस्तवानः सोमो होता महर्षिर्वाग्मी च ॥ [स्पृशन्तं संस्पर्शे]  
स्पर्शानो मनः । संस्पर्शानोमनोमिथ ॥ मन्थश्च विलोडने । मन्थानः खजकः ॥ २७६ ॥

## युयुजियुधिबुधिमृशिदृशीशिभ्यः कित् ॥ २७७ ॥

एभ्यः किदानः प्रत्ययो भवति ॥ युक् मिश्रणे । युवानस्तरुणः ॥ युजृपी  
योगे । युजानः सारथिः ॥ युधिच् संहारे । युधानो रिपुः ॥ बुधिच् ज्ञाने ।  
बुधान आचार्यः पण्डितो वा ॥ मृशन्तं आमर्शने । मृशानो विमर्शकः ॥ दृशन्तं प्रे-  
क्षणे । दृशानो लोकपालः ॥ युजादिप्रसिद्धकर्त्र्या एते ॥ ईशिक ऐश्वर्ये । ई-  
शान ईश्वरः ॥ २७७ ॥

## मुमुचानयुयुधानशिभिदानजुहुराणजिह्रियाणाः ॥ २७८ ॥

एते किदानप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ मुयेर्द्वित्वं च । मुमुचानो मेघः ॥  
एवं युधिच् संहारे । युयुधानः साहसिको राजा च कश्चित् ॥ शिताङ् वर्णे ।  
अस्य दध । शिभिदानो दुराचारो द्विजः ॥ हुर्ज कौटिल्ये । अस्यान्तलुक् च ।  
जुहुराणः कठिनहृदयः कुटिलोमिरध्वर्गुरनङ्गाश्च ॥ ह्रीक् लज्जायाम् । जिह्रि-  
याणो नीतिमान् ॥ सर्व एवैते मुच्यादिप्रसिद्धक्रियाकर्तृवचना इत्येके । अन्ये तु  
मुमुक्षादिसञ्चनप्रकृतीनामेतन्निपातनं तेन सञ्चनक्रियाकर्तृवचना इत्याहुः ॥ २७८ ॥

ऋज्जिरज्जिमन्दिसहस्रिभ्योसानः ॥ २७९ ॥

एभ्योसानः प्रत्ययो भवति ॥ ऋजुद् भर्जने । ऋज्जसानो महेन्द्रो मेघः  
हमशानं च ॥ रज्जीं रगे । रज्जसानो धर्मो मेघश्च ॥ मरुद् स्तुत्यादिषु ।  
मन्दसानो हंसधन्त्रः सूर्यो जीवः स्वप्नोभिध ॥ वहि मर्षणे । सहसानो दृष्टो  
मयूरो यजमानः क्षमावांश्च ॥ अर्ह पूजायाम् । अर्हसानधन्त्रस्तुरंगमश्च ॥ २७९ ॥

रुहियजेः कित् ॥ २८० ॥

आभ्यां किदसानः प्रत्ययो भवति ॥ रुहं जन्मनि । रुहसानो विटपः ॥ बर्जी  
देवपूजासंगतिकरणदानेषु । इजसानो धर्मः ॥ २८० ॥

वृधेर्वा ॥ २८१ ॥

वृधेरसानः प्रत्ययो [ भवति ] स च किश्च भवति ॥ वृधूद् वृद्धौ । वृधसानो  
गर्भः । वर्धसानो गिरिर्मृत्युर्गर्भः पुरुषश्च ॥ २८१ ॥

श्याकठिखलिनन्यविकुण्डिभ्य इनः ॥ २८२ ॥

एभ्य इनः प्रत्ययो भवति ॥ श्यैङ् गतौ । श्येनः पक्ष्यभिचारयश्च ॥ कठ  
कृच्छ्रजीवने । कठिनममृदु ॥ खल संचये च । खलिनमश्रमुखसंयमनम् ॥ गल  
गन्धे । नलिनं पद्मम् ॥ अव रक्षणादौ । अविनं जलं मृगो नाशोमी राजाश्वर्यु-  
र्विधानं गुप्तिश्च ॥ कुडुद् दाहे । कुण्डिन ऋषिः । कुण्डिनं नगरम् ॥ २८२ ॥

वृजितुहिपुलिपुटिभ्यः कित् ॥ २८३ ॥

एभ्यः किदिनः प्रत्ययो भवति ॥ वृजैकि वर्जने । वृजिनं कुटिलं पार्ष्णं च ॥  
तुव्व अर्दने । तुहिनं हिममन्धकारश्च ॥ पुल महत्त्वे ॥ पुटत् संक्षेपणे । पुलिनं पुटिनं  
च नदीतीरवालुकासंघातः ॥ २८३ ॥

विपिनाजिनादयः ॥ २८४ ॥

विपिनादयः शब्दाः किदिनप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ डुवर्षी बीजसंताने ।  
टुवेष्ट् चलने । इत्यस्य वा । इषोपान्त्यस्य । विपिनं गहनमब्जं जलदुर्गं च ॥  
अज क्षेपणे च । अस्य बीभावाभावश्च । अजिनं चर्म ॥ आदिग्रहणादन्येपि ॥ २८४ ॥

महेर्णिद्वा ॥ २८५ ॥

मह पूजायाम् । इत्यस्मादिनः प्रत्ययो [ भवति ] स च णिश्च भवति ॥ मा-  
हिनं राज्यं बलं च ॥ महिनं राज्यं शयनं च । महिनो माहात्म्यवान् ॥ २८५ ॥

खलिहिंसिभ्यामीनः ॥ २८६ ॥

आभ्यामीनः प्रत्ययो भवति ॥ खल संचवे च । खलीनं कविबम् ॥ हिसुप्  
हिंसायाम् । हिंसीनः श्वापदः ॥ २८६ ॥

पठेर्णिच् ॥ २८७ ॥

पठ व्यक्तायां वाचि । इत्यस्माणिदीनः प्रत्ययो भवति ॥ पाठीनो मत्स्यः  
॥ २८७ ॥

यभ्यजिज्ञाकार्जशीयाजितृभ्य उनः ॥ २८८ ॥

एभ्य उनः प्रत्ययो भवति ॥ यमुं उपरमे । यमुना नदी ॥ अज क्षेपणे च ।  
वयुनं विज्ञानमङ्गं च । वयुनो विद्याञ्चन्द्रो यज्ञश्च ॥ शकुट् शक्तौ । शकुनः  
पक्षी ॥ अर्ज अर्जने । अर्जुनः ककुभो वृक्षः पार्थः श्वेतवर्णः श्वेताश्वः कार्तवीर्यश्च ।  
अर्जुनी गौः । अर्जुनं तृणं श्वेतद्ववर्णं च ॥ शीङ्क् स्वप्ने । शयुनोजगरः । यर्जी  
देवपूजादौ । यजुना क्रतुद्रव्यम् ॥ तृ प्रवनतरणयोः । तरुणः समर्थो युवा  
वायुश्च । ऋफिडादित्वाल्लत्वे । तलुनः ॥ २८८ ॥

लघेः श् च ॥ २८९ ॥

लघी कान्तौ । इत्यस्मादुनः प्रत्ययो [ भवति ] तालव्यशकारश्चान्तादेशो  
भवति ॥ लशुनं कन्दजातिः ॥ २८९ ॥

पिशिमिथिक्षुधिभ्यः कित् ॥ २९० ॥

एभ्यः किदुनः प्रत्ययो भवति ॥ पिशत् अवयवे । पिशुनः खलः । पि-  
शुनं मैत्रीभेदकं वचनम् । मिथृग् मेधाहिंसयोः । मिथुनं स्त्रीपुंसद्वन्द्वं राशिश्च ॥  
क्षुधं च बुभुक्षायाम् । क्षुधुनः कीटकः ॥ २९० ॥

फलेर्गोन्तश्च ॥ २९१ ॥

फल निष्पत्तौ । इत्यस्मादुनः प्रत्ययो [ भवति ] गश्चान्तो भवति ॥ फ-  
ल्गुनोर्जुनः । फल्गुनी नक्षत्रम् ॥ २९१ ॥

वीपतिपटिभ्यस्तनः ॥ २९२ ॥

एभ्यस्तनः प्रत्ययो भवति ॥ वीक् प्रजननादौ । वेतनं भृतिः ॥ पत्नू गतौ ।  
पत्तनम् ॥ पट गतौ । पट्टनम् ॥ हावपि नगरविशेषौ ॥ पट्टनं शकटैर्गम्यं षोट-  
कैर्नीभिरेव च । नौभिरेव तु यद्गम्यं पत्तनं तत्पञ्चक्षते ॥ २९२ ॥

पृपूभ्यां कित् ॥ २९३ ॥

आभ्यां कित्तनः प्रत्ययो भवति ॥ पृङ्क् व्यायामे । पृतना सेना ॥ पूरश्च  
वक्त्रे । पूतना राक्षसी ॥ २९३ ॥

कृत्यश्रीभ्यां स्नक् ॥ २९४ ॥

आभ्यां स्नक् प्रत्ययो भवति ॥ कृतित् छेदने । कृत्स्नं सर्वम् ॥ अशीदि  
व्याप्तौ । अक्षं नयनं व्याधी रज्जुस्तेजनमखण्डं च ॥ २९४ ॥

अर्तः शसानः ॥ २९५ ॥

अर्तं गतौ । इत्यस्मात्तालव्यादिः शसानः प्रत्ययो भवति ॥ अर्शसानः  
पन्था इषुरभिश्च ॥ २९५ ॥

भापाचणिचमिविषिसृपृतृशीतल्यलिशमिरमिविभिभ्यः पः ॥ २९६ ॥

एभ्यः पः प्रत्ययो भवति ॥ भाक् दीप्तौ । भाप आदित्यो ज्येष्ठश्च भ्राता ॥  
पाक् रक्षणे । पापं कल्मषम् । पापो घोरः ॥ चण हिंसादानयोश्च । चप्पा नगरी ।  
चण्पो वृक्षः ॥ चम् अक्षे । चम्पा नगरी ॥ विपुंकी व्याप्तौ । वेष्पः परमात्मा  
स्वर्ग आकाशश्च । निपूर्वात् । निवेष्पोपां गर्भः कूपो वृक्षजातिरन्तरीक्षं च ॥  
सृं गतौ । सर्पोहिः ॥ पृश् पालनपूरणयोः । पर्पः प्रवः शङ्खः समुद्रः शखं च ॥  
तृ प्रवनतरणयोः । तर्प उडुपो नौश्च । शीङ्क् स्वप्ने । शेषः पुच्छम् ॥ तलण्  
प्रतिष्ठायाम् । तल्पं शयनीयमङ्गं दारा युद्धं च ॥ अली भूषणादौ । अल्पं  
स्तोकम् ॥ शमूच् उपशमे । शम्पा विशुत्कास्त्री च । विपूर्वात् । विशम्पो  
दानवः ॥ रमि क्रीडायाम् । रम्पा चर्मकारोपकरणम् ॥ डुवपीं बीजसंताने ॥  
वप्पः पिता ॥ २९६ ॥

युमुकुरुतुच्युस्वादेरूच्च ॥ २९७ ॥

एभ्यः पः प्रत्ययो भवत्युकारधान्तादेशो भवति ॥ युक् मिश्रणे । यूषो  
यज्ञपशुबन्धनकाष्ठम् ॥ पुंगू अभिषवे । सूषो मुग्धादिभिन्नकृतः ॥ कुंक् शब्दे ।  
कूपः प्रहिः ॥ रुक् शब्दे । रूपं श्रेतादि लावण्यं स्वभावश्च ॥ तुंक् वृत्त्यादौ । तूप  
आयतनविशेषः ॥ च्युड् गतौ । च्यूप आदित्यो वायुः संप्रामश्च ॥ हुंग्क् स्तुतौ ।  
स्तूपो बोधिसत्त्वभवनमुपायतनं च ॥ आदिशब्दादन्येपि ॥ २९७ ॥

कृशृसृभ्य ऊर् चान्तस्य ॥ २९८ ॥

एभ्यः पः प्रत्ययो [भत्र]त्यन्तस्य च ऊर् भवति ॥ कृत् विक्षेपे । कूर्पे  
भूमध्यम् ॥ शृश् हिंसायाम् । शूर्पो धान्यादिनिष्पन्नमाण्डं संख्या च ॥ सृं गतौ ।  
सूर्पो भुजंगमो मत्स्यजातिश्च ॥ २९८ ॥

शदिबाधिखनिहनेः ष् च ॥ २९९ ॥

एभ्यः पः प्रत्ययो [भवति] षधान्तादेशो भवति ॥ शङ् शान्ते । शण्यं



बालतृणम् । शप हिंसायाम् । इत्यस्य वा रूपम् ॥ बाधृङ् रोटने । बाष्पोभ्र  
धूमाभासं च मुखपानीयादौ ॥ खनू भवदारणे । खप्पो बलात्कारो दुर्मेधाः  
कूपश्च । खप्पं खलीनं जनपदविशेषोद्धारश्च ॥ हनक् हिंसागत्योः । हप्पः प्रावरण-  
जातिः ॥ २९९ ॥

पम्पाशिल्पादयः ॥ ३०० ॥

पम्पादयः शब्दाः पप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ पांक् रक्षणे । मोन्तो ह्रस्वश्च ।  
पम्पा पुष्करिणी ॥ शीलयतेः शलतेः शेतेर्वा शिलादेशश्च । शिल्पं विज्ञानम् ॥  
आदिशब्दादन्येपि ॥ ३०० ॥

क्षुचुपिपूभ्यः कित् ॥ ३०१ ॥

एभ्यः कित्पः प्रत्ययो भवति ॥ दुक्षुक् शब्दे । क्षुपो गुच्छः ॥ क्षुप  
मन्दायाम् । क्षुप्पं मन्दगमनम् ॥ पूगश् पवने । पूपः पिष्टमयः ॥ ३०१ ॥

नियो वा ॥ ३०२ ॥

णीङ् प्रापणे । इत्यस्मात्पः प्रत्ययो [भवति] स च किङ् भवति ॥  
नीपो वृक्षविशेषः ॥ नेपो नयः पुत्रोहितो वृक्षो भूतकश्च । नेपमुदकं यानं  
च ॥ ३०२ ॥

उभ्यवेर्लुक् च ॥ ३०३ ॥

आभ्यां कित्पः प्रत्ययो भवति लुक् चान्तस्य भवति । उभत् पूरणे । अव  
रक्षणादौ । उप । अप चाव्यये ॥ ३०३ ॥

दलिललितलिखजिध्वजिकचिभ्योपः ॥ ३०४ ॥

एभ्योपः प्रत्ययो भवति ॥ दल विशरणे । दलपः प्रहरणं रणमुखं दिहलं  
दलविशेषश्च । दलपं व्रणमुखजाणम् ॥ बलि संवरणे । बलपः कर्णिका ॥ तलण्  
प्रतिष्ठायाम् । तलपो हस्तप्रहारः ॥ खज मन्थे । खजपो मन्थः । खजपं दधिवृत-  
मुदकं च ॥ ध्वज गतौ । ध्वजपो ध्वजः ॥ कचि बन्धने । कचपः शाकपणौ ब-  
न्धश्च ॥ ३०४ ॥

भुजिकुतिकुटिविटिकुणिकुट्युषिभ्यः कित् ॥ ३०५ ॥

एभ्यः कित्पः प्रत्ययो भवति ॥ भुजं पालनाभ्यवहारयोः । भुजपो राजा  
यजमानपालनादभिश्च ॥ कुतिः सौत्रः । कुतपश्चागलोत्तां कम्बल आस्तरणं भा-  
उकालश्च । कुटत् कौटिल्ये । कुटपः प्रस्थत्रतुर्भागो नीडं च शकुनीनाम् ॥

विट् शब्दे । विटपः शाखा ॥ कुणत् शब्दोपकरणयोः । कुणपो मुतकं कुषितं श-  
ब्दार्थसारूप्यं च ॥ कुषश् निष्कर्षे । कुषपो विन्ध्यः संदेशश्च ॥ उषू दाहे । उ-  
षपो दाहः सूर्यो वह्निश्च ॥ ३०५ ॥

शंसिः श इच्छातः ॥ ३०६ ॥

शंस्य स्तुतौ च । इत्यस्मादपः प्रत्ययो [ भवति ] तालव्यशकारान्तादेशो-  
कारस्य च इकारो भवति ॥ शिशपा वृक्षविशेषः ॥ ३०६ ॥

विष्टपोलपवातपादयः ॥ ३०७ ॥

विष्टपादयः शब्दाः क्तिदपप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ विष्टेस्तोन्तश्च । विष्टपं  
जगत्सृकृतिनां स्थानं च ॥ बलेहल् च । उलपं पर्वततृणं पङ्कजं जलं च । उलप  
ऋषिः ॥ वातेस्तोन्तश्च । वातप ऋषिः ॥ आदिमहणात् खरपादयोपि भवन्ति  
॥ ३०७ ॥

कलेरापः ॥ ३०८ ॥

कलि शब्दसंख्यानयोः । इत्यस्मादापः प्रत्ययो भवति ॥ कलापः का-  
ञ्ची समूहः शिखण्डश्च ॥ ३०८ ॥

विशेरीपक् ॥ ३०९ ॥

विशत् प्रवेशने । इत्यस्मादिपक् प्रत्ययो भवति ॥ विशिपो राशिः ।  
विशिपं तृणं वेदमासनं पद्मं च ॥ ३०९ ॥

दलेरीपो दिल् च ॥ ३१० ॥

दल विशरणे । इत्यस्मादीपः प्रत्ययो भवति दिल् चास्मादेशो भवति ॥  
दिलीपो राजा ॥ ३१० ॥

उडेरुपक् ॥ ३११ ॥

उड् संवाते । इति सौत्रादुपक् प्रत्ययो भवति ॥ उडुपः प्रवः । जपादि-  
स्वाहृत्वे । उडुवः ॥ ३११ ॥

अश ऊपः पञ्च ॥ ३१२ ॥

अशौटि व्याप्तौ । इत्यस्मादूपः प्रत्ययो [ भवति ] पञ्चान्तादेशो भवति ॥  
अपूपः पकाजविशेषः ॥ ३१२ ॥

सर्तेः षपः ॥ ३१३ ॥

सं गतौ । इत्यस्मात् षपः प्रत्ययो भवति ॥ सर्वपो रक्षोर्षं इष्ट्वं शाकं  
च ॥ ३१३ ॥

रीशीभ्यां फः ॥ ३१४ ॥

आभ्यां फः प्रत्ययो भवति ॥ रीङ् च खवणे । रेफः कुत्सितः ॥ शीङ् च स्वप्ने । शेफो मेण्डूः ॥ ३१४ ॥

कालिगलेरस्योच्च ॥ ३१५ ॥

आभ्यां फः प्रत्ययो [ भव ]त्यस्य च उकारो भवति ॥ कलि शब्दसंख्या-  
नयोः । गल अदने । कुल्फो गुल्फश्च जङ्घाङ्घ्रिसंधिः । गुल्फः पादोपरिमन्धिः  
॥ ३१५ ॥

शफकफशिफाशोफादयः ॥ ३१६ ॥

शफादयः शब्दाः फप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ इयतेः कार्यतेश्च ह्रस्वश्च ।  
शफः खुरः प्रियंवदश्च ॥ कफः श्लेष्मा ॥ इयतेरित्वमोत्त्वं च । शिफा वृक्षजटा ।  
शोफः श्रयथुः खुरश्च ॥ आरिशब्दात् रिफानफाद्यनफादयो भवन्ति ॥ ३१६ ॥

वलिनितनिभ्यां वः ॥ ३१७ ॥

वलि संवरणे । निपूर्वाच्च तनूयी विस्तारे । इत्याभ्यां वः प्रत्ययो भवति ॥  
वल्गो वृक्षः ॥ नितम्बः श्रोणिः पर्वतैकदेशो नटश्च ॥ ३१७ ॥

शाम्यमेणिद्वा ॥ ३१८ ॥

आभ्यां वः प्रत्ययो [ भवति ] स च णिद्वा भवति ॥ शमूष् उपशमे ।  
शम्बो वयः कर्षणविशेषो वेणुदण्डस्तोत्रमरित्रं च ॥ शम्बशाम्बौ आम्बवतेयौ ॥  
अम गतौ । अम्बा माता । आम्बोपह्वः ॥ ३१८ ॥

शल्यलेखातः ॥ ३१९ ॥

आभ्यां वः प्रत्ययो [ भव ]त्यकारस्य च उकारो भवति ॥ पल फल शल  
गतौ । शुल्वं ताम्रम् ॥ अली भूषणादौ । उल्वं रजतं गर्भवेष्टनम् ॥ शुल्वं  
बभ्रुस्तरक्षुश्च ॥ ३१९ ॥

तुम्बस्तम्बादयः ॥ ३२० ॥

तुम्बादयः शब्दा वप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ ताम्यतेरत उत्त्वं च । तुम्ब-  
मलाबु चक्राङ्गं च ॥ स्तम्भेर्लुक् च । स्तम्बस्तृणं विटपः संवातोऽङ्कुरसमुदायः  
स्तम्बकः पुष्पापीडश्च ॥ आदिशब्दात् कुशाम्बादयो भवन्ति ॥ ३२० ॥

कृकाडिकटिवटैरम्बः ॥ ३२१ ॥

एम्बोम्बः प्रत्ययो भवति ॥ कुङ्कुम् करणे । करम्बो दध्योदगौ दधिसक्तवः  
शुष्पं च । कडत् मदे । कडम्बो जातिविशेषो अनपदविशेषश्च ॥ कडे वर्षा-

वरणयोः । कटम्बः पक्षाक्षविशेषो वादित्रं च ॥ कटम्बकटम्बौ वृक्षौ च ॥ वट  
वेष्टने । वटम्बः शैलस्तृणपुञ्जश्च ॥ ३२१ ॥

कदेर्णिद्वा ॥ ३२२ ॥

कद वैक्लव्ये । इति सौत्रादम्बः प्रत्ययो [भवति] स च णिङ्गा भवति ॥  
कादम्बो हंसः ॥ कदम्बो वृक्षजातिः ॥ ३२२ ॥

शिलविलादेः कित् ॥ ३२३ ॥

शिलादिभ्यः किदम्बः प्रत्ययो भवति ॥ शिलत् उञ्जे । शिलम्ब ऋषि-  
स्तन्तुवायश्च ॥ विलत् वरणे । विलम्बो वेषविशेषो रङ्गावसरश्च ॥ आदिग्रहणा-  
दन्येपि ॥ ३२३ ॥

हिण्डिविलेः किम्बो नलुक् च ॥ ३२४ ॥

आभ्यां किदिम्बः प्रत्ययो [भवति] नस्य च लुग्भवति ॥ हिडुङ् गतौ च ।  
विलत् वरणे । हिडिम्बो विलिम्बश्च राक्षसौ ॥ ३२४ ॥

डीनीत्रन्धिशृधिचलिभ्यो डिम्बः ॥ ३२५ ॥

एभ्यो डिदिम्बः प्रत्ययो भवति ॥ डीड् विहायसां गतौ । डिम्बो राजो-  
पह्वः ॥ णीङ् प्रापणे । निम्बो वृक्षविशेषः ॥ बन्धंश्च बन्धने । बिम्बं प्रतिच्छ-  
न्दको देहश्च । बिम्बी वल्लिजातिः ॥ शृधृङ् शम्बकुत्सायाम् । शिम्बो मृगजातिः ।  
शिम्बी निष्पाववल्ली च ॥ चल कम्पने । चिम्बा यवागुजातिः ॥ ३२५ ॥

कुटथुन्दिचुरितुरिपुरिमुरिकुरिभ्यः कुम्बः ॥ ३२६ ॥

एभ्यः किदुम्बः प्रत्ययो भवति ॥ कुटत् कौटिन्ये । कुटुम्बं दारादयः ॥  
उदैप् क्लेदने । उदुम्बः समुद्रः ॥ चुरण् स्तेये । तुर स्वरणे सौत्रः । कुरुम्बस्तु-  
रुम्बश्च गहनम् ॥ पुरत् अयगमने । पुरुम्ब आहारः ॥ मुरत् संविष्टने । मुरुम्बो  
मृद्यमानपाषाणचूर्णम् ॥ कुरत् शब्दे । कुरुम्बोकुरः । निपूर्वात् । निकुरुम्बो  
राशिः ॥ ३२६ ॥

गृदुरमिहनिजन्यार्तिदलिभ्यो भः ॥ ३२७ ॥

एभ्यो भः प्रत्ययो भवति ॥ गृत् निगरणे । गर्भो जठरस्थप्राणी ॥ दृश्  
दिशरणे । दर्भः कुशः ॥ रमि क्रीडायाम् । रम्भाप्सरः कदली च ॥ ह-  
नक् हिंसाप्रत्ययो । हम्भा गोधेनुनादः ॥ जनैचि प्रादुर्भावे । जम्भो दानवो  
दन्तश्च । जम्भा मुखविदारणम् ॥ कंक् गतौ । अर्भः शिशुः ॥ इलण् विदारणे ।  
इल्भ ऋषिर्वल्कलं विदारणं च ॥ ३२७ ॥

इणः कित् ॥ ३२८ ॥

इण्क् गतौ । इत्यस्मात्किङ्गः प्रत्ययो भवति ॥ इभो हस्ती ॥ ३२८ ॥

कृशृगृशलिकलिकडिगर्दिरासिरमिवडिक्छेरभः ॥ ३२९ ॥

एभ्योभः प्रत्ययो भवति ॥ कृत् विक्षेपे । करभलिषर्ष उध्रुः ॥ शृशृ हिं-  
सायाम् । शरभः श्वापदविशेषः ॥ गृत् निगरणे । गरभ उदरस्थो जन्तुः ॥ पल  
फल शल गतौ । शलभः पतंगः ॥ कलि शब्दसंख्यानयोः । कलभो हस्ती यौव-  
नाभिमुखः ॥ कडत् मदे । कडभो हस्तिपोतकः ॥ गर्द शब्दे । गर्दभः खरः ॥  
रासृङ् शब्दे । रासभः स एव ॥ रमि क्रीडायाम् । रमभः प्रहर्षः ॥ वडः सौ-  
त्रः । वडभी वेदभाषभूमिका । ऋफिडादित्वाल्लत्वे । वलभी ॥ वलि संवरणे ।  
वल्लभः स्वामी दयितश्च ॥ ३२९ ॥

सनेर्डित् ॥ ३३० ॥

षन भक्तौ । इत्यस्माद्धिदभः प्रत्ययो भवति ॥ सभा परिषच्छाला च  
॥ ३३० ॥

ऋषिवृषिलुसिभ्यः कित् ॥ ३३१ ॥

एभ्यः किदभः प्रत्ययो भवति ॥ ऋषैत् गतौ । वृषू सेवने । ऋषभो वृष-  
भश्च पुङ्गवो भगवांश्चादितीर्थकरः । ऋषभो वायुः ॥ लुसिः सौत्रः । लुसभो हिं-  
सो मत्तहस्ती वनं च ॥ ३३१ ॥

सिटिकिभ्यामिभः सैरटिडौ च ॥ ३३२ ॥

आभ्यामिभः प्रत्ययो [ भवति ] इत्यादिः सैरः टिड्धादेशौ यथासंख्यं  
भवतः ॥ सिङ्ग् बन्धने । सैरिभो महिषः ॥ टिकि गतौ । टिडिभः पक्षी ॥ ३३२ ॥

ककेरुभः ॥ ३३३ ॥

ककि लील्ये । इत्यस्मादुभः प्रत्ययो भवति ॥ ककुभोर्जुनः ॥ ३३३ ॥

कुकेः कोन्तश्च ॥ ३३४ ॥

कुकि आदाने । इत्यस्मादुभः प्रत्ययो [ भवति ] ककारधान्तो भवति ॥  
कुकुभः पक्षिविशेषः ॥ ३३४ ॥

दमो दुण्ड् च ॥ ३३५ ॥

दमूच् उपशमे । इत्यस्मादुभः प्रत्ययो [ भव ] त्यस्य च इत्यादिद्वर्ग-  
तृतीयान्तो दुण्ड् इत्यादेशो भवति ॥ दुण्डुभो निर्दिषादिः ॥ ३३५ ॥

कृकलेरम्भः ॥ ३३६ ॥

आभ्यामम्भः प्रत्ययो भवति ॥ डुङ्ग् करणे । करम्भो दधिसक्तवः ॥  
कलि शब्दसंख्यानयोः । कलम्भ ऋषिः ॥ ३३६ ॥

काकुसिभ्यां कुम्भः ॥ ३३७ ॥

आभ्यां किदुम्भः प्रत्ययो भवति ॥ कै शब्दे । कुम्भो घटो राशिश्च ॥  
कुसच् छेषणे । कुसुम्भो महारजनम् ॥ ३३७ ॥

अतीरिस्तुसुहुसृष्टृशृक्षियक्षिभावाव्याधापाया-

वलिपदिनीभ्यो मः ॥ ३३८ ॥

एभ्यो मः प्रत्ययो भवति ॥ ऋक् गतौ । अमौक्षिरोगो यामः स्थलं च ॥  
ईरिक् गतिकम्पनयोः । ईर्म व्रणः ॥ षुङ्क् स्तुतौ । स्तोमः समूहो वज्रः स्तोत्रं  
च ॥ पुङ्क् अभिषवे । सोमश्चन्द्रो वल्ली च ॥ हुङ्क् दानादनयोः । होम आहुतिः ॥  
सृङ् गतौ । सर्मो नदः कालश्च । सर्म स्नानं सुखं च ॥ वृङ् सेचने । घर्मो ग्रीष्मः ॥  
धृङ् स्थाने । धर्म उत्तमक्षमादिन्यायश्च ॥ शृङ् हिंसायाम् । शर्म सुखम् ॥ क्षिन्  
निवासगतयोः । क्षेमं कल्याणम् ॥ यक्षिण् पूजायाम् । यक्ष्मो व्याधिः ॥ भाङ्  
दीप्तौ । भामः क्रोधः । भामा स्त्री ॥ वाङ् गतिगन्धनयोः । वामः प्रतिकूलः  
सव्यश्च ॥ व्यङ् संवरणे । व्यामो वक्षो भुजायतिः ॥ डुधाङ् धारणे च । धामं  
निलयस्तेजश्च ॥ पां पाने । पाम् कच्छूः ॥ याङ् प्रापणे । यामः प्रहरः ॥ वलि  
संवरणे । वल्मो मन्थिः ॥ पदिङ् गतौ । पक्षं कमलम् ॥ णिङ् प्रापणे ।  
नेमोर्धः समीपश्च ॥ ३३८ ॥

प्रसिहाग्भ्यां प्राजिहौ च ॥ ३३९ ॥

आभ्यां मः प्रत्ययो [भव] त्यनयोश्च प्राजिहावित्यादेशौ यथासंख्यं भवतः ॥  
यामः समूहादिः ॥ जिह्वाः कुटिलः ॥ ३३९ ॥

विलिभिलिसिधीन्धिधूसूत्र्याध्यारुसिविशुषिमुषीषिसुहियु-

धिदसिभ्यः कित् ॥ ३४० ॥

एभ्यः किन्मः प्रत्ययो भवति ॥ विलत् वरणे । विल्मं प्रकाशम् ॥ भिलिः  
सौत्रः । भिल्मं भास्वरम् ॥ विधू गत्याम् । सिध्मं त्वप्रोगः ॥ विहन्धैपि दीप्तौ ।  
ह्ममिन्धनम् ॥ धूङ् कम्पने । धूमोमिकेतुः ॥ षूडौच् प्राणिप्रसवे । सूमः  
कालः श्वय्यू रविश्च । सूममन्तरीक्षम् ॥ इयैङ् गतौ । इयामो वर्णः । इयामं

नमः । इयामा रात्रिरोषधिथ ॥ ध्वे चिन्तायाम् । ध्यामोव्यक्तवर्णः ॥ रुक् शब्दे ।  
 रुमा लवणभूमिः ॥ विवृच् उत्तौ । स्यूमो रदिमदीर्घः सूत्रतन्तुथ । स्यूमं जलम् ॥  
 शुषंच् शोषणे । शुष्मं बलं जलं संयोगश्च ॥ मुषश् स्तेये । मुष्मो मूषिकः ॥  
 ईष उञ्छे । ईष्मो वसन्तो बाणो वातश्च ॥ पुहच् शक्तौ । छुष्मा जनपदः ।  
 छुष्मो राजा ॥ युधिच् संप्रहारे । युष्मः शरत्कालः शूरः शत्रुः संभामश्च ॥  
 दसूच् उपक्षये । दस्मो हीनो वह्निर्यज्ञश्च ॥ ३४० ॥

क्षुहिभ्यां वा ॥ ३४१ ॥

आभ्यां मः प्रत्ययो [ भवति ] स च किद्वा भवति ॥ टुक्षुक् शब्दे ।  
 क्षुमातसी । क्षोमं बलम् ॥ हिंद् गतिवृद्धयोः । हिमं तुषारः । हेमं छुवर्णम्  
 ॥ ३४१ ॥

अवेर्ह्रस्वश्च वा ॥ ३४२ ॥

अव रक्षणादौ । इत्यस्मात्किन्मः प्रत्ययो [ भव ] त्यूटो ह्रस्वश्च वा भवति ॥  
 उमा गौर्यतसी कीर्तिश्च ॥ ऊममृममाकाशं नगरं च ॥ ३४२ ॥

सेरी च वा ॥ ३४३ ॥

षिंग्द् बन्धने । इत्यस्मात्किन्मः प्रत्ययो [ भवति ] ईकारश्चान्तादेशो वा  
 भवति ॥ सीमो ग्रामगोचरभूमिः क्षेत्रमर्यादा इयश्च । सिमः स एव सर्वार्थश्च  
 ॥ ३४३ ॥

भियः षोन्तश्च वा ॥ ३४४ ॥

बिभीक् भये । इत्यस्मात्किन्मः प्रत्ययो [ भवति ] षश्चान्तादेशो वा भव-  
 ति ॥ बिभेत्यस्मादिति भीष्मो भयानकः । भीमः स एव ॥ ३४४ ॥

तिजियुजेर्ग च ॥ ३४५ ॥

आभ्यां किन्मः प्रत्ययो [ भवति ] गश्चान्तादेशो भवति ॥ तिजि क्षमा-  
 निशानयोः । तिग्मं तीक्ष्णं दीपं तेजश्च ॥ युजुंषी योगे । युग्मं युगलम् ॥ ३४५ ॥

रुक्मग्रीष्मकूर्मसूर्मजाल्मगुल्मघ्रांमपरिस्तोमसूक्ष्मादयः ॥ ३४६ ॥

एते किन्मप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ रोचतेः क् च । रुक्मं छुवर्णं रूप्यं च ॥ प्रसे-  
 र्षिष् च । ग्रीष्म ऋतुः ॥ कुहतेर्दीर्घश्च । कूर्मः कच्छपः ॥ घृत् घेरणे । इत्यस्य  
 रोन्तश्च । सूर्मि लोहपतिमा चुलिश्च ॥ जल बात्ये । दीर्घश्च । जाल्मो निकृष्टः ॥  
 गुपच् व्याकुलत्वं । लश्च । गुल्मा व्याधिस्तरुसमूहो वनस्पतिः सेनाङ्गः च ।

गुल्ममायस्थानम् ॥ जिघ्रतेरोत्थं च । प्रोमो यज्ञाङ्गलक्षणः सौमः ॥ परिपूर्वात् स्तौतेः  
पत्वाभावो गुणश्च । परिस्तोमो यज्ञविशेषः ॥ सूचण् पैशून्ये । कत्वं षोन्तश्च ।  
सूक्ष्मो निपुणः । सूक्ष्ममणु ॥ आदिग्रहणात् क्षमादयो भवन्ति ॥ ३४६ ॥

सृपृप्रथिचरिकडिकर्देरमः ॥ ३४७ ॥

एभ्योमः प्रत्ययो भवति ॥ सं गतौ । सरमा देवशुनी ॥ पृश् पालनपूर-  
णयोः । परम उत्कृष्टः ॥ प्रथिष् प्रख्याने । प्रथम आद्यः ॥ चर भक्षणे । चरमः  
पश्चिमः ॥ कडत् मदे । कडमः शालिः । ऋफिडादित्वास्तत्वे । कलमः स एव ॥  
कर्द कुत्सिते शब्दे । कर्दमः पङ्कः ॥ ३४७ ॥

अवेर्ध् च वा ॥ ३४८ ॥

अव रक्षणादौ । इत्यस्मादमः प्रत्ययो [ भवति ] ध्वान्तादेशो वा भवति ।  
अधमोवमश्च हीनः ॥ ३४८ ॥

कुड्वेष्टिपूरिपिषिसिचिगण्यर्पिष्टमहिभ्य इमः ॥ ३४९ ॥

एभ्य इमः प्रत्ययो भवति ॥ कुड्व् कुत्सने च । कुड्विमं संस्कृतभूमित-  
लम् ॥ वेष्टि वेष्टने । वेष्टिमं पुष्पबन्धविशेषो भक्ष्यविशेषश्च ॥ पुरैचि आप्यायने ।  
पूरिमं मालाबन्धविशेषो भक्ष्यविशेषश्च ॥ पिष्वप् संचूर्णे । पेषिमं भक्ष्यविशेषः ॥  
षिर्चीत् क्षरणे । सेचिमं मालाविशेषः ॥ गणण् मंख्याने । गणिमं गणितम् ॥  
ऋक् गतौ । गौ पौ । अर्पिमं बालवत्साया दुग्धम् ॥ वृग् वरणे । वरिमं  
तुलोन्मेयम् ॥ मह पूजायाम् । महिमं पूजनीयम् ॥ ३४९ ॥

वयिमखचिमादयः ॥ ३५० ॥

वयिमादयः शब्दा इमप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ वैग् तन्तुसंताने । वयादे-  
शश्च । वयिमं माल्यं कन्दुकस्तन्तुवायदण्डश्च ॥ खनूग् अवधारणे । चश्च । खचिमं  
मणिलोहविद्धं घृतविहीनं च ॥ आदिशब्दान्येपि ॥ ३५० ॥

उद्वटिकुल्यलिकुथिकुरिकुटिकुडिकुसिभ्यः कुमः ॥ ३५१ ॥

उत्पूर्वात् वटेः कुल्यादिभ्यश्च किदुमः प्रत्ययो भवति ॥ वट वेष्टने । उद्वटुमः  
परिक्षेपः ॥ कुल बन्धुसंस्त्यानयोः ॥ कुलुम उत्सवः ॥ अली भूषणादौ । अलुमः  
प्रसाधनं नापितोमिश्च ॥ कुथच् पूतिभावे । कुथुम ऋषिः । कुथुमं मृगाजिनम् ॥  
कुरत् शब्दे । कुरमः कारुर्भाजनं च ॥ कुटत् कौटिल्ये । कुटुमः प्रेष्यः ॥  
कुडत् बाल्ये च । कुडुमा भूमिः ॥ कुसच् श्लेघे । कुसुमं पुष्पम् ॥ ३५१ ॥



कुन्दुमलिन्दुमकुङ्कुमविद्रुमपट्टुमादयः ॥ ३५२ ॥

एते कुमप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ कुकि आदाने । स्वराज्ञो दथ । कुन्दु-  
मो निचयो गन्धद्रव्यं च ॥ लीङ्च् शेषणे । लिन्दभावश्च । लिन्दुमो गन्ध-  
द्रव्यम् ॥ कुकेः स्वराज्ञोन्तश्च । कुङ्कुमं घुसणम् ॥ विद्रुंती लाभे । रोन्तश्च । विद्रुमः  
प्रवालः ॥ पदेष्टोन्तश्च । पट्टुमं नगरम् ॥ आदेरन्येपि ॥ ३५२ ॥

कुथिगुधेरुमः ॥ ३५३ ॥

आभ्यामूमः प्रत्ययो भवति ॥ कुयच् पूतिभावे । कोयूमश्चरणकृदपिः ॥  
गुधच् परिवेष्टने । गोधूमो धान्यविशेषः ॥ ३५३ ॥

विहाविशापचिभिद्यादेः केलिमः ॥ ३५४ ॥

विपूर्वाभ्याम् ओहांक् त्यागे । शौच् तक्षणे । इत्येताभ्यां पच्यादिभ्यश्च  
किदेलिमः प्रत्ययो भवति ॥ विहीयते त्यज्यते शुचि शरीरमास्मिन्निति विहेलिमः  
स्वर्गः ॥ विशयति तनूभवति मासि मासि कलाभिर्हीयमान इति विशेलिमश्चन्द्रः  
स्वर्गश्च ॥ डुपर्चीष् पाके । पचत्यसावन्नमिति पचेलिमोभिरादित्योश्चश्च ॥ भिद्वंपी  
विदारणे । भिदेलिमस्तस्करः ॥ आदिशब्दात् दृशुं प्रेक्षणे । दृशेलिमम् ॥ अदं  
प्तांक् भक्षणे । अदेलिमम् ॥ हनंक् हिंसागत्योः । घेलिमम् ॥ डुयाचृग्  
याज्यायाम् । याचेलिमम् ॥ पांक् रक्षणे । पेलिमम् ॥ डुकुंक् करणे । केलिमम् ॥  
इत्यादयोपि भवन्ति ॥ ३५४ ॥

दो डिमः ॥ ३५५ ॥

दाम् दाने । इत्यस्माडिमः प्रत्ययो भवति ॥ दाडिमो दाडिमी वा वृक्ष-  
जातिः ॥ ३५५ ॥

डिमः कित् ॥ ३५६ ॥

डिमिः सौत्रः । तस्मात्किडिमः प्रत्ययो भवति ॥ डिण्डिमो वाद्यविशेषः  
॥ ३५६ ॥

स्थाढामासासूमन्यनिकनिषसिपलिकालिशालिशकीर्ष्यसहि-

बन्धिभ्यो यः ॥ ३५७ ॥

एभ्यो यः प्रत्ययो भवति ॥ ष्टां गतिनिवृत्तौ । स्थायः स्थानम् । स्थाया  
भूमिः ॥ दौं छौच् छेदने । छाया तमः प्रतिरूपं कान्तिश्च ॥ मांक् माने । माया छद्म  
दिव्यानुभावदर्शनं च ॥ पौच् अन्तर्कर्मणि । सार्य दिनावसानम् । पूत् प्रेरणे ।

सव्यो वामो दक्षिणश्च ॥ मनिच् शाने । मन्वा धमनिः ॥ अनक् प्राणने । अन्यः परः ॥ कनै दीप्यादिषु । कन्या कुमारी ॥ वसक् स्वप्ने । सस्य क्षेत्रस्य गोधूमादि ॥ पल गतौ । पत्यं कटकुसुलः ॥ कलि शब्दसंख्यानयोः । कल्यो नीरोगः ॥ पल फल शल गतौ । शल्यमन्तर्गतं लोहादि ॥ शकुंद् शक्तौ । शक्यमसारम् ॥ ईर्ष्य ईर्ष्यार्थः । ईर्ष्यति ईर्ष्यणं वा । ईर्ष्या मात्सर्यम् ॥ बहि मर्षणे । सद्यः पश्चादर्णवपार्थशैलः ॥ बन्धश्च बन्धने । बन्ध्याप्रसूतिः ॥ ३५७ ॥

नञो हलिपतेः ॥ ३५८ ॥

नञपूर्वाभ्यामाभ्यां यः प्रत्ययो भवति ॥ हल विलेखने । अहल्या गौतमपत्नी ॥ पत्न गतौ । अपत्यं पुत्रसंतानः ॥ ३५८ ॥

सञ्ज्ञेर्ध्व च ॥ ३५९ ॥

षञ्जं सञ्ज्ञे । इत्यस्माद्यः प्रत्ययो भवति धञान्तादेशो भवति ॥ संध्या दिननिशान्तरम् ॥ ३५९ ॥

मृशीपसिवस्यनिभ्यस्तादिः ॥ ३६० ॥

एभ्यस्तकारादिर्यः प्रत्ययो भवति ॥ मृत् प्राणत्यागे । मर्त्यो मनुष्यः ॥ शङ्क् स्वप्ने । शेत्यः शकुनिः संवत्सरोजगरश्च ॥ पसिर्निवासे सौत्रः । इन्त्यान्तः । पस्यं गृहम् ॥ वसं निवासे । वस्त्यो गुरुः ॥ अनक् प्राणने । अन्त्यो निरवसितश्चण्डालादिश्च ॥ ३६० ॥

ऋशिजनिपुणिकृतिभ्यः कित् ॥ ३६१ ॥

एभ्यः किद्यः प्रत्ययो भवति ॥ ऋश गतौ स्तुतौ वा । स्वरादिस्तालव्यान्तः । ऋश्यो मृगजातिः ॥ जनैत्रि प्रादुर्भावे । जन्यं संप्रामः । जाया पत्नी । ये न वेत्यात्वम् ॥ पुणत् शुभे । पुण्यं सत्कर्म ॥ कृतैत् छेदने । कृन्तति । कृत्या दुर्गा ॥ ३६१ ॥

कुलेई च वा ॥ ३६२ ॥

कुल बन्धुसंस्त्यानयोः । इत्यस्मात्किद्यः प्रत्ययो [भवति] डकारश्चान्तो वा भवति ॥ कुड्यं भित्तिः ॥ कुल्या सारणी ॥ ३६२ ॥

अगपुलाभ्यां स्तम्भोर्डित् ॥ ३६३ ॥

अग पुल इत्येताभ्यां परस्मात् स्तम्भेः सौत्राडिद्यः प्रत्ययो भवति ॥ अगस्त्यः पुलस्त्यधर्षिः ॥ ३६३ ॥

शिक्यास्याढघमध्यविन्ध्यधिष्ण्याघ्न्यहर्म्यसत्यनित्यादयः ॥ ३६४ ॥

एते यप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ शौच् तक्षणे । इकक्षान्तः । शिक्यं लम्ब-  
मानः पिठर्याधाधारः परिप्राङ्भिक्षामाजनस्थानमसारं च ॥ अस्त्रच् क्षेपणे । दीर्घित्वं  
च । आस्थं मुखम् ॥ आङ्पूर्वात् ढौकतेर्दिष्ट । आढ्यो धनवान् ॥ मव् बन्धने ।  
ध् च । मध्यं गर्भः ॥ विधत् विधाने । स्वराग्नोन्तश्च । विन्ध्यः पर्वतः ॥ मिधृ-  
षाट् प्रागल्भ्ये । नौन्तो धिष् च । धिष्ण्यं भवनमासनं च । धिष्ण्योल्का ॥ नञ्-  
पूर्वात् हन्तेरुपान्त्यलोपश्च । अघ्न्यो धर्मो गोपतिश्च । अघ्न्या गौः ॥ हरतेर्मोन्तश्च ।  
हर्म्यं सौधम् ॥ अस्तेः सत् च । सत्यममृषा ॥ निपूर्वात् यमेस्तेन्तो धातुलुक् च ।  
नित्यं ध्रुवम् ॥ आदिग्रहणात् लङ्गुष्ठादयो भवन्ति ॥ ३६४ ॥

कुगुवलिमलिकणितन्याम्यक्षेरयः ॥ ३६५ ॥

एभ्योयः प्रत्ययो भवति ॥ कुक् शब्दे । कवय ऋषिः पुरोडाशश्च ॥ गुंङ्  
शब्दे । गवयो गवाकृतिपशुविशेषः ॥ वलि संवरणे । वलयः कटकः ॥ मलि  
धारणे । मलयः पर्वतः ॥ कण शब्दे । कणय आयुधविशेषः ॥ तनूयी विस्तारे ।  
तनयः पुत्रः ॥ अमण् रोगे । णिचि च । आमयो व्याधिः ॥ अक्षौ व्याप्नौ च । अक्षयो  
विष्णुः ॥ ३६५ ॥

चायेः केक् च ॥ ३६६ ॥

चायृग् पूजानिशामनयोः । इत्यस्मादयः प्रत्ययो [ भव ] त्यस्य च केक्  
इत्यादेशो भवति ॥ केकयः क्षत्रियः ॥ ३६६ ॥

लादिभ्यः कित् ॥ ३६७ ॥

लादिभ्यः कित् ॥ लाङ् आदाने । लयः ॥ पां पाने ।  
पयः ॥ णाङ् शौचे । जयः ॥ देङ् पालने । दयः ॥ ट्ठे पाने । धयः ॥ मेङ्  
प्रतिदाने । मयः ॥ कै शब्दे । कयः । खै खदाने । खयः ॥ आङ् पाके । भयः ॥  
क्षै क्षै क्षै क्षये । क्षयः । जयः । सयः ॥ वैङ् पालने । त्रयः ॥ ओष्ठे शोषणे ।  
वयः ॥ इत्यादि ॥ ३६७ ॥

कसेरलादिरिञ्चास्य ॥ ३६८ ॥

कस गवौ । इत्यस्मादलादिरयः प्रत्ययो [ भव ] त्यकारस्य च इकारो  
भवति ॥ किसलयं प्रवालम् ॥ ३६८ ॥

वृडः शप्ता चान्तौ ॥ ३६९ ॥

वृडश्च संभक्तौ । इत्यस्मात्किदयः प्रत्ययो[ भवति ]शकारणकारौ चान्तौ भवतः ॥ वृडाश्च देशनामाकाशमासनं शयनं च ॥ वृष्य आशयः ॥ ३६९ ॥

गयहृदयादयः ॥ ३७० ॥

गयादयः शब्दाः किदयप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ गमेडिष्ठ । गयः प्राणः । गया तीर्थम् ॥ हरतेर्दीन्तश्च । हृदयं मनः स्तनमध्यं च ॥ आदिशब्दात् गणेरेयः । गणेयं गणनीयम् ॥ इत्यादि ॥ ३७० ॥

मुचेर्घ्यघुयौ ॥ ३७१ ॥

मुचून्ती मोक्षणे । इत्यस्मात् धितावय उय इत्येतौ प्रत्ययौ कितौ भवतः ॥ मुकयो मुकुयश्चाश्वतरादश्वायां जातः ॥ विस्करणं कस्वार्थम् ॥ ३७१ ॥

कुलिलुलिकलिकविभ्यः कायः ॥ ३७२ ॥

एभ्यः किदायः प्रत्ययो भवति ॥ कुल बन्धुसंस्त्यानयोः । कुलायो नीडम् ॥ लुलिः सौत्रः । लुलायो महिषः ॥ कलि शब्दसंस्त्यानयोः । कलायस्त्रिपुटः ॥ कष हिंसायाम् । कषायः कल्कादिः ॥ ३७२ ॥

श्रुदक्षिगृहिस्पृहिमहेराय्यः ॥ ३७३ ॥

एभ्य आय्यः प्रत्ययो भवति ॥ श्रुट् अवणे । अवाय्यो यज्ञपशुर्घृहणसमर्थश्च श्रोता ॥ दक्षि हिंसागत्योः । दक्षाव्योभिर्गृध्रो वैनतेयो दक्षतमश्च ॥ गृहणि ग्रहणे । गृहयाव्यो वैनतेयो गृहकर्मकुशलः[च] ॥ स्पृहण् ईप्सायाम् । स्पृहयाव्यः स्पृहयालुर्घृतं च । स्पृहयाव्यानि तृणान्यहानि च ॥ महण् पूजायाम् । महयाव्यो-श्वमेधः ॥ ३७३ ॥

दधिषाय्यदीधीषाय्यौ ॥ ३७४ ॥

एतावाय्यप्रत्ययान्तौ निपात्येते ॥ दधिपूर्वात् स्यतेः षत्वं च । दधिषाय्यं पृषदाज्यं मृषावादी च ॥ दीव्यतेर्दीधीष् च । दीधीषाय्यं तदेव ॥ ३७४ ॥

कौतेरियः ॥ ३७५ ॥

कुक् शब्दे । इत्यस्मादियः प्रत्ययो भवति ॥ कवियं खलीनम् ॥ ३७५ ॥

कृगः कित् ॥ ३७६ ॥

डुकृग् करणे । इत्यस्मात्किदियः प्रत्ययो भवति ॥ क्रियो मेघः ॥ ३७६ ॥

मृजोर्णालीयः ॥ ३७७ ॥

मृजौक् शुद्धौ । इत्यस्माणिशालीयः प्रत्ययो भवति ॥ मार्जालीयं पापशो-  
धनम् । मार्जालीयोमिः ॥ मृजोस्य वृद्धिरिति वृद्धिः । णकार उत्तरार्थः ॥ ३७७ ॥

वेतेस्तादिः ॥ ३७८ ॥

वीक् प्रजननादौ । इत्यस्मात्तकारादिणिशालीयः प्रत्ययो भवति ॥ वैताली-  
यं उन्दोजातिः ॥ ३७८ ॥

धाग्राजिगृरमियाज्यर्तेरन्यः ॥ ३७९ ॥

एभ्योन्यः प्रत्ययो भवति ॥ दुधाङ्क् धारणे च । धान्यं सस्यजातिः ॥  
राजृग् शीतौ । राजन्यो ज्योतिरमिः क्षत्रियश्च ॥ शृश् हिंसायाम् । शरण्यत्वात् ॥  
रमिं क्रीडायाम् । रमण्यं शोभनम् ॥ यजीं देवपूजादौ । जौ । याजन्यः क्षत्रियो  
यज्ञश्च ॥ ऋक् गतौ । अरण्यं वनम् ॥ ३७९ ॥

हिरण्यपर्जन्यादयः ॥ ३८० ॥

हिरण्यादयः शब्दा अन्यप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ हरतेरिच्चातः ।  
हिरण्यं सुवर्णादिद्रव्यम् ॥ परिपूर्वस्य षष् सेचने । इत्यस्योपसर्गान्तलोपो धा-  
तोश्च जः समस्तादेशः । गर्जतेर्वा गकारस्य पकारः । पर्जन्य इन्द्रो मेघः शङ्कुः  
पुण्यं कुशलं च कर्म ॥ आदिशब्दादन्येपि ॥ ३८० ॥

वदिसहिभ्यामान्यः ॥ ३८१ ॥

आभ्यामान्यः प्रत्ययो भवति ॥ वद व्यक्तायां वाचि । वदान्यो दाता  
गुणवाञ्छादभाषी च ॥ वहि मर्षणे । सहान्यः शैलः ॥ ३८१ ॥

वृड एण्यः ॥ ३८२ ॥

वृडश् संभक्तौ । इत्यस्मादेण्यः प्रत्ययो भवति ॥ वरेण्यः परं ब्रह्म धाम  
श्रेष्ठः प्रजापतिरन्नं च ॥ ३८२ ॥

मदेः स्थः ॥ ३८३ ॥

मदैच् हर्षे । इत्यस्मात्स्वः प्रत्ययो भवति ॥ मत्स्यो मीनो भूतश्च ॥ ३८३ ॥

रुचिभुजिभ्यां किण्यः ॥ ३८४ ॥

आभ्यां किदिष्यः प्रत्ययो भवति ॥ रुचि अभिप्रीत्यां च । रुचिष्यो वल्लभः  
सुवर्णं च ॥ भुजं पालनाभ्यवहारयोः । भुजिष्य आचार्यो भोक्ताश्च मृशेद्वनो  
दासश्च । भुजिष्यं धनम् ॥ ३८४ ॥

वच्यार्थिभ्यामुच्यः ॥ ३८५ ॥

आभ्यामुच्यः प्रत्ययो भवति ॥ वचंक् भाषणे । वचुष्यो वक्ता ॥ अर्थणि  
उपयाचने । अर्थुष्योर्थी ॥ ३८५ ॥

वचोऽथ उत् च ॥ ३८६ ॥

वचंक् भाषणे । इत्यस्मादथ्यः प्रत्ययो[ भव ]त्यस्य च उत् इत्यादेशो  
भवति ॥ उत्थ्य ऋषिः ॥ ३८६ ॥

भीवृधिरुधिवज्यगिरमिवमिवपिजपिशाकिस्फायिवन्दीन्दिपदिमदिमन्दिच-  
न्दिदसिघसिनसिहस्यसिवाशिदहिसहिभ्यो रः ॥ ३८७ ॥

एभ्यो रः प्रत्ययो भवति ॥ विभींक् भये । भेरो भेदः करभः शरो मण्डू-  
को दुन्दुभिः कातरथ । ऋफिडादिस्वाल्लत्वे । भेलक्षिकिस्सापन्यकारः शरो मण्डूकः  
ग्रहीणोप्राप्तथ ॥ वृधूङ् वृद्धौ । वर्धन्धर्मविकारश्चन्द्रो मेवथ ॥ रुधूपी आवरणे ।  
रोध्रो वृक्षविशेषः ॥ वज गतौ । वजं कुलिशं रत्नविशेषथ ॥ अग कुटिलायां गतौ ।  
अयः प्राग्भागः श्रेष्ठथ ॥ रमिं क्रीडायां । रत्नः कामुकः ॥ दुवमू उन्निरणे । वन्नो  
धर्मविशेषो धूमथ । वक्र्युपदेहिका ॥ दुवपीं बीजसंताने । वप्रः केदारः प्राकारो  
वास्तुभूमिथ ॥ जप मानसे च । जप्रो ब्राह्मणो मण्डूकथ ॥ शकुंद् शक्तौ । शक्र इन्द्रः ॥  
स्फायैङ् वृद्धौ । स्फारमुख्यं प्रभूतं च ॥ वदुङ् स्तुत्यभिवादनयोः । वन्द्रो वन्द्री केतुः  
कामथ । वन्द्रं समूहः ॥ हदु परमैश्वर्ये । इन्द्रः शक्रः ॥ पृदिच् गतौ । पदं मामादिनिवेशः  
शून्यं च ॥ मदैच् हर्षे । मद्रा जनपदः क्षत्रियथ । मद्रं सुखम् ॥ मदुङ् स्तुत्यादिषु ।  
मन्द्रो मधुरस्वरः । मन्द्रं गम्भीरम् ॥ चदु दीप्त्याह्लादयोः । चन्द्रः शशी च-  
वर्णं च ॥ दसूच् उपक्षये । दलः शिशिरं चन्द्रमा अभिनोर्ज्येष्ठथ । दलावधि-  
नौ ॥ धंसुं भदने । वसो दिवसः ॥ णसि कौटिल्ये । नसो नासिकापुट ऋषिथ ॥  
हसे हसने । हलो दिनं घातको हर्षुलथ । हलं बलाधानं संनिपातथ । सहस्रं दश  
शतानि ॥ असूच् क्षेपणे । अलमभु ॥ वाशिच् शब्दे । वाभः पुरुषः शब्दः सं-  
घातः शरभो रासभः पक्षी च । वाभा धेनुः ॥ दहं भस्मीकरणे । दहोमिः शिशुः  
सूर्यथ ॥ बहि मर्षणे । सहः शैलः ॥ ३८७ ॥

ऋज्यजितम्बिज्जिरिपिसृपितृपिदृपिषुपिक्षिपिक्षुपिक्षुदिमुदिरुदिछिदिभि-  
दिखिद्युन्दिदम्भिशुभ्युम्भिदंशिचिसिबहिसिबसिषुचिसिधि-  
गृधिबीन्धिन्धितिवृत्तिनीशीसुसूभ्यः कित् ॥ ३८८ ॥

एभ्यः किङ् प्रत्ययो भवति ॥ ऋणि गतिस्थानार्जनेर्जनेषु । ऋञो ताय-

क इन्द्रोर्थथ ॥ अज क्षेपणे च । अजो भीरो विक्राण्यः ॥ तञ्जु वञ्जु गतौ । तक्र-  
मुदञ्चित् । वक्रः कुटिलोङ्गारको विष्णुश्च । उभयत्र न्यङ्कादित्वात्कत्वम् ॥ रिपिः  
सौत्रः । रिपं कुस्त्रितम् ॥ सृपं गतौ । सृपश्चन्द्रः । सृपं मधु । सृषा नाम नदी ॥  
तृपौच् प्रीतौ । तृपं मेघान्तघर्मे भाज्यं काष्ठं पापं दुःखं च ॥ तृपौच् हर्षमोहनयोः ।  
तृपं बलं दुःखं च । तृषा बुद्धिः ॥ चुप मन्दायां गतौ । चुपो वायुः ॥ सिपीत्  
प्रेरणे । क्षिपं शीघ्रम् ॥ क्षुपिः सादने सौत्रः । क्षुपं तुष्टिनं कण्टकिगुल्मश्च ॥ क्षु-  
दृपी सपिपे । क्षुद्रमणु जलवर्तश्च । क्षुद्रा मधुकर्क्यः । क्षुद्रो हिंस्रः ॥ मुदि हर्षे ।  
मुद्रा चिह्नकरणम् ॥ रुदृक् अभुविमोचने । रुद्रः शम्भुः ॥ छिदृपी हैभीकरणे ।  
छिद्रं विवरम् ॥ मिदृपी विदारणे । मिद्रमदृढम् । मिद्रः शरः ॥ खिदृत् परिघाते ।  
खिद्रं विघ्नः । खिद्रो विषाणो विषादश्चन्द्रो दीनश्च ॥ उन्दैप् क्लेदने । उद्र ऋषिर्म-  
त्स्यश्च । सम्पूर्वात् समुन्दन्ति । आर्द्राभवन्ति बेलाकाले नद्योस्मादिति समुद्रः सा-  
गरः । भीमादित्वादपादाने ॥ दम्भूट् दम्भे । दभ्रोल्पभन्द्रः कुशः कुशलः सूर्यश्च ॥  
शुभि दीप्तौ । शुभोवदातः ॥ उम्भत् पूरणे । उभ्रो मेघः पेलवश्च ॥ दंशं दशने ।  
दभ्रो दन्तः सर्पश्च ॥ विगट् चयने । चिरमशीघ्रम् ॥ विगट् बन्धने । सिरा रु-  
धिरलोतोवाहिनी नाडी ॥ वहीं प्रापणे । उहोनड्वान् ॥ विसच् प्रेरणे । विस्त्रमामगन्धि-  
कम् ॥ वसं निवासे । उस्रो रश्मिः । बाहुलकात् वस्वं न भवति । उल्ला गौः ॥  
शुच शोके । शुक्रो महो मूत्रः शुक्रश्च । शुक्रं रेतः । लस्वे । शुक्रो वर्णः ।  
कत्वं न्यङ्कादित्वात् ॥ विधू गत्याम् । सिधः साधुर्वृक्षो मांसप्रभेदश्च ॥ गृधूच्  
अभिकाङ्क्षायाम् । गृधः इवेनो लुम्भकः कङ्कश्च ॥ बिह्न्यैपि दीप्तौ । विपूर्वात् ॥  
बीध्रोभिर्वायुर्वभो निर्मलः पूर्णचन्द्रमण्डलं च ॥ श्विताइ वर्णे । श्वित्रं श्वेतकुष्ठम् ।  
वृतूड् वर्तने । वृत्रो दानवो बलवान्निपुश्च । वृत्रं पापम् ॥ जीन् प्रापणे । नीरं ज-  
लम् ॥ शीडक् स्वप्ने । शीरोजगरः ॥ पुंगट् अभिषवे । छुरो देवः । छुरा  
मद्यम् ॥ वूडौच् प्राणिप्रसवे । सूर आदित्यो रश्मिश्च ॥ ३८८ ॥

इण्धागभ्यां वा ॥ ३८९ ॥

आभ्यां रः प्रत्ययो भवति स च किञ्च भवति ॥ इण्क् गतौ । इरा  
मदनीयपानविशेषो मेदिनी च ॥ परैङ्का ॥ इण्धाग् भारणे च । धीरः सत्त्व-  
बान्धृतिर्मांश्च ॥ धारा जलयष्टिः सहायकबोधनतिविशेषश्च ॥ ३८९ ॥

बुम्भिकुम्भितुम्बेर्बलुक् च ॥ ३९० ॥

एभ्यः किङ्कः प्रत्ययो भवति नकारस्य चैषां लुगभवति ॥ तुनु वक्त्रसंयोगे ।  
तुन्नं वक्त्रम् । तुन्नो रश्मिः ॥ कुनु आच्छादने । कुन्नं संकटं भग्नपृष्ठः कल्मुह-  
स्ती वर्म गृहाच्छादनं च ॥ तुनु अर्दने । तुन्नं कुटिलम् ॥ ३९० ॥

भन्देर्वा ॥ ३९१ ॥

भदुङ् सुखकल्याणयोः । इत्यस्माद्भः प्रत्ययो [भवति] नकारस्य च लुग्वा  
भवति ॥ भन्नं भन्नं च कल्याणं सुखं च ॥ ३९१ ॥

चिजिशुसिमितम्यम्यर्देर्दीर्घश्च ॥ ३९२ ॥

एभ्यो रः प्रत्ययो [भवति] दीर्घश्चैषां भवति ॥ चिङ् चयने । चीरं जीर्ण-  
वर्णं बल्कलं च ॥ जि अभिभवे । जीरो जाज्यमिर्वायुरश्वश्च । जीरमन्नम् । लत्वे ।  
जीलश्चर्मपुटः ॥ शु गतौ । शूरो विक्रान्तः ॥ चिङ् बन्धने । सीरं हलम् ।  
सीरा हलविलेखित्वा लेखा ॥ डुमिङ् प्रक्षेपणे । मीरः समुद्रः । मीरं जलम् ।  
मीरा मांस्पचनी देवसीमा च ॥ तमूच् काङ्क्षायाम् ॥ तन्नो वर्णः शुल्वं च ॥  
भम गतौ । आभ्रो वृक्षः ॥ अर्द गतियाचनयोः । आर्द्रं सरसम् ॥ ३९२ ॥

चकिरमिविकसेरुच्चास्य ॥ ३९३ ॥

चकिरमिभ्यां विपूर्वाच्च कसे रः प्रत्ययो [भव] त्यकारस्य चैषामुकारो भव-  
ति ॥ चकि नृमिप्रतीकातयोः । चुक्रोम्लो रसो बीजपूरकमिस्त्रिकासुरो निमग्नवर्णः  
च ॥ रमि क्रीडायाम् । रुक्मः सुन्दर आदित्यस्तरधिर्त्रास्रणो विनाशश्च ॥ कस  
गतौ । विकुक्षधन्त्रः समुद्रश्च । विकुक्षं पुष्पितम् । बाहुलकादिकसेर्विकल्पः ।  
विकल्पः ॥ ३९३ ॥

शदेरुक् ॥ ३९४ ॥

शदृङ् स्थातने । इत्यस्माद्भः प्रत्ययो [भव] त्यकारस्य च ऊकारो भवति ॥  
शद्वश्चतुर्थो वर्णः ॥ ३९४ ॥

कृतेः कूकृच्छौ च ॥ ३९५ ॥

कृतौ डेवने । इत्यस्माद्भः प्रत्ययो [भव] त्यस्य च कू कृच्छ इत्यादेशौ भ-  
वतः ॥ कूरममृदु । कूरः पापकर्मा । कृच्छं दुःखम् ॥ ३९५ ॥





वट वेष्टने । वटरो मधुकण्डरा ॥ कुटत् कौटिल्ये । कोटरं छिद्रम् । बाहुलका-  
हुणः ॥ कठ कृष्णजीवने । कठरो दरिद्रः ॥ वट स्थैत्ये । वटरो मूर्खो वृक्षोपश ॥  
मठ मदनिवासयोध । मठर ऋषिरज्ञानी गोत्रमलसथ ॥ भड उद्यमे । भट्टरो  
वृक्षः ॥ शीकृड् सेचने । शीकरो जललवसेकः ॥ शीभृड् कथने । शीभरो ह-  
स्तिहस्तमुक्तो जललवसेकः ॥ कदिः सौत्रः । कदरो वृक्षविशेषः ॥ वद स्थैर्ये । व-  
दरी फलवृक्षः ॥ कदुड् वैक्लव्ये । कन्दरो गिरिगर्तः ॥ मदुड् स्तुत्यादौ । मन्दरः  
शैलः ॥ छन्दिः सौत्रः शोभायाम् । छन्दरो मनोज्ञः ॥ मन्थश्च विलोडने । म-  
न्थरो मन्दः स्वर्धथ ॥ मञ्जिपञ्जी सौत्रौ । मञ्जर्यान्नादिशिखा । गौरादित्वाङ्गीः ॥  
पञ्जरः शुकाद्यवरोधसम ॥ पिजुण् हिंसाबलदाननिकेतनेषु । पिञ्जरः पिशङ्कः ॥  
कमूड् कान्तौ । कमरो मूर्खः कार्मुकं कोमलधौरः कान्तथ ॥ पम वैक्लव्ये । स-  
मरः संग्रामः ॥ चमू अदने । चमर आरण्यपशुः ॥ दुवमू उद्गिरणे । चमरो  
दुर्मेधाः ॥ भमूच अनवस्थाने । भमरः षट्पदः ॥ भम गतौ । भमरः दुरः ॥ दे-  
वृड् देवने । देवरः पत्यनुजः ॥ वसं निवासे । गौ । वासरो दिवसः कामोभिः  
प्रावृट् च । अन्ये वाशिच् शब्दे । इत्यस्मादपि तालव्यान्तादिच्छन्ति । वाशरोभि-  
र्मेघो दिवसथ ॥ काखड् शब्दकुत्सायाम् । कासरो महिषः ॥ कंक गतौ । भररः  
कपाटो बुधो भ्रमणो गृहं हरणं शलाका च ॥ जीव प्राणधारणे । जीवरो दीर्घा-  
युः ॥ बर्व गतौ । बर्वरो मेच्छजातिः । बर्वरी कुम्भिताः केशाः ॥ कुक् शब्दे । कबरो  
वर्णः । कबरी वेणिः ॥ शुं गतौ । शबरो मेच्छजातिः । शव गतौ । इत्यस्याम्भे ॥  
दुदुट् उपतापे । दवरो गुणः ॥ ३९७ ॥

अवेर्ध् च वा ॥ ३९८ ॥

अव रक्षणादौ । इत्यस्मादरः प्रत्ययो [ भवति ] धकारध्वान्नादेशो वा  
भवति ॥ अधरो हीन उपरिभावस्य प्रतियोगी दन्तच्छब्दथ ॥ अवरः परप्रतियोगी  
॥ ३९८ ॥

मृयुन्दिपिठिकुरिकुहिभ्यः कित् ॥ ३९९ ॥

प्रभ्यः किदङ्कः प्रत्ययो भवति ॥ मृदश्च क्षोदे । मृदरो व्याधिरतिकायः  
क्षोदथ ॥ उन्दैप् क्लेष्टने । उदरं जठरं व्याधिथ ॥ पिठ हिंसासंक्लेशयोः । पिठरं  
भाण्डम् ॥ कुरत् शब्दे । कुररो जलपक्षिजातिः ॥ कुहणि विस्मापने । कुहः म-  
न्धीरगर्तः ॥ ३९९ ॥

शाखेरिदेतौ चातः ॥ ४०० ॥

शाख् व्याप्नोति । इत्यस्मादरः प्रत्ययो [ भव ] त्याकारस्य च इकार-ए-  
कारौ भवतः ॥ शिखरमयम् ॥ शिखर आपीडः ॥ ४०० ॥

शपेः फ च ॥ ४०१ ॥

शपीं आक्रोशे । इत्यस्मादरः प्रत्ययो [ भवति ] फकारश्चात्तदेशो भवति ॥  
शफरः शुभ्रमत्स्यः ॥ ४०१ ॥

दमेणिद्वा दध् डः ॥ ४०२ ॥

दमुच् उपशमे । इत्यस्मादरः प्रत्ययो [ भवति ] स च णिद्वा दकारस्य च  
डकारो भवति ॥ डामरो भयानकः ॥ डमरः स एव ॥ ४०२ ॥

जठरक्रकरमकरशंकरकर्परकूर्परस्तोमरपामरग्रामरप्रासरसगरनगरतग-

रोर्दरादरशृदरदृदरकृदरकुकुन्दरगोर्वराम्बरमुखरखरडहरकुञ्ज-

राजगरादयः ॥ ४०३ ॥

एते किदरप्रत्ययान्तरा तिपात्यन्ते ॥ जनेष्ठ च । जठरं कौष्ठः ॥ क्रमेः  
क च । क्रकरो गौरतित्तिरः ॥ मङ्गेर्नलोपध । मकरो माहः ॥ शम्पूर्वात् किरते-  
डिच्च । शंकरो रुद्रः ॥ कृपेरुपान्त्यस्य ऊर् च वा । कर्परं कपालम् । कूर्परं कु-  
फणी ॥ साम्यतेरत ओष्ठ । तोमर आयुधम् ॥ पातेर्मोन्तध । पामरो मामीणः ॥ प्र-  
पूर्वात् अमतेः । ग्रामरो ग्राम्यमन्दजातिः ॥ प्रपूर्वात् असेर्मोन्तध । प्रासरो नरपङ्क्तुः ॥  
सहिनइयोगं च । सगरौ द्वितीयश्चक्रवर्ती ॥ नगरं पुरम् ॥ तङ्गेर्नलोपध । तगरौ वृक्ष-  
विशेषः ॥ ऊर्जः परात् दृणातेर्डित् जलुक् च । ऊर्जा बलेन दृणाति विभेति । ऊर्वरो  
दुर्बलः ॥ अद् बन्धने । नलुक् च । अदरं बक्षो वृक्षः संग्रामश्चक्षुसमूहो मानु-  
वाहध ॥ शृश् हिंसायाम् । दृश् विदारणे । अनयोर्ह्रस्वत्वं दधान्तः ॥ शृदरः सर्पः ॥  
दृदरं विषं भयं च ॥ कुकृण् करणे । दोन्तध । कृदरो वृक्षः सर्वकर्मप्रवृत्तो दस्यु-  
जनः कुक्षलध ॥ कुपूर्वात् स्कुदुइ आपवणे । सलोपध । कुकुन्दरं भोणीकु-  
पकः ॥ गोपूर्वात् वृगो षित् । रघादिः । गोर्वरः करीषः ॥ अमेर्मोन्तध । अम्बरं  
वलयमाकाशं च ॥ मुखेः ख च । मुखरो बाष्पालः ॥ खनेर्डिच्च । खरो राक्षसः ॥  
दहेरादेर्डध । डहरं इत्कमलम् ॥ कुञ्ज अश्वमेध शब्दे । इत्यस्य स्वराभ्योन्तध ।

कुञ्जरो हस्ती ॥ अजेरगधान्तो बीभावाभावध ॥ अजगरः शयुः ॥ आदिमहणात्  
कोटराडङ्गरशङ्करपाण्डरवानरादयो भवन्ति ॥ ४०३ ॥

मुदिगूरिभ्यां टिङ्गञौ चान्तौ ॥ ४०४ ॥

आभ्यां दिदरः प्रत्ययो [ भवति ] गकारजकारौ च यथासंख्यमन्तौ भ-  
वतः ॥ मुदि हर्षे । मुद्गरः प्रहरणविशेषः । मुद्गरी स्त्री ॥ गुरैचि गतौ । गूर्जरः  
सौराष्ट्रादिः । गूर्जरी स्त्री ॥ ४०४ ॥

अग्यन्निमदिमन्दिकडिकसिकासिमृजिकञ्जिकलिकलिक-

चिभ्य आरः ॥ ४०५ ॥

एभ्य आरः प्रत्ययो भवति ॥ अग कुटिलायां गतौ । अगारं वेदम् ॥  
अगु गतौ । अङ्गारो निर्वातज्ज्वालौ निर्वाणश्चोल्मुकावयवो भूमिद्वयतथ ॥ मदैव  
हर्षे । मदारः पानशौण्डो वराहो हस्त्यलसथ ॥ मदुद् स्तुत्यादौ । मन्दारो वृक्षविशे-  
षः ॥ कडव् मदे । कडारः पिङ्गलो विषमदशनथ ॥ कस गतौ । कसारो  
हिंस्रः ॥ काष्ठद् शब्दकुत्सायाम् । कासारः पल्लवम् ॥ मृजैक् शुद्धौ । मार्जारो  
विडालः ॥ कञ्जिः सौत्रः । कञ्जारः कुसुलजातिर्यूपो व्यञ्जनं च ॥ कलि श-  
ब्दसंख्यानयोः । कलारो विषमरूपः ॥ कलि धारणे । कलारोलसः । कलमिवारास्तौ  
दोस्त्येति [?] वा कलारः ॥ कचि बन्धने । कचारोपनेयतृणवृक्षपाण्डुविकारः  
॥ ४०५ ॥

चः कादिः ॥ ४०६ ॥

तु प्रवनतरणयोः । इत्यस्मात्ककारादिरारः प्रत्ययो भवति ॥ तर्कारो  
वृक्षः ॥ ४०६ ॥

कृगो मदिथ ॥ ४०७ ॥

करोतेर्मकारादिः ककारादिभ्यारः प्रत्ययो भवति ॥ कर्मारो लोहकारः ॥  
कर्करो वृक्षः ॥ ४०७ ॥

तुषिकुठिभ्यां कित् ॥ ४०८ ॥

आभ्यां कितारः प्रत्ययो भवति ॥ तुषंक् तुष्टौ । तुषारो हिमम् ॥ कुठिः  
सौत्रः । कुठारः परशुः ॥ ४०८ ॥

कमेरत उच्च ॥ ४०९ ॥

कमूङ् कान्तौ । इत्यस्मादारः प्रत्ययो [ भव ] त्यकारस्य च उकारो भवति ॥ कुमारो महासेनोभ्रष्टो बालश्च ॥ ४०९ ॥

कनेः कौविदकर्बुदकाञ्चनाश्च ॥ ४१० ॥

कनै दीप्यादौ । इत्यस्मादारः प्रत्ययो [ भव ] त्यस्य च कौविद कर्बुद काञ्चन इत्यादेशा भवन्ति ॥ कौविदारः । कर्बुदारः । काञ्चनारश्च वृक्षविशेषः ॥ ४१० ॥

द्वारशृङ्गारभृङ्गारकङ्गारकान्तारकेदारखारडादयः ॥ ४११ ॥

एत आरप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ उभत् पूरणे । द्वादशश्च । शरं द्वाः ॥ भयतेस्तालव्यादिः शृङ्गश्च । शृङ्गारो रसविशेषो विदग्धता च ॥ भृङ्गो भृङ्गश्च । भृङ्गारो हस्तिमुखाकारगलन्तिका ॥ कलेर्हश्च स्वरात्परः । कङ्गारमुत्पलविशेषः ॥ कमेस्तोन्तो दीर्घश्च । कान्तारमरण्यम् ॥ कदेः सौत्रस्यात एच्च । केदारो वपः ॥ खनेर्द्विश्च । खारी चतुर्द्वीपम् । खारडिति टकारो डच्च्र्थः ॥ आदिप्रहणात् शिशु-  
मारादयोपि भवन्ति ॥ ४११ ॥

मदिमन्दिचन्दिपदिखदिसहिवहिकुसृभ्य हरः ॥ ४१२ ॥

एभ्य हरः प्रत्ययो भवति ॥ मदैच् हर्षे । मदिरा सुरा ॥ मदुङ् स्तु-  
त्यादौ । मन्दिरं वेदम नगरं च ॥ चदु दीप्याद्वादयोः । चन्दिरश्चन्द्रमा हस्ती  
च । चन्दिरं चन्द्रिकावज्जलं च ॥ पदिच् गतौ । पदिरो मार्गः ॥ खद हिंसायां  
च । खदिरो वृक्षविशेषः ॥ वहि मर्षणे । सहिरः पर्वतः ॥ वही प्रापणे । वहि-  
रो बलीवर्दः ॥ कुक् शब्दे । कविरोक्षिकोणः ॥ सृ गतौ । सरिरं जलम् । ल-  
त्वे । सलिलम् ॥ ४१२ ॥

शवशशोरिञ्चातः ॥ ४१३ ॥

आभ्यामिरः प्रत्ययो [ भव ] त्यकारस्य च इकारो भवति ॥ शव गतौ ।  
तालव्यादिः । शिविरं सैन्यसंनिवेशः ॥ शश भुतिगतौ । शिशिरं शीतलमृतुश्च  
॥ ४१३ ॥

श्रन्थेः शिथ् च ॥ ४१४ ॥

अथुङ् शैथिल्ये । इत्यस्माद्विरः प्रत्ययो [ भव ] त्यस्य च शिथ् इत्यादेशो  
भवति ॥ शिथिरं तथम् । लत्वे । शिथिलम् ॥ ४१४ ॥

## अशोणित् ॥ ४१५ ॥

अश्रोतेरभातेर्वा णिदिरः प्रत्ययो भवति ॥ आशिरो विष्णुरादित्यश्च ।  
माशिरो ब्रह्माशी ॥ ४१५ ॥

शुषीषिवन्धिरुधिरुचिमुचिमुहिमिहितिमिमुदिखिदिछिदि-

भिदिस्थाभ्यः कित् ॥ ४१६ ॥

एभ्यः किदिरः प्रत्ययो भवति ॥ शुषञ् शोषणे । शुषिरं छिद्रम् ॥ इ-  
षत् इच्छायाम् । इषिरं तृणम् । इषिरोमिराहारः क्षिप्रः सेव्यश्च ॥ बन्धञ् बन्धने ।  
बधिरः श्रुतिविकलः ॥ रुधुंषी आवरणे । रुधिरं द्वितीयो धातुः ॥ रुचि अभि-  
प्रीत्यां च । रुचिरं दयितं दीप्तिमच्च ॥ मुचुंती मोक्षणे । मुचिरो धर्मः सूर्यो मेघ-  
श्च ॥ मुहौञ् वैचित्र्ये । मुहिरः कन्दर्पः सूर्यश्च । मुहिरं तमः ॥ मिहं सेवने ।  
मिहिरो मेघः सूर्यश्च । मिहिरं तोयम् ॥ तिमञ् आर्द्रभावे । तिमिरं तमस्तोवं  
रोगश्च कश्चित् ॥ मुदि हर्षे । मुदिरो मेघः सूर्यश्च ॥ खिदंत् परिचाते । खिदिर-  
खासस्तस्करश्च ॥ छिदुंषी द्वैधीकरणे । छिदिर उन्दुरोमिश्च । छिदिरं शलम् ॥  
भिदुंषी विदारणे । भिदिरोशनिर्भेदश्च ॥ छां गतिनिवृत्तौ । स्थिरोचलः ॥ ४१६ ॥

स्थविरपिठिरस्फिराजिरादयः ॥ ४१७ ॥

एते किदिरप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते । तिष्ठतेर्वीन्तो ह्रस्वश्च । स्थविरो वृद्धः ॥  
पचतेरत् इत्वं ङश्च । पिठिरं साधनभाण्डम् ॥ स्फायतेर्ङिश्च । स्फिरः स्फारो  
वृद्धिश्च ॥ अजेर्वीभावाभावश्च । अजिरमङ्गलं नगरं देवो वेदम च ॥ आदिवह्ना-  
दन्येपि ॥ ४१७ ॥

कृशृपृपृग्मञ्जिकुटिकटिपटिकण्डिशौण्डिहिसिभ्य ईरः ॥ ४१८ ॥

एभ्य ईरः प्रत्ययो भवति ॥ कृत् विक्षेपे । करीरो वनस्पतिविशेषो वंशा-  
द्यङ्कुरश्च ॥ शृश् हिंसायाम् । शरीरं वपुः ॥ पृश् पालनपूरणयोः । पवीरं बलं  
लाङ्गलमुखं च ॥ पूणश् पवने । पवीरं रङ्गस्थानं फलं पवित्रं बीजावपनं च ॥  
मञ्जिः सौत्रः । मञ्जीरं नूपुरः ॥ कुटत् कौटिल्ये । कुटीरमालयः कर्कटकश्चन्द्रा-  
भयराशिश्च । कोटीरं मुकुटः । बाहुलकाहुणः ॥ कटे वर्षावरणयोः । कटीरं  
जनपदो जवनं जलं च ॥ पट गती । पटीरः कन्दर्पः । पटीरं कार्मुकं स्फिक्  
च ॥ कडु मदे । कण्डीरं हरितकम् ॥ शौडु गर्भे । शौण्डीरो नक्षितः सख्यवा-  
न्तीक्षणश्च ॥ हिंसृप् हिंसायाम् । हिंसीरः आपदौ हिंस्रश्च ॥ ४१८ ॥

घसिवाशिपुटिकुरिकुलिकाभ्यः कित् ॥ ४१९ ॥

एभ्यः किदीरः प्रत्ययो भवति ॥ घल्लं अदने । क्षीरं दुग्धं मेघश्च ॥ व-  
शक् कान्तौ । उशीरं वीरणीमूलम् ॥ पुटत् संक्षेपणे । पुटीरः कुर्मः ॥ कुरत् शब्दे ।  
कुरीरं मैथुनं वेदम च । कुरीरो मालाविशेषः कम्बलश्च ॥ कुल बन्धुसंस्त्या-  
नयोः । कुलीरः कर्कटः ॥ कै शब्दे । कीरः शुकः काश्मीरकश्च ॥ ४१९ ॥

कशेर्मौन्तश्च ॥ ४२० ॥

कश शब्दे । इत्यस्मात्तालव्यान्तादीरः प्रत्ययो [ भवति ] मथान्तो भवति ॥  
कश्मीरा जनपदः ॥ ४२० ॥

वनिवपिभ्यां णित् ॥ ४२१ ॥

आभ्यां णिदीरः प्रत्ययो भवति ॥ वन भक्तौ । वानीरो वेतसः ॥ दुवर्पी  
बीजसंताने । वापीरो मेघोमंघनिष्पत्ति च क्षेत्रम् ॥ ४२१ ॥

जम्बीराभीरगभीरगम्भीरकुम्भीरभडीरभण्डारडिण्डीर-

किर्मीरादयः ॥ ४२२ ॥

एत ईरप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ जनेर्वौन्तश्च । जम्बीरो वृक्षविशेषः ॥  
आमोतेर्भश्च । आभीरः शुद्धजातिः ॥ गमेर्भः स्वराजस्तु वा । गभीरो गाधोन्नपलश्च ।  
गम्भीरः स एव ॥ कुम्भेः सौत्रात्सलोपश्च । कुम्भीरो जलनरः ॥ भड्डु परिभा-  
षणे । अस्य नलुक् च वा । भडीरो भण्डीरश्च योद्धवन्ने ॥ डीडो डित् । द्वि-  
त्वं पूर्वस्य नोन्तश्च । डिण्डीरः फेनः ॥ किरो योन्तश्च । किर्मीरः कर्बुरः ॥  
आदिग्रहणात् तूणीरनासीरमन्दीरकरवीरादयो भवन्ति ॥ ४२२ ॥

वाड्यसिवासिमसिमथ्युन्दिमन्दिचनिचङ्क्यङ्किर्किच-

किवन्धिभ्य उरः ॥ ४२३ ॥

एभ्य उरः प्रत्ययो भवति ॥ वाशिच् शब्दे । वाशुरः शकुनिर्गर्दभश्च । वाशु-  
रा राज्ञिः ॥ असृच् क्षेपणे । अशुरो दानवः ॥ वासण् उपसेवायाम् । वासुरा राज्ञिः ॥  
मसैच् परिणामे । मसुरा पण्यखी । मसुरं चर्मासनं धान्यविशेषश्च ॥ मषे  
बिलोडने । मथुरा नगरी ॥ उन्दैप् क्लेदने । उन्दुरो मृषिकः ॥ मडुङ् स्तुत्यादौ ।  
मन्दुरा वाजिशाला ॥ चतेग् यात्रने । चनुरो विदग्धः ॥ चङ्किः सौत्रः । चङ्कति वेष्टते ।  
चङ्कुरा गयोन्नप्रस्थितश्च ॥ अङ्कुङ् लक्षणे । अङ्कुरः प्ररोहस्तत्प्रतानभेदश्च । अङ्कु-  
पसर्गस्य बहुलमिति बहुलवचनादीर्वस्वे । अङ्कुरः ॥ कर्बु गतौ । कर्बुरः शबलः ॥

चकि तृमिपतीपातयोः । चकुरो दशतः ॥ बन्धश्च बन्धने । बन्धुरो मनोहो  
नमश्च ॥ ४२३ ॥

मङ्गेर्नलुक् बोधास्य ॥ ४२४ ॥

मकुङ् मण्डने । इत्यस्मादुरः प्रत्ययो [भवति] नकारस्य लुक् अकारस्य  
च उकारो वा भवति ॥ मुकुर आदर्शो मुकुलं च । मकुर आदर्शः कल्को  
बालपुष्पं च ॥ ४२४ ॥

विधेः कित् ॥ ४२५ ॥

विधत् विधाने । इत्यस्मात्किदुरः प्रत्ययो भवति ॥ विधुरं वैशसम् ॥ ४२५ ॥

श्वशुरकुकुन्दुरदर्दुरनिचुरप्रचुरचिकुरकुकुरकुर्कुरशर्कुर-

नूपुरनिष्ठुरविधुरमद्गुरवागुरादयः ॥ ४२६ ॥

एते किदुरप्रत्ययान्ता निगत्यन्ते । आशपूर्वात् शुपूर्वाद्वा अभोतेरभातेर्वा  
आकारलोपश्च । श्वशुरो जम्पत्योः पिता ॥ कुपूर्वात् स्कुदुङ् आप्रवणे । इत्यस्मा-  
त्सलुक् च । कुकुन्दुरौ नितम्बकूपौ ॥ दृणातेर्दोन्तश्च । दर्दुरो मण्डूको मेघश्च ॥  
निपूर्वात्प्रपूर्वात् चिनोतेश्चरतेर्वा ङिच् । निचुरस्तरुविशेषः । लत्वे । निचुलः ॥  
प्रचुरं प्रायः ॥ चकेरिष्ठास्य । चिकुरं युवतीनामीषक्षिमीलितमक्षि । चिकुराः  
केशाः ॥ कुकेः कोन्तो वा । कुकुरो यादवः ॥ कुकुरः श्वा ॥ किरः कुर  
कोन्तश्च । कुर्कुरः श्वा ॥ शृश् हिंसायाम् । गुणः कोन्तश्च । शर्कुरस्तरुणः ॥  
णुत् स्तवने । पोन्तश्च । नूपुरस्तुलाकोटिः ॥ निपूर्वात् तिष्ठते । निष्ठुरः कर्कशः ।  
निष्ठुरं काहलम् ॥ व्यर्थेर्विध् च । व्यथन्तेस्माज्जना इत्यपादानेपि । विधुरो राक्षसः ॥  
सदिवात्योगोन्तश्च । मद्गुरो रसव्यविशेषः ॥ वागुर मृगनायः ॥ आदिप्रहणात्  
मन्यतेर्धश्च । मधुरो रसविशेष इत्यादि ॥ ४२६ ॥

मीमसिपशिखटिखडिखिर्जर्जर्जसर्जिकृपिवल्लिमाण्डिभ्य ऊरः ॥ ४२७ ॥

एभ्य ऊरः प्रत्ययो भवति ॥ मीङ्च् हिंसायाम् । मयूरः शिखी । मणां  
रौति मयूर इति पृषोदरादिषु संज्ञाशब्दानामनेकधा व्युत्पत्तिं लक्षयति ॥ मसैच्  
परिणामे । मद्गुरोवरधान्यजातिश्चर्मसनं च ॥ पशिः सौत्रः । पश्यते गम्यत इति  
पशूरो पामः ॥ खट काङ्के । खटूरो मणिविशेषः ॥ खड्गं भेदे । खडूरः खुर-  
लीस्थानम् ॥ खर्ज मार्जने च । खर्जूरो वृक्षविशेषः ॥ कर्ज व्यथने । कर्जूरः स  
एव मलिनश्च ॥ सर्ज अर्जने । सर्जूरौहः ॥ कृपौङ् सामर्थ्ये । कर्पूरो गन्धद्रव्य-  
म् ॥ कलि संवरणे । कलूरो शुष्कमांसम् ॥ मडु भूषणम् । मण्डूरो भातुवि-  
शेषः ॥ ४२७ ॥



महिकणिसण्यणिपस्यलितलिमलिशालिभ्यो णित् ॥ ४२८ ॥

एभ्यो णिदूरः प्रत्ययो भवति ॥ मह पूजायाम् । मादूरः सैलः ॥ कण गतौ । काणूरो नागः ॥ वण हिंसादानयोध । चाणूरो मल्लो विष्णुहतः ॥ अण शब्दे । आणूरो ग्रामः ॥ पल गतौ । पालूरं नाम नगरमन्धराज्ये ॥ अली मूष-  
णादौ । आलूरो विटः ॥ तलण् प्रतिष्ठायाम् । तालूरो जलावर्तः ॥ मलि भारणे ।  
मालूरो दानवो बिल्वथ ॥ शल गतौ । शालूरो र्दुरः ॥ ४२८ ॥

स्थाविडेः कित् ॥ ४२९ ॥

आभ्यां किदूरः प्रत्ययो भवति ॥ छां गतिनिवृत्तौ । स्थूरो वडर उच्चथ ।  
स्थूरा जङ्घाप्रदेशः ॥ विड आक्रोशे । विडूरो बालबावे ग्रामः ॥ ४२९ ॥

सिन्दूरकर्चूरपत्तूरधुत्तूरादयः ॥ ४३० ॥

एत ऊरप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ स्यन्देः सिन्द् च । सिन्दूरं चीनपिष्टः ॥  
करोतिथोन्तथ । कर्चूर औषधविशेषः ॥ पतेस्तोन्तथ । पत्तूरं गन्धद्रव्यम् ॥ धु-  
यो द्विरुक्तस्तोन्तो इत्वथ । धुत्तूर उन्मत्तकः । दधातेर्धत्तूरमित्यन्ये ॥ आदिम-  
हणात् कस्तूरहारहूरादयो भवन्ति ॥ ४३० ॥

कुगुपतिकथिकुथिकठिकुठिकुटिगडिगुडिमुदिमूलिदं-

शिभ्यः केरः ॥ ४३१ ॥

एभ्यः किदेरः प्रत्ययो भवति ॥ कुंङ् शब्दे । कुबेरो धनदः ॥ गुंत् पुरी-  
वोत्सर्गे । गुबेरं युद्धम् ॥ पत्तू गतौ । पतेरः पक्षी पवनथ ॥ कथण् वाक्यप्रबन्धे ।  
कथेरः कथकः कुहकः शकुन्तथ ॥ कुयच् पूतिभावे । कुथेरः शिडाकीसंभारः ॥  
कठ कृच्छ्रजीवने । कठेरो हरिद्रः ॥ कुठिः सौत्रः । कुठेरो निःसृतसारोर्जक-  
थ ॥ कुटत् कौटिल्ये । कुटरः शठः ॥ गड् सेचने । गडेरो मेघः प्रस्रवणशील-  
थ ॥ गुडत् रक्षायाम् । गुडेरो राजा पण्यं च बालमक्षयम् ॥ मुदि हर्षे । मुदेरो  
मूर्खः ॥ मूल प्रतिष्ठायाम् । मूलेरो वनस्पतिः । मूलेर् पण्यम् ॥ दंशं दशने ।  
दशेरः सर्पः सारमेयो जनपदथ ॥ ४३१ ॥

शतेरादयः ॥ ४३२ ॥

शतेर इत्यादयः सभ्याः केरप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ शदूँ शानने ।  
तथ । शतेरो वामुस्तुषारथ ॥ आदिमहणात् गुभेरशृङ्गवेरनालिकेरादयो  
भवन्ति ॥ ४३२ ॥

कठिचकिसहिभ्य ओरः ॥ ४३३ ॥

एभ्यः ओरः प्रत्ययो भवति ॥ कठ कृष्णजीवने । कठोरोमृदुविरन्तनथ ॥  
चक गृत्तौ । चकोरः पक्षिविशेषः पर्वतविशेषश्च ॥ वहि मर्षणे । सहोरो विष्णुः  
पर्वतश्च ॥ ४३३ ॥

कीरघोरमोरकिशोरघोरहोरादोरादयः ॥ ४३४ ॥

कीर इत्यादयः शब्दा ओरप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ कायतेधरतेर्नियतेध  
डिष । कीरो बालपुष्पम् ॥ चोरस्तस्करः ॥ मोरो मयूरः ॥ कशेरिखोपात्यस्य ।  
किशोरस्तरुणो बालाश्वश्च ॥ हन्तेर्डित् घश्च । घोरं कष्टम् । हंग् हरणे । होरा निमि-  
त्तवादिनां चक्ररेखा ॥ जुदाङ्क् दाने । हौच् छेदने वा । दोरः कटिखड्गं तन्तुगु-  
णश्च ॥ आदिमहणादभ्येपि ॥ ४३४ ॥

किशृवृभ्यः करः ॥ ४३५ ॥

एभ्यः करः प्रत्ययो भवति ॥ किः सौत्रः । केकरो वक्रदृष्टिः ॥ शृश्  
हिंसायाम् । शर्करा मस्त्यण्डिकादिः कर्कशः क्षुद्रपाषाणाययश्च ॥ वृग्द् वरणे ।  
वर्करश्चागशिशुः ॥ ४३५ ॥

सूपुषिभ्यां कित् ॥ ४३६ ॥

आभ्यां कित्करः प्रत्ययो भवति ॥ पूत् प्रेरणे । सूकरो वराहः ॥ पुष  
पुष्टौ । पुष्करं पद्मं तूर्वमुखं हस्तिहस्ताममाकाशं मुरजस्तीर्षनाम च ॥ ४३६ ॥

अनिकाभ्यां तरः ॥ ४३७ ॥

आभ्यां तरः प्रत्ययो भवति ॥ अनक् प्राणने । अन्तरं बहिर्बोभोपसंभ्या-  
नयोश्चिह्नमभ्यविरहविशेषेषु च ॥ कै शब्दे । कातरो भीरुः ॥ ४३७ ॥

हण्पूभ्यां कित् ॥ ४३८ ॥

आभ्यां कित्तरः प्रत्ययो भवति ॥ हण्क् गतौ । इतरो निर्दिष्टपतियोगी ॥  
पूक् पवने । पूतरो जलजन्तुः ॥ ४३८ ॥

मीज्यजिमामद्यशौवसिकिभ्यः सरः ॥ ४३९ ॥

एभ्यः सरः प्रत्ययो भवति ॥ मीङ्क् हिंसायाम् । मेसरो वर्णविशेषः ॥  
जि अभिभवे । जेसरः शूरः ॥ अज क्षेपणे च । मेसरोऽन्तरः । मेष्ट गतौ ।  
इत्यस्य वा जडरेत्यादिनिपातनादरेरूपम् ॥ माङ्क् मणि । मासर आशयः ॥ म-  
दैच् हर्षे । मत्सरः क्रोधविशेषः ॥ अशौटि व्याप्तौ । अस्तरं वर्णो मोक्षपदमाका-

शं च । अक्षेर्वारेक्यम् ॥ वसं निशासे । वस्तदः संवत्सरः परिवत्सरोनुवत्सरो-  
नुसंवत्सरो विवत्सरा उहत्सरो वर्षाभिधानानि । इडामात्रेण वसन्त्यत्र कालाव-  
यवा इति । इडुत्सराः । इडुका मात्रेण वसन्त्यत्र वा । इडावत्सरो वर्षविशेषा-  
भिधाने ॥ परिवत्सरादीन्यपि वर्षविशेषाभिधानानीत्येके ॥ किं इत्यदादौ स्मर-  
न्ति । केसरः सिंहसदः पुष्पावयवो वकुलश्च । बाहुलकाच्च वस्त्रम् ॥ ४३९ ॥

कृधूतन्युषिभ्यः कित् ॥ ४४० ॥

एभ्यः कित्सराः प्रत्ययो भवति ॥ डुरुङ्ग करणे । कृसरः कृसरा वा वि-  
लेपिकाविशेषो वर्णविशेषश्च ॥ धूत् विधूनने । धूमरो भिन्नवर्णो वायुधान्यवि-  
शेषश्च ॥ तनूयी विस्तारे । तसरः कौशेयसूत्रम् ॥ ऋषेत् गतौ । ऋसरः कण्टक-  
कत्विक् च । ऋसरा तोयधारा ॥ ४४० ॥

कृगृशृदृवृगृचतिखटिकटिनिषादिभ्यो वरट् ॥ ४४१ ॥

एभ्यष्टिहरः प्रत्ययो भवति ॥ कृत् विक्षेपे । कर्बरो व्याघ्रो विष्क्रिरोक्ल-  
लिश्च । कर्बरी भूमिः शिवा च ॥ गृत् मिग्रणे । गर्बरोदंकारो महिषश्च । गर्बरी  
महिषी संध्या च ॥ शृत् हिंसायाम् । शर्वरः सायाह्नौ रुद्रो हिंस्रश्च । शर्वरं  
तमोक्षं च । शर्वरी रात्रिः ॥ दृत् विदारणे । दर्बरी वज्रम् । दर्बरी सेवा ॥  
वृग्द वरणे । वर्बरः कामधन्दनं केशविशेषो लुब्धकश्च । वर्बरी नदी भार्या च ॥  
चतेग् याचने । चत्वरं चतुष्पथमरण्यं च । चत्वरी रथ्या देवता वेदिश्च ॥ खट  
काष्ठे । खट्वरं रससंकीर्णशाकपाकः ॥ कटे वर्षावरणयोः । कट्वरो व्यालाश्वः ॥  
कट्वरी दधिविकारः ॥ षट् विशरणादौ । निपूर्वात् । निषहरः कर्दमो बह्निः कर्मकरः  
कन्दर्प इन्द्रश्च । निषहरमासनम् । निषहरी प्रपा रात्रिः प्रमदेन्द्राणी च ॥ ४४१ ॥

अश्रोतेरीष्वादेः ॥ ४४२ ॥

अश्रौटि व्याघ्रौ । इत्यस्माद्वरट् प्रत्ययो [ भवति ] ईकारश्चादेर्भवति ॥  
ईधरो विभुः । ईधरी स्त्री ॥ ४४२ ॥

नीमीकुतुचेर्दीर्घश्च ॥ ४४३ ॥

एभ्यो वरट् प्रत्ययो [ भवति ] दीर्घश्चैषां भवति ॥ णीन् प्राप्ते । नीवरः  
पुरुषकारः ॥ मीगृश्च हिंसायाम् । मीवरो हिंस्रः समुद्रश्च ॥ कुङ्क शब्दे । कु-  
वरो रथावयवः ॥ तुङ्क वृत्त्यादौ । तुवरो मन्त्रवृत्तभुरजनीकश्च ॥ चिङ्क च-  
यने । चीवरं मुनिजनवासो निःसारकण्या च ॥ ४४३ ॥

तीवरधीवरपीवरछित्वरछत्वरगह्वरोपह्वरसंयहरोदुम्बरादयः ॥ ४४४ ॥

एते षट्प्रत्ययान्ता निपात्यन्ते । तिम्बतेस्ती च तीवतेर्वा । तीवरं जलं व्यञ्जनं च ॥ ध्यायतेर्धी च । धीवरः कैवर्तः ॥ प्यायः प्यैडो वा पी च पीव-  
तेर्वा किह्वरः । पीवरो मांसलः ॥ छिनत्तेस्तः किञ्च । छित्वरः शब्दो जर्जरः पि-  
टकश्च ॥ छार्देणिलुकि ह्रस्वश्च । छत्वरो निर्भर्त्सको निकुञ्जश्च । छत्वरं कुक्षहीनं  
गृहं शयनप्रच्छददृक्छदिश्च ॥ गुह्वरञ्छीतः । गह्वरं गहनं महाबिलं भयानकं प्रत्यन्त-  
देशश्च ॥ उपपूर्वात् ह्यो वादेर्लुक् च । उपह्वरं संधिः समीपं रहःस्थानं च ॥  
सम्पूर्वात् यमेर्दश्च । संयहरो रणः संयमी नृपश्च ॥ उन्देः किदुम् चान्तः । उदु-  
म्बरो वृक्षविशेषः ॥ आदिप्रहणात् उम्बराशम्बरादयो भवन्ति ॥ ४४४ ॥

कडेरेवराङ्गरौ ॥ ४४५ ॥

कडत् मदे । इत्यस्मादेवर अङ्गर इति प्रत्ययो भवतः ॥ कडेवरं मृत-  
शरीरम् । लत्वे । कलेवरम् ॥ कडङ्गरौ वनस्पतिः ॥ ४४५ ॥

वट् ॥ ४४६ ॥

सर्वधातुभ्यखट् प्रत्ययो भवति ॥ छादयतीति छर्त्तं छर्त्तौ वा घर्मवारणम् ॥  
पातीति पात्रमूर्जितगुणाधारः साध्वादिः । पात्री भाजनम् ॥ स्नायतेः । स्नात्रं स्ना-  
नम् ॥ राजत इति राष्ट्रं देशः ॥ शिष्यतेनेनेति शाखं मन्थः ॥ असृच् क्षेपणे ॥  
अखं धनुः ॥ ४४६ ॥

जिभृमृभस्जिगमिनमिनश्यशिहनिष्विषेर्वृद्धिश्च ॥ ४४७ ॥

एभ्यखट् प्रत्ययो [ भवति ] वृद्धिर्धैषां भवति ॥ जि अभिमदे । जैषो ज-  
यनशीलः । जैत्रं द्यूतम् ॥ दुडुभृङ्क् पोषणे च । भार्ज्यं पोषो यश्च भृतिं गृहीत्वा  
बहति ॥ सं गतौ । सार्ज्यमालयः ॥ भस्जीत् पाके । भ्राष्ट्रमम्बरीषम् ॥ गमूं गतौ ।  
गान्त्रं मनः शरीरं लोकश्च ॥ गमं प्रहृत्वे । नान्त्रं शिरः शाखा वैचित्र्यं च ॥  
नशौच् अवर्शने । नशो धुटीति नोन्तः । नाष्ट्रा यातुधानाः ॥ अभोतिरभतिर्वा ।  
आष्ट्रमाकाशो रश्मिश्च ॥ हनंक् हिंसागत्योः हान्त्रं रक्षो युद्धं वधश्च ॥ विषूकी  
व्याघ्री । वैष्ट्रो विष्णुर्वायुश्च । वैष्ट्रं यकृज्जिदिवं वेदश्च ॥ ४४७ ॥

दिवेर्वी च ॥ ४४८ ॥

दीव्यतेखट् प्रत्ययो [ भवति ] वी चास्यादेशो भवति ॥ वीचं विदिवं ज्यो-  
तिर्विमानं प्रमाणं प्रतोदश्च ॥ ४४८ ॥

समूखान्युविभ्यः कित् ॥ ४४९ ॥

एभ्यः कित् प्रत्ययो भवति ॥ पूत् प्रेरणे । खत् तन्तुः शाखं च ॥ मूङ्  
बन्धने । मूखं प्रकाशः ॥ खनुन् अवधारणे । खात्रं कूर्दालस्तडाकं । यामाधानमृ-  
क्षीरकृतं च चिह्नम् ॥ उषू दाहे । उष्ट्रः क्रमेलकः ॥ ४४९ ॥

खी ॥ ४५० ॥

स्वतेः सूतेः स्थावतेः स्तृणातेर्वा ऋट् ङिष् । खी योषित् ॥ ४५० ॥

हुयामाश्रुवसिभसिगुवीपधिवचिधृयम्यमिमनितनिसदिह्मादि-

क्षिप्तदित्लुपिपतिधूभ्यस्त्वः ॥ ४५१ ॥

एभ्यस्त्वः प्रत्ययो भवति ॥ हुक् दानादनयोः । होत्रं हवनम् । होत्रा ऋ-  
चः ॥ याक् प्रापणे । यात्रा प्रस्थानं यापनमुत्सवश्च ॥ माक् माने । मात्रा प्रमाणं  
कालविशेषः स्तोको गणना च ॥ भुट् भवणे । भोत्रं कर्णः ॥ वसिक् आच्छा-  
दने । वखं वासः ॥ भसि जुहोत्यादौ स्मरन्ति । भस्त्रा चर्ममयमावपनमुदरं च ॥  
गुङ् शब्दे । गोत्रः पर्वतः । गोत्रा पृथ्वी । गोत्रमन्वयः ॥ वीक् प्रजननादौ । वे-  
त्रं वीरुद्विशेषः ॥ उषर्चीष् पाके । पक्त्रं पिडरं गार्हपत्यं च ॥ वचक् भाषणे ।  
वक्त्रमास्थं छन्दोजातिश्च ॥ धृङ् स्थाने । धर्त्रो धर्मो वृक्षो रविश्च । धर्त्रे नमो  
गृहसूत्रं च । धर्त्रा द्यौः ॥ यम् उपरमे । यन्त्रं शरीरसंधानमरघट्टादि च । अम  
गतौ । अन्त्रं पुरीतत् ॥ मर्निच् ज्ञाने । मन्त्रश्छन्दः ॥ तन्त्री विस्तारे । तन्त्रं  
प्रसारितास्तन्त्रवः शाखं समूहः कुटुम्बं च ॥ पट् विशरणगत्यवसादनेषु । सत्रं  
यज्ञसदो दानं छत्रं योगविशेषश्च ॥ छट् संवरणे । छादयतीति छात्रः शिक्षकः ॥  
क्षित् निवासगत्योः । क्षेत्रं कर्षणभूमिर्भार्वा शरीरमाकाशं च ॥ क्षट् संवरणे  
सौवः । क्षत्रं राजबीजम् ॥ लुपन्ती छेदने । लोप्यमपहतं द्रव्यम् ॥ पतू गतौ ।  
पत्नं पर्णं यानं च ॥ धुण्श् कम्पने । धोत्रं रज्जुः ॥ ४५१ ॥

ध्वितेर्बश्च मो वा ॥ ४५२ ॥

ध्वित् ऋ वर्णे । इत्स्वस्मात्तः प्रत्ययो[भवति] वकारस्य च मकारो वा भव-  
ति ॥ इमेचं ध्वेचं च रोगौ ॥ ४५२ ॥

गमेरा च ॥ ४५३ ॥

गर्ज् गतौ । इत्स्वस्मात्तः प्रत्ययो[भवति] स्वाकारश्चान्तादेशो भवति ॥ गात्रं  
शरीरम् । गात्रा खट्वावयवः ॥ ४५३ ॥



शूले पकमांसम् ॥ कडितेः । कडित्वं कडित्वमेव ॥ अमतेः । अमिको रिपुः ॥  
इत्यादिः ॥ ४५९ ॥

भूगूढदिचरिभ्यो णित् ॥ ४६० ॥

एभ्यो णिदिचः प्रत्ययो भवति ॥ भू सत्तायाम् । आधिचं त्रैलोक्यं निधानं  
भद्रं च ॥ गूढं निगरणे । गारित्रं नभोऽन्नपानमाचार्यश्च ॥ गूढं व्यक्तायां वाचि ।  
कडित्वमातोद्यम् ॥ चर भक्षणे च । चारित्र्यं वृत्तं स्थित्यभेदश्च ॥ ४६० ॥

तनितृलापात्रादिभ्य उत्रः ॥ ४६१ ॥

एभ्य उत्रः प्रत्ययो भवति ॥ तनूयि विस्तारे । तनुर्व कवचम् ॥ तू प्रव-  
नतरणयोः । तद्वज्रं प्रवो घासहारी च ॥ लाक् आदाने । लोत्रमपहतद्रव्यम् ॥  
पां पाने । पौत्रं हलसूकरयोर्मुखम् ॥ वैड् पालने । जोत्रमभयक्रिया ॥ आदिम-  
हणात् वृणोतेः । वरुत्रमभिप्रेतम् ॥ इत्यादयः ॥ ४६१ ॥

शामाद्याशक्यम्ब्यमिभ्यो लः ॥ ४६२ ॥

एभ्यो लः प्रत्ययो भवति ॥ शौच् तक्षणे । शाला सभा ॥ माक् माने ।  
माला सक् ॥ द्यैड् गतौ । द्यालः पत्नीभ्राता ॥ शकुट् शक्तौ । शक्नो मनोज्ञ-  
शनो मधुरवाक् शक्तश्च ॥ अबुड् शब्दे । अम गतौ । अम्बोम्लश्च रसः ॥ ४६२ ॥

शुकशीमूभ्यः कित् ॥ ४६३ ॥

एभ्यः किल्लः प्रत्ययो भवति ॥ शुक गतौ । शुक्लः सितो वर्णः ॥ शीड्क्  
स्वप्ने । शीलं स्वभावो व्रतं धर्मः समाधिश्च ॥ मूड् बन्धने । मूलं वृक्षपादावयव  
आदिर्हेतुश्च ॥ ४६३ ॥

भिल्लाच्छभल्लसौविदल्लादयः ॥ ४६४ ॥

भिल्लादयः शब्दाः किल्लप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ भिदेर्लश्च । भिल्लोन्म्य-  
जातिः ॥ अच्छपूर्वात् भलेः । अच्छभल्ल क्रलः ॥ छपूर्वात् विदेरलोन्तः सौश्च वृद्धिः ।  
सौविदल्लः कञ्चुकी ॥ आदिग्रहणात् अल्लपल्लीरल्लादयोऽपि भवन्ति ॥ ४६४ ॥

मृदिकन्दिकुण्डिमण्डिमङ्गिपटिपाटिशकिक्वैवृद्वृकमियमिशलिकलि-

पल्लिगुध्वञ्चिञ्चिचपिवहिदिहिक्वुहितृसुपिशि-

तुसिकुस्यनिद्रमेरलः ॥ ४६५ ॥

एभ्योलः प्रत्ययो भवति ॥ मृदश्च लोदे । मर्दलो मुरजः ॥ कवु रोदना-  
क्षययोः । कन्दलं परोदः ॥ कुडुड् दादे । कुण्डलं कर्णाभरणम् ॥ मडु भूषायाम् ।

मण्डलं देशः परिवारश्च ॥ मगु गतौ । मङ्गलं शुभम् ॥ पट गतौ । पटलं छदिः  
 समूह आवपनं नेत्ररोगश्च । प्यन्तात् । पाटलो वर्णः ॥ शकूटं शकौ । शकलं भि-  
 त्तमसारं च ॥ किवृट् सेवने । किवलं परिपूर्णं ज्ञानमसहायं च ॥ देवृट् देवने ।  
 देवलं ऋषिर्देवशातः क्रीडनश्च ॥ कमूट् कान्तौ । कमलं पद्मम् । गिडि । कामलो  
 नेत्ररोगः ॥ वमू उपरमे । यमलं युग्मम् ॥ शल गतौ । शललं सेधाङ्गुलदशङ्कुः ।  
 कलि शब्दसंख्यानयोः । कललं गर्भप्रथमावस्था ॥ पल गतौ । पललं भृष्टतिलात्-  
 सीचूर्णम् ॥ गुण्ड शब्दे । गवलो महिषः ॥ धूगृश्च कम्पने । धवलः श्वेतः ॥ अञ्चू  
 गतौ च । अञ्चलो वस्त्रान्तः ॥ चञ्चू गतौ । चञ्चलोस्थिरः ॥ चप सान्त्वने ।  
 चपलः स एव ॥ वही प्रापणे । वहलं सान्द्रम् ॥ दिहीक् लेपे । देहली हाराधः पट्टः ॥  
 कुशणि विस्मापने । कोहलो भरतसूनुः । बाहुलकाहुणः ॥ तू द्रव्यनतरणयोः । सर-  
 लोधीरो हरमध्यमणिश्च ॥ सृ गतौ । सरलोकुटिलो वृक्षविशेषश्च ॥ पिशात् भव-  
 यने । पेशलो मनोहः ॥ तुस शब्दे । तोसला जनपदः ॥ कुसच् छेपे । कोसला  
 जनपदः ॥ अनक् प्रापणे । अनलोमिः ॥ द्रम गतौ । द्रमलं जलम् ॥ ४६५ ॥

नहिलङ्गेर्दीर्घश्च ॥ ४६६ ॥

आभ्यामलः प्रत्ययो [भव] त्यनयोश्च दीर्घो भवति ॥ गहीच् बन्धने । नाहलो  
 मेच्छः ॥ लघु गतौ । लाङ्गलं हलम् ॥ ४६६ ॥

ऊजनेर्गोन्तश्च ॥ ४६७ ॥

आभ्यामलः प्रत्ययो [भवति] गकारश्चान्तो भवति ॥ ऊक् गतौ । ऊर्-  
 ला परिधः ॥ जनैचि प्रादुर्भावे । ऊङ्गलं निर्जलो देशः ॥ ४६७ ॥

तृपिपिकुपिकुशिकुटिवृषिमुसिभ्यः कित् ॥ ४६८ ॥

एभ्यः क्तिदलः प्रत्ययो भवति ॥ तृपैच् प्रीतौ । तृपला लता । तृपलं  
 शुष्कपर्णी शुष्कतृणं च ॥ जुवर्पो बीजसंताने । उपलः पाषाणः ॥ कुपच् क्रोधे ।  
 कुपलः प्रवालः ॥ कुशच् छेपणे । कुशलो मेधावी । कुशलमारोग्यम् ॥ कुटल्  
 कौटिल्ये । कुटल ऋषिः ॥ वृषू सेवने । वृषलो दासजातिः ॥ मुसच् खण्डने ।  
 मुसलसवहनम् ॥ ४६८ ॥

कोर्वा ॥ ४६९ ॥

कुंश्च शब्दे । इत्यस्मादलः प्रत्ययो [भवति] स च कित् भवति ॥ कुवलं  
 वक्त्रम् । कुबली शुभ्रवदरी ॥ कबलो मासः ॥ ४६९ ॥



शमेर्व च वा ॥ ४७० ॥

शमूच् उपश्रमे । इत्यस्मादलः प्रत्ययो [भवति] मकारस्य च वकारो वा भवति ॥ शबलः कल्माषः ॥ शमलं पुरीषं दुरितं च ॥ ४७० ॥

छोर्डम् गादिर्वा ॥ ४७१ ॥

छोच् छेदने । इत्यस्मात्किदलः प्रत्ययो [भवति] स च ङगादिर्गादिर्वा भवति ॥ छगलच्छागः ॥ छगल क्रपिः ॥ छलं वचनविषातोर्ध्विकल्पोपपत्त्या ॥ ४७१ ॥

मृजिखन्याहनिभ्यो द्वित् ॥ ४७२ ॥

एभ्यो द्विदलः प्रत्ययो भवति ॥ मृजौक् शुद्धौ । मलं बाह्यं रजोन्तर्दोषश्च ॥ खमूग् अवधारणे । खलो दुर्जनो निष्पीडितरसं पिण्याकादि । खलं सस्वफलम-  
हणभूमिः ॥ हनक् हिंसागत्योः । आहपूर्वः । आहलो विषाणं नखरश्च ॥ ४७२ ॥

स्थो वा ॥ ४७३ ॥

तिष्ठनेरलः प्रत्ययो [भवति] स च द्विद्वा भवति ॥ स्थलं प्रदेशविशेषः ॥ स्थालं भाजनम् ॥ ४७३ ॥

मुरलोऽरलविरलकेरलकपिञ्जलकज्जलेज्जलकोमलभूमलसिंहलकाहलगू-  
कलपाकलयुगलभगलविदलकुन्तलोत्पलादयः ॥ ४७४ ॥

एतेलप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ मुर्युर्व्योर्विलोपः किञ्च । मुरला जनपदः ॥ उरल उत्कटः ॥ विपूर्वात् रमेर्द्विञ्च । विरलोऽसंहतः ॥ किरः केर च । केरला जनपदः ॥ कम्पेरिञ्जोन्तो नलोपश्च । कपिञ्जलो गौरतिसिरः ॥ कषीषोर्जोन्तो जश्च । कज्जलं मषी ॥ इज्जलो वृक्षविशेषः ॥ कमेरत ओष । कोमलं मृदु ॥ भमेर्भृम् च । भूमलो वायुः कृमिजातिश्च । भूमलं चक्रम् ॥ हिंसेराद्यन्तविपर्ययश्च । सिंहला जनपदः ॥ कणेर्हो दीर्घश्च । काहलोव्यक्तवाक् । काहला वाद्यविशेषः ॥ शके-  
रुषास्य । शूलोश्चाधमः ॥ पचेः पाक् च । पाकलो हस्तिज्वरः ॥ युजेः किञ्च । युगलं युग्मम् ॥ भातेर्गोन्तो ह्रस्वश्च । भगलो मुनिः ॥ विन्देर्वलोपश्च । विदलं वेणुदलम् ॥ कनेरत उत्तान्तश्च । कुन्तला जनपदः केशाश्च ॥ उत्पूर्वात् वि-  
बतेर्ह्रस्वश्च । उत्पलं पद्मम् ॥ आदिग्रहणात् शुबर्चलाभुङ्गलपुङ्गलादयो भवन्ति ॥ ४७४ ॥

अकृमृवृत्तनितमिच्चिचपिकपिकीलिपलिलिपल्लिमल्लिगण्डिमण्डि-

चण्डितण्डिपिण्डिनन्दिनदिशाकिभ्य आलः ॥ ४७५ ॥

एभ्य आलः प्रत्ययो भवति ॥ अक् अतो । अरालं वक्रम् ॥ अकृन् कर्षणे ।

करालमुषम् ॥ मृन् प्राणत्यागे । मरालो हस्ती महाध ॥ वृग्द वरणे । वरालो  
 वदान्यः ॥ तनूयी विस्तारे । तनालं जलाशयः ॥ तमूच् काङ्गुयाम् । तमालो  
 वृक्षो ध्यालथ ॥ चषी भक्षणे । चषालं दूषशिरासि द्रव्यम् ॥ चप साम्बने । च-  
 पालं वक्षद्रव्यम् ॥ कपिः सौत्रः । कपालं वटाद्यवयवः शिरोस्थि च ॥ कील  
 बन्धे । कीलालं मद्यं जलमसृक् च ॥ पल गतौ । पलालमकणो व्रीणादिः ॥ बल  
 प्राणनधान्यावरोधयोः । बलालो वायुः ॥ पचुड् व्यक्तीकरणे । पञ्चाल क्रषी  
 राजा च । पञ्चाला जनपदः ॥ मगु गतौ । मङ्गालो देशः ॥ गडु बदनैकदेशे ।  
 गण्डालो मत्तहस्ती ॥ मडु भूषायाम् । मण्डाल क्रषिः ॥ चडुड् कोपे । चण्डालः  
 भूपचः । अकृतज्ञमकार्यज्ञं दीर्घरोषमनार्जवम् । चतुरो विद्धि चण्डालाञ्जन्मना  
 चेति पञ्चमम् ॥ १ ॥ तडुड् ताडने । तण्डालः क्षुपः ॥ पिडुड् संघाते । पि-  
 ण्डालः कन्दजातिः ॥ टुनदु समृद्धौ । नन्दालो राजा ॥ णद अव्यक्ते शब्दे । नदालो  
 नादवान् ॥ शकुट् शकौ । शकाला जनपदो मूर्खधनी च ॥ ४७५ ॥

कुलिपिलिविशिविडिमृणिकुणिपीप्रीभ्यः कित् ॥ ४७६ ॥

एभ्यः किदालः प्रत्ययो भवति ॥ कुल बन्धुसंस्वानयोः । कुलालः कुम्भ-  
 कारः ॥ पिलप् क्षेपे । पिलालं श्लिष्टम् ॥ विशत् प्रवेशने । विशालं विस्तीर्णम् ॥  
 विड आक्रोशे । विडालो मार्जारः । लत्वे । विलालः स एव ॥ मृणत् हिंसायाम् ।  
 मृणालं विसम् । कुणत् शब्दोपकरणयोः । कुणालः कृतमालः कटविशेषश्च । कुणालं  
 नगरं कठिनं च ॥ पीड्च् पाने । पियालो वृक्षः । पियालं शाकं वीरुष ॥  
 प्रीड्च् प्रीतौ । प्रियालः पियालः ॥ ४७६ ॥

भजेः कगौ च ॥ ४७७ ॥

भर्जी सेवायाम् । इत्यस्मात्किदालः प्रत्ययो भवति कगौ चान्तादेशौ  
 भवतः ॥ भकालम् । भगालमुभयं कपालम् ॥ ४७७ ॥

सर्तेर्गोन्तश्च ॥ ४७८ ॥

सृ गतौ । इत्यस्मात्किदालः प्रत्ययो भवति गकारोन्तश्च [ भवति ॥ ]  
 सृपालः क्रोष्टा ॥ ४७८ ॥

पतिकूलभ्यो गित् ॥ ४७९ ॥

एभ्यो पिदालः प्रत्ययो भवति ॥ पतु गतौ । पातालं रघातलम् ॥  
 कुकुम् करणे । कारालं लेपद्रव्यम् ॥ लूग्श् छेदने । लापाल वदन्तः ॥ ४७९ ॥

चात्थालकङ्कालहिन्तालवैतालजम्बालशब्दालममालादयः ॥ ४८० ॥

एत आलप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ चतेर्वीन्तो दीर्घश्च । चात्थालो यज्ञगर्तः ॥  
कवेः स्वराजोन्तः कश्च । कङ्कालः कलेवरम् ॥ हिंसेस्तश्च । हिन्तालो वृक्षविशेषः ॥  
वियस्तोन्तो गुणश्च । वैतालो रजनीचरविशेषः ॥ जनेर्वीन्तश्च । जम्बालः कर्दमः  
शैबलं च ॥ शमे[र्क]विर्वा शब्दभावश्च । शम्बालः शम्भनशीलः ॥ मवेर्वीन्तोपो मात-  
श्चान्तः । ममालालो भतिः स्नेहः पुत्रादिषु स्नेहबन्धनं च ॥ आदिशब्दान् चक्रवाल-  
करवालालत्रालादयो भवन्ति ॥ ४८० ॥

कल्यनिमहिद्रमिजटिभटिकुटिचण्डिशण्डितुण्डिपिण्डिभू-  
कुकिभ्य इलः ॥ ४८१ ॥

एभ्य इलः प्रत्ययो भवति ॥ कलि शब्दसंख्यानयोः । कलिलं गहनं  
पापमात्माधिश्रितं च शुक्रार्तवम् ॥ अनक् प्राणने । अनिलो वायुः ॥ मह पुजा-  
याम् । महिला स्त्री ॥ द्रम गतौ । द्रमिलाक्षैराज्यवासिनः ॥ जट झट संघाते ।  
जटिलो जटावान् ॥ भट भृतौ । भटिलः श्वा सेवकश्च ॥ कुटन् कौटिल्ये ।  
कुटिलं वक्रम् ॥ चडुङ् कोपे । चण्डिलः श्वा क्रोधनो नापितश्च ॥ शडुङ् रजा-  
याम् । शण्डिल ऋषिः ॥ तुडुङ् तोडने । तुण्डिलो वाग्जाली ॥ पिडुङ् संघाते ।  
पिण्डिलो मेघो हिंस्रो हिमो गणकश्च ॥ भू सत्तायाम् । भविलो मुनिः समर्थो  
गृहं बहुनेता च ॥ कुकि आदाने । कोकिलः परभृतः ॥ ४८१ ॥

भण्डेर्नलृक् च वा ॥ ४८२ ॥

भडुङ् परिभाषणे । इत्यस्मादिलः प्रत्ययो भवति नकारस्य च लुग्वा  
भवति ॥ भडिल ऋषिः पिशाचः शत्रुश्च ॥ भण्डिलः श्वा दूत ऋषिश्च ॥ ४८२ ॥

गुपिमिथिभुभ्यः कित् ॥ ४८३ ॥

एभ्यः कितिलः प्रत्ययो भवति ॥ गुपौ रक्षणे । गुपिलं गहनम् ॥ मिथु-  
श्च मेघार्हिसयोः । मिथिला नगरी ॥ धुं स्वैर्ये च । धुविल ऋषिः ॥ ४८३ ॥

स्थण्डिलकपिलविचकिलादयः ॥ ४८४ ॥

स्थण्डिलादयः शब्दा इलप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ स्थलेः स्थण्ड् च ।  
स्थण्डिलं प्रतिशयनवेदिका ॥ कवेः प् च । कपिलो वर्ण ऋषिश्च ॥ विचेरको-  
न्तश्च । विचकिलो मल्लिकाविशेषः ॥ आदिचण्डान् योभिलनिकुम्भिलादयोपि  
भवन्ति ॥ ४८४ ॥

हृषिवृत्तिचटिपटिशक्तिशङ्कितण्डिमङ्कुलकण्टिभ्य उलः ॥ ४८५ ॥

एभ्य उलः प्रत्ययो भवति ॥ हृषच् तुडौ । हृषु अलीके वा । हृषुलो हृषान्कामी मृगश्च । वृत्तुड् वर्तने । वर्तुलो वृत्तः ॥ चटण् भेदे । चटुलश्चालः ॥ पट गतौ । पटुलो बाग्मी ॥ शकुट् शक्तौ । शकुलो मत्स्यः ॥ शकुड् शङ्खायाम् । शकुला क्रीडनशकुर्वन्धनभाण्डमायुधं च ॥ तडुड् ताडने । तण्डुलो निस्तुषी व्रीह्यादिः ॥ मगु गतौ । मङ्गुलं न्यायापेतम् ॥ कटुड् शोके । उत्पूर्वः । उत्कण्डुल उत्कण्ठावान् ॥ ४८५ ॥

स्यावङ्गिबंहिविन्दिभ्यः किञ्जलुक च ॥ ४८६ ॥

एभ्यः किदुलः प्रत्ययो [ भवति ] नकारस्य च लुम्भवति ॥ शं गतिनिवृत्तौ । स्युलं पटकुटीविशेषः ॥ वकुड् कौटिल्ये । वकुलः केसर कषिध ॥ बहुड् वृद्धौ । बहुलं प्रचुरम् । बहुलः पासकः कृष्णपक्षध । बहुलाः कृत्तिकाः । बहुला गौः ॥ विदु अवयवे । विदुलो वेतसः ॥ ४८६ ॥

कुमुलतुमुलनिचुलवञ्जुलमञ्जुलपृथुलविशंस्थुलाङ्गुलमुकुल-

शङ्कुलादयः ॥ ४८७ ॥

एत उलप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ कमितम्योरत उच्च । कुमुलं कुसुमं हिरण्यं च । कुमुलः शिशुः कान्तश्च ॥ तुमुलं व्यामिश्रयुद्धं संकुलं च ॥ विजेः किञ्च । निचुलो वञ्जुलः ॥ वजेः स्वराद्यन्तश्च । वञ्जुलो निचुलः ॥ मञ्जिः सौत्रः । मञ्जुलं मनोज्ञम् ॥ प्रथेः पृथ् च । पृथुलो विस्तीर्णः ॥ विपृथ्वी हृषि-स्योन्तश्च । विशंस्थुलो व्यसः ॥ अङ्गैर्गश्च । अङ्गुलमष्टवयवमाणम् ॥ मुञ्चिः कि-त्कश्च । मुकुलमविकसितपुष्पम् ॥ शकेः स्वरात् बोन्तश्च । शङ्कुली भक्षविविशेषः कर्णावयवश्च ॥ आदिप्रहणात् लकुलवल्गुलादयो भवन्ति ॥ ४८७ ॥

पिञ्जिमञ्जिकण्डिगण्डिवलिबधिवञ्जिभ्य उलः ॥ ४८८ ॥

एभ्य कलः प्रत्ययो भवति ॥ पिजुण् हिंसाबलदाननिकेतनेषु । पिङ्गुलो हस्तिबंधनपाशो राशिः कुलपतिश्च ॥ मञ्जिः सौत्रः । मञ्जुलं मृदुभाविणी । ककुड् भेदे । कण्डुलोशिष्टो जन्तुः ॥ गडु वदनैकदेशो । गण्डूलः कृमिजातिः ॥ बल प्राणन्यायावरोधयोः । बलुलं ऋषिर्मेघो मासश्च ॥ वधि बन्धने । वधुलो हस्ती वातको रक्षावनं लम्बकारश्च ॥ वञ्जिण् प्रलम्बने । वञ्जुलो हस्ती नगरप्रमाणावधि च ॥ ४८८ ॥

तमेर्बोन्तो दीर्घस्तु वा ॥ ४८९ ॥

तमूच् काङ्कायाम् । इत्यस्मादूलः प्रत्ययो भवति बोन्तश्च भवति दीर्घस्तु वा भवति ॥ ताम्बूलम् । तम्बूलमुभयं पुगपञ्चद्वयेष्वोः ॥ ४८९ ॥

कुलपुलकुसिभ्यः कित् ॥ ४९० ॥

एभ्य ऊलः प्रत्ययो भवति स च किञ्चवति ॥ कुल बन्धुसंस्त्यानयोः । कुलूलः कृमिजातिः ॥ पुल महस्वे । पुलूलो वृक्षविशेषः ॥ कुसच् छेपे । कुदलः कोष्ठः ॥ ४९० ॥

दुकूलकुलूलबम्बूललाङ्गूलशार्दूलादयः ॥ ४९१ ॥

दुकूलादयः शब्दा ऊलप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ दुकोः कोन्तश्च । दुकूलं क्षौमं वासः ॥ कुकूलं कारीषाभिः ॥ वधेर्बोन्तो वध । बम्बूलो वृक्षविशेषः ॥ लङ्गेर्दीर्घश्च । लाङ्गूलं बालधिः । शृणान्तेर्दोन्तो वृद्धिश्च । शार्दूलो व्याघ्रः ॥ आदि-महणात् मार्जूलकञ्चूलादयो भवन्ति ॥ ४९१ ॥

महेरेलः ॥ ४९२ ॥

मह पूजायाम् । इत्यस्मादेः प्रत्ययो भवति ॥ महेला स्त्री ॥ ४९२ ॥

कटिपटिकण्डिगण्डिशकिकपिचहिभ्य ओलः ॥ ४९३ ॥

एभ्य ओलः प्रत्ययो भवति ॥ कटे वर्षावरणयोः । कटोलः कटविशेषो वादित्रविशेषश्च । कटोलौषधिः ॥ पट गतौ । पटोला वल्लीविशेषः ॥ कडु मदे । कण्डोलो विदलभाजनविशेषः ॥ गडु वदनैकदेशे । गण्डोलः कृमिविशेषः ॥ शकुट् शक्तौ । शकोलः शक्तः ॥ कपिः सौत्रः । कपोलो गण्डः ॥ चह कल्कने । चहोल उपग्रहः ॥ ४९३ ॥

ग्रह्याग्रयः कित् ॥ ४९४ ॥

ग्रहेराकारान्तेभ्यश्च धातुभ्यः किदोलः प्रत्ययो भवति ॥ ग्रीष् उपादाने । गृहोलो बालिशः ॥ कायतेः । कोलो बदरी वराहश्च ॥ मायतेः । गोलो वृत्ताकृतिः । गोला गोदावरी बालरमणकाष्ठं च ॥ पातेः । पोला तालाकृत्य कपादबन्धनं परिखा च ॥ लातेः । लोलधवलः ॥ ददातेर्दयतेर्द्यतेर्बा । दोला प्रेङ्गणम् ॥ ४९४ ॥

पिञ्जोलकलोलककोलमकोलादयः ॥ ४९५ ॥

पिञ्जोलादयः शब्दा ओलप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ पीडेः पिञ्च् च । पिञ्जोलो वादित्रविशेषः ॥ कलेर्लोन्तश्च । कलोल ऊर्मिः ॥ कविमय्योः कादिः । ककोली लताविशेषः ॥ मकोलः वृषाविशेषः ॥ आदिपहणादभ्येपि ॥ ४९५ ॥

वलिपुषेः कलक् ॥ ४९६ ॥

आभ्यां किल्कलः प्रत्ययो भवति ॥ बलि संवरणे । वल्कलं वदत्वक् ॥  
पुष पुष्टौ । पुष्कलं समग्रं युद्धं शोभनं हिरण्यं धान्यं च ॥ ४९६ ॥

मिगः खलश्चैव ॥ ४९७ ॥

डुमिगद् प्रक्षेपणे । इत्यस्मात्खलः चकारात्कलश्च प्रत्ययौ भवत एकार-  
धान्तादेशो भवति ॥ मेखला गिरिनितम्बो रशना च ॥ मेकलो नर्मदाप्रभवोऽग्निः ॥  
मिग एत्ववचनमात्वबाधनार्थम् ॥ ४९७ ॥

ओ नोन्तो ह्रस्वश्च ॥ ४९८ ॥

शृश् हिंसायाम् । इत्यस्मात्खलः प्रत्ययो [ भवति ] नकारोन्तो ह्रस्वश्च  
भवति ॥ शृङ्खला लोहरज्जुः । शृङ्खलः शृङ्खलं वा ॥ ४९८ ॥

शमिकुमिपलिभ्यो बलः ॥ ४९९ ॥

एभ्यो बलः प्रत्ययो भवति ॥ शमूच् उपशमे । शम्बलं पाथेयम् ॥ कमूड  
कान्तौ । कम्बल ऊर्णापटः ॥ पल गतौ । पल्लवमङ्कत्रिमोदकस्यानविशेषः ॥ ४९९ ॥

तुल्वलेल्वलादयः ॥ ५०० ॥

तुल्वलादयः शब्दा बलप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ तुलीन्योर्णितुङ्गुणाभावश्च ।  
तुल्वल ऋषिः । यस्य तौल्वलिः पुत्रः ॥ इल्वलोद्धरो योगस्येन जग्धो मत्स्यो  
यूपश्च । इल्वलास्तिस्रो मृगशिरःशिरस्ताराः ॥ आदिपहणात् शाल्वलादयो  
भवन्ति ॥ ५०० ॥

शीडस्तलकूपालवालण्वलण्वलाः ॥ ५०१ ॥

शीड्क् स्वप्ने । इत्यस्मात्तलक् फल वालण् बलण् बल इत्येते प्रत्यया  
भवन्ति ॥ शीतलमनुणम् ॥ शेपालम् । जपादित्वात्पस्य वत्वे । शेवालम् । शैवा-  
लम् । शैबलम् । शैबलं पञ्चकमपि जलमलवाचि ॥ ५०१ ॥

रुचिकुटिकुषिकशिशालिबुभ्यो मलक् ॥ ५०२ ॥

एभ्यः किन्मलः प्रत्ययो भवति ॥ रुचि अभिप्रीत्याम् । रुक्मलं सुवर्णम् ।  
न्यङ्क्तादित्वात्कत्वम् ॥ कुटत् कौटिल्ये । कुड्मलं मुकुलम् ॥ कुषश्च निष्कर्षे ।  
कुम्भलं वदेव बिलं च ॥ कश शब्दे । कड्मलं मलिनम् ॥ शाकुड् आपायाम् ।  
लखे । शात्मलो वृक्षविशेषः ॥ कुं गतौ । कुमलं वनं जलं च ॥ ५०२ ॥

कुशिकमिभ्यां कुल्कुमौ च ॥ ५०३ ॥

आभ्यां मलक् प्रत्ययो भवत्यनयोश्च यथासंख्यं कुल् कुम् इत्यादेशौ भव-  
तः ॥ कुशच् श्लेषणे । कुल्मलं छेदनम् ॥ कमूङ् कान्तौ । कुम्मलं पद्मम् ॥ ५०३ ॥

पतेः सलः ॥ ५०४ ॥

पतू गतौ । इत्यस्मात्सलः प्रत्ययो भवति ॥ पत्सलः प्रहारो गोमानाहा-  
रश्च ॥ ५०४ ॥

लटिखटिखलिनलिकण्यशौसुगृकृगृदृपृशपिइयाशालापदि-

हसीणभ्यो वः ॥ ५०५ ॥

एभ्यो वः प्रत्ययो भवति ॥ लट् बाल्ये । लट् क्षुद्रचटका कुसुम्भं च ॥  
खट काङ्क्षे । खट् शयनयन्त्रम् ॥ खल संनये च । खल्वं निम्नं खलीनं च ॥  
खल्वा इतिः ॥ णल गन्धे । नल्वो भुमानविशेषः ॥ कण शब्दे । कण्व ऋषिः ।  
कण्वं पापम् ॥ अशौटि व्याप्तौ । अश्वस्तरंगः ॥ सं गतौ । सर्वः शम्भुः सर्वादि  
च कृत्स्नार्थे ॥ शृश् हिंसायाम् । शर्वः शम्भुः ॥ कृत् विक्षेपे । कर्व आखुः समु-  
द्रो निष्पत्तिक्षेत्रं च ॥ गृत् निगरणे । गर्वोहंकारः ॥ दृश् विदारणे । दर्वा जन-  
पदः । दर्वो हिंस्रः ॥ पृश् पालनपूरणयोः । पर्वो रुद्रः काण्डं च ॥ शर्पी आक्रोशे ।  
शप्व आक्रोशः ॥ इयैङ् गतौ । इयावो वर्णः ॥ शौच् तक्षणे । शावस्तिर्यग्बालः ॥  
लाक् आदाने । लावः पक्षिजातिः ॥ पदिच् गतौ । पद्मो रथो वायुर्भूलोकश्च ॥  
हस शब्दे । हस्वो लघुः ॥ इण्क् गतौ । एवः केवलः । एवेत्यवधारणे निपा-  
तश्च ॥ ५०५ ॥

शीडापो ह्रस्वश्च वा ॥ ५०६ ॥

आभ्यां वः प्रत्ययो [ भवति ] ह्रस्वश्च वा भवति ॥ शीङ्क् स्वप्ने । शिवं  
क्षेमं सुखं मोक्षपदं च । शिवा हरीतकी । शिवं धनम् । शिवोजगरः सुखकृश्च ।  
शेवा प्रबलनिद्राविशेषो मेण्डश्च ॥ आपृट् व्याप्तौ । अप्वा देवायुधम् । आप्वा  
वायुः ॥ ५०६ ॥

उर्देर्ध च ॥ ५०७ ॥

उर्दि मानक्रीडनयोश्च । इत्यस्माद् उः प्रत्ययो भवति धकारश्चान्तादेशौ भव-  
ति ॥ ऊर्ध्वं उड्डर्मा । ऊर्ध्वमुपरि पुरस्ताच्च ॥ ५०७ ॥

गन्धेरर् चान्तः ॥ ५०८ ॥

गन्धिण् अर्दने । इत्यस्माद्ः प्रत्ययो [ भव ]त्यर् चान्तो भवति ॥ गन्धर्वो  
गायको देवविशेषश्च ॥ ५०८ ॥

लर्धेलिष् च वा ॥ ५०९ ॥

लधी कान्तौ । इत्यस्माद्ः प्रत्ययो [ भव ]त्यस्य च लिष् इत्यादेशो वा  
भवति ॥ लिप्त्रो लम्पटः कान्तो दयितश्च ॥ लप्त्रोपस्यमुषिस्थानं च ॥ ५०९ ॥

सलर्णिहा ॥ ५१० ॥

सल गतौ । इत्यस्माद्ः प्रत्ययो [ भवति ] स च णिहा भवति ॥ सल्लाः  
सल्लाश्च जनपदः क्षत्रिय[र्]श्च ॥ ५१० ॥

निघृषीप्यृषिस्तुप्रुषिकिर्णित्रिषिल्यत्रिपृभ्यः कित् ॥ ५११ ॥

पृभ्यः किद्ः प्रत्ययो भवति ॥ घृषू संहर्ये । निघृषः । निघृप्त्रोत्कूलः  
सुवर्णनिकषोपलं वायुः क्षुरश्च ॥ इषन् इच्छायाम् । इप्त्रोभिलषित आचार्यश्च ।  
इप्त्रापत्यसंततिः ॥ ऋषैत् गतौ । ऋप्त्रो रिपुर्हितश्च । रिषेर्व्यञ्जनादेः केचिदि-  
च्छन्ति । रिप्त्रः ॥ सुं गतौ । सुप्त्रो हवनभाण्डम् ॥ प्रुषू दाहे । प्रुप्त्रा निवृत्तिर्ज-  
ललवश्च ॥ किणः सौत्रः । किण्वं सुराबीजम् ॥ विशत् प्रवेशने । विश्वं जगत्स-  
र्वादि च ॥ बिलत् भेदने । बिलत्रो मालूरः ॥ अव रक्षणार्थे । अवैत्यव्ययम् ॥  
पृश् पालनपूरणयोः । पूर्वो दिक्कालनिमित्तः ॥ ५११ ॥

नभ्रो भुवो डित् ॥ ५१२ ॥

नभ्रपूर्वात् भवन्तर्डिद्ः प्रत्ययो भवति ॥ अभ्रमद्भुतम् ॥ ५१२ ॥

लिर्हेर्जिह् च ॥ ५१३ ॥

लिर्हीक् आस्वादनं । इत्यस्माद्ः प्रत्ययो भवत्यस्य च जिह् इत्यादेशो  
भवति ॥ जिह्वा रसना ॥ ५१३ ॥

प्रह्लाहायह्लास्वच्छेवाग्नीवामीवाब्वादयः ॥ ५१४ ॥

प्रह्लादयः शब्दा वप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ प्रपूर्वरय ह्यतेर्वादेर्लोपो यत-  
तेर्वा हादेशश्च । प्रहः प्रणतः ॥ आह्वयतेराह् च । आह्ला कण्ठः ॥ यमेर्व्यसेर्वा  
ह् च । यहा बुद्धिः ॥ अस्यतेरलोपश्च । स्त्र आत्मात्मीयं ज्ञातिर्धनं च ॥ छ्यते-  
दिच्छदेर्वा छेभावश्च । छेवोच्छिस्तिः ॥ ग्रन्थतेर्गिरतेर्वा ग्रीभावश्च । ग्रीवा ॥ अमेरी-  
चान्तो दीर्घश्च वा । अमीवा बुभुक्षा । आमीवा व्याधिः ॥ मिर्नोतेर्दीर्घश्च । मीवा



मन उदकं च । तदेतज्जयमपि तन्त्रेणावृत्त्या वा निर्दिष्टम् ॥ अवतैर्वलोपाभा-  
वश्च । अम्बा माता ॥ आदिशब्दात् प्वादयो भवन्ति ॥ ५१४ ॥

वडिवटिपेलचणिपणिपल्लिवल्लेरवः ॥ ५१५ ॥

एम्बोवः प्रत्ययो भवति ॥ वड आमहणे सौत्रः । वडवाश्वा ॥ वट वेष्टने ।  
घटवा सैव ॥ पेल गतौ । पेलवं निःसारम् ॥ चण हिंसादानयोश्च । चणवोवर-  
धान्यजातिः ॥ पणि व्यवहारस्तुत्योः । पणवो वाद्यजातिः ॥ पल्ल गतौ । पल्लवं  
किसलयम् ॥ वल्लि संवरणे । वल्लवो गोपः ॥ ५१५ ॥

मणिवसेर्णित् ॥ ५१६ ॥

आभ्यां णिद्वः प्रत्ययो भवति ॥ मण शब्दे । माणवः शिष्यः ॥ वसं  
निवासे । वासवः शक्रः ॥ ५१६ ॥

मलैर्वा ॥ ५१७ ॥

मलि धारणे । इत्यस्माद्वः प्रत्ययो [ भवति ] स च णिद्वा भवति । मा-  
लवा जनपदः ॥ मलवो दानवः ॥ ५१७ ॥

कितिकुडिकुरिमुर्स्थाभ्यः कित् ॥ ५१८ ॥

एभ्यः किद्वः प्रत्ययो भवति ॥ कित निवासे । कितवो द्यूतकारः ॥  
कुडत् बाल्ये च । कुडवो मानम् । लत्वे । कुलवः स एव नालीद्वयं च ॥ कुरत्  
शब्दे । कुरवः पुष्पवृक्षजातिः ॥ मुरत् संवेष्टने । मुरवो मानविशेषो वाद्यजा-  
तिश्च ॥ ष्टां गतिनिवृत्तौ । स्थवोजावृषः ॥ ५१८ ॥

कैरवभैरवमुत्तवकारण्डवादीनवादयः ॥ ५१९ ॥

कैरवादयः शब्दा अवप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते । कृग्भृगोः कैरभैरौ च ।  
कैरवं कुमुदम् ॥ भैरवो भर्गो भयानकश्च ॥ मिनेतेर्भुत् च । मुतवो मानविशेषः ॥  
कृगोण्डोन्तो वृद्धिश्च । कारण्डवो जलपक्षी ॥ आङ्पूर्वात् दीडो नोन्तश्च । आदी-  
नवो दोषः ॥ आदिग्रहणात् कोद्वकोटवादयोपि भवन्ति ॥ ५१९ ॥

शृणातेरावः ॥ ५२० ॥

शृश् हिंसायाम् । इत्यस्मादावः प्रत्ययो भवति ॥ शरातो मल्लकः ॥ ५२० ॥

प्रथेरिवद् पृथ् च ॥ ५२१ ॥

प्रथिष् प्रख्याने । इत्यस्मादिवद् प्रत्ययो [ भव ]त्यस्य च पृष् इत्यादेशो  
भवति ॥ पृथिक् भूः ॥ ५२१ ॥

पलिसचेरिवः ॥ ५२२ ॥

पलण् रक्षणे । पचि सेचने । इत्याभ्यामिवः प्रत्ययो भवति ॥ पलिशो गोप्ता ॥ सचिवः सहायः ॥ ५२२ ॥

स्पृशोः श्वः पार च ॥ ५२३ ॥

स्पृशत् संस्पर्शे । इत्यस्मात् श्वः प्रत्ययो [भव]त्यस्य च पार इत्यादेशो भवति ॥ पार्थे स्वाङ्गं समीपं च । पार्थो भगवांस्तीर्थकरः ॥ ५२३ ॥

कुडितुड्यडेरुवः ॥ ५२४ ॥

एभ्य उवः प्रत्ययो भवति ॥ कुडत् बाल्ये च । कुडुवं प्रसृतं हस्तमानं च ॥ तुडत् तोडने । तुडुवमपनेयद्रव्यम् ॥ अड उद्यमे । अडुवः द्वयः ॥ ५२४ ॥

नीह्लिण्ध्यैप्यापादामभ्यस्त्वः ॥ ५२५ ॥

एभ्यस्त्वः प्रत्ययो भवति ॥ णीङ् प्रापणे । नेत्वं द्यावापृथिव्यौ चन्द्रश्च ॥ हुक् दानादनयोः । होत्वं यजमानः समुद्रश्च ॥ इण्क् गतौ । एत्वं गमनपरम् ॥ ध्यै चिन्तायाम् । ध्यात्वं ब्राह्मणः ॥ प्यैङ् वृद्धौ । प्यात्वं ब्राह्मणः समुद्रो नेत्रं च ॥ पां पाने । पात्वं पात्रम् ॥ डुदाङ्क् दाने । दात्वं आयुक्तो यज्वा यज्ञश्च ॥ माङ् माने । मात्वं प्रमेयद्रव्यम् ॥ ५२५ ॥

कृजन्येधिपाभ्य इत्वः ॥ ५२६ ॥

एभ्य इत्वः प्रत्ययो भवति ॥ डुकृङ् करणे । करित्वः करणशीलः ॥ जनैश्च प्रादुर्भावे । जनित्वो लोको मातापितरौ द्यावापृथिव्यौ च । जनित्वं कुलम् ॥ एधि वृद्धौ । एधित्वोमिः समुद्रः शैलश्च ॥ पां पाने । पेट्वं तप्तभूमिप्रदेशोमृतं नेत्रं सुखं मानं च ॥ ५२६ ॥

पादावम्यमिभ्यः शः ॥ ५२७ ॥

एभ्यः शः प्रत्ययो भवति ॥ पाङ् रक्षणे । पाशो बन्धनम् ॥ डुदाङ्क् दाने । दाशः कैवर्तः ॥ डुवमू उद्गिरणे । वंशो वेणुः ॥ अम गतौ । अंशो भागः ॥ ५२७ ॥

कृवृभृवनिभ्यः कित् ॥ ५२८ ॥

एभ्यः कित् शः प्रत्ययो भवति ॥ डुकृङ् करणे । कृशस्तनुः ॥ वृग्द वरणे । वृशं शृङ्गवेरं मूलकं लघुनं च ॥ डुडुभृङ्क् पोषणे च । भृशमत्यर्थम् ॥ वन भक्तौ । वश आवृत्तः ॥ ५२८ ॥

कौर्वा ॥ ५२९ ॥

कुंङ् शब्दे । इत्यस्मात् शः प्रत्ययो [ भवति ] स च किङ्वा भवति ॥  
कुशो दर्मः ॥ कोशः सारं कुङ्मलं च ॥ ५२९ ॥

क्लिशः के च ॥ ५३० ॥

क्लिशौश् विबाधने । इत्यस्मात् शः प्रत्ययो [ भव ] त्यस्य च के इत्यादेशो  
भवति ॥ केशा मूर्धजाः ॥ ५३० ॥

उरेशक् ॥ ५३१ ॥

उर गतौ । इत्यस्मात्सौत्रादशक् प्रत्ययो भवति ॥ उरश ऋषिः ॥ ५३१ ॥

कलेष्टित् ॥ ५३२ ॥

कलि शब्दसंख्यानयोः । इत्यस्माद्दिदशक् प्रत्ययो भवति ॥ कलशः कुम्भः ।  
कलशी दधिमन्थनभाजनम् ॥ ५३२ ॥

पलेराशः ॥ ५३३ ॥

पल गतौ । इत्यस्मादाशः प्रत्ययो भवति ॥ पलाशो ब्रह्मवृक्षः ॥ ५३३ ॥

कनेरीश्वातः ॥ ५३४ ॥

कनै दीप्त्यादौ । इत्यस्मादाशः प्रत्ययो [ भवति ] ईकारधाकारस्य भवति ॥  
कीनाशः कर्षको वर्णसंकरः कदर्यश्च । तथा । लुब्धः कीनाशः स्यात्कीनाशोऽप्यु-  
च्यते कृतघ्नश्च । योश्चात्यामं मांसं स च कीनाशो यमश्चैव ॥ १ ॥ ५३४ ॥

कुलिकनिकणिपलिवडिभ्यः किशः ॥ ५३५ ॥

एभ्यः किदिशः प्रत्ययो भवति ॥ कुल बन्धुसंस्त्यानयोः । कुलिशं वज्रम् ।  
कनै दीप्त्यादौ । कण शब्दे । कनिशं कणिशं च सस्यमञ्जरी ॥ पल गतौ ।  
पलिशं यत्र स्थित्वा मृगा व्यापाद्यन्ते ॥ वड आमहणे सौत्रः । वडिशं मत्स्यम-  
हणम् ॥ ५३५ ॥

बलेर्णिश ॥ ५३६ ॥

बल प्राणनधान्यावरोधयोः । इत्यस्मात्किशः प्रत्ययो [ भवति ] स च णिङ्वा  
भवति ॥ बालिशो मूर्खः ॥ बलिशं वडिशम् ॥ ५३६ ॥

तिनिशोतिशादयः ॥ ५३७ ॥

तिनिशादयः शब्दाः किशप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ तनेरिश्वातः । तिनिशो  
वृक्षः ॥ हणस्तोन्तश्च । इतिशो गोत्रकृद्दृषि ॥ आदिग्रहणादन्येपि ॥ ५३७ ॥

मस्ज्यङ्गिभ्यामुशः ॥ ५३८ ॥

आभ्यामुशः प्रत्ययो भवति ॥ दुमस्जोत् शुद्धौ । न्यङ्कुमेवादय इति  
गः । मद्गुशो नकुलः ॥ अकुङ् लक्षणे । अङ्कुशः सृणिः ॥ ५३८ ॥

अर्तीणभ्यां पिशतशौ ॥ ५३९ ॥

आभ्यां यथासंख्यं पिश तश इत्येतौ प्रत्ययौ भवतः ॥ ऋक् गतौ । अर्पि-  
शमार्द्रमांसं बालवत्साया दुग्धं च ॥ इण्क् गतौ । एतशोश्च ऋषिर्वायुरभिरर्क-  
श्च ॥ ५३९ ॥

वृकृतृमीह्माभ्यः षः ॥ ५४० ॥

एभ्यः षः प्रत्ययो भवति ॥ वृग् ट् वरणे । वर्षो भर्ता । वर्षं संवत्सरः ।  
वर्षा ऋतुः ॥ कृत् विक्षेपे । कर्ष उन्मानविशेषः ॥ तृ झवनतरणयोः । तर्षः झवो  
हर्षश्च ॥ मीङ्च् हिंसायाम् । मेष उरध्वः ॥ मांक् माने । माषो धान्यविशेषो  
हेमपरिमाणं च ॥ ५४० ॥

योरूच्च वा ॥ ५४१ ॥

युक् मिश्रणे । इत्यस्मान् षः प्रत्ययो [भव] त्युकारधान्तादेशो वा भवति ॥  
यूषः पेयविशेषः । यूषा छाया । योषा स्त्री ॥ ५४१ ॥

स्नुपूसूम्बर्कलूभ्यः कित् ॥ ५४२ ॥

स्न्वादिभ्योर्कपूर्वाच्च लुनातेः कित् षः प्रत्ययो भवति ॥ स्नुक् प्रस्नवने । स्नुषा  
पुत्रवधूः ॥ पूग्श् पवने । पूषः पवनभाण्डं शूर्पादिः ॥ पून् प्रेरणे । सूषो बल-  
म् ॥ मूङ् वन्धने । मूषा लोहरक्षणभाजनम् ॥ लूग्श् छेदने । अर्कपूर्वः । अर्कलू-  
षः ऋषिः ॥ ५४२ ॥

श्लिषेः शो च ॥ ५४३ ॥

श्लिषच् आलिङ्गने । इत्यस्मान् षः प्रत्ययो [भव] त्यस्य च शो इत्यादेशो  
भवति ॥ शेषो नागराजः ॥ ५४३ ॥

कोरषः ॥ ५४४ ॥

कुङ् शब्दे । इत्यस्मादषः प्रत्ययो भवति ॥ कवषः क्रोधी शब्दका-  
रश्च ॥ ५४४ ॥

युजलेराषः ॥ ५४५ ॥

आभ्यामाषः प्रत्ययो भवति ॥ युक् मिश्रणे । यषाषो दुरालमा ॥ जल  
वात्ये । जलाषं जलम् ॥ ५४५ ॥

अर्पेरिषः ॥ ५४६ ॥

क्रंक् गतौ । इत्यस्माद्विदिषः प्रत्ययो भवति ॥ अर्पिषमात्रमांसम् ॥ ५४६ ॥

महाविभ्यां टित् ॥ ५४७ ॥

आभ्यां टिदिषः प्रत्ययो भवति ॥ मह पूजायाम् । महिषः सैरिभो राजा च । महिषी राजपत्नी सैरिभी च ॥ अव रक्षणादौ । अविषः समुद्रो राजा पर्वतश्च । अविषी और्भूमिर्गङ्गा च ॥ ५४७ ॥

रुहेर्वृद्धिश्च ॥ ५४८ ॥

रुहं जन्मनि । इत्यस्माद्विदिषः प्रत्ययो [भवति] वृद्धिश्चास्य भवति ॥ रौहिषं तृणविशेषोन्तरिक्षं च । रौहिषो मृगः । रौहिषी वात्या मृगी दूर्वा च ॥ ५४८ ॥

अभिमृभ्यां णित् ॥ ५४९ ॥

आभ्यामिषः प्रत्ययो भवति स च णित् [भवति ॥] अम गतौ । आमिषं भक्ष्यम् ॥ मृश हिंसायाम् । मारिषो हिंस्रः ॥ ५४९ ॥

तवेर्वा ॥ ५५० ॥

तव गतौ ॥ इत्यस्मात्सौत्राद्विदिषः प्रत्ययो [भवति] स च णिष्ठा भवति ॥ ताविषस्तविषश्च स्वर्गः ॥ ताविषं तविषं च बलं तेजश्च ॥ ताविषी तविषी च वात्या देवकन्या च ॥ ५५० ॥

कलेः किल्ब च ॥ ५५१ ॥

कलि शब्दसंख्यानयोः । इत्यस्माद्विदिषः प्रत्ययो [भव]त्यस्य च किल्ब इत्यादेशो भवति ॥ किल्विषं पापम् । किल्बिषी वेद्या रात्रिः पिशाची च ॥ ५५१ ॥

नञो व्यथेः ॥ ५५२ ॥

नञ्पूर्वात् व्यथिष् भयचलनयोः । इत्यस्माद्विदिषः प्रत्ययो भवति ॥ अव्य-  
थिषः क्षेत्रज्ञः सूर्योभिश्च । अव्यथिषी पृथिवी ॥ ५५२ ॥

कृतृभ्यामीषः ॥ ५५३ ॥

आभ्यामीषः प्रत्ययो भवति ॥ कृत् विक्षेपे । करीषः शुष्कगोमयराजः ॥  
तृ प्रवततरणयोः । तरीषः समर्थः स्तम्भः प्रवथ ॥ ५५३ ॥

ऋजिशृङ्गभ्यः कित् ॥ ५५४ ॥

एभ्यः किरीषः प्रत्ययो भवति ॥ ऋजि गत्यादौ । ऋजीषं धनम् । ऋजी-  
षोवस्करः ॥ शृङ्ग हिंसायाम् । शिरीषो वृक्षः ॥ पृश् पालनपूरणयोः । पुरीष  
शङ्कत् ॥ ५५४ ॥

अम्बरीषादिः ॥ ५५५ ॥

अम गतौ । इत्यस्माद्भरादिरीषः प्रत्ययो भवति ॥ अम्बरीषं भ्राष्ट्रं व्योम  
च । अम्बरीष आदिनृपः ॥ ५५५ ॥

उष्णोन्तश्च ॥ ५५६ ॥

उष् दाहे । इत्यस्मादीषः प्रत्ययो [भवति] णकारश्चान्तो भवति ॥ उष्णी-  
षो मुकुटं शिरोवेष्टनं च ॥ ५५६ ॥

ऋपृनहिहनिकलिचलिचपित्रपिकृपिहयिभ्य उषः ॥ ५५७ ॥

एभ्य उषः प्रत्ययो भवति ॥ ऋग् गतौ । अरुषो व्रणो हय आदित्यो  
वर्णो रोषश्च ॥ पृश् पालनपूरणयोः । पुरुषः कर्कशः ॥ णर्हीच् वन्धने । नहुषः  
पूर्वो राजा ॥ हनक् हिंसागत्योः । हनुषः क्रोधो राक्षसश्च ॥ कलि शब्दसंख्या-  
नयोः । कलुषमप्रसन्नं पापं च ॥ चल कम्पने । चलुषो वायुः ॥ चप सान्त्वने ।  
चपुषः शकुनिः ॥ दुवर्षो बीजसंताने । वपुषो वर्णः ॥ कृषौड् सामर्थ्ये । कलुषः  
क्रियानुगुणः ॥ हय क्लान्तौ च । हयुषौषधिः ॥ ५५७ ॥

विदिषूभ्यां कित् ॥ ५५८ ॥

आभ्यां किदुषः प्रत्ययो भवति ॥ विदक् ज्ञाने । विदुषो विद्वान् ॥ पृश्  
पालनपूरणयोः । पुरुषः पुमानात्मा च ॥ ५५८ ॥

अपुषधनुषादयः ॥ ५५९ ॥

अपुषादयः शब्दा उपप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ आमेतेर्ह्रस्वश्च । अपुषोमिः  
सरोगश्च ॥ दधातेर्धन् च । धनुषः शैलः ॥ आदिग्रहणात् लसुषादयोपि ॥ ५५९ ॥

खलिफलिवृपृकृजुलम्बिमञ्जिपीयिहन्यद्विर्माद्भ-

गण्ड्यतिभ्य ऊषः ॥ ५६० ॥

एभ्य ऊषः प्रत्ययो भवति ॥ खल संवये च । खलूषो म्लेच्छजातिः ॥ फल  
निष्पत्तौ । फलूषो वीरवृत् ॥ वृग्द वरणे । वरूषो भाजनम् ॥ पृश् पालनपूरणयोः ।  
पुरुषो वृक्षविशेषः ॥ कृत् विक्षेपे । करूषा जनपदः ॥ जूषच् मरसि । जरूष आ-  
दित्यः ॥ लवुड् अवच्छेदने च । लम्बूषो नीरकदम्बो निनुलश्च । मञ्जिः पीयिश्च

सौत्री ॥ मञ्जूषा काष्ठकोष्ठः ॥ वीयूषं प्रत्यमप्रसवक्षीरविकारोमृतं घृतं च ॥ हनंक्  
हिंसागत्योः । हनूषो राक्षसः ॥ अगु गतौ । अङ्गूषः शकुनिजातिर्हस्ती बाणो  
वेगश्च ॥ मगु गतौ । मङ्गूषो जलचरशकुनिः ॥ गङ्गु वदनैकदेशे । गण्डूषो द्रवक-  
वलः ॥ ऋक् गतौ । अरूषो रविः ॥ ५६० ॥

कोरदूषाटरूपकारूपशैलूषपिञ्जुषादयः ॥ ५६१ ॥

एत ऊषप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ कुरेरदोन्तश्च । कोरदूषः कोद्रवः ॥ आ-  
टेररान्तश्च । आटरूषो वासा । अटनं रूपतीत्यटरूष इति तु पृषोदरादिः ॥ कुगो  
वृद्धिश्च । कारूषा जनपदः ॥ शलेरै चातः । शैलूषो नटः ॥ पिञ्जुण् हिंसादौ ।  
पिञ्जुषः कर्णशङ्कुल्याभोगः ॥ आदिशब्दात् प्रत्युपाभ्यूषादयो भवन्ति ॥ ५६१ ॥

कलेर्मषः ॥ ५६२ ॥

कलि शब्दसंख्यानयोः । इत्यस्मान्मषः प्रत्ययो भवति ॥ कल्मषं पा-  
पम् ॥ ५६२ ॥

कुलेश्च माषक् ॥ ५६३ ॥

कुल बन्धुसंस्थानयोः । इत्यस्मात्कलेश्च किन्माषः प्रत्ययो भवति ॥ कुल्मा-  
षोर्धस्विन्नं माषादि ॥ कल्माषः शबलः ॥ ५६३ ॥

मावावद्यमिकमिहनिमानिकण्यशिपचिमुचियजिवृतृभ्यः सः ॥ ५६४ ॥

एभ्यः सः प्रत्ययो भवति ॥ मांक् माने । मासञ्जिश्रात्रः ॥ वांक् गति-  
गन्धनयोः । वासा । आटरूषः ॥ वद व्यक्तायां वाचि । वरसस्तर्णक ऋषिः  
प्रियस्य च पुत्रस्याख्यानम् ॥ अम गतौ । अंसो भुजशिखरम् ॥ कमूङ् कान्तौ ।  
कंसो लोहजातिर्विष्णोररातिर्हिरण्यमानं च ॥ हनंक् हिंसागत्योः । हंसः श्वेतच्छदः ॥  
मानि पूजायाम् । मांसं तृतीयो धातुः ॥ कष हिंसायाम् । कक्षस्तृणमहनारण्यं शरी-  
रावयवश्च ॥ अशौटि व्याप्तौ । अक्षाः प्रासकाः । अक्षाणीन्द्रियाणि रथचक्राणि च ॥  
दुपर्चीष् पाके । पक्षोर्धमानो वर्षः शकुन्यवयवः सहायः साध्यं च ॥ मुलूत्सीमो  
क्षणे । मोक्षो मुक्तिः ॥ यजीं देवपूजादौ । यक्षो गुह्यकः ॥ वृग्श्च वरणे । वसो  
देशः समुद्रश्च ॥ त्वं प्रवनतरणयोः । तसो वीतंसः सूर्यश्च ॥ वसंतस्योर्बाहुलकान्न  
पत्वम् ॥ ५६४ ॥

व्यवाभ्यां तनेरीश्च वेः ॥ ५६५ ॥

वि अव इत्येताभ्यां परात्तनेतेः सः प्रत्ययो [भवति] वेरीकारश्चान्तादेशो  
भवति ॥ वीतंसः शकुन्यवरोधः ॥ अवतंसः कर्णपूरः ॥ ५६५ ॥

पुषेः प्रष च ॥ ५६६ ॥

पुषू दाहे । इत्यस्मात्सः प्रत्ययो [भव]त्यस्य च प्रष इत्यादेशो भवति ॥  
प्रक्षं नक्षत्रं वृक्षश्च ॥ ५६६ ॥

ऋजिरिषिकुषिकृतिव्रश्च्युन्दिशृभ्यः कित् ॥ ५६७ ॥

एभ्यः कित्सः प्रत्ययो भवति ॥ ऋजि गत्यादौ । ऋक्षं नक्षत्रम् । ऋक्षोच्छ-  
मल्लः ॥ रिष हिंसायाम् । रिक्षा यूकाण्डम् । लवे । लिक्षा सैव ॥ कुषश्च निष्कर्षे ।  
कुक्षो गर्भः । कुक्षं गर्तः ॥ कृतैत् छेदने । कृत्सो गोत्रकृदोदनं वक्त्रं दुःखजातं  
च ॥ ओत्रश्चैत् छेदने । वृक्षः पादपः ॥ उन्दैप् छेदने । उत्सः समुद्र आकाशं  
जलं जलाशयश्च । उत्सं स्रोतः ॥ शृश् हिंसायाम् । शीर्षं शिरः ॥ ५६७ ॥

गुधिगृधेस्त च ॥ ५६८ ॥

आभ्यां कित्सः प्रत्ययो [भवति] तकारश्चान्तोदेशो भवति ॥ गुधञ् परिवेष्टने ।  
गृत्सो रोषस्तृणजातिश्च ॥ गृधूञ् अभिकाङ्क्षायाम् । गृत्सो विप्रः आ गृध्रोभिलाष-  
श्च ॥ तकारविधानमादिचतुर्थत्वबाधनार्थम् ॥ ५६८ ॥

तप्यणिपन्यल्यविरधिनभिनम्यमिचमितमिचट्यतिपतेरसः ॥ ५६९ ॥

एभ्योसः प्रत्ययो भवति ॥ तपं संतापे । तपस आदित्यः पशुधर्मो धर्मश्च ॥  
अण शब्दे । अणसः शकुनिः ॥ पनि स्तुतौ । पनसः फलवृक्षः ॥ अली भूषणादौ ।  
अलसो निरुत्साहः ॥ अव रक्षणादौ । अवसो भानू राजा च । अवसं चापं पाथे-  
यं च ॥ रधौच् हिंसासंरादयोः । रध इटि तु परोक्षायामेवेति नागमे । रन्ध्रसो-  
न्धकजातिः ॥ नभञ् हिंसायाम् । नभस ऋतुराकाशः समुद्रश्च ॥ नमं प्रह्वये ।  
नमसो वेत्रः प्रणामश्च ॥ अम गतौ । अमसः काल आहारः संसारो रोगश्च ॥  
चमू अदने । चमसः सोमपात्रं मन्त्रपूतं पिष्टं च । चमसी मुद्रादिभि[त्स]कृता ॥  
तमूच् काङ्क्षायाम् । तमसोन्धकारः । तमसा नाम नदी ॥ चटण् भेदे । चटस-  
धर्मपुटः ॥ अत सातत्यगमने । अतसो वायुरात्मा वनस्पतिजातिश्च । अतस्योषधिः ॥  
पतू गतौ । पतसः पतंगः ॥ ५६९ ॥

सृत्रयिभ्यां णित् ॥ ५७० ॥

आभ्यां णिदसः प्रत्ययो भवति ॥ सृं गतौ । सारसः पक्षिविशेषः ॥ त्रयि  
गतौ । त्रयसः काकः ॥ ५७० ॥

वहियुभ्यां वा ॥ ५७१ ॥

आभ्यामसः प्रत्ययो [भवति] स च णिद्वा भवति ॥ वही पापणे । वाहसो



नङ्गाञ्शकटमज्जरौ बहनजीवश्च ॥ बहसोनङ्गाञ्शकटं च ॥ युक् मिश्रणे । यावत्  
भक्तं तृणं मिश्रं च ॥ यवसमभ्रादिवासोर्ध्वं च ॥ ५७१ ॥

दिवादिरभिलभ्युरिभ्यः कित् ॥ ५७२ ॥

दिवादिभ्यो रभिलभ्युरिभ्यश्च क्रिदसः प्रत्ययो भवति ॥ दीव्यते । दिव-  
सो वासरः ॥ व्रीडयतेर्लट्वे । व्रीलसो लज्जावान् ॥ नृत्यते । नृतसो नर्तकः ॥  
क्षिप्यते । क्षिरसो योद्धा ॥ सीव्यते । सिवसः श्लोको वखं च ॥ श्रीव्यते । श्रिवसो  
गतिमान् ॥ इष्यते । इषस इष्वाचार्यः ॥ रभिं रामस्ये । रभसः संरम्भ उद्धर्ष-  
गम्भीरश्च ॥ डुलभिष् प्राप्तौ । लभसो याचकः प्राप्तिश्च ॥ उरिः सौत्रः । उरस ऋषिः  
॥ ५७२ ॥

फनसतामरसादयः ॥ ५७३ ॥

फनसादयः शब्दा असप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ फण गतौ । नश्च । फन-  
सः पनसः ॥ तमेररोन्तो वृद्धिश्च । तामरसं पद्मम् ॥ आदिशब्दात् कीकसबुक्-  
सादयो भवन्ति ॥ ५७३ ॥

युबलिभ्यामासः ॥ ५७४ ॥

आभ्यामासः प्रत्ययो भवति ॥ युक् मिश्रणे । यवासो दुरालभा ॥ बल  
प्राणनधान्यावरोधयोः । बलासः श्लेष्मा ॥ ५७४ ॥

किलेः कित् ॥ ५७५ ॥

किलत् धैत्यक्रीडनयोः । इत्यस्मात्किदासः प्रत्ययो भवति ॥ किलासं  
सिध्मम् । किलासी पाककर्परम् ॥ ५७५ ॥

तलिकसिभ्यामीसण् ॥ ५७६ ॥

आभ्यामीसण् प्रत्ययो भवति ॥ तलण् प्रतिष्ठायाम् । तालीसं गन्धद्रव्यम् ॥  
कस गतौ । कासीसं धातुजमौषधम् ॥ ५७६ ॥

सोर्डित् ॥ ५७७ ॥

सिग्ट् बन्धने । इत्यस्माद्विहीसण् प्रत्ययो भवति ॥ सीसं लोहजातिः ॥ ५७७ ॥

त्रपेक्षसः ॥ ५७८ ॥

त्रपौषि लज्जायाम् । इत्यस्मादुसः प्रत्ययो भवति ॥ त्रपुसं कर्कटिका ।  
विधानसामर्थ्यबलात् वत्खाभावः ॥ ५७८ ॥

पटिदीभ्यां टिसडिसौ ॥ ५७९ ॥

आभ्यां यथासंख्यं टिसो डिसिद्ध प्रत्ययो भवतः ॥ पट गतौ । पडिस आ-  
युधविशेषः ॥ वीक् प्रजननादौ । विसं मृणालम् ॥ ५७९ ॥

तसः ॥ ५८० ॥

पटिदीभ्यां तसः प्रत्ययो भवति ॥ पडसखिशूलम् ॥ वेतसो बानीरः ॥ ५८० ॥

इणः ॥ ५८१ ॥

एतेस्तसः प्रत्ययो भवति ॥ एतसो ध्वर्युः ॥ ५८१ ॥

पीडो नसक् ॥ ५८२ ॥

पीड्च् पाने । इत्यस्मात्किञ्चनः प्रत्ययो भवति ॥ पीनसः श्लेष्मा ॥ ५८२ ॥

कृकुरिभ्यां पासः ॥ ५८३ ॥

आभ्यां पासः प्रत्ययो भवति ॥ डुकृग् करणे । कर्पासः पित्रुप्रकृतिर्विरुद्धः ॥  
कुरत् शब्दे । कूर्पासः कञ्जुकः ॥ ५८३ ॥

कलिकुलिभ्यां मासक् ॥ ५८४ ॥

आभ्यां किन्मासः प्रत्ययो भवति ॥ कलि शब्दसंख्यानयोः । कल्मासं  
शबलम् ॥ कुल बन्धुसंस्त्यानयोः । कुल्मासमर्थस्त्रिंशं माषादि ॥ ५८४ ॥

अलेरम्बुसः ॥ ५८५ ॥

अली भूषणादौ । इत्यस्मादम्बुसः प्रत्ययो भवति ॥ अलम्बुसो शत्रुघातः ।  
अलम्बुसा नामौषधिः ॥ ५८५ ॥

लूगो हः ॥ ५८६ ॥

लुनातेर्हः प्रत्ययो भवति ॥ लोहं सुवर्णादि ॥ ५८६ ॥

कितो मे च ॥ ५८७ ॥

कित निवासे । इत्यस्मात् हः प्रत्ययो [भव]त्यस्य च मे इत्यादेशो भवति ॥  
मेहं गृहम् ॥ ५८७ ॥

हिंसेः सिम् च ॥ ५८८ ॥

हिसुप् हिंसायाम् । इत्यस्मात् हः प्रत्ययो [भव]त्यस्य च सिमित्यादेशो  
भवति ॥ सिंहो मृगराजः ॥ ५८८ ॥

कूपकठिपटिमटिलटिललिलिकत्यनिरगिलगेरहः ॥ ५८९ ॥

एभ्योहः प्रत्ययो भवति ॥ कृत् विशेषे । करहो धान्वावपनम् ॥ पूषा पालनधुर-

णयोः । परहः शंकरः ॥ कटे वर्षावरणयोः । कटहः पर्जन्यः कर्णवत् कालायसभा-  
जनम् ॥ पट गतौ । पटहो वाद्यविशेषः ॥ मट सादे सौत्रः । मटहो ह्रस्वः ॥ लट बाल्ये ।  
लटति विलसति । लटहो विलासवान् ॥ ललिण् ईप्सायाम् । ललहो लीलावान् ॥  
पल गतौ । पलह आवापः ॥ कलि शब्दसंख्यानयोः । कलहो युद्धम् ॥ अनक्  
प्राणने । अनहो नीरोगः ॥ रगे शङ्कयाम् । रगहो नटः ॥ लगे सज्जे । लगहो  
मन्दः ॥ ५८९ ॥

पुलेः कित् ॥ ५९० ॥

पुल महत्त्वे । इत्यस्मात्किदहः प्रत्ययो भवति ॥ पुलहः प्रजापतिः ॥ ५९० ॥

वृकटिशमिभ्य आहः ॥ ५९१ ॥

एभ्य आहः प्रत्ययो भवति ॥ वृग्द् वरणे । वराहः सूकरः ॥ कटे वर्षा-  
वरणयोः । कटहः कर्णवत्कालायसभाजनम् ॥ शमून् उपशमे । शमाह आ-  
श्रमः ॥ ५९१ ॥

विलेः कित् ॥ ५९२ ॥

विलत् वरणे । इत्यस्मात्किदाहः प्रत्ययो भवति ॥ विलाहो रहः ॥ ५९२ ॥

निर इण ऊहश् ॥ ५९३ ॥

निरपूर्वात् इण्क् गतौ । इत्यस्मात् शिदूहः प्रत्ययो भवति ॥ निर्यूहः सौधा-  
दिकाष्ठनिर्गमः ॥ ५९३ ॥

दस्त्यूहः ॥ ५९४ ॥

ददातेस्त्यूहः प्रत्ययो भवति ॥ दास्त्यूहः पक्षिविशेषः ॥ ५९४ ॥

अनेरोकहः ॥ ५९५ ॥

अनक् प्राणने । इत्यस्मादोक्कहः प्रत्ययो भवति ॥ अनोकहो वृक्षः ॥ ५९५ ॥

वल्लेरक्षः ॥ ५९६ ॥

वलि संवरणे । इत्यस्मादक्षः प्रत्ययो भवति ॥ वलक्षः शुक्रः ॥ ५९६ ॥

लाक्षाशक्षामिक्षादयः ॥ ५९७ ॥

लाक्षादयः शब्दा अक्षप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ लसेरा च । लाक्षा जतु ॥  
रसेर्वा च । श्राक्षा मृहीका ॥ आङ्पूर्वात् मृदेरन्त्यस्वरादेर्लुक् प्रत्ययादेरित्थं च ।  
आमिक्षा हविर्विशेषः ॥ आदिप्रहणात् चुप अन्वायां गतौ । इत्यस्य । चोक्षो ग्राम-  
राजः शुद्धं च ॥ एवं पीयूषादयोपि ॥ ५९७ ॥

समिण्निनिकषिभ्यामा ॥ ५९८ ॥

सम्पूर्वात् इणक् गतौ । इत्यस्मात् निपूर्वात् कष हिंसायाम् । इत्यस्माच्च  
आः प्रत्ययो भवति ॥ समया पर्वतम् ॥ निकषा पर्वतम् ॥ समीपासूयावाचि-  
नावेती ॥ ५९८ ॥

दिविपुरिवृषिमृषिभ्यः कित् ॥ ५९९ ॥

एभ्यः किदाः प्रत्ययो भवति ॥ दिवूच् क्रीडाजयेच्छापणिश्रुतिस्तुतिगति-  
षु । दिवाहः ॥ पुरत् अपगमने । पुरा भूतकालवाची ॥ वृषू सेवने । वृषा प्रबल-  
मित्यर्थः ॥ मृषीच् तितिक्षायाम् । मृषाभूतमित्यर्थः ॥ ५९९ ॥

वेः साहाभ्याम् ॥ ६०० ॥

निपूर्वाभ्यां षोच् अन्तकर्मणि । ओहांक् त्यागे । इत्येताभ्यामाः प्रत्ययो  
भवति ॥ विसा चन्द्रमा बुद्धिश्च । तालध्यान्तोयमित्येके ॥ विहा विहगः स्वर्ग-  
श्च ॥ ६०० ॥

वृमिथेदिशिभ्यस्थयट्याश्चान्ताः ॥ ६०१ ॥

एभ्यः किदाः प्रत्ययो भवति यथासंख्ये यकारयकारट्यकाराश्चान्ता भव-  
न्ति ॥ वृगट् वरणे । वृथानर्थकम् ॥ मिथृग् मेधाहिंसयोः । मिथ्या मृषा निष्कलं  
च ॥ दिशीत् अतिसर्जने । दिष्ट्या प्रीतिवचनम् ॥ ६०१ ॥

मुचिस्वदेर्ध च ॥ ६०२ ॥

आभ्यां किदाः प्रत्ययो [ भवति ] धकारश्चान्तस्य भवति ॥ मुचूती मोक्षणे ।  
मुधानिमित्तम् ॥ प्वदि आस्वादेने । स्वधा पितृबलिः ॥ ६०२ ॥

सोर्बृग आह च ॥ ६०३ ॥

सुपूर्वात् ब्रूतेराः प्रत्ययो [ भव ] त्याह इति चास्मादेशो भवति ॥ स्वाहा  
देवतातर्पणम् ॥ ६०३ ॥

सनिक्षमिदुषेः ॥ ६०४ ॥

एभ्यो धातुभ्य आः प्रत्ययो भवति ॥ षणूयी दाने । सना नित्यम् ॥  
क्षमौषि सहने । क्षमा भूः क्षान्तिश्च ॥ दुषंच् वैकृत्ये । दोषा रात्रिः ॥ ६०४ ॥

डिप् ॥ ६०५ ॥

धातोर्बहुलमाः प्रत्ययो भवति स च डिङ्भवति ॥ मर्निच् ज्ञाने । मा निषेधे ॥  
षोच् अन्तकर्मणि । सावसानम् ॥ अनक् प्राणने । आ स्मरणादौ ॥ म्रीडिच् प्रीति ।  
प्रा स्मयने । हनक् हिंसागत्योः । हा विषादे ॥ वन भस्मौ । वा विकृत्ये ॥

राक् दाने । रा दीप्तिः ॥ भाक् दीप्तौ । भा । सहपूर्वः । सभा परिषत् ॥ ना-  
स्तीति सहस्य सः ॥ ६०५ ॥

स्वरेभ्य इः ॥ ६०६ ॥

स्वरान्तेभ्यो धातुभ्य इः प्रत्ययो भवति ॥ जि अभिभवे । यजी राजा ॥  
हिंद् गतिवृद्धयोः । इधिः कामः ॥ रुक् शब्दे । रविः सूर्यः ॥ कुक् शब्दे । क-  
विः काव्यकर्ता ॥ दुग्क् स्तुतौ । स्तविद्वताता ॥ लूग्श् छेदने । लविर्दात्रम् ॥ पूग्श्  
पवने । पविर्वायुर्वक्षं पवित्रं च ॥ भू सत्तायाम् । भविः सत्ता चन्द्रो विधिश्च ॥  
ज्रक् गतौ । भरिः शत्रुः ॥ हग् हरणे । हरिरिन्द्रो विष्णुश्चन्दनं मर्कटादिश्च । हरयः  
शक्राश्वाः ॥ टुडुभृग्क् पोषणे च । भारिर्वृद्धा ॥ सृ गतौ । सरिर्मेषः ॥ पृग्श् पालनपू-  
रणयोः । परिर्भूमिः ॥ तृ द्रवनतरणयोः । तरिर्नौः ॥ दृग्श् विदारणे । दरिर्महाभिदा ॥  
मृग्श् हिंसायाम् । प्यन्तः । मारिरशिवम् ॥ वृग्श् वरणे । वरिर्विष्णुः । प्यन्तात् ।  
वारिर्हस्तिबन्धनम् । वारि जलम् ॥ ६०६ ॥

पदिपठिपचिस्थलिहलिकलिबलिवलिवल्लिपल्लिकटिचटिचटिबधि-  
गाध्याधिबन्दिनन्धविधिशिवाशिकाशिछिर्दितन्त्रिमन्त्रिखण्डिमाण्डि-  
चण्डियस्यञ्जिमस्यसिवनिध्वनिसनिगमितमिग्रन्थिश्रन्थि-

जनिमण्यादिभ्यः ॥ ६०७ ॥

एभ्य इः प्रत्ययो भवति ॥ पदिच् गतौ । पदी राशिर्मोक्षमार्गश्च ॥ पठ  
व्यक्तायां वाचि । पठिर्विश्वान् ॥ दुपर्वीष् पाके । पचिरग्निः ॥ छल स्थाने । स्थ-  
लिर्दानशाला ॥ हल विलेखने । हलिर्हलः ॥ कलि शब्दसंख्यानयोः । कलिः  
कलहो युगं च ॥ बल प्राणनधान्यावरोधयोः । बलिर्देवतोपहारो दानवश्च ॥ वलि  
वल्ली संवरणे । वलिस्त्वक्तरंगः । वल्लिर्हरण्यशलाका लता च ॥ पल्ल गतौ ।  
पल्लिर्मुनीनामाश्रमो व्याधसंस्त्यायश्च ॥ कटे वर्षावरणयोः । कटिः स्वाङ्गम् ॥  
चटण् भेदे । चटिर्वर्णः ॥ बट वेष्टने । बटिर्गुलिका तन्तुः शूना च नाभिर्वर्णश्च ॥  
बधि बन्धने । वधिः क्रियाशब्दः ॥ गाधृङ् प्रतिष्ठालिप्ताग्रन्थेषु । गाधिर्विश्वाभि-  
वपिता ॥ भर्व पूजायाम् । भारिर्मिश्रिता ॥ बहुङ् स्तुत्यभिवादनयोः । बन्दि-  
र्यहणिः ॥ दुनदु समृद्धौ । नन्दिरीश्वरः प्रसीहारो मेरिश्च ॥ अब रक्षणादौ ।  
अविर्णायुः ॥ वशक् कान्तौ । वशिर्वशिता ॥ वाशिच् शब्दे । वाशिः कान्ती  
रदिमर्गेमायुरग्निः शब्दः प्रजननप्राप्ता चतुष्पाञ्जलद्वय ॥ काशृङ् दीप्तौ । काशयो  
अनपदः ॥ छर्दण् वमने । छर्दिर्वमनम् ॥ तन्त्रिण् कुटुम्बधारणे । तन्त्रिर्दीणाक्षयम् ॥

मन्त्रिण् गुप्तभाषणे । मन्त्रिः सचिवः ॥ खडुण् भेदे । खण्डिः प्रहारम् ॥  
 मडु भूषायाम् । मण्डिर्मृगजनपिधानम् ॥ वडुङ् क्रीपे । वण्डिर्मामिकी ॥ वतैङ्  
 प्रयत्ने । वतिर्मिक्षुः ॥ अञ्जौप् व्यक्तिप्रक्षणगतिषु । अञ्जिः सज्जः पेषणी पेजो  
 गतिश्च । समञ्जिः शिभः ॥ मसैच् परिणामे । मसिः शखी ॥ अस्रच् क्षेपणे ।  
 असिः खड्गः ॥ वनूयी यात्रने । वनिः साधुर्याच्चा शकुनिरभिध ॥ ध्वन शब्दे ।  
 ध्वनिर्नादः ॥ वन भक्तौ । सनिः संभक्ता पन्था दानं म्लेच्छो नदीतटं च ॥ गमू  
 गतौ । गमिराचार्यः ॥ तमूच् काङ्क्षायाम् । तमिरलसः ॥ ग्रन्थश्च संदर्भे ।  
 अग्रन्थश्च मोचनप्रतिहर्षणयोः । ग्रन्थिः अग्रन्थश्च पर्वसंध्यादि ॥ जनैचि प्रादुर्भावे ।  
 जनिर्वधूः कुलाङ्गना भगिनी प्रादुर्भावश्च ॥ मण शब्दे । मणी रत्नम् ॥ आदि-  
 ग्रहणात् वहीं प्रापणे । वहिरश्च ॥ खाद् भक्षणे । खादिः आ ॥ दधि धारणे ।  
 दधि क्षीरविकारः ॥ खल संचये च । खलिः पिण्याकः ॥ शचि व्यक्तायां वाचि ।  
 शचीन्द्राणी । इतोक्त्यर्थादिति गौरादित्वाद्वा डीः ॥ इत्यादयोपि भवन्ति ॥६०७॥

किलिपिलिपिशिचिटिचुटिशुण्डितुण्डिकुण्डिभण्डिङ्गुण्डिहिण्डिपिण्डि-

चुल्लिचुधिमयिरुहिदिविकीर्त्यादिभ्यः ॥६०८॥

एभ्य इः प्रत्ययो भवति ॥ किलत् शैत्यक्रीडनयोः । केलिः क्रीडा ॥  
 पिलण् क्षेपे । पेलिः क्षुद्रपेला ॥ पिशत् अवयवे । पेशिर्मांसखण्डम् ॥ चिट  
 प्रेष्ये । चिटिर्दारिका प्रेष्या च ॥ चुटत् छेदने । ण्यन्तः । चोदिश्च ॥ चुद्  
 शोषणे । शुण्टिर्विश्वभेषजम् ॥ तुडुङ् तोडने । तुण्डिरास्यं प्रवृद्धा च नाभिः ॥ कुडुङ्  
 दाहे । कुण्डिर्जलभाजनम् ॥ भडुङ् परिभाषणे । भण्डिः शकटम् ॥ हुडुङ्  
 संघाते । हुण्डिः पिण्डित ओदनः ॥ हिडुङ् गतौ च । हिण्डी रात्रौ रक्षाचारः ॥  
 पिडुङ् संघाते । पिण्डिर्निष्पीडितस्नेहपिण्डः ॥ चुल्ल हावकरणे । चुल्ली रन्धन-  
 स्थानम् ॥ चुर्थिच् ज्ञाने । बोधिः सम्यग्ज्ञानम् ॥ मिथृण् मेधाहिंसयोः । मेथिः  
 खलमध्यस्थूणा ॥ रुहं जन्मनि । रोहिः सस्यं जन्म च ॥ दिवूच् क्रीडादौ । देवि-  
 भूमिः ॥ कृतण् संशब्दने । गिजन्तः । कीर्तिर्यशः ॥ आदिग्रहणादन्येपि ॥६०८॥

नाम्युपान्त्यकृगृगृपृपृङ्भ्यः कित् ॥ ६०९ ॥

नाम्युपान्त्येभ्यः क्तादिभ्यश्च कितिः प्रत्ययो भवति ॥ लिखत् अक्षरविन्यासे ।  
 लिखिः शिल्पम् ॥ शुक् शोके । शुचिः पूतो सिद्धान्तम् आपादश्च ॥ रुचि  
 अभिधीत्यां च । रुचिर्दीप्तिरभिलाषश्च ॥ भुजं पालनाभ्यवहारयोः । भुजिर्भी

राजा कुटिलं च ॥ कुणत् शब्दोपकरणयोः । कुणिर्बिकलो हस्तो हस्तविकलश्च ॥  
 क्षर्जत् वितर्गे । सृजिः पत्न्याः ॥ शुति दीप्तौ । शुतिर्दीप्तिः ॥ ऋत घृणागतिस्प-  
 र्धेषु । ऋतिर्यतिः ॥ छिद्वंषी द्वैधीकरणे । छिदिद्वेषता परशुश्च ॥ मुदि हर्षे ।  
 मुदिर्बालः ॥ भिद्वंषी विदारणे । भिदिर्वचं सूचको भेत्ता च ॥ ऊद्वृषी  
 दीप्तिदेवनयोः । वृषी रथकारः ॥ लिपीत् उपदेहे । लिपिरक्षरजातिः ॥ तुर त्वरणे  
 सौत्रः । तुरिस्तन्तुवायोपकरणम् ॥ दुलण् उत्क्षेपे । दुलिः कच्छपः ॥ त्विर्वी  
 दीप्तौ । त्विषिर्दीप्तिस्थिविभ्राज्जाजवर्चस्वी च ॥ कृषीत् विलेखने । कृषिः कर्षणं  
 कर्षणभूमिश्च ॥ ऋवैत् गतौ । ऋषिर्मुनिर्वेदश्च ॥ कुषश्च निष्कर्षे । कुषिः शुविरम् ॥  
 शुषश्च शोषणे । शुषिदिच्छत्रं शोषणं च ॥ हषु अलीके । हषिरलीकवादी दीप्तिस्तु-  
 छिश्च ॥ ण्णुहौच् उद्गिरणे । स्तुदिर्वृक्षः ॥ कृत् विक्षेपे । किरिः शूकरो मूषिको  
 गन्धर्वो गर्तश्च ॥ गृत् निगरणे । गिरिर्बगः कन्दुकश्च ॥ शृश्च हिंसायाम् । शिरिर्हिंस्रः  
 शोकः खड्गः पाषाणश्च ॥ पृश्च पालनपूरणयोः । पुरिर्नगरे राजा पूरयिता च ॥  
 पुड् पवने । पुविर्वातः ॥ ६०९ ॥

विदिवृतेर्वा ॥ ६१० ॥

आभ्यामिः प्रत्ययो भवति स च किंवा भवति ॥ विदक् ज्ञाने । विदिः शि-  
 ल्पी । वेदिरिज्यादिस्थानम् ॥ वृत्तुड् वर्तने । वृत्तिः कण्टकशाखावरणम् । निर्वृतिः  
 मूलम् । वर्तिर्द्रव्यं दीपाङ्गुः च ॥ ६१० ॥

तृप्त्रम्यव्यापिदम्भिभ्यस्तित्तिरभृमाधापदेभाश्च ॥ ६११ ॥

एभ्यः किदिः प्रत्ययो [भव]त्येषां च ययासंख्यं तित्तिर भृम अध अप  
 देभ इत्यादेशा भवन्ति ॥ तृ प्रवनतरणयोः । तित्तिरिः शकुनिजातिः प्रवक्ता च  
 वेदशाखायाः ॥ भ्रमू चलने । भूमिर्वायुर्हस्ती जलं च । बाहुलकाद्भृमादेशाभावे ।  
 भ्रमिर्भ्रमः ॥ अदं प्सांक् भक्षणे । अधुपरिभावे । अध्यागच्छति ॥ आपूण्ड्र व्याप्तौ ।  
 अपि समुच्चयादौ । पुक्षोपि न्ययोधोपि ॥ दम्पूट् दम्भे । देभिः शरासनम् ॥ ६११ ॥

मनेरुदेतौ चास्य वा ॥ ६१२ ॥

मनिच् ज्ञाने । इत्यस्मादिः प्रत्ययो [भव] त्वकारस्य च उकार-एकारी  
 वा भवतः ॥ मुनिर्ज्ञानवान् ॥ मेनिः संकल्पः ॥ मनिर्धूमवर्तिः ॥ ६१२ ॥

• क्रमितमिस्तम्भोरिच्च नमेस्तु वा ॥ ६१३ ॥

एभ्यः किदिः प्रत्ययो [भव] त्वकारस्य च इकारी भवति नमेः पुनरकारस्य

विकल्पेन इकारः ॥ कम् पादविक्षेपे । क्रिमिः क्षुद्रजन्तुः ॥ तम्बू काङ्गायाम् ।  
तिमिर्महामत्स्यः ॥ स्तम्भिः सौत्रः । स्तिभिः केतकादिसूची इदयं समुद्रश्च ॥  
नमं प्रहस्ये । निमी राजा । नमिर्विद्याधराणामाद्यस्तीर्थकरश्च ॥ ६१३ ॥

अम्भिकुण्टिकस्यंहिभ्यो नलुक् च ॥ ६१४ ॥

एभ्य इः प्रत्ययो [ भवति ] नकारस्य च लुग्भवति ॥ अभुङ् शब्दे ।  
अभ्यामिमुख्येव्यवम् । अभ्यामि शलभाः पतन्ति ॥ कुटु आलस्ये च । कुटिर्वृक्षः  
पापं वृषलो देशो गेहं कुठारश्च ॥ कपुङ् चलने । कपिरभिर्वानरश्च ॥ अहुङ् गतौ ।  
अहिः सर्पो वृत्रो वप्रश्च ॥ ६१४ ॥

उभेर्द्वौ च ॥ ६१५ ॥

उभत् पूरणे । इत्यस्मादिः प्रत्ययो भवत्यस्य च इत्रावित्यादेशौ भवतः ॥  
इौ द्वितीयो हिमुनि व्याकरणस्य ॥ त्रयस्तृतीयलिमुनि व्याकरणस्य ॥ ६१५ ॥

नीवीप्रहभ्यो डित् ॥ ६१६ ॥

एभ्यो डिदिः प्रत्ययो भवति ॥ णीङ् प्रापणे । निवसति ॥ डीङ् प्रजन-  
नादौ । विस्तन्तुवायः पक्ष्युपसर्गश्च ॥ यथा विभवति ॥ इङ् हरणे । प्रपूर्वः ।  
प्रहिः कूप उदपानं च ॥ ६१६ ॥

वौ रिचेः स्वराच्चोन्तश्च ॥ ६१७ ॥

बाबुपसर्गे सति रिचुंषी विरेचने । इत्यस्मादिः प्रत्ययो [ भवति ] स्वरास्परौ  
नोन्तश्च भवति ॥ विरिञ्चिर्वशा ॥ ६१७ ॥

कमिबमिजमिषसिशलिफलितलितडिबजिब्रजिब्वजिराजिपणिबणिबदि-

सदिहदिहन्सिहबहितपिबपिभटिकश्चिसंपतिभ्यो

णित् ॥ ६१८ ॥

एभ्यो णिदिः प्रत्ययो भवति ॥ कम्बू कान्तौ ॥ कामिर्वृक्षकः कामे च ॥  
दुबू उद्धारणे । वामिः स्त्री ॥ जम् अदने । जामिर्मगिनी तृणं जनपदश्चैकः ॥  
बसू अदने । वासिः संप्रामो गतौमिर्बहुभुक् च ॥ शल गतौ । शालिर्ब्रह्मिराजः ॥  
फल निष्पत्तौ । फालिर्दलम् ॥ तलण् प्रतिष्ठायाम् । तालिर्वृक्षजातिः ॥ तडण् आ-  
घाते । ताडिः स एव ॥ वज व्रज व्रज गतौ । वाजिरश्चः पुङ्गवसानं च ॥  
व्राजिः पङ्क्तिः पिटकजातिश्च ॥ व्याजिः पलाकाश्च ॥ राजृण् कीर्तौ । राजिः  
पङ्क्तिर्लक्षा च ॥ पाणि व्यवहृत्तरस्तुत्योः । पाणिः करः ॥ वज शब्दे । वाणिर्वाक् ।



डद्याम् । वाणी ॥ वद व्यक्तायां वाचि । वादिर्वाग्मी धीणा च ॥ षट् विशरण-  
ग्रस्यवसादनेषु । सादिरद्वारोहः सारथिश्च ॥ सहिं पुरीषोत्तमं । हादिर्लूता ॥  
हनक् हिंसागत्योः । वातिः प्रहरणम् । केचिन्नु हानिरर्थमाश उच्छित्तिधेत्युदाह-  
रन्ति । तत्र बाहुलकात् ङिति घादिति घञ भवति । बाहुलकादेव णिस्त्ववि-  
कल्पे । हनिरायुधम् ॥ षहि मर्षणे । साहिः शैलः ॥ बर्ही प्रापणे । बाहिरनङ्गान् ॥  
तपं संतापे । तापिर्दानवः ॥ डुवर्पी बीजसंताने । वापिः पुष्करिणी ॥ भट भृतौ ।  
भाटिः स्वरतमूल्यम् ॥ कचुड् दीप्तौ । काञ्चिर्मेखला पुरी च । णिस्करणादनु-  
पान्त्यस्यापि वृद्धिः ॥ पतू गतौ । सम्पूर्वात् । संपातिः पक्षिराजः ॥ ६१८ ॥

कृशुकुटिप्रहिखन्यणिकप्यलिपलिचरिवसिगण्डिभ्यो वा ॥ ६१९ ॥

एभ्य इः प्रत्ययो [ भवति ] स च णिद्वा भवति ॥ डुकृङ् करणे । कारिः  
शिल्पी । करिर्हस्ती विष्णुश्च ॥ शृश् हिंसायाम् । शारिर्बूतोपकरणं हस्तिपर्याणं  
शारिका च । शरिर्हिंसा शूलश्च ॥ कुटत् कौटिल्ये । कोटिरभिरप्रभागोऽष्टमं चाङ्क-  
स्थानम् । कुटिर्गृहं शरीराङ्गं च ॥ प्रहीश् उपादाने । घाहिः पतिः । ग्रहिर्वेणुः ॥  
खनूग् अवधारणे । खानिः खनिश्च निधिराकरस्तडागं च ॥ अण शब्दे । आणि-  
रणिश्च द्वारकीलिका ॥ कष हिंसायाम् । काषिः कर्षकः । कषिर्निकषोपलः काष्ठ-  
मश्वकर्णः खनित्रं च ॥ अली भूषणादौ । आलिः पङ्क्तिः सखी च । अलिर्भ्रम-  
रः ॥ पल गतौ । पालिर्जलसेतुः कर्णपर्यन्तश्च । पलिः संस्त्यायः ॥ चर भक्षणे च ।  
चारिः पशूनां भक्ष्यम् । चरिः प्राकारशिखरं विषयो वायुः पशुः केशोर्णी च ॥  
वसं निवासे । वासिस्तक्षोपकरणम् । वसिः शय्यामिर्गृहं रात्रिश्च ॥ गडु वदनैकदेशे ।  
गण्डिर्गण्डिका । णिस्त्वपक्षेनुपान्त्यस्यापि वृद्धौ । गाण्डिर्धनुष्वर्ध्व ॥ ६१९ ॥

पादाच्चात्यजिभ्याम् ॥ ६२० ॥

पादशब्दपूर्वाभ्यां केवलाभ्यां चात्यजिभ्यां णिदिः प्रत्ययो भवति ॥ अतः  
सातत्यगमने । अज क्षेपणे च । पादाभ्यामततीति । अजतीति वा । पदातिः ।  
पदाजिः । पदः पादस्याज्यातिगोपहत इति पदभावः । उभावपि पक्षिवाचिनौ ॥  
आतिः पक्षी । अपूर्वात् । स्वातिर्वायव्यनक्षत्रम् ॥ आजिः संपातः स्पर्धवधिश्च ॥  
॥ ६२० ॥

नहेर्भ च ॥ ६२१ ॥

नहींच् बन्धने । हत्वस्माप्णिदिः प्रत्ययो भवति भकारधान्तादेशो भवति ॥  
नाभिरन्त्यकुलकरश्चक्रमर्थ्य शरीरावयवश्च ॥ ६२१ ॥

अशो रश्मादिः ॥ ६२२ ॥

अशोठि व्याप्नो । इत्यस्माणिदिः प्रत्ययो [ भवति ] रेफश्च धात्वोरादिर्भव-  
ति ॥ राशिः समूहो नक्षत्रपादनवकरूपश्च मेघादिः ॥ ६२२ ॥

कायः किरिञ्च वा ॥ ६२३ ॥

कै शब्दे । इत्यस्मात्किः प्रत्ययो [ भवति ] इकारश्चान्तादेशो वा भवति ॥  
किकिः पक्षी विहङ्गश्च ॥ काकिः स्वरदोषः ॥ ६२३ ॥

वर्धेरकिः ॥ ६२४ ॥

वर्धण् छेदनपूरणयोः । इत्यस्मादकिः प्रत्ययो भवति ॥ वर्धकिस्तक्षा ॥ ६२४ ॥

सनेर्डखिः ॥ ६२५ ॥

षण्णयी दाने । इत्यस्माड्दिखिः प्रत्ययो भवति ॥ सखा मित्रम् । सखायौ ।  
सखायः ॥ ६२५ ॥

कोर्डिखिः ॥ ६२६ ॥

कुक् शब्दे । इत्यस्माड्दिखिः प्रत्ययो भवति ॥ किखिलौ मसिका ॥ ६२६ ॥

मृश्चिकण्यणिदध्यविभ्य ईचिः ॥ ६२७ ॥

एभ्य ईचिः प्रत्ययो भवति ॥ मृत् प्राणत्यागे । मरीचिर्मुनिर्मयूतश्च ॥  
द्वोश्च गतिवृद्धयोः । श्रयीचिश्चन्द्रः श्रयशुभ ॥ कण अण शब्दे । कणीचिः प्राणी  
लता चक्षुः शकटं शङ्खश्च ॥ अणीचिर्बेणुः शाकटिकश्च ॥ दधि धारणे । दधीची  
राजार्थः ॥ अव रक्षणादौ । अवीचिर्नरकविशेषः ॥ ६२७ ॥

वेगो डित् ॥ ६२८ ॥

वेग् तन्तुसंताने । इत्यस्माड्दिचिः प्रत्ययो भवति ॥ वीचिर्कर्मिः ॥ ६२८ ॥

वणेर्णित् ॥ ६२९ ॥

वण शब्दे । इत्यस्माणिदीचिः प्रत्ययो भवति ॥ वाणीचिदवाया व्याधिश्च  
॥ ६२९ ॥

कृपिशकिभ्यामटिः ॥ ६३० ॥

आभ्यामटिः प्रत्ययो भवति ॥ कृपौड् सामर्थ्ये । कर्पटिः निःस्वः ॥ शकूट  
शस्त्री । शकटिः शकटम् ॥ ६३० ॥

श्रेष्ठिः ॥ ६३१ ॥

श्रिग् सेवायाम् । इत्यस्माड्दिः प्रत्ययो भवति ॥ श्रेष्ठिर्गणितव्यवहारः ॥ ६३१ ॥

चमेकञ्जालः ॥ ६३२ ॥

चमु भवने । इत्यस्माद्धिः प्रत्ययो भवत्यकारस्य उकारो भवति ॥ चुण्डिः  
सुप्रवापी ॥ ६३२ ॥

मुषेरुण् चान्तः ॥ ६३३ ॥

मुषश् स्तेवे । इत्यस्माद्धिः प्रत्ययो [ भव ]त्युण् चान्तो भवति ॥ मुषु-  
ण्डिः प्रहरणम् । उणो न गुणो विधानसामर्थ्यात् ॥ ६३३ ॥

कावावीक्रीश्रिभुक्षुज्वरितूरिचूरिपूरिभ्यो णिः ॥ ६३४ ॥

एभ्यो णिः प्रत्ययो भवति ॥ कै शब्दे । काणिर्विलस्थाननुसर्पणम् ॥ वैग्  
तन्नुसंताने । बाणिर्व्यतिः ॥ वीक् प्रजननादौ । वेणिः कवरी ॥ दुर्कींश् ब्रह्म-  
विविमये । क्रेणिः क्रयविशेषः ॥ भिग् सेवायाम् । भ्रेणिः पङ्क्तिर्विलविशेषश्च ।  
भ्रेणयोष्टादश गणविशेषाः । निपूर्वात् । निभ्रेणिः संक्रमः ॥ भुण् भवणे । भोणि-  
र्जघनम् ॥ दुक्षुक् शब्दे । क्षोणिः पृथिवी ॥ ज्वर रोगे । जूर्णिज्वरो वायुरादित्यो-  
भिः शरीरं ब्रह्मा पुराणश्च ॥ तूरैचि त्वरायाम् । तूर्णिस्त्वरामनः शीघ्रश्च ॥ चूरैचि  
दाहे । चूर्णिर्वृत्तिः ॥ पूरैचि आप्यायने । पूर्णिः पूरः ॥ ६३४ ॥

ऋतृषृकुवृषिभ्यः कित् ॥ ६३५ ॥

ऋकारान्तेभ्यो षृ इत्यादिभ्यश्च किण्णिः प्रत्ययो भवति ॥ शृश् हिंसायाम् ।  
शीर्णी रोगोद्ययश्च ॥ स्तृग्श् आच्छादने । स्तीर्णिः संस्तरः ॥ षृं सेचने । वृणी  
रश्मिज्वाला निदाश्च ॥ स्तृं गतौ । वृणिरादित्यो वज्रमनिलोद्गुशोमिश्च ॥ कुंक्  
शब्दे । कुणिर्विकलो हस्तो हस्तविकलश्च ॥ वृषू सेचने । वृणिर्वस्नो मेघो यदुवि-  
शेषश्च । पर्षतेरपीच्छन्त्येके । वृष्णी रश्मिः ॥ ६३५ ॥

पृषिहृषिभ्यां वृद्धिश्च ॥ ६३६ ॥

आभ्यां णिः प्रत्ययो [ भव ]त्यनयोश्च वृद्धिर्भवति ॥ वृषू सेचने । पार्णिः  
पादपथाज्ञानः पृष्ठप्रदेशश्च ॥ वृषच् तुष्टौ । हार्णिर्हरणम् ॥ ६३६ ॥

वूर्णिधूर्णिभूर्णिषूर्ण्यादयः ॥ ६३७ ॥

एते णिप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ वृग् हरणे । धृग् धारणे । भू सत्त्वानाम् ।  
वृं सेचने । ऊर्क् रथान्तो निपात्यते ॥ वूर्णि कुल्या ॥ धूर्णिधृतिः ॥ भूर्णिभेतनं  
भूमिः कालश्च ॥ वूर्णिर्भूमः ॥ आदिप्रहणादन्त्येपि ॥ ६३७ ॥

ऋहृस्मृधृभृकृत्प्रहरणिः ॥ ६३८ ॥

एभ्योणिः प्रत्ययो भवति ॥ ऋक् गतौ । भरणिरधिमथनकाष्ठम् ॥ हृग्  
हरणे । हरणिः कुल्या मृत्युश्च ॥ स्मृत् गतौ । सरणिरीषप्रतिः पन्था आदित्यः सिरा-  
संघातश्च ॥ भृत् प्राणत्यागे । भरणी रात्रिः ॥ धृग् धारणे । धरणिः क्षितिः ॥  
दुहृद्भृग् पोषणे च । भरणिर्नक्षत्रम् ॥ कुहृग् करणे । करणिः सावृक्ष्यम् ॥  
तृ भ्रवनतरणयोः । तरणिः संक्रम आदित्यो यवागूः पतितगोरूपोत्थापनी च यष्टिः ।  
वै दुःस्वार्थे । दुःखेन तीर्यत इति वैतरणी नदी ॥ महीश् उत्पादाने । महणिर्जट-  
राभिस्तदाधारो व्याधिर्मेढ्रं मृत्युश्च ॥ ६३८ ॥

कङ्क्रेरिषास्य वा ॥ ६३९ ॥

ककुङ् गतौ । इत्यस्मादणिः प्रत्ययो [ भवति ] धातोरकारस्य च इकारो  
वा भवति ॥ कङ्कणिः कङ्कणम् ॥ किङ्कणिर्षण्टा ॥ ६३९ ॥

ककोर्णित् ॥ ६४० ॥

ककि लौट्ये । इत्यस्मादणिदणिः प्रत्ययो भवति ॥ काकणिर्मानविशेषः  
॥ ६४० ॥

कृषेश्च चादेः ॥ ६४१ ॥

कृषीत् विलेखने । इत्यस्मादणिः प्रत्ययो [ भव ] स्वादेशे चकारो भवति ॥  
च षणिश्चमूरभिर्बुद्धिर्व्यवसायो वेद्या वृषश्च ॥ ६४१ ॥

क्षिपेः कित् ॥ ६४२ ॥

क्षिपीत् प्रेरणे । इत्यस्मात्किदणिः प्रत्ययो भवति ॥ क्षिपणिरायुधं वडिश-  
बन्धकश्चर्मकृता पाषाणसर्जनी च ॥ ६४२ ॥

आडः कृहृगुषेः सनः ॥ ६४३ ॥

आडः परेभ्यो दुहृग् करणे । हृग् हरणे । शुषच् शोषणे । इत्येतेभ्यः  
सञ्भन्तेभ्योणिः प्रत्ययो भवति ॥ आचिकीर्षणिर्व्यवसायः ॥ आजिहीर्षणिः श्रीः ॥  
आशुशुष्पणिरभिर्वायुश्च ॥ ६४३ ॥

अग्निसर्त्यादेरिणिक् ॥ ६४४ ॥

एभ्यः किदिभिः प्रत्ययो भवति ॥ वृग् वरणे । प्यस्तः । वारिणिः पशुः  
पशुवृत्तिश्च ॥ स्तृ गतौ । निणिरभिर्वयं च ॥ आदिब्रह्माह्नयेषि ॥ ६४४ ॥

अदेस्त्रीणि ॥ ६४५ ॥

अदक् भक्षणे । इत्यस्माच्चीणिः प्रत्ययो भवति ॥ अच्चीणिः कृमिजातिः ॥ ६४५ ॥

मुञ्जायजिषपिपदिवसिवितसिभ्यस्तिः ॥ ६४६ ॥

एभ्यस्तिः प्रत्ययो भवति ॥ मुञ् गतौ । श्रोतिधीरम् ॥ शाश्र अवबोधने । श्रायते त्रैलोक्यस्य श्रातेति श्रातिरिक्ष्वाकुर्वृषभः स्वजनश्च ॥ यजीं देवपूजादौ । यष्टिर्दण्डो लता च ॥ यप समवाये । सप्तिरश्वः ॥ पर्दिच् गतौ । पत्तिः पदातिः ॥ वसं निवासे । वस्तिः सूत्राधारश्चर्मपुटः स्नेहनोपकरणं च ॥ तस्यच् उपक्षये । विपूर्वः । वितस्तिरर्धहस्तः ॥ ६४६ ॥

प्रथेर्लुक् च वा ॥ ६४७ ॥

प्रथिष् प्रख्याने । इत्यस्मात्तिः प्रत्ययो [ भव ] त्यन्तस्य च लुक्वा भवति ॥ वृक्षं प्रति विद्योतते । प्रतिष्ठितः ॥ पक्षे । पत्तिः प्रथनं भागश्च ॥ ६४७ ॥

कोर्यष्पादिः ॥ ६४८ ॥

कुक् शब्दे । इत्यस्माच्छपादिस्तिः प्रत्ययो भवति ॥ कोयष्टिः पक्षिविशेषः ॥ ६४८ ॥

ग्री गृष् च ॥ ६४९ ॥

गृत् निगरणे । इत्यस्मात्तिः प्रत्ययो [ भव ] त्यस्य च गृष् इत्यादेशो भवति ॥ गृष्टिः सकृत्प्रसूता गौः ॥ ६४९ ॥

सोरस्तेः शित् ॥ ६५० ॥

सुपूर्वात् असक् भुवि । इत्यस्मात् शितिः प्रत्ययो भवति ॥ स्वस्ति कल्याणम् ॥ शिच्चाद्भूभावाद्भुगभावः ॥ ६५० ॥

दृमुषिकृषिरिषिविषिशोशुच्यशिपूयीणप्रभृभ्यः कित् ॥ ६५१ ॥

एभ्यः कितिः प्रत्ययो भवति ॥ दृङ् आदरे । दृतिश्छागादिस्वग्मयो जलाधारः ॥ मुषश् स्तेबे । मुष्टिरङ्गुलिसंनिवेशविशेषः ॥ कृषीत् विलेखने । कृष्टिः पण्डितः ॥ रिष हिंसायाम् । रिष्टिः प्रहरणम् ॥ विषूकी व्याप्तौ । विष्टिरचेतनकर्मकरः ॥ शौष् तक्षणे । शितिः कृष्णः कृशश्च ॥ शुच शोके । शुक्तिः मुक्तादिः ॥ अशौटि व्याप्तौ । अष्टिश्छन्दोविशेषः ॥ पूयैर्दुर्गन्धविशरणयोः । पूतिर्दुर्गन्धो दुष्टं तृणजातिश्च ॥ हणक् गतौ । हृति देखादौ ॥ दुडुभृगक् पोषणे च । प्रपूर्वः । प्रभृतिरादिः ॥ ६५१ ॥

कुच्योर्नोन्तश्च ॥ ६५२ ॥

आभ्यां किमिः प्रत्ययो भवति नकारधान्तो भवति ॥ कुङ् प्राप्ते । कुन्ती  
राजा । कुन्तयो जनपदः ॥ विगृद् चयने । चिन्ती राजा ॥ ६५२ ॥

खल्यमिरमिवहिबस्यर्तेरतिः ॥ ६५३ ॥

पृथोतिः प्रत्ययो भवति ॥ खल संचये च । खलतिः खल्वाटः ॥ अम  
गतौ । अमतिधातकश्चागः प्रावृण्मार्गो व्याधिर्गतिश्च ॥ रमिं क्रीडायाम् । रमतिः  
क्रीडा कामः स्वर्गः सभा च ॥ बर्हिं प्रापणे । बहतिर्गीर्वायुरमात्योपत्यं कुदुम्भं  
च ॥ वसं निवासे । वसतिर्निवासो ग्रामसंनिवेशश्च ॥ कंक गतौ । अरतिर्वायुः सर-  
णमल्लखं क्रोधो वर्म च ॥ ६५३ ॥

हन्तेरह च ॥ ६५४ ॥

हनक् हिंसागत्योः । इत्यस्मादतिः प्रत्ययो [भव] त्यस्य च अह इत्यादेशो  
भवति ॥ अंहतिर्व्याधिः पन्थाः कालो रथश्च ॥ ६५४ ॥

वृगो व्रत च ॥ ६५५ ॥

वृगृद् वरणे । इत्यस्मादतिः प्रत्ययो [भव] त्यस्य च व्रत इत्यादेशो भ-  
वति ॥ व्रततिर्वल्ली ॥ ६५५ ॥

अञ्चेः क च वा ॥ ६५६ ॥

अञ्चू गतौ च । इत्यस्मादतिः प्रत्ययो [भवति] ककारधान्तादेशो वा भव-  
ति ॥ अङ्कतिर्वायुः प्रजापतिरमिश्च ॥ अञ्जतिरमिः ॥ ६५६ ॥

वातेर्णिहा ॥ ६५७ ॥

वाक् गतिगन्धनयोः । इत्यस्मादतिः प्रत्ययो [भवति] स च णिहा भवति ॥  
वायतिर्वातः ॥ वातिर्गन्धमिश्रपवनः ॥ ६५७ ॥

योः कित् ॥ ६५८ ॥

युक् मिभणे । इत्यस्मात्किदतिः प्रत्ययो भवति ॥ युवतिस्तदणी ॥ ६५८ ॥

पातेर्वा ॥ ६५९ ॥

पाक् रक्षणे । इत्यस्मादतिः प्रत्ययो [भवति] स च किद्वा भवति ॥ पति-  
र्भर्ता ॥ पातिर्भर्ता रक्षिता प्रभुश्च ॥ ६५९ ॥

अगिबिस्तिपुलिदिपिस्तिक् ॥ ६६० ॥

पम्बः किदस्तिः प्रत्ययो भवति ॥ अग कुटिसायां गतौ । अगस्तिः ॥

विलत् वरणे । विलस्तिः ॥ पुल भवस्वे । पुलस्तिः ॥ क्षिपत् प्रेरणे । क्षिपस्तिः ॥  
पते लौकिका ऋचयः । अगस्तिर्वृक्षजातिश्च ॥ ६६० ॥

गृधेर्गभ च ॥ ६६१ ॥

गृधूच् अभिकाङ्क्षायाम् । इत्यस्मादस्तिक् प्रत्ययो भवति गभ वास्वादेशो  
भवति ॥ गभस्ती रादिभः ॥ ६६१ ॥

वस्यर्तिभ्यामातिः ॥ ६६२ ॥

आभ्यामातिः प्रत्ययो भवति ॥ वसं निवासे । वसातयो जनपदः ॥  
क्रंक् गतौ । अरातिः शत्रुः ॥ ६६२ ॥

अभेर्यामाभ्याम् ॥ ६६३ ॥

अभिपूर्वाभ्यामाभ्यामातिः प्रत्ययो भवति ॥ यांक् प्रापणे । मांक् माने ।  
अभियातिरभिमातिश्च शत्रुः ॥ ६६३ ॥

यजो य च ॥ ६६४ ॥

यजीं देवपूजादौ । इत्यस्मादातिः प्रत्ययो[भवति] यकारश्चान्तादेशो भवति ॥  
यवाती राजा ॥ ६६४ ॥

वद्यविष्ठदिभूभ्योन्तिः ॥ ६६५ ॥

एभ्योन्तिः प्रत्ययो भवति ॥ वद व्यक्तायां वाचि । वदन्तिः कथा ॥  
अव रक्षणादिषु । अवन्ती राजा । अवन्तयो जनपदः ॥ छदण् अपवारणे । युजा-  
दिविकल्पितगिजन्तस्वादण्यन्तः । छदन्तिर्गृहाच्छादनद्रव्यम् ॥ भू सत्तायाम् । भ-  
वन्तिः कालो लोकस्थितिश्च ॥ ६६५ ॥

शकेरुन्तिः ॥ ६६६ ॥

शकृद् शक्तौ । इत्यस्मादुन्तिः प्रत्ययो भवति ॥ शकुन्तिः पक्षी ॥ ६६६ ॥

नञो दागो छितिः ॥ ६६७ ॥

नञ्पूर्वात् दुदांक् दाने । इत्यस्माद्ध्रिदितिः प्रत्ययो भवति ॥ अदिति-  
र्देवमाता ॥ ६६७ ॥

देहः ॥ ६६८ ॥

देह् पालने । इत्यस्माद्ध्रिदितिः प्रत्ययो भवति ॥ दितिरह्वरमाता ॥ ६६८ ॥

वीसङ्ख्यासिभ्यस्थिक् ॥ ६६९ ॥

एभ्यस्थिक् प्रत्ययो भवति ॥ वीक् प्रजननादिषु । वीधिर्गोर्गः ॥ पञ्च सङ्गे ।  
आदिशकः शकटाङ्गं च ॥ अस्त्वं क्षेपणे । अस्थि पञ्चमो धातुः ॥ ६६९ ॥

सारेरधिः ॥ ६७० ॥

सं गतौ । इत्यस्मादधिः प्रत्ययो भवति ॥ सारधिर्यन्ता ॥ ६७० ॥

निषङ्गेधिः ॥ ६७१ ॥

निषूर्वात् षञ्जं सङ्गे । इत्यस्मादधिः प्रत्ययो भवति ॥ निषङ्गधी सङ्गे धनुर्धरश्च ॥ विस्करणं गत्वार्थम् ॥ ६७१ ॥

उदत्तेर्णिद्रा ॥ ६७२ ॥

उत्पूर्वात् क्रंक् गतौ । इत्यस्मादधिः प्रत्ययो [भवति] स च णिद्रा भवति ॥ उदारधिर्धिष्णुः ॥ उदारधिर्धिप्रः काष्ठं समुद्रोन्मुद्धांश्च ॥ ६७२ ॥

अतेरधिः ॥ ६७३ ॥

अत सातत्त्वगमने । इत्यस्मादधिः प्रत्ययो भवति ॥ अतिधिः पावतमो भिक्षावृत्तिः ॥ ६७३ ॥

तनेर्डित् ॥ ६७४ ॥

तनूधी विस्तारे । इत्यस्मादधिः प्रत्ययो भवति ॥ तिधिः प्रतिपदादिः ॥ ६७४ ॥

उषेरधिः ॥ ६७५ ॥

उषू दाहे । इत्यस्मादधिः प्रत्ययो भवति ॥ ओषधिरुद्भिदिशेषः ॥ ६७५ ॥

विदो रधिक् ॥ ६७६ ॥

विवक् ज्ञाने । इत्यस्मात्किदधिः प्रत्ययो भवति ॥ विदधिर्विधि-विशेषः ॥ ६७६ ॥

वीयुसुबह्यगिभ्यो निः ॥ ६७७ ॥

एभ्यो निः प्रत्ययो भवति ॥ वीक् प्रजनमादौ । वेनिर्व्याधिर्वही च ॥ वुक् मिभणे । योनिः प्रजननमङ्गमुत्पत्तिस्थानं च ॥ वुग्द् अभिषवे । सोनिः सवनम् ॥ वही प्रापणे । वङ्गिः पावको बलीवर्धश्च ॥ अग कुटिलायां गतौ । अभिःपावकः ॥ ६७७ ॥

धूशाशीडो ह्रस्वश्च ॥ ६७८ ॥

एभ्यो निः प्रत्ययो [भवति] ह्रस्वधैषां भवति ॥ धूग्श्च कम्पने । धूनि-र्नदी ॥ शौक् तक्षणे । सानिः सौरिः ॥ शीडक् स्वप्ने । शिनिर्यादयो वर्णश्च ॥ ६७८ ॥

लूधूमिभ्यः कित् ॥ ६७९ ॥

एभ्यः कितिः प्रत्ययो भवति ॥ लूग्श्च डेवने । लूनिर्लवणः ॥ धूग्श्च कम्पने । धूनिर्वायुः ॥ पठत् शीप्तायाम् । पृथिव्यर्णोत्पत्तनुः किरणः स्वर्गश्च ॥ ६७९ ॥



सदिवृत्त्यभिधम्यइयटिकटघवेरभिः ॥ ६८० ॥

एभ्योनिः प्रत्ययो भवति ॥ वृद् विहारणादौ । सवनिर्भलम् ॥ वृगृद् वर्तने ।  
वर्तनिः पन्था देशानाम च ॥ भम गतौ । भमनिरभिः ॥ भमः सौत्रः । भमनिर्भन्था  
रसवहा च सिरा ॥ भशौटि व्याप्तौ । भशानिरिन्द्राबुधम् ॥ भट गतौ । भटनि-  
थापकोटिः ॥ कटे वर्षावरणयोः । कटनिः शैलमेखला ॥ अय रक्षणादौ ।  
अयनिर्भूः ॥ ६८० ॥

रञ्जेः कित् ॥ ६८१ ॥

रञ्जीं रागे । इत्यस्मात्किदनिः प्रत्ययो भवति ॥ रजनी राभिः ॥ ६८१ ॥

अर्तेरानिः ॥ ६८२ ॥

अंक् गतौ । इत्यस्मादभिः प्रत्ययो भवति ॥ अरविर्बाहुमध्यं शम उत्क-  
निष्ठश्च हस्तः ॥ ६८२ ॥

एधेरनिः ॥ ६८३ ॥

एधि वृद्धौ । इत्यस्मादिनिः प्रत्ययो भवति ॥ एधिनिर्मेदिनी ॥ ६८३ ॥

शकेरुनिः ॥ ६८४ ॥

शकृद् शक्तौ । इत्यस्मादुनिः प्रत्ययो भवति ॥ शकुनिः पक्षी ॥ ६८४ ॥

अदेर्मनिः ॥ ६८५ ॥

अदं प्सांक् भक्षणे । इत्यस्मान्मनिः प्रत्ययो भवति ॥ अग्रानिः पशूनां  
भक्षणद्रोण्यभिर्जयो हस्त्वन्धस्तालु च ॥ ६८५ ॥

दमेर्दुभिर्दुम् च ॥ ६८६ ॥

दमृच् उपशमे । इत्यस्मादुभिः प्रत्ययो [भव]त्यस्य च दुम् इत्यादेशो  
भवति ॥ दुन्दुभिर्देवतूर्यम् ॥ ६८६ ॥

नीसावृयुशृबलिदलिभ्यो मिः ॥ ६८७ ॥

एभ्यो मिः प्रत्ययो भवति ॥ णीग् प्रापणे । नेमिधक्रधारा ॥ णीच् अन्त-  
कर्मणि । साम्बर्धबाध्यव्ययम् ॥ वृगृद् वरणे । बर्मिर्वल्मीककृमिः ॥ युक्  
मिश्रणे । योमिः शकुनिः ॥ शृश् हिंसायाम् । शर्मिर्भृगः ॥ बलि संवरणे । बल्मि-  
रिन्द्रः समुद्रश्च ॥ दल विहारणे । दल्मिराबुधमिन्द्रः समुद्रः शक्रो विषं च ॥ ६८७ ॥

अशो रश्मादिः ॥ ६८८ ॥

अशौटि व्याप्तौ । इत्यस्मान्मिः प्रत्ययो [भवति] रेफश्च धातोरादिर्भवति ॥  
रश्मिः प्रपहो मयूखश्च ॥ ६८८ ॥

सर्तेरुचातः ॥ ६८९ ॥

आभ्यां मिः प्रत्ययो [भवति] गुणे च कृतेकारस्य ककारादेशो भवति ॥  
सृ गतौ । सूर्मिःस्थूणा ॥ कंक गतौ । कर्मस्तरंगः ॥ ६८९ ॥

कृभूभ्यां कित् ॥ ६९० ॥

आभ्यां किन्मिः प्रत्ययो भवति ॥ कुकृग् करणे । कृमिः शुद्रजन्तुजातिः ॥  
भूः सत्तायाम् । भूमिर्वदुधा ॥ ६९० ॥

कणेर्ङयिः ॥ ६९१ ॥

कण शब्दे । इत्यस्माद्दिदयिः प्रत्ययो भवति ॥ कयिः पक्षिविशेषः ॥ ६९१ ॥

तङ्गिबङ्क्यङ्किमङ्क्यंहिशद्यदिसद्यशौवपिवशिभ्यो रिः ॥ ६९२ ॥

एभ्यो रिः प्रत्ययो भवति ॥ तङ्कु कृष्णजीवने । तङ्किर्युवा ॥ वकुङ्  
कौटिल्ये । वङ्किः शल्यं परशुका रयोहः कुटिलश्च ॥ अकुङ् लक्षणे । अङ्किर्धर्म  
वंशकठिनिकथ ॥ मकुङ् मण्डने । मङ्किर्मण्डनं शठः प्रवक्तृश्च ॥ अहुङ् गतौ ।  
अङ्गिः पादः । अङ्गेरप्येके । अघुङ् गत्याक्षेपे । अङ्गिः ॥ शङ् शतने । शङ्गिर्भ-  
स्म हस्ती वज्रं गिरिर्ऋषिः शोभनश्च ॥ अर्दं प्लाक् भक्षणे । अङ्गिः पर्वतः ॥ षट्  
विशरणादौ । सङ्गिर्हस्ती गिरिर्मेघश्च ॥ अशौटि व्याप्तौ । अङ्गिः कोटिः ॥ दुवर्षी  
बीजसंताने । वङ्गिः केदारः ॥ वशक् कान्तौ । वङ्गिः समूहः ॥ ६९२ ॥

भूसूकुशिविशिशुभिभ्यः कित् ॥ ६९३ ॥

एभ्यः किङ्गिः प्रत्ययो भवति ॥ भू सत्तायाम् । भूरि प्रभूतं काश्चनं च ॥ पूर  
प्रेरणे । सूरिराचार्यः पण्डितश्च ॥ कुशच् क्षेपणे । कुभिर्ऋषिः ॥ विज्ञात् प्रवेशने ।  
विभिर्मृत्युर्ऋषिश्च ॥ शुभि दीप्तौ । शुभिर्वतिर्विषौ दर्शनीयं शुभं सत्त्वं च ॥ ६९३ ॥

जूषो रश्च वः ॥ ६९४ ॥

जूषच् जरति । इत्यस्मात्किङ्गिः प्रत्ययो [भवति] इति सति रेफस्य ककार-  
श्च भवति ॥ जीङ्गिः शरीरम् ॥ ६९४ ॥

कुम्भिकुशादयः ॥ ६९५ ॥

कुम्भादयः शब्दाः किङ्गिप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ कुपेः कौतेश्च दधान्तः ।  
कुम्भिर्ऋषिः ॥ कुङ्गिः पर्वतः ऋषिः समुद्रश्च ॥ आदिग्रहणात् क्षौवेर्दोन्तः । शुङ्गिः  
समुद्रः ॥ अर्धेर्गोन्तः । कम्पिलोकनायः ॥ शङ्केः । शङ्किर्बलवान् ॥ इत्यादयोपि  
भवन्ति ॥ ६९५ ॥

राशदिशकिकयादिभ्यस्त्रिः ॥ ६९६ ॥

एभ्यस्त्रिः प्रत्ययौ भवति ॥ राक् दाने । रात्रिर्निशा ॥ शङ् शान्ते । शक्तिः  
कुञ्जरः क्रौञ्चश्च ॥ शक्नुद् शक्तौ । शक्तिः क्रौञ्चः कपिश्च ॥ कश्च वैकुण्ठे  
सौत्रः । कञ्चिर्कषिः ॥ अर्दं प्साक् भक्षणे । अञ्चिर्कषिः ॥ ६९६ ॥

पतेरत्रिः ॥ ६९७ ॥

पतू गतौ । इत्यस्मादत्रिः प्रत्ययो भवति ॥ पतत्रिः पत्नी ॥ ६९७ ॥

नदिवल्लघार्तिकृतेररिः ॥ ६९८ ॥

एभ्योरिः प्रत्ययो भवति ॥ णद् अव्यक्ते शब्दे । नदरिः पटहः ॥  
बल्लि संवरणे । बल्लरिर्लता बीणा सस्यमञ्जरी च ॥ कृक् गतौ । अररिः कपाटः ॥  
कृतैत् छेदने । कर्तरिः केशादिकर्तनयन्त्रम् ॥ ६९८ ॥

मस्यसिघसिजस्यज्जिसहिभ्य उरिः ॥ ६९९ ॥

एभ्य उरिः प्रत्ययो भवति ॥ मसैच् परिणामे । मसुरिर्मरीचिः ॥ असूच्  
क्षेपणे । असुरिः संग्रामः ॥ वसू भदने । वल्लरिरभिः ॥ जसूच् मोक्षणे । जल्लरिः  
समाप्तिरशानिररणिः क्रोधश्च ॥ अगु गतौ । अजुरिः करशाखा । लत्वे अजुलिः ॥  
पहि मर्षणे । सहुरिः पृथिव्यक्रोधनो नङ्गान्संग्रामोन्धकारः सूर्यश्च ॥ ६९९ ॥

मुहेः कित् ॥ ७०० ॥

मुहीच् वैचित्र्ये । इत्यस्मात्किदुरिः प्रत्ययो भवति ॥ मुहुरिः ब्रह्मो नङ्गश्च  
॥ ७०० ॥

धूमूभ्यां लिक्कलिणौ ॥ ७०१ ॥

आभ्यां यथासंख्यं लिक् लिण् इति प्रत्ययौ भवतः ॥ धूग्श्च कम्पने । धूलिः  
पांशुः ॥ मूद् बन्धने । मौलिर्जूटः ॥ ७०१ ॥

पाटयस्त्रिभ्यामलिः ॥ ७०२ ॥

आभ्यामलिः प्रत्ययो भवति ॥ पट गतौ । प्यन्तः । पाटलिर्वृक्षविशेषः ॥  
अञ्जोप् व्यक्तयादौ । अञ्जलिः पाणिपुटः प्रणामहस्तपुष्पश्च ॥ ७०२ ॥

माशालिभ्यामोकुलिमली ॥ ७०३ ॥

आभ्यां यथासंख्यमोकुलि मलि इत्येतौ प्रत्ययौ भवतः ॥ माक् दाने ।  
मौकुलिः काकः ॥ शल गतौ । प्यन्तः । शात्मलिर्वृक्षविशेषः ॥ ७०३ ॥

दृष्वभ्यो विः ॥ ७०४ ॥

पभ्यो विः प्रत्ययो भवति ॥ दृश् विदारणे । दर्विस्तर्कः ॥ दृश् पालनपूर-  
णयोः । पर्विः कङ्को हिंस्रश्च ॥ दृग्श् वरणे । पर्विः शकटं धात्री काकः इत्येवञ्च  
॥ ७०४ ॥

जृगृस्तृजागृकृनीघृषिभ्यो ङित् ॥ ७०५ ॥

पभ्यो ङितिः प्रत्ययो भवति ॥ जृप्च् जरसि । जीर्षिः पशुः कण्टकः  
शकटो मनुः कायो गुल्मं शङ्का वृद्धो वृद्धभावश्च ॥ शृश् हिंसायाम् । शीर्विर्हिंस्रः  
कृमिर्न्यङ्गुश्च ॥ स्तृग्श् आच्छादने । स्तीर्विर्गर्विष्ठोऽध्वर्युर्भगस्तनू रूधिरं भयं तृण-  
जातिर्नभोजश्च ॥ जागृक् निद्राक्षये । जागृवी राजाभिः प्रबुद्धश्च । ङित्त्वाच्च गुणः ॥  
ङुर्ङ्ग् करणे । कृवी रुद्रस्तन्तुवायस्तन्तुवायद्रव्यं राजा च । यदुपशं कृव्य इति  
पुरा पञ्चालानाचक्षते ॥ णीग् प्रापणे । नीविः परिधानमन्यमूलधनं च ॥ घृषू संहर्ये ।  
घृष्विर्वराहो वायुरभिश्च ॥ ७०५ ॥

छविष्ठिर्विस्फविस्फविस्थविस्थविदविदीविकिकिविदिदिविदीदिवि-  
किकीदिविकिकिदीविशिष्यटव्यादयः ॥ ७०६ ॥

एते ङिप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ छयतेह्रस्वश्च । छविस्त्वक्तच्छायावरणं च ॥  
छिदेर्लुक् च । छिभिः फल्गुद्रव्यम् ॥ स्फायतेः स्फस्फिभावौ च । स्फविर्वृक्षजातिः ।  
स्फिविर्वृक्ष उदधिश्च ॥ तिष्ठतेः स्थस्थिभावौ च । स्थविः प्रसेवकस्तन्तुवायः सीमा-  
भिरजङ्गमः स्वर्गः कुष्ठी कुष्ठिमांसं फलं च । स्थिभिः सीमा ॥ दमेर्लुक् च । दवि-  
र्धर्मशीलो दाता स्थानं फालश्च ॥ दीव्यतेर्दीर्घश्च । दीविः कितवो युतिमान्कालो  
व्याघ्रजातिश्च ॥ कितेर्हित्वं पूर्वस्य चत्वाभावो लुक् च । किकिविः पक्षिविशेषः ॥  
दिर्वेहित्वं पूर्वदीर्घत्वं च वा । दिदिविः स्वर्गः । दीदिविरस्रं स्वर्गश्च ॥ कितेः  
किकीदिभावश्च । किकीदिविर्वर्णः पक्षी च ॥ किकिपूर्वादीव्यतेर्दीर्घश्च । किक्वीति  
कुर्वन्दीव्यति । किकिदीविधाषः ॥ शीडो ह्रस्वश्च । शिवी राजा ॥ अटिरचान्तः ।  
अटविररण्यम् ॥ आदिप्रहणादन्येपि ॥ ७०६ ॥

मुषिपुषिशुषिकुष्यशिभ्यः सिक् ॥ ७०७ ॥

एभ्यः कितिः प्रत्ययो भवति ॥ पुष् पुष् दाते । मुषिरभिहृदपानश्च ॥  
मुषिरभिर्ज्वर कुष्ठश्च ॥ शुषच् शोषणे । शुषिर्वापुर्मिदाहो नपायकस्तेजश्च ॥  
कुषश्च निष्कर्षे । कुषिर्ज्वरम् ॥ अशौटि व्याघ्रौ । अक्षि नेत्रम् ॥ ७०७ ॥

गोपादेरनेससिः ॥ ७०८ ॥

गोप इत्यादिभ्यः परात् अनक् प्राणने । इत्यस्मादसिः प्रत्ययो भवति ॥ गोपा-  
नसिः सौभाग्यभागच्छदिः ॥ चित्रानसिर्जलधरः ॥ एकानसिरुज्जयनी ॥ वाराण-  
सिः कासिनगरी ॥ ७०८ ॥

वृष्टपृष्टाभ्यो नसिः ॥ ७०९ ॥

एभ्यो नसिः प्रत्ययो भवति ॥ वृष्ट् वरणे । वर्णसिस्तदः ॥ धृष्ट् धर-  
णे । भर्णसिः शैलो लोकपालो जलं माता च ॥ पृष्ट् पालनपूरणयोः । पर्णसि-  
र्जलधर उलूखलं शाकादिश्च ॥ वृष्ट् भरणे । वर्णसिर्भूमिः ॥ षोष् अन्तर्कर्मणि ।  
सानसिः स्नेही नखो हिरण्यमृगं सखा सनातनश्च ॥ ७०९ ॥

त्रियो हिक् ॥ ७१० ॥

त्रींश्च वरणे । इत्यस्मात्किद् हिः प्रत्ययो भवति ॥ त्रीहिर्धान्यविशेषः ॥ ७१० ॥

तृस्तृतन्त्रितन्त्रयविभ्य ईः ॥ ७११ ॥

एभ्य ईः प्रत्ययो भवति ॥ तृ प्रवनतरणयोः । त्रीर्नीरभिर्वायुः पुनश्च ॥  
स्तृग्श्चाप्यादने । स्तरीस्तृणं धूमो मेघो नदी शय्या च ॥ तन्त्रिः साहसो-  
हमन्तोः सौधः । तन्त्री मोहनश्च ॥ तन्त्रिण् कुटुम्बधारणे । तन्त्रीः शुष्ककायुर्वादि-  
श्चालस्त्रं च ॥ अत्र रक्षणार्थे । अवीः प्रकाश आदित्यो भूमिः पशू राजा स्त्री च  
॥ ७११ ॥

नडेर्णित् ॥ ७१२ ॥

नडेः सौत्रादीः प्रत्ययो [भवति] स च णिप्रवति ॥ नाड्यायतशुषिरं द्रव्य-  
मर्थमुद्गर्तश्च ॥ ७१२ ॥

वातात् प्रमः कित् ॥ ७१३ ॥

वातपूर्वपदात्प्रेणोपसृष्टात् मांक् माने । इत्यस्मात्किदीः प्रत्ययो भवति ॥  
वातप्रमीर्वात्याश्च वातमृगः पक्षी शमी च वृक्षः ॥ ७१३ ॥

यापाभ्यां द्वे च ॥ ७१४ ॥

आभ्यां किदीः प्रत्ययो [भवति] स्यनयोश्च द्वे रूपे भवतः ॥ यांक् प्रापणे ।  
यकीर्मोक्षमार्गे दिव्यवृष्टिरादित्योश्च ॥ पां पाने । पपीः रश्मिः खर्वो हस्ती च ॥  
॥ ७१४ ॥

लक्ष्मीर्मोन्तश्च ॥ ७१५ ॥

लक्ष्मीं दर्शनादुपगम्योः । इत्यस्मादीः प्रत्ययो [भवति] लकारभ्याम्भो  
भवति ॥ लक्ष्मीः श्रीः ॥ ७१५ ॥

भृमृत्सरितनिधन्वनिमनिमस्त्रिशीलदिकटिपटिगडिचक्षुसि-  
 श्वसिन्नपिपुस्तुस्निहिक्रिदिकन्दीन्दिबिन्ध्यान्धिवन्ध्यानि-  
 लोष्टिकुन्धिभ्य उः ॥ ७१६ ॥

एभ्य उः प्रत्ययो भवति ॥ दुडुभृग् पोषणे च । भृग् भरणे वा । भरः समुद्रो  
 वर्णिर्मर्ता च ॥ मृत् प्राणस्थाने । मरुर्निर्जली देशो निरिध ॥ त पुषनतरणयोः । तर-  
 वृक्षः ॥ स्तर उन्नतौ । स्तरादर्शस्त्रङ्गादिमहणप्रदेशो वञ्चकः क्षुरिका च ॥ तनूयौ  
 विस्तारे । तनुर्देहः सूक्ष्मश्च ॥ धन धान्ये सौत्रः । धनुरखं दानमानं च ॥ अनक् प्राणने ।  
 अनुः प्राणः । अनु पश्चाद्वाच्येव्ययम् । मनिच् ज्ञाने । मनूयौ बोधने वा । मनुः प्रजापतिः ॥  
 हुमस्जोत् शुद्धौ । महुर्जलवायसः ॥ शीड्क् स्वप्ने । श्युरजगरः स्वप्न आदित्यश्च ॥  
 वट वेष्टने । वटुर्माणवकः ॥ कटे वर्षावरणयोः । कटूरसविशेषः ॥ पट गतौ । पटुर्दक्षः ॥  
 गड सेवने । गडुर्याटामस्तकयोर्मध्ये मांसपिण्डः स्फोटश्च ॥ चञ्चु गतौ । चञ्चुः  
 पक्षिमुज्जम् ॥ असृच् क्षेपणे । असवः प्राणाः ॥ वसं नित्रासे । वसु द्रव्यं तेजो देवता  
 च । वसुः कश्चिद्वाजा ॥ वपौषि लज्जायाम् । वपु लोहविशेषः ॥ शूश् हिंसायाम् ।  
 शरः क्रोध आयुधं हिंस्रश्च ॥ औस्वृ शब्दोपतापयोः । स्वरः गतापो वज्रो वज्रास्फालनं  
 च ॥ णिहौच् शीतौ । स्नेहश्चन्द्रमाः संनिपातजो व्याधिविशेषः पित्तं वनस्पतिश्च ॥  
 क्रिदौच् आर्द्रभावे । क्रेदुः क्षेत्रं चन्द्रो भगः शरीरभङ्गश्च । क्रेदयतीति क्रेदुश्चन्द्रमा  
 इत्यन्ये ॥ कदु रोदनाह्वानयोः । कन्दुः पाकस्थानं सूत्रोत्तं च क्रीडनम् ॥ इदु परमैश्वर्ये ।  
 इन्दुश्चन्द्रः ॥ विदु अवयवे । बिन्दुर्बिपुट् ॥ अन्धण् वृद्ध्युपसंहारः । अग्न्युः कुले  
 प्रणश्च ॥ बन्धश्च बन्धने । बन्धुः स्वजनः । बन्धुद्रव्यम् ॥ अण शब्दे । अलुः  
 पुत्रलः सूक्ष्मो रालकादिश्च धान्यविशेषः ॥ लोष्टि संवाते । लोष्टुर्मृत्पिण्डः ॥  
 कुन्धश्च संक्रेशे । कुन्धुः सूक्ष्मजन्तुः ॥ ७१६ ॥

स्यन्दिस्त्रिभ्यां सिन्धरज्जौ च ॥ ७१७ ॥

आभ्यामुः प्रत्ययो [ भव ] त्यनयोश्च यथासंख्यं सिन्ध रज्ज इत्यादेशौ भव-  
 तः ॥ स्यन्दौड् क्षवणे । सिन्धुर्नदी नदी समुद्रश्च ॥ सृजत् विसर्गे । सृजिच्  
 विसर्गे वा । रज्जुर्दवरकः ॥ ७१७ ॥

पंसेर्दीर्घश्च ॥ ७१८ ॥

पञ्चण् कश्चने । इत्यस्मादुः प्रत्ययो [ भवति ] दीर्घश्च भवति ॥ पाञ्चः  
 पार्थिव रजः ॥ ७१८ ॥

अशौराज्जीन्लब्ध ॥ ७१९ ॥

अशीटि व्याप्ती । इत्यस्मादुः प्रत्ययो [ भव ] त्यकाराच्च परो नेन्तो भवति ॥  
अंशु रदिमः सूर्यश्च । प्रांशुर्दीर्घश्च ॥ ७१९ ॥

नमेर्नाक् च ॥ ७२० ॥

णमं प्रहत्वे । इत्यस्मादुः प्रत्ययो [ भव ] त्यस्य च नाक् इत्यादेशो भवति ॥  
नाकुर्व्यलीकं वनस्पतिर्ऋषिर्वल्मीकश्च ॥ ७२० ॥

मनिजनिभ्यां धतौ च ॥ ७२१ ॥

आभ्यामुः प्रत्ययो [ भव ] त्यनयोश्च यथासंख्यं धकारतकारौ भवतः ॥  
मनिच् ज्ञाने । मधु क्षौद्रं सीधु च । मधुरक्षुरो मासश्च चैत्रः ॥ जनैचि प्रादुर्भावे ।  
जतु लाक्षा ॥ ७२१ ॥

अर्जेर्ऋज् च ॥ ७२२ ॥

अर्ज अर्जने । इत्यस्मादुः प्रत्ययो [ भव ] त्यस्य च ऋज् इत्यादेशो  
भवति । ऋज्वकुटिलम् ॥ ७२२ ॥

कृतेस्तर्क च ॥ ७२३ ॥

कृतैत् छेदने । कृतैप् वेष्टने । इत्यस्माद्वा उः प्रत्ययो [ भव ] त्यस्य च तर्क  
इत्यादेशो भवति ॥ तर्कुधुन्दः सुत्रवेष्टनशलाका च ॥ ७२३ ॥

नेरञ्जेः ॥ ७२४ ॥

निपूर्वादञ्जतेरुः प्रत्ययो भवति ॥ न्यङ्कुर्मृग ऋषिश्च ॥ ७२४ ॥

किमः श्रो णित् ॥ ७२५ ॥

किम्पूर्वात् शृश् हिंसायाम् । इत्यस्माणिदुः प्रत्ययो भवति ॥ किंशारः  
शृको धान्यशिखा हिंस्र इषुश्च ॥ ७२५ ॥

मिवहिचरिचटिभ्यो वा ॥ ७२६ ॥

एभ्य उः प्रत्ययो [ भवति ] स च णिश्च भवति ॥ दुर्मिगद् प्रक्षेपणे ।  
मायुः पित्रं मानं शब्दश्च । गोमायुः सृगालः ॥ मयुः किंनर उष्ट्रः प्रक्षेप आकूत  
च । बाहुलकादात्वाभावः ॥ वहीं प्रापणे । बाहुर्भुजः ॥ बाहु प्रभूतम् ॥ चर  
भक्षणे च । चारु शोभनम् ॥ चरन्त्यस्मादेवपितृभूतानि । भीमादिस्वादिपादानेपि ।  
चरद्वेषतोद्देशेन साकः स्थाली च ॥ चटण् भेदे । चाटुः प्रियाचरणं पटुजनः  
प्रियावादी स्फुटवादी दृष्यपं शिष्यश्च ॥ चटुः प्रियाचरणम् ॥ ७२६ ॥

ऋतृशृमृभादिभ्यो रो लश्च ॥ ७२७ ॥

एभ्यो णिदुः प्रत्ययो [ भवति ] रेफस्य च लकारो भवति ॥ ऋक् गतौ ।  
ऋन् प्रापणे च वा । आतुः श्लेष्मा श्लेष्मातकः कन्दविशेषश्च ॥ तृ प्रवनतरणयोः ।  
तातुः काकुदम् ॥ शृश् हिंसायाम् । शातुः कषायो हिंसश्च ॥ मृत् प्राणस्वागे ।  
मातुः पञ्चलता यस्या मातुधानीति प्रसिद्धिः ॥ दुडुभृङ्क् पोषणे च । भातुरिन्द्रः ॥  
आदिप्रहणादन्वेषि ॥ ७२७ ॥

कृकस्थूराद्वचः क्व च ॥ ७२८ ॥

आभ्यां पराद्वचो णिदुः प्रत्ययो [ भवति ] ककारश्चान्तादेशो भवति ॥  
क्वचक् भाषणे । ब्रूक् व्यक्तायां वाचि । कृकमव्यक्तं वक्ति ब्रूते वा । कृकवाक्कुः  
कुकुटः कृकलासः खञ्जरीटश्च ॥ एवं स्थूरवाकुरुषध्वनिः ॥ ७२८ ॥

पूकाहृषिधृषीषिकुहिभिदिर्विदिमृदिव्यधिगृध्यादिभ्यः कित् ॥ ७२९ ॥

एभ्यः किदुः प्रत्ययो भवति ॥ पृश् पालनपूरणयोः । पुरुर्महांलोकः  
समुद्रो यजमानो राजा च कश्चित् ॥ कै शब्दे । कुः पृथ्वी ॥ इषच् तुष्टौ । इषू  
अलीके वा । इषुस्तुष्टौलीकः सूर्यामिश्रशिशिनश्च ॥ विधृषाट् प्रागल्भ्ये । धृषुः प्रग-  
ल्भः संताप उत्साहः पर्वतश्च ॥ इषत् इच्छायाम् । इषुः शरः ॥ कुहणि विस्मा-  
पने । कुहुर्नष्टचन्द्रामावास्या ॥ भिर्दृपी विदारणे । भिदुर्वचः कन्दर्पश्च ॥ निदक  
ज्ञाने । विदुर्हस्तिमस्तकैकदेशः ॥ मृदश् क्षोदे । मृदुरकठिनः ॥ व्यधच् ताडने ।  
विधुश्चन्द्रो वायुरग्निश्च ॥ गृधृच् अभिकाङ्क्षायां । गृधुः कामः ॥ आदिप्रहणान्  
पूरैवि आप्यायने । पूरण् आप्यायने वा । पूरितमनेन यज्ञसा सर्वमिति पूरु  
राजर्षिः ॥ एवमन्येषि ॥ ७२९ ॥

रभिप्रथिभ्यामृच्च रस्य ॥ ७३० ॥

आभ्यां किदुः प्रत्ययो [ भवति ] रेफस्य च ऋकारो भवति ॥ रभि राम-  
स्ये । ऋभवो देवाः ॥ प्रथिष् प्रख्याने । पृथू राजा विस्तीर्णश्च ॥ ७३० ॥

स्पशिभ्रस्जेः स्तुक् च ॥ ७३१ ॥

आभ्यां किदुः प्रत्ययो [ भवति ] सकारस्य च लुग्भवति ॥ स्पशिः सौव-  
स्तालव्यान्तः । पशुस्तिर्यङ् मन्त्रवध्यश्च जनः ॥ भ्रस्तीत् पाके । भृगुः प्रपातो  
व्रजगणश्च हतः । किरवात् ग्रह-व्रथ-भ्रस्ज-प्रष्ठ इति ध्वत् । म्भ्रूहृत्तेषादय इति  
गत्वम् ॥ ७३१ ॥



हुः स्वपदनिभ्यः स्यः ॥ ७३२ ॥

हुः ह अप वनि इत्येतेभ्यः परात् हां गतिनिवृत्तौ । इत्यस्मात्किदुः प्रत्ययो भवति ॥ हुहुशोभनम् ॥ हुतु वातिशयम् ॥ अपहु वामम् ॥ वनिहुर्वपासनिहितो-  
वयवोश्चः संभक्तोपानं च ॥ ७३२ ॥

हनियाकृभृपृतृत्रो हे च ॥ ७३३ ॥

एभ्यः किदुः प्रत्ययो [भव]त्येषां च हे रूपे भवतः ॥ हनंक् हिंसागत्योः ।  
जुहुरिन्ध्रो वेगवांश्च ॥ यांक् प्रापणे । वयुरश्चो यायावरः स्वर्गमार्गश्च ॥ जुहुं-  
करणे । चक्रुः कर्मठो वैकुण्ठश्च ॥ हुहुभृगृक् पोषणे च । भृगृ भरणे वा । बभ्रुर्क-  
र्षिर्कुलो राजा वर्णश्च ॥ पृश् पालनपूरणयोः । पुपुरुः समुद्रश्चन्द्रो लोकश्च ॥  
तृ प्रवनतरणयोः । तितिरुः पतंगः ॥ त्रैज् पालने । तत्रुर्नीका ॥ ७३३ ॥

कृप् ऋत उर् च ॥ ७३४ ॥

आभ्यां किदुः प्रत्ययो [भव]त्यृकारस्य च उर् भवति ॥ कृत् विलेपे ।  
कुरु राजर्षिः । कुरवो जनपदः ॥ गृश् शब्दे । गुरराचार्यो लघुप्रतिपक्षः पूज्यश्च  
जनः ॥ ७३४ ॥

पचेरिच्चातः ॥ ७३५ ॥

हुपचीप् पाके । इत्यस्मादुः प्रत्ययो [भव]त्यकारस्य च इकारो भवति ॥  
पिचुर्निरस्थीकृतकर्पासः ॥ ७३५ ॥

अर्तेरुर् च ॥ ७३६ ॥

क्रंक् गतौ । इत्ययस्मादुः प्रत्ययो [भव]त्यस्य च ऊर् इत्यादेशो भव-  
ति ॥ ऊवः शरीराङ्गम् ॥ ७३६ ॥

महत्युर् च ॥ ७३७ ॥

अर्तेर्महत्यभिधेय उः प्रत्ययो [भव]त्यस्य च उर् इत्यादेशो भवति ॥ उर  
विस्तीर्णम् ॥ ७३७ ॥

उङ् च भे ॥ ७३८ ॥

अर्तेर्भे नक्षत्रेभिधेय उः प्रत्ययो [भवति] धातौ च उङादेशो भवति ॥  
उङु नक्षत्रम् ॥ ७३८ ॥

श्लिषेः क् च ॥ ७३९ ॥

श्लिषश्च आलिङ्गने । इत्यस्मात्किदुः प्रत्ययो [भवति] ककारधान्तादेशो  
भवति ॥ श्लिकुर्मृगास्थि [सव्यवसायो राज्ञः] श्लोतिष सेवकश्च ॥ ७३९ ॥

रक्षितलिलिङ्गेर्नलुक च ॥ ७४० ॥

एभ्य उ। प्रत्ययो [ भवति ] नकारस्य च लुगभवति ॥ रघु लघुङ् गतौ ।  
रघू राजा ॥ लघु तुच्छं शीघ्रं च ॥ लिपुण् चित्रीकरणे । लिगुर्नविः सेवको  
मूर्खो भुमिविशेषश्च ॥ ७४० ॥

पीमूगमित्रदेवकुमारलोकधर्मविश्वसुखाश्मावेभ्यो यः ॥ ७४१ ॥

पी मृग मित्र देव कुमार लोक धर्म विश्व सुख आश्मावेभ्यो यः इत्येतेभ्यः  
परात् याक् प्रापणे । इत्यस्मात्किदुः प्रत्ययो भवति ॥ पीयुल्लूक आदित्यः सुवर्ण  
कालश्च ॥ मृगयुर्व्याधो मृगश्च ॥ मित्रयुर्नविमित्रवत्सलश्च ॥ देवयुर्धार्मिकः ॥  
कुमारयू राजपुत्रः ॥ लोकयुर्वाक्यकुशलो जनः ॥ धर्मयुर्धार्मिकः ॥ विश्वयुर्वायुः ॥  
सुखयुर्यजमानः ॥ अश्मयुर्मूर्खः ॥ अवयुः काव्यम् ॥ ७४१ ॥

पराङ्भ्यां शृङ्खनिभ्यां ङित् ॥ ७४२ ॥

पर- आङ्पूर्वाभ्यां यथासंख्यं शृङ्खनिभ्यां ङितुः प्रत्ययो भवति ॥ शृङ्ख  
हिंसायाम् । पराङ्शृणाति । परशुः कुठारः ॥ खनुग् अवदारणे । आखुर्मूषिकः  
॥ ७४२ ॥

शुभेः स च वा ॥ ७४३ ॥

शुभि दीप्तौ । इत्यस्मात्किदुः प्रत्ययो [ भव ] त्वस्य च दन्त्यः सो वा  
भवति ॥ छः शुभ पूजायाम् । छपुरुषः । शुनासीरः ॥ ७४३ ॥

शुङ्भ्याम् ॥ ७४४ ॥

आभ्यां ङितुः प्रत्ययो भवति ॥ शुक् अभिगमौ । शुः स्वर्गक्रीडा स्वर्ग-  
श्च ॥ हुं गतौ । हुर्वृक्षशाखा वृक्षश्च ॥ ७४४ ॥

हरिपीतमितशतविकुकङ्गयो हुवः ॥ ७४५ ॥

हरि पीत मित शत वि कु कङ् इत्येतेभ्यः परात् हुं गतौ । इत्यस्मात्किदुः  
प्रत्ययो भवति ॥ हरिद्रुर्वृक्ष ऋषिः पर्वतश्च ॥ पीतद्रुर्देवदारुः ॥ मितहुः समुद्र-  
स्तुरंगो मितंगमश्च ॥ मितहुर्नाम नदी नदी च ॥ विद्रुर्दारुप्रकारो वृक्षश्च ॥ कुङ्ग-  
विकलपादः ॥ कङ्गुर्नागमाता वङ्गिजातिर्गृहयोधा वर्णश्च ॥ ७४५ ॥

केवसुभुरण्यव्यर्थादयः ॥ ७४६ ॥

केवसादयः शब्दा ङितुप्रत्ययान्ता विपात्यन्ते ॥ केवलपूर्वाभातेर्लशोपश्च ।  
केवलो धातीति केवयुर्नविः ॥ मूर्खयुर्नविर्गुण्यदौ सुभं यासीति सुाण्गुण्यदौ ॥

अध्वरं यातीति पूर्वपदान्तलोपे । अध्वर्युर्नान्विक् ॥ आदिप्रहणात् चरन्वाति ।  
चरण्युर्वायुः ॥ अभिपूर्वस्याभातेः । अभीशू रश्मिः ॥ ७४६ ॥

शः सन्वच्च ॥ ७४७ ॥

शौच् तक्षणे । इत्यस्माद्ध्रिदुः प्रत्ययो [ भवति ] स च सन्वच्च सनीवास्मि-  
न्निहत्वं पूर्वस्य च इत्वं भवति ॥ शिशुर्बालः ॥ ७४७ ॥

तनेर्डउः ॥ ७४८ ॥

तनूयी विस्तारे । इत्यस्माद्ध्रिदुः प्रत्ययो [ भवति ] स च सन्वच्च भवति ॥  
तितडः परिवपनम् ॥ ७४८ ॥

कैशीशमिरभिभ्यः कुः ॥ ७४९ ॥

एभ्यः कुः प्रत्ययो भवति ॥ कै शब्दे । काकुः स्वरविशेषः ॥ शीङ्क्  
स्वप्ने । शेकुरङ्गिशेषः ॥ शमूच् उपशमे । शकुः कीलको बाणः शूलमायुधं  
चिह्नं छलकथ ॥ रमिं प्रीडायाम् । रकुर्मृगः ॥ ७४९ ॥

ह्रियः किञ्चो लब्ध वा ॥ ७५० ॥

ह्रीक् लज्जायाम् । इत्यस्मात्किङ्कुः प्रत्ययो [ भवति ] रेफस्य च लकारो  
वा भवति ॥ ह्रीकुर्ह्रीकुश्च त्रपु जतुनी लज्जावांश्च ॥ ह्रीकुर्वनमार्जारः ॥ ७५० ॥

किरः ष च ॥ ७५१ ॥

कृत् विश्लेषे । इत्यस्मात्किङ्कुः प्रत्ययो [ भवति ] षकारधान्तादेशो भव-  
ति ॥ किङ्कुरणायामानङ्ग्यम् ॥ ७५१ ॥

चटिकटिपर्दिभ्य आकुः ॥ ७५२ ॥

एभ्य आकुः प्रत्ययो भवति ॥ चटण् भेदे । चटाकुर्नविः शकुनिश्च ॥  
कट कृष्णजीवने । कडाकुः कुटुम्बपोषकः ॥ पर्दि कुस्तिते शब्दे । पर्दाकुर्मेको वृधि-  
कोष्णगरश्च ॥ ७५२ ॥

सिविकुटिकुटिकुपिकृभिभ्यः कित् ॥ ७५३ ॥

एभ्यः कित्वाकुः प्रत्ययो भवति ॥ विबूच् उती । सिवाकुर्नविः ॥ कुटत्  
कीटिल्ये । कुटाकुर्विदपः ॥ कुडिः सौत्रः । कुडाकुः यभः ॥ कुङ् शब्दे ।  
कुषाकुः पक्षी ॥ कुषश्च निष्कर्षे । कुषाकुर्विकीर्षिः परोपतापी च ॥ कुर्वीन्  
चित्तेत्यने । कृषाकुः कृषीवतः ॥ ७५३ ॥

उपसर्गविशेषः ॥ ७५४ ॥

उपसर्गपूर्वात् त्रिगुट् चयने । इत्यस्मादुक्ताः प्रत्ययो भवति ॥ उपचा-  
कुः संवाकुर्धरिः ॥ निचाकुर्निपुण कविश्च ॥ ७५४ ॥

शलेरकुः ॥ ७५५ ॥

शल गतौ । इत्यस्मादकुः प्रत्ययो भवति ॥ शलकुर्कविः ॥ ७५५ ॥

सृष्ट्यां दाकुक् ॥ ७५६ ॥

आभ्यां किशकुः प्रत्ययो भवति ॥ सृं गतौ । सृदाकुर्दावाभिर्वाबुरादित्यो  
व्याघ्रः शकुनिरस्तो [भ]र्ता गोत्रकृद् ॥ पृक् पालनपूरणयोः । पृदाकुः सर्पे गोत्र-  
कृद् ॥ ७५६ ॥

इषेः स्वाकुक् ॥ ७५७ ॥

इषत् इच्छायाम् । इत्यस्मात्किस्वाकुः प्रत्ययो भवति ॥ इषाकुरादि-  
क्षत्रियः ॥ ७५७ ॥

फलिवल्यमेर्गुः ॥ ७५८ ॥

एभ्यो गुः प्रत्ययो भवति ॥ फल निष्पत्तौ । फलवसारम् ॥ वलि संव-  
रणे । वल्लु मधुरं शोभनं च । वल्लुः पक्षी ॥ भम गतौ । भहुः शरीरावयवः  
॥ ७५८ ॥

दमेर्लुक् च ॥ ७५९ ॥

दमूर्न् उपशमे । इत्यस्माहुः प्रत्ययो [ भव ] त्वन्त्वत् च लुग्भवति ॥  
दगुर्कविः ॥ ७५९ ॥

हेर्हिन् च ॥ ७६० ॥

हिंद् गतिवृद्धयोः । इत्यस्माहुः प्रत्ययो [ भव ] त्वत्त्व च हिन् इत्यादि-  
शो भवति ॥ हिङ्गु रामठः ॥ ७६० ॥

प्रीकैपनीलिरहुक् ॥ ७६१ ॥

पभ्यः किङ्कुः प्रत्ययो भवति ॥ प्रीगृष् तृप्तिकान्त्योः । प्रियङ्गुः फलिनी  
रालकश्च ॥ कै शब्दे । कङ्कुरणुः ॥ पै शोषणे । पङ्गुः लज्जः ॥ नील कर्णे ।  
नीलङ्गुः कुमिजातिः सगालश्च ॥ ७६१ ॥

अव्यतिगृभ्योदुः ॥ ७६२ ॥

एभ्योदुः प्रत्ययो भवति ॥ अव रक्षणादौ । अवदुः कृकाटिका ॥ ऋक् गतौ । अरदुर्वृक्षः ॥ गृत् निमरणे । गरदुर्देशविशेषः पश्यजगरथ ॥ ७६२ ॥

शलेरादुः ॥ ७६३ ॥

शल गतौ । इत्यस्मादादुः प्रत्ययो भवति ॥ शलादुः कोमलं फलम् ॥ ७६३ ॥

अञ्जयवेरिष्ठुः ॥ ७६४ ॥

आभ्यामिष्ठुः प्रत्ययो भवति ॥ अञ्जौप् व्यक्त्यादौ । अञ्जिष्ठुर्भानुरभिश्च ॥ अव रक्षणादौ । अविष्ठुरभ्यो होता च ॥ ७६४ ॥

तनिमनिकणिभ्यो दुः ॥ ७६५ ॥

एभ्यो दुः प्रत्ययो भवति ॥ तनूयौ विस्तारे । तण्डुः प्रथमः ॥ मर्निच् ज्ञाने । मण्डुर्ऋषिः ॥ कण शब्दे । कण्डुर्वेदनाविशेषः ॥ ७६५ ॥

पनेर्दीर्घश्च ॥ ७६६ ॥

पनि स्तुतौ । इत्यस्मादुः प्रत्ययो [ भवति ] दीर्घश्च भवति ॥ पाण्डुर्वर्णः क्षत्रियश्च ॥ ७६६ ॥

पलिमृभ्यामाण्डुकण्डुकौ ॥ ७६७ ॥

आभ्यां यथासंख्यमाण्डु कण्डुक इति प्रत्ययौ भवतः ॥ पल गतौ । पलाण्डुर्लघुनभेदः ॥ मृत् प्राणत्यागे । मृकण्डुक ऋषिः ॥ ७६७ ॥

अजिस्थायूरीभ्यो णुः ॥ ७६८ ॥

एभ्यो णुः प्रत्ययो भवति ॥ अज क्षेपणे च । वेणुर्वृक्षः ॥ छां गतिनिवृत्तौ स्थाणुः शिव ऊर्ध्वं च दारु ॥ वृण्द् वरणे । वर्णुर्नक्षो जनपदश्च ॥ रींश्च गतिरेवणयोः । रेणुर्धूलिः ॥ ७६८ ॥

विषेः कित् ॥ ७६९ ॥

विषुंकी व्याघ्रौ । इत्यस्मात्किण्णुः प्रत्ययो भवति ॥ विष्णुर्हरिः ॥ ७६९ ॥

क्षिपेरणुक् ॥ ७७० ॥

क्षिपीत् प्रेरणे । इत्यस्मात्क्षिदणुः प्रत्ययो भवति ॥ क्षिणुः समीरणो विष्णुश्च ॥ ७७० ॥

अञ्जेरिष्णुः ॥ ७७१ ॥

अञ्जौप् व्यक्त्यादौ । इत्यस्मात्क्षिदिष्णुः प्रत्ययो भवति ॥ अञ्जिष्णुर्वृतम् ॥ ७७१ ॥

कृहभूजीविगम्यादिभ्य एणुः ॥ ७७२ ॥

एभ्य एणुः प्रत्ययो भवति ॥ कृगट् हिंसायाम् । डुकृग् करणे वा । करे-  
णुहस्ती ॥ हंग् हरणे । हरेणुर्गन्धद्रव्यम् ॥ भू सत्तायाम् । भवेणुर्भव्यः ॥ जीव  
प्राणधारणे । जीवेणुरौषधम् ॥ गमूं गतौ । गमेणुर्गन्ता ॥ आदिग्रहणात् शमूच्  
उपशमे । शमेणुरुपशमनम् ॥ यजीं देवपूजादौ । यजेणुर्यज्ञादि ॥ डुपचीप् पाके ।  
पचेणुः पाकस्थानम् ॥ पदेणुः । बहेणुरित्यादि ॥ ७७२ ॥

कृसिकभ्यमिगमितनिमनिजन्यसिमसिसच्यविभाधागाग्लाम्लाहन्-  
हायाहिकृशिपूभ्यस्तुन् ॥ ७७३ ॥

एभ्यस्तुन् प्रत्ययो भवति ॥ डुकृग् करणे । कर्तुः कर्मकरः ॥ विंगट् बन्ध-  
ने । सेतुर्नदीसंक्रमः ॥ कमूङ् कान्तौ । कन्तुः कन्दर्पः कामी मनः कुसुलश्च ॥  
अम गतौ । अन्तू रक्षिता लक्षणं च ॥ गमूं गतौ । गन्तुः पथिकः । आगन्तुर-  
वास्तव्यो जनः ॥ तनूयी विस्तारे । तन्तुः सूत्रम् ॥ मनिच् ज्ञाने । मन्तुर्ब्रह्मस्य  
प्रियंवदो मानश्च ॥ जनैचि प्रादुर्भावे । जन्तुः प्राणी ॥ असक् भुवि । अस्तुरस्तिभा-  
वः । बाहुलकाद्भूभावाभाषः ॥ मसैच् परिणामे । मस्तुर्दधिमूलवारि ॥ षवि  
सेचने । सक्तुर्यवविकारः ॥ अव रक्षणादौ । ओतुर्विडालः ॥ भांक् दीप्तौ । भातु-  
र्दीप्तिमाञ्शरीरावयवोर्पिर्विद्वांश्च ॥ डुधांक् धारणे च । धातुर्लोहादि रसादिः  
शब्दप्रकृतिश्च ॥ गै शब्दे । गातुर्गायन उद्गाता च ॥ ग्लै हर्षक्षये । ग्लातुः ससृजः ॥  
म्लै गात्रविनामे । म्लातुर्दीनः ॥ हनंक् हिंसागत्योः । हन्तुरायुधं हिमश्च ॥ ओहांक्  
त्यागे । हातुर्मृत्युर्मर्गश्च ॥ यांक् प्रापणे । यातुः पाप्मा जनो राक्षसश्च ॥ हिंद्  
गनिवृद्धयोः । हेतुः कारणम् ॥ कुशं आह्वानरोदनयोः । क्रोष्टा सृगालः ॥ पूग्वा  
पवने । पोतुः पविता ॥ निस्करणं कुशस्तुनस्तृच् पुंसीत्यत्र विशेषणार्थम् ॥ ७७३ ॥

वसेर्णिद्वा ॥ ७७४ ॥

वसं निवासे । इत्यस्मान्तुन् प्रत्ययो [भवति] स च णिद्वा भवति ॥ वास्तु  
गृहं गृहभूमिश्च ॥ वस्तु सन्निवेशभूमिश्च ॥ ७७४ ॥

पः पीप्यौ च वा ॥ ७७५ ॥

पां पाने । इत्यस्मान्तुन् प्रत्ययो [भव]त्यस्य च पी पि इत्यादेशौ वा भवतः ।  
पीतुरादित्यथन्द्रो हस्ती कालश्चक्षुर्बालघृतपानभाजनं च ॥ पितुः प्रजापतिराधारश्च ॥  
पातू रक्षिता ब्रह्मा च ॥ ७७५ ॥

आपोप् च ॥ ७७६ ॥

आपूट् व्याप्ती । इत्यस्मात्तुन् प्रत्ययो [भव]त्यस्य च अप् इत्यादेशो भवति ॥  
अमुर्देवताविशेषः कालो याजको यज्ञयोनिश्च ॥ ७७६ ॥

अङ्गयर्तेः कित् ॥ ७७७ ॥

आभ्यां कित्तुन् प्रत्ययो भवति ॥ अङ्गौप् व्यक्त्यादिषु । अङ्गुरिन्द्रो विष्णु  
रात्रिश्च ॥ कंक् गतौ । ऋतुर्हेमन्तादिः क्षीरजस्तत्कालश्च ॥ ७७७ ॥

चायः के च ॥ ७७८ ॥

चायूग् पूजानिश्चामनयोः । इत्यस्मात्तुन् प्रत्ययो भक्त्यस्य च के इत्यादेशो  
भवति ॥ केतुर्ध्वजो महश्च ॥ ७७८ ॥

बहिमहिगुह्येधिभ्योतुः ॥ ७७९ ॥

एभ्योतुः प्रत्ययो भवति ॥ बहीं प्रापणे । बहतुर्विवाहो नृदानमिः कालश्च ॥  
मह पूजायाम् । महतुरग्निः ॥ गुह्यौग् संवरणे । गूहतुर्भूमिः ॥ एधि वृद्धौ । एध-  
तुर्लक्ष्मीः पुरुषोमिश्र ॥ ७७९ ॥

कृलाभ्यां कित् ॥ ७८० ॥

आभ्यां कित्तुः प्रत्ययो भवति ॥ कुङ्गु करणे । क्रतुर्यज्ञः ॥ लांक्  
आदाने । लतुः पाशः ॥ ७८० ॥

तनेर्यतुः ॥ ७८१ ॥

तनूयी विस्तारे । इत्यस्माद्यतुः प्रत्ययो भवति ॥ तन्यतुर्विस्तारो वायुः  
पर्वतः सूर्यश्च ॥ ७८१ ॥

जीविरातुः ॥ ७८२ ॥

जीव प्राणधारणे । इत्यस्मादातुः प्रत्ययो भवति ॥ जीवातुर्जीवितमौषध-  
मज्जमुदकं द्रव्यं च ॥ ७८२ ॥

यमेर्दुक् ॥ ७८३ ॥

यमू उपरमे । इत्यस्मात्किदुः प्रत्ययो भवति ॥ वदुः क्षत्रियः ॥ ७८३ ॥

शीङो धुक् ॥ ७८४ ॥

शीङ् स्वप्ने । इत्यस्मात्किधुः प्रत्ययो भवति ॥ शीधु मद्यविशेषः  
॥ ७८४ ॥

धूगो धुन् च ॥ ७८५ ॥

धुग्श् कम्पने । इत्यस्मात् धुक् प्रत्ययो [भव]त्यस्य च धुन् इत्यादेशो भवति ॥ धुन्धुर्दानवः ॥ ७८५ ॥

दाभाभ्यां नुः ॥ ७८६ ॥

आभ्यां नुः प्रत्ययो भवति ॥ दुदांक् दाने । दानुर्गेता यजमानो वायु-  
रादित्यो दक्षिणार्धे च धनम् ॥ मांक् दीप्तौ । मानुः सूर्यो रश्मिश्च । चित्रभानुरग्निः ।  
स्वर्मानु राहुः । विश्वभानुरादित्यः ॥ ७८६ ॥

धेः शित् ॥ ७८७ ॥

द्धे पाने । इत्यस्माच्चुः प्रत्ययो [भवति] स च शिञ्जवति ॥ धेनुरभिनवप-  
सवा गवादिः ॥ शिच्चादात्संध्यक्षरस्येत्याकारो न भवति ॥ ७८७ ॥

सुवः कित् ॥ ७८८ ॥

सूडौक् प्राणिगर्भविमोचने । इत्यस्मात्किञ्चुः प्रत्ययो भवति ॥ सनुः पुत्रः  
॥ ७८८ ॥

हो जह् च ॥ ७८९ ॥

ओहांक् त्यागे । इत्यस्माच्चुः प्रत्ययो [भव]त्यस्य च जह् इत्यादेशो  
भवति ॥ जहुर्गङ्गापिता ॥ ७८९ ॥

वचेः कगौ च ॥ ७९० ॥

वचंक् भाषणे । इत्यस्माच्चुः प्रत्ययो [भवति] ककारगकारौ आन्तादेशौ  
भवतः ॥ वक्कुर्वयुश्च चाग्नी ॥ ७९० ॥

कृहनेस्तुकनुकौ ॥ ७९१ ॥

आभ्यां कितौ तु नु इति प्रत्ययौ भवतः ॥ कृहुं करणे । कृतुः कर्मकरः ।  
कृणुः कोशकारः कारुश्च ॥ हनंक् हिंसागत्योः । हतुर्हिमः ॥ हनुर्वक्त्रैकदेशः  
बाहुलकाद्यलोपः ॥ ७९१ ॥

गमेः सन्वच्च ॥ ७९२ ॥

गमं गतौ । इत्यस्मात्सुकनुकौ सन्वच्च भवतः ॥ जिगन्तुर्ब्राह्मणो दिवसो  
मार्गः प्राणोमिश्च ॥ जिगच्चुः प्राणो बाणो मनो मीनो वायुश्च ॥ ७९२ ॥

दाभूक्षण्युन्दिनदिवदिपत्यादेरनुङ् ॥ ७९३ ॥

एभ्यो ङिङनुः प्रत्ययो भवति ॥ दुदांक् दाने । दनुर्वीनवमाता ॥ भू-  
शसायाम् । भुवनुर्मेषश्चन्द्रो भवितव्यता हंसश्च ॥ क्षणूग् हिंसायाम् । क्षणनुर्याया-



वरः ॥ उन्दैप् द्वेदने । उन्दनुः शुक्रः ॥ णद अव्यक्ते शब्दे । नदनुर्मेघः सिंह-  
श्च ॥ वद व्यक्तायां वाचि । वदनुर्वक्ता ॥ पतू गतौ । पतनुः इयेनः ॥ आदि-  
ग्रहणादन्येपि ॥ किञ्चमकृत्वा डित्करणं वदेर्ध्वदभावायार्थम् ॥ ७९३ ॥

कृशेरानुक् ॥ ७९४ ॥

कृशच् तनुत्वे । इत्यस्मात्किदानुः प्रत्ययो भवति ॥ कृशानुर्वाङ्निः ॥ ७९४ ॥

जीवे रदानुक् ॥ ७९५ ॥

जीवं प्राणधारणे । इत्यस्मात्किद्रदानुः प्रत्ययो भवति ॥ जीरदानुः ॥ कि-  
त्करणं गुणप्रविषेधार्थम् । वलोपे हि नाम्यन्तत्वाद्गुणः स्यात् ॥ ७९५ ॥

वचेरक्कुः ॥ ७९६ ॥

वचंक् भाषणे । इत्यस्मादक्कुः प्रत्ययो भवति ॥ वचक्कुर्वाग्न्याचार्यो  
ब्राह्मण ऋषिश्च ॥ ७९६ ॥

हृषिपुषिषुभिगदिमदिनन्दिगडिमण्डिजनिस्तनि-

भ्यो णेरित्नुः ॥ ७९७ ॥

एभ्यो ण्यन्तेभ्य इत्नुः प्रत्ययो भवति ॥ हृषच् तुष्टौ । हृषू अलीके वा ।  
हर्षयित्पुरानन्दः स्वजनो रङ्गोपजीवी प्रियददश्च ॥ पुषच् पुष्टौ । पोषयित्नुर्भर्ता मेघः  
कोकिलश्च ॥ षुषृण् विशब्दने । घोषयित्नुः कोकिलः शब्दश्च ॥ गदण् गर्जे ।  
गदयित्नुः पर्जन्यो वावदूको भ्रमरः कामश्च ॥ मदेच् हर्षे । मदयित्नुर्मदिरा सुव-  
र्णमलंकारश्च ॥ टुनदु समृद्धौ । नन्दयित्नुः पुत्र आनन्दः प्रमुदितश्च ॥ गड् सेचने ।  
गडयित्नुर्बलाहकः ॥ मडु भूषायाम् । मण्डयित्नुर्मण्डयिता कामुकश्च ॥ जनैचि  
प्रादुर्भावे । जनयित्नुः पिता ॥ स्तनण् गर्जे । स्तनयित्नुर्मेघो मेघगर्जितं च ॥ ७९७ ॥

कस्यर्तिभ्यामिपुक् ॥ ७९८ ॥

आभ्यां किदिपुः प्रत्ययो भवति ॥ कस गतौ । कसिपुरशनम् ॥ कंक् गतौ ।  
रिपुः शत्रुः ॥ ७९८ ॥

कम्भ्यमिभ्यां बुः ॥ ७९९ ॥

आभ्यां बुः प्रत्ययो भवति ॥ कम्बु कान्तौ । कम्बुः शङ्खः ॥ अभ गतौ ।  
अम्बु पानीयम् ॥ ७९९ ॥

अभ्रेरमुः ॥ ८०० ॥

अभ्र गतौ । इत्यस्मादमुः प्रत्ययो भवति ॥ अभ्रमुर्देवहस्तिनी ॥ ८०० ॥

यजिशुन्धिदहिदसिजनिमनिभ्यो युः ॥ ८०१ ॥

एभ्यो युः प्रत्ययो भवति ॥ यजीं देवपूजादौ । यज्युरभिरध्वर्युर्वज्वा-  
शिष्यश्च ॥ शुन्ध शुद्धौ । शुन्धुरभिरादित्यः पवित्रं च ॥ दहं भस्मीकरणे ।  
दहुरभिः ॥ दसूच् उपक्षये । दस्युश्चौरः ॥ जनैचि प्रादुर्भावे । जन्युरपत्यं पिता  
वायुः प्रादुर्भावः प्रजापतिः प्राणी च ॥ मनिच् ज्ञाने । मन्युः कृपा क्रोधः शोकः  
क्रतुश्च ॥ ८०१ ॥

भुजेः कित् ॥ ८०२ ॥

भुजं पालनाभ्यवहारयोः । इत्यस्मात्किशुः प्रत्ययो भवति ॥ भुज्युरभि-  
रादित्वो गरुडो भोग ऋषिश्च ॥ ८०२ ॥

सर्तेरय्वन्यू ॥ ८०३ ॥

सृं गतौ । इत्यस्मादयु अन्यु इति प्रत्ययौ भवतः ॥ सरयुर्नदी वायुश्च ॥  
दीर्घान्तमिममिच्छन्त्येके । सरयूः । श्लिष्टनिर्देशात्तदपि संगृहीतमेव ॥ सरण्युर्मेवोधि-  
नोर्भाता समेषो वायुश्च ॥ ८०३ ॥

भूक्षिपिचरेरन्युक् ॥ ८०४ ॥

एभ्यः किदन्युः प्रत्ययो भवति ॥ भू सत्तायाम् । भुवन्युरीश्वरोभिश्च ॥  
क्षिपीन् प्रेरणे । क्षिपण्युर्वायुर्वसन्तो विशुद्धः कालश्च ॥ चर भक्षणं ।  
चरण्युर्वायुः ॥ ८०४ ॥

मुस्त्युक ॥ ८०५ ॥

मृत् प्राणत्वान्ने । इत्यस्मात्किन्त्युः प्रत्ययो भवति ॥ मारयतीति मृत्युः  
कालो मरणं च ॥ ८०५ ॥

चिनोपीम्यशिभ्यो रुः ॥ ८०६ ॥

एभ्यो रुः प्रत्ययो भवति ॥ चिगृट् चयने । चेरुर्मुनिः ॥ पीङ्ग प्रापणे ।  
मेरुर्जनपदः ॥ पीङ्ग पाने । पेरुः सूर्यो गिरिः कलविद्धश्च ॥ मीङ्ग हिंसाया-  
म् । मेरुर्देवाग्निः ॥ अशौटि व्याप्तौ । अभ्रु नेत्रजलम् ॥ ८०६ ॥

रूपभ्यां कित् ॥ ८०७ ॥

आभ्यां किदुः प्रत्ययो भवति ॥ रुक् शब्दे । रुदुर्मुग्धातिः ॥ पूषश्च  
पवने । पूरु राजा ॥ ८०७ ॥

खनो लुक् च ॥ ८०८ ॥

खनू अत्रदारणे । इत्यस्माद्भुः प्रत्ययो [भवति] नस्य च लुग्भवति ॥ खर-  
र्धपः क्रूरो मूर्खो द्रुमो गीतविशेषश्च ॥ ८०८ ॥

जनिहनिशद्यर्तेस्त च ॥ ८०९ ॥

एभ्यो रुः प्रत्ययो भवत्यन्यस्य च तकारादेशो भवति ॥ जनैवि प्रादुर्भावे ।  
जत्रुः शरीरावयवो मेघो वर्मावसानं च ॥ हनक् हिंसागत्योः । हत्रुर्हिंसः ॥ शद्  
शातने । शत्रु रिपुः । बाहुलकात्तादेशस्य विकल्पे । शद्भुः पुरुषः ॥ क्रंक् गतौ ।  
अत्रुः क्षुद्रजन्तुः ॥ ८०९ ॥

इमनः शीडो डित् ॥ ८१० ॥

इमन्पूर्वात् शोड्क् स्वप्ने । इत्यस्माद्भुः प्रत्ययो भवति ॥ इमभ्रुर्मु-  
खलोमानि ॥ ८१० ॥

शिभुगेरुनमेर्वादयः ॥ ८११ ॥

शिष्वादयः शब्दा रुप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ शिग्द निशाने । किङ्गोन्तश्च ।  
शिभुः शोभाञ्जनको हरितकविशेषश्च ॥ गिरतेरेष ॥ गेरुर्धातुः ॥ नमेर्नञ्पूर्वस्य  
मयतेर्वा । एषान्तः । नमेरुर्देववृक्षः ॥ आदिग्रहणादन्येपि ॥ ८११ ॥

कटिकुट्यर्तेररुः ॥ ८१२ ॥

एभ्योरुः प्रत्ययो भवति ॥ कटे वर्षावरणयोः । कटरुः शकटम् ॥  
कुटत् कौटिल्ये । कुटरुः पक्षिविशेषो मर्कटो वृक्षो वर्षकिश्च ॥ कुटादित्वाच्च  
गुणः ॥ क्रंक् गतौ । अरुररुद्धर आयुधं मण्डलं च ॥ ८१२ ॥

कर्करारुः ॥ ८१३ ॥

कर्कः सौत्रादारुः प्रत्ययो भवति ॥ कर्कारुः क्षुद्रचिर्मिटी ॥ ८१३ ॥

उर्वेरादेरुदेतौ च ॥ ८१४ ॥

उर्वे हिंसायाम् । इत्यस्मादारुः प्रत्ययो भवत्यादेश ऊकार एकार आदेशौ  
भवतः ॥ ऊर्वारुः कटुचिर्मिटी ॥ एर्वारुश्चाक्षचिर्मिटी ॥ ८१४ ॥

कृपिक्षुधिपीकुणिभ्यः कित् ॥ ८१५ ॥

एभ्यः किदारुः प्रत्ययो भवति ॥ कृपौश्च सामर्थ्ये । कृपारुर्दयाशीलः ॥  
क्षुधंश्च बुभुक्षायाम् । क्षुधारुः क्षुधमसहमानः । लत्वे । कृपालुः । क्षुधालुः ॥ पीडश्च  
पाने । पियारुर्वृक्षः ॥ कुणत् शब्दोपकरणयोः । कुणारुर्वनस्पतिः ॥ ८१५ ॥

इयः शीत च ॥ ८१६ ॥

इयैङ् गतौ । इत्यस्मादाहः प्रत्ययो [भव]त्यस्य च शीत इत्यादेशो भवति ॥  
शीताहः शीतासहः । लत्वे । शीतालुः ॥ ८१६ ॥

तुम्बेरुहः ॥ ८१७ ॥

तुम्बु भर्दने । इत्यस्मादुहः प्रत्ययो भवति ॥ तुम्बुर्गन्धर्वो गन्धद्रव्यं च ॥ ८१७ ॥

कुन्देः कुन्द च ॥ ८१८ ॥

कटु रोदनाद्धानयोः । इत्यस्मादुहः प्रत्ययो [भव]त्यस्य च कुन्द इत्यादेशो भवति ॥ कुन्दुहः सलकीभिर्यासः ॥ ८१८ ॥

चमेरुहः ॥ ८१९ ॥

चमू भदने । इत्यस्मादुहः प्रत्ययो भवति ॥ चमूहश्चित्रकः ॥ ८१९ ॥

शीडो लुः ॥ ८२० ॥

शीङ्क् स्वप्ने । इत्यस्मालुः प्रत्ययो भवति ॥ शेलुः श्लेष्मातकः ॥ ८२० ॥

पीडः कित् ॥ ८२१ ॥

पीड्च् पाने । इत्यस्मात्किलुः प्रत्ययो भवति ॥ पीलुर्हस्ती वृक्षश्च ॥ ८२१ ॥

लस्जीर्ण्यशलेरालुः ॥ ८२२ ॥

एभ्य आलुः प्रत्ययो भवति ॥ ओलस्तेति ऋडे । लज्जालुर्लज्जनशीलः ॥  
ईर्ष्य ईर्ष्यार्थः । ईर्ष्यालुर्ईर्ष्याशीलः ॥ शल गतौ । शलालुर्वृक्षावधवः ॥ ८२२ ॥

आपोप् च ॥ ८२३ ॥

आप्पूर्व व्याप्तौ । इत्यस्मादाहुः प्रत्ययो [भव]त्यस्य च अप् इत्यादेशो भवति ॥ अपालुर्वायुः ॥ ८२३ ॥

गूहलुगुगुलुकमण्डलवः ॥ ८२४ ॥

एत आलुप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ गूहतेर्ह्रस्वश्च प्रत्ययादेः । गूहलुर्कविः ॥  
गुंङ् क्वादे । अस्यादेर्गुगुर्लोपश्च प्रत्ययादेः । गुगुलुर्वृक्षविशेषोश्च ॥ कम्पूर्वा-  
दनितेर्लोन्तो ह्रस्वश्च प्रत्ययादेः । कमण्डलुर्मन्त्रम् ॥ ८२४ ॥

प्रः शुः ॥ ८२५ ॥

पृष् पालनपूरणयोः । इत्यस्मात् शुः प्रत्ययो भवति ॥ पृष्पृक्किसंज्ञं  
वक्रास्थि ॥ ८२५ ॥

मस्जीष्यशिभ्यः सुक् ॥ ८२६ ॥

एभ्यः कित्त्वः प्रत्ययो भवति ॥ दुमस्जोत् शुद्धौ । मस्जेः स इति नोन्तः ।  
मङ्कुर्मुनिः ॥ इषश् आभीक्ष्ये । इक्षुर्गुडादिप्रकृतिः ॥ अशौटि व्याप्तौ । अक्षुः  
समुद्रो वप्रथ ॥ ८२६ ॥

तृपलिमलेरक्षुः ॥ ८२७ ॥

एभ्योक्षुः प्रत्ययो भवति ॥ तृ प्लवनतरणयोः । तरक्षुः श्वापदविशेषः ॥ पल  
गतौ । मलि धारणे । पलक्षुर्मलक्षुश्च वृक्षः ॥ ८२७ ॥

उलेः कित् ॥ ८२८ ॥

उल दाहे । इत्यस्मात्सौत्रात्किदक्षुः प्रत्ययो भवति ॥ उलक्षुस्तृणजातिः  
॥ ८२८ ॥

कृषिचमितनिधन्यन्दिर्सर्जिखर्जिभर्जिलस्जीर्दियभ्य ऊः ॥ ८२९ ॥

एभ्य ऊः प्रत्ययो भवति ॥ कृषीत् विलेखने । कर्षूः कुल्याङ्गारः परिखा  
गर्तश्च ॥ चमू अदने । चमूः सेना ॥ तनूयी विस्तारे । तनूः शरीरम् ॥ धन शब्दे ।  
धन धान्ये सौत्रो वा । धनूर्धन्यराशिर्ज्या वरारोहा च स्त्री ॥ अदु बन्धने । अन्दूः  
पादकटकः ॥ सर्ज अर्जने । सर्जूर [र्घः] क्षारो वनस्पतिर्वणिक् च ॥ खर्ज मार्जने  
च । खर्जूः कण्डूर्विशुद्ध ॥ भृजैर्धर्जने । भ्रस्जीत् पाके वा । भर्जूर्यवविकारः ॥  
ओलस्जैति व्रीडे । लज्जूर्लज्जालुः ॥ ईर्ष्य ईर्ष्यार्थः । ईर्ष्यूरिष्यालुः ॥ ८२९ ॥

फलेः फेल् च ॥ ८३० ॥

फल निष्पत्तौ । इत्यस्मादूः प्रत्ययो भवति धातोश्च फेल् इत्यादेशो भवति ॥  
फेलूर्होमविशेषः ॥ ८३० ॥

कषेण्डङ्गौ च षः ॥ ८३१ ॥

कष हिंसायाम् । इत्यस्मादूः प्रत्ययो भवति षकारस्य च ण्डश्छादेशौ  
भवतः ॥ कण्डूः कच्छश्च पामा ॥ ८३१ ॥

वहेर्ध्व च ॥ ८३२ ॥

वर्ही मापणे । इत्यस्मादूः प्रत्ययो [भवति] षकारध्वान्तादेशौ भवति ॥  
वधूः पतिमुपसंपन्ना कन्या जाया च ॥ ८३२ ॥

मृजेर्गुणश्च ॥ ८३३ ॥

मृजौक् शुद्धौ । इत्यस्मादूः प्रत्ययो [भवति] गुणधास्य भवति ॥ मर्जुः

शुद्धी रजको नद्यास्तीरं शिला च ॥ गुणे सिद्धे गुणवचनमकारस्य वृद्धिबाध-  
नार्थम् ॥ ८३३ ॥

अजेर्जान्तश्च ॥ ८३४ ॥

अज क्षेपणे च । इत्यस्माद्ः प्रत्ययो [ भवति ] जकारश्चान्तो भवति ॥  
अज्जूर्जनी ॥ ८३४ ॥

कसिपद्यर्त्यादिभ्यो णित् ॥ ८३५ ॥

एभ्यो णिदूः प्रत्ययो भवति ॥ कस गतौ । कासूः शक्तिर्नामायुधं वाग्वि-  
कलो बुद्धिर्व्याधिर्विकला च वाक् ॥ पदिच् गतौ । पादूः पादुका ॥ कंक् गतौ ।  
आरुर्वृक्षावशेषः कच्छूर्गतिः पिङ्गलभ ॥ आदिग्रहणात् कचतेः । काचूः । शलतेः ।  
शालूरित्यादयोपि ॥ ८३५ ॥

अणेर्डान्तश्च ॥ ८३६ ॥

अणेर्धातोर्णिदूः प्रत्ययो भवति डश्चान्तो भवति ॥ अण शब्दे । आण्डूर्जल-  
भृङ्गारः ॥ ८३६ ॥

अनां ल च वा ॥ ८३७ ॥

अड उद्यमे । इत्यस्माणिदूः प्रत्ययो भवति लकारश्चाभादेशो वा भवति ॥  
आलुर्भृङ्गारः करकश्च ॥ आडूर्ध्वं टिट्ठिभां वनस्पतिर्जलाधारभूमिः पादभेदनं च  
॥ ८३७ ॥

नजो लम्बेर्नलुक् च ॥ ८३८ ॥

नञ्पूर्वात् लबुङ् अवसंसने च । इत्यस्माणिदूः प्रत्ययो भवति नकारस्य  
च लुग्भवति ॥ अलाबुस्तुम्बी ॥ ८३८ ॥

कफादिरेलं च ॥ ८३९ ॥

कफपूर्वात् ईरिक् गतिकम्पनयोः । इत्यस्माद्ः प्रत्ययो भवति लश्चान्तादेशो  
भवति ॥ कफेलूः स्नेहमातको यवलाजा मधुपर्कं छादिषेयं च तृणम् ॥ ८३९ ॥

कलो रत च ॥ ८४० ॥

कत धृणागतिस्पर्धेषु । इत्यस्माद्ः प्रत्ययो [ भवति ] रत इति चास्यादेशो  
भवति ॥ रतूर्नदीविशेषः सत्यवाग्दूतः कृमिविशेषश्च ॥ ८४० ॥

दृभिचपेः स्वराच्चोन्तश्च ॥ ८४१ ॥

आभ्याम्ः प्रत्ययो भवति स्वराच्च परो नोन्तो भवति ॥ इभैत् प्रत्ये ।  
हन्भूः सर्पजातिर्वनस्पतिर्वज्रो ग्रन्थकारो दर्भणं च । बाहुलकाक्षकारस्य घ्रां धुट्व-  
र्गेन्त्योपदान्त इति न भवति ॥ चप सान्त्वने । चम्पूः कथाविशेषः ॥ ८४१ ॥

धृषेर्दिधिषदिधीषौ च ॥ ८४२ ॥

बिधृषाट् प्रागल्भ्ये । इत्यस्माद्भूः प्रत्ययो [ भवति ] दिधिष् दिधीष् इत्येता-  
वादेशावस्य भवतः ॥ दिधिषूर्ज्यायस्याः पूर्वपरिणीता पुंश्ली च ॥ दिधीषूरूढायाः  
कनिष्ठाया अनूढा ज्येष्ठा पुनर्भूराहुतिश्च ॥ ८४२ ॥

भ्रमिगमितानिभ्यो ङित् ॥ ८४३ ॥

एभ्यो ङिदूः प्रत्ययो भवति ॥ भ्रमूच् अनवस्थाने । भूरक्षणोरुपरि रोमरा-  
जिः ॥ गमूं गतौ । अग्ने गच्छति । अग्नेगूः पुरःसरः ॥ तनूयी विस्तारे । कुस्सितं  
तन्यते । कुतूथर्ममयमावपनम् ॥ ८४३ ॥

नृतिशृधिरुषिकुहिभ्यः कित् ॥ ८४४ ॥

एभ्यः किरूः प्रत्ययो भवति ॥ नृतैच् नर्तने । नृतूर्नर्तकः कृमिजातिः प्रवः  
प्रतिकृतिश्च ॥ शृधूङ् शब्दकुत्सायाम् । शृधूः शर्धनः कृमिजातिरपानं बलिश्च  
दानवः ॥ रुषच् रोषे । रुषूर्भर्त्सकः ॥ कुहणि विस्मापने । कुहूरमावास्या ॥ ८४४ ॥

तृखडिभ्यां डूः ॥ ८४५ ॥

आभ्यां डूः प्रत्ययो भवति ॥ तृ प्रवनतरणयोः । तर्दूर्द्वेणी प्रवः परिवे-  
षणमाण्डं च ॥ खडण् भेदे । खडूर्बालानामुपकरणं स्त्रीणां पादाङ्गुष्ठाभरणं च  
॥ ८४५ ॥

तृदृभ्यां दूः ॥ ८४६ ॥

आभ्यां दूः प्रत्ययो भवति ॥ तृ प्रवनतरणयोः । तर्दूर्द्वेर्वी ॥ दृश् [विदारणे]  
दर्दूः कुष्ठभेदः ॥ ८४६ ॥

कमिजनिभ्यां बूः ॥ ८४७ ॥

आभ्यां बूः प्रत्ययो भवति ॥ कम्बूङ् कान्तौ । कम्बूर्बुषणमादर्शस्सहः  
कुरुविन्दश्च ॥ जनैचि प्रादुर्भावे । जम्बूर्बृक्षजातिः ॥ ८४७ ॥

शक्तेरन्धूः ॥ ८४८ ॥

शक्नुट् शक्तौ । इत्यस्मादन्धूः प्रत्ययो भवति ॥ शक्न्धूर्वनस्पतिर्देवतावि-  
शेषश्च ॥ ८४८ ॥

कृगः कादिः ॥ ८४९ ॥

डुकृङ् करणे । इत्यस्मात्ककारादिरन्ध्रः प्रत्ययो भवति ॥ कर्कन्ध्रवदरी  
व्रणं यवलाजा मधुपर्कं विष्टम्भ ॥ ८४९ ॥

योरगूः ॥ ८५० ॥

युक् मिश्रणे । इत्यस्मादागूः प्रत्ययो भवति ॥ यवागूर्ध्वौदनः ॥ ८५० ॥

काच्छीडो डेरुः ॥ ८५१ ॥

कपूर्वात् शडिक् स्वप्ने । इत्यस्माडिदेरुः प्रत्ययो भवति ॥ कशेरुः कन्द-  
विशेषो वीरुच ॥ ८५१ ॥

दिव ऋः ॥ ८५२ ॥

दिवूच् क्रीडादौ । इत्यस्माद्ः प्रत्ययो भवति ॥ देवा देवरः पितृव्यक्य-  
मिश्र ॥ ८५२ ॥

सोरसेः ॥ ८५३ ॥

सुपूर्वात् असूच् क्षेपणे । इत्यस्माद्ः प्रत्ययो भवति ॥ स्वसा भगिनी ॥ ८५३ ॥

नियो डित् ॥ ८५४ ॥

णीङ् प्रापणे । इत्यस्माडिट्ः प्रत्ययो भवति ॥ ना पुरुषः ॥ ८५४ ॥

सव्यात्स्थः ॥ ८५५ ॥

सव्यपूर्वात् षां गतिनिवृत्तौ । इत्यस्माडिट्ः प्रत्ययो भवति ॥ सव्येष्टा  
सारथिः ॥ ८५५ ॥

यतिननन्दिभ्यां दीर्घश्च ॥ ८५६ ॥

यतेः नञ्पूर्वात् नन्देश्च ऋः प्रत्ययो [भव]त्यनयोश्च दीर्घो भवति ॥  
यतैङ् प्रयत्ने । याता पतिभ्रातृभगिनी देवरभार्या ज्येष्ठभार्या च ॥ दुनदु समृद्धौ ।  
ननान्दा भर्तृभगिनी ॥ नखादित्वाज्जोत्त भवति ॥ ८५६ ॥

शासिशंसिनीरक्षुहभृधृमन्यादिभ्यस्तुः ॥ ८५७ ॥

एभ्यस्तुः प्रत्ययो भवति ॥ शासृक् अनुशिष्टौ । शास्ता गुरु राजा च ।  
प्रशास्ता राजर्षिक् च ॥ शंसृ स्तुतौ च । शंस्ता स्तोता ॥ णीङ् प्रापणे । नेता  
सारथिः ॥ रक् शब्दे । रोता मेघः ॥ दुक्षृक् शब्दे । क्षोता मुसलम् ॥ हङ् ह-  
रणे । हर्ता चौरः ॥ दुडुभृङ्गक् पोषणे च । भर्ता पतिः ॥ धृङ् अवध्वंसने ॥  
धर्ता धर्मः ॥ मर्निच् ज्ञाने । मन्ता विद्वान्प्रजापतिश्च ॥ आदिप्रहणात् उपहृष्टि-  
क् । विशस्ता घातक इत्यादयोपि ॥ ८५७ ॥



पातेरिष्व ॥ ८५८ ॥

पांक् रक्षणे । इत्यस्मात्तुः प्रत्ययो भवति धातोश्च इकारान्तादेशो भवति ॥  
पिता जनकः ॥ ८५८ ॥

मानिभ्राजेर्लुक् च ॥ ८५९ ॥

आभ्यां तृः प्रत्ययो [भवति] लुक् चान्तस्य भवति ॥ मानि पूजायाम् ।  
माता जननी ॥ भ्राजि दीप्तौ । भ्राता सौदर्यः ॥ ८५९ ॥

जाया मिगः ॥ ८६० ॥

जाशब्दपूर्वात् दुर्मिगद् प्रक्षेपणे । इत्यस्मात्तुः प्रत्ययो भवति ॥ जायां प्रजायां  
मिन्वन्ति तमिति जामाता दुहितृपतिः ॥ ८६० ॥

आपोप् च ॥ ८६१ ॥

आपूद् व्याप्तौ । इत्यस्मात्तुः प्रत्ययो भवत्वप् चास्यादेशो [भवति] ॥ अग्रा  
यज्ञोभिश्च ॥ ८६१ ॥

नमेः प् च ॥ ८६२ ॥

णमं प्रहृत्वे । इत्यस्मात्तुः प्रत्ययो भवति पकारश्चान्तादेशो भवति ॥  
नम्रा दुहितुः पुत्रस्य वा पुत्रः ॥ ८६२ ॥

हुपूक्षोच्चीप्रस्तुप्रतिहप्रतिप्रस्थाभ्य ऋत्विजि ॥ ८६३ ॥

एभ्य ऋत्विज्यभिधेये तृः प्रत्ययो भवति ॥ हुंक् दानादनयोः । होता ॥  
पूग्श् पवने । पोता ॥ गै शब्दे । णीं प्रापणे । उत्पूर्वः । उज्ञाता । उञ्जेता ॥  
हुंक् स्तुतौ । प्रपूर्वः । प्रस्तोता ॥ हुंक् हरणे । प्रतिपूर्वः । प्रतिहर्ता ॥ षां गति-  
निवृत्तौ । प्रति[प्र]पूर्वः । प्रतिप्रस्थाता ॥ एत ऋत्विजः ॥ ८६३ ॥

नियः षादिः ॥ ८६४ ॥

णीं प्रापणे । इत्यस्मात् षकारादिस्तुः प्रत्ययो भवत्यृत्विज्यभिधेये ॥  
नेष्टृत्विक् ॥ ८६४ ॥

त्वष्टृक्षत्रुदुहित्रादयः ॥ ८६५ ॥

एते तृप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ त्विषेरितोश्च । त्वष्टा देववर्धकिः प्रजाप-  
तिरादित्यश्च ॥ क्षद खदने । इति सौत्रः । क्षत्ता नियुक्तोविनीतो दौवारिको  
मुसलः पारशब्धो रुद्रः सारथिश्च ॥ दुहेरिद् किञ्च । दुहिता तनया ॥ आदिप्रहणा-  
दन्वेषि ॥ ८६५ ॥

रातेडैः ॥ ८६६ ॥

राक् दाने । इत्यस्माडिदौः प्रत्ययो भवति ॥ राः द्रव्यम् । रायौ । रायः ॥ ८६६ ॥

शुगमिभ्यां डौः ॥ ८६७ ॥

आभ्यां डिदौः प्रत्ययो भवति ॥ शुक् अभिगमे । द्यौः स्वर्गोन्तरिक्षं च ॥ गमुं गतौ । गौः पृथिव्यादि ॥ ८६७ ॥

ग्लानुदिभ्यां डौः ॥ ८६८ ॥

आभ्यां डिदौः प्रत्ययो भवति ॥ ग्लै हर्षक्षये । ग्लौश्चन्द्रो व्याधितः शरीर-  
ग्लानिश्च ॥ गुदं प्रेरणे । नौर्जलतरणम् ॥ ८६८ ॥

तोः किक् ॥ ८६९ ॥

तुक् वृत्त्यादौ । इत्यस्मात्किक् प्रत्ययो भवति । ककारः कित्कार्यार्थे  
इकार उच्चारणार्थः ॥ तुक् अपत्यम् ॥ ८६९ ॥

ब्रागादयः ॥ ८७० ॥

ब्राक् इत्यादयः शब्दाः किक्प्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ ब्रवतेरा च  
ब्राक् शीघ्रम् ॥ एवं सरतेः । स्नाक् स एवार्थः ॥ इयतेरर्वादेशश्च । अर्वागविर-  
न्तनम् ॥ आदिग्रहणादन्येपि ॥ ८७० ॥

स्रोश्चिक् ॥ ८७१ ॥

सुं गतौ । इत्यस्माच्चिक् प्रत्ययो भवति ॥ सुग् जुहूपभृत्यमिहोक्कभाञ्चम् ।  
सुचौ । सुचः ॥ इकार उच्चारणार्थः ककारः कित्कार्यार्थः ॥ ८७१ ॥

तनेड्वच् ॥ ८७२ ॥

तनूयौ विस्तारे । इत्यस्माड्वच् प्रत्ययो भवति ॥ त्वक् शरीरादिवेष्ट-  
नम् ॥ ८७२ ॥

पारेरज् ॥ ८७३ ॥

पारण् कर्मसमाप्ता । इत्यस्मादज् प्रत्ययो भवति ॥ पारक् प्राकारः  
शाकविशेषः सुवर्णं रत्नं च । पारजौ । पारजः ॥ ८७३ ॥

ऋधिप्रथिभिषिभ्यः कित् ॥ ८७४ ॥

एभ्यः किद्वज् प्रत्ययो भवति ॥ ऋधूच् वृद्धौ । ऋधक् समीपवाच्यव्य-  
यम् ॥ प्रथिष् प्रख्याने । निर्देशादेव स्मृतं । पृथग्नानार्थेव्ययम् ॥ भिषः सौत्रः ।  
भिषवैषः । भिषजौ । भिषजः ॥ ८७४ ॥

भृपणिभ्यामिज् भुरवणौ च ॥ ८७५ ॥

भृपणिभ्यामिज् प्रत्ययो भवति यथासंख्यं च भुर वण इत्यादेशौ भवतः ॥  
भृग् भरणे । भुरिग्बाहुः शब्दो भूमिर्वायुरेकाक्षराधिकपादं चर्कच्छन्दः ॥ पणि  
व्यवहारस्तुत्योः । वणिग्वैदेहिकः ॥ ८७५ ॥

वशोः कित् ॥ ८७६ ॥

वशक् कान्तौ । इत्यस्मात्किदिज् प्रत्ययो भवति ॥ उशिक्रान्त उशीरमभि-  
र्गीतमश्वर्षिः ॥ ८७६ ॥

लङ्घेरद् नलुक च ॥ ८७७ ॥

लघुङ् गतौ । इत्यस्मादद् प्रत्ययो [ भवति ] नलोपधास्य भवति ॥ लघङ्घा-  
युर्लघु च शकटम् ॥ ८७७ ॥

सर्तेरङ् ॥ ८७८ ॥

सृं गतौ । इत्यस्मादङ् प्रत्ययो भवति ॥ सरङ् वृक्षविशेषो मेघ उष्ट्रजातिश्च  
॥ ८७८ ॥

इङ् ह्रस्वश्च ॥ ८७९ ॥

ईङिक् स्तुतौ । इत्यस्मादविङ् प्रत्ययो [ भवति ] ह्रस्वधास्य भवति ॥  
इङविङ्निभवाः ॥ ८७९ ॥

किपि म्लेच्छश्च वा ॥ ८८० ॥

म्लेच्छेरीडेश्च किपि प्रत्यये वा ह्रस्वो भवत्यत एव वचनात्किप् च ॥ म्लेच्छ  
अव्यक्तायां वाचि । म्लिट् । म्लेट् । उभयं म्लेच्छजातिः ॥ इङ् स्वामी मेदिनी  
च ॥ ईङ् स एव ॥ ८८० ॥

तृपेः कत् ॥ ८८१ ॥

तृपौच् प्रीतौ । इत्यस्मात्किदत् प्रत्ययो भवति ॥ तृपञ्चन्द्रः समुद्रस्तृणभू-  
मिश्च ॥ ८८१ ॥

संश्चदेहत्साक्षादादयः ॥ ८८२ ॥

एते कल्पत्यवान्ता निपात्यन्ते ॥ सम्पूर्वात् चिञोतेर्द्विस्तमो मकारस्यानु-  
स्वारपूर्वः शकारश्च । संश्चदध्वर्युः कुहकश्च । अनुस्वारं नेच्छन्त्येके । सश्चत्कुहकः ॥  
विपूर्वात् हन्तेर्द्विहश्च गुणः । विहन्ति गर्भमिति वेहर्गर्भातिन्यप्रजा कवनङ्गाश्च ॥  
सम्पूर्वात् ईक्षतेः साक्षात्सम्भामित्यर्थः ॥ आदिमहणात् रेहत् ।  
वियत् । पुरीतदादयोपि ॥ ८८२ ॥

पटच्छपदादयोनुकरणाः ॥ ८८३ ॥

पटदित्यादयः कल्पत्ययान्ता निपात्यन्तेनुकरणशब्दाश्चेति ॥ पट गतौ । पटत् ॥ छुपत् [सं]स्पर्श । उकारस्याकारः । छपत् ॥ पतू गतौ । पतत् ॥ शृश हिंसायाम् । शरत् ॥ शल गतौ । शलत् ॥ खट काङ्के । खटत् ॥ दहेः प च । दपत् ॥ डिपेः । डिपत् ॥ खनते रश्च । खरत् ॥ खादेः । खादत् । सर्व एते कस्यचिद्विशेषस्य भुतिप्रत्यासत्त्यानुकरणशब्दाः । अनुकरणमपि हि साध्येष कर्तव्यं न यत्किञ्चिद्यथानक्षरमिति शिष्टाः स्मरन्ति ॥ ८८३ ॥

बृहिवृहिमहिपृषिभ्यः कतुः ॥ ८८४ ॥

एभ्यः कित्तुः प्रत्ययो भवति ॥ बृहौच् जिघांसायाम् । बृहन्मीष्मः ॥ बृह बृद्धौ । बृहन्प्रबृद्धः । बृहती छन्दः ॥ मह पूजायाम् । महान्पूजितो विस्तीर्णश्च ॥ महान्तौ । महान्तः । महती ॥ पृषू सेचने । पृषत्सन्त्रं जलविन्दुश्चित्रवर्णजातिर्दध्यु-पसिक्तमाज्यं च । पृषती मृगी । स्थूलपृषतीमालभेत ॥ ऋकारो डघर्घ्यः ॥ ८८४ ॥

गमेर्डिङ्गे च ॥ ८८५ ॥

गमूं गतौ । इत्यस्मात्कतुप्रत्ययो डिङ्गवति द्वे चास्य रूपे भवतः ॥ जग-त्स्थावरजङ्गमो लोकः । जगती पृथिवी ॥ ८८५ ॥

भातेर्डेवतुः ॥ ८८६ ॥

भाक् दीप्तौ । इत्यस्माद्भित्तुः प्रत्ययो भवति ॥ भवान् । भवन्तौ । भवन्तः ॥ उकारो दीर्घत्वादिकार्यार्थः ॥ ८८६ ॥

हसृरुहियुषिताडिभ्य इत् ॥ ८८७ ॥

एभ्य इत् प्रत्ययो भवति ॥ हण् हरणे । हरिद्वरितो वर्णः ककुब् वायु-मृगजातिरश्वः सूर्यश्च ॥ सृं गतौ । सरिषदी ॥ रहं जन्मनि । रोहिदीरुस्पकारो मत्स्यः सूर्योर्मिर्मृगो वर्णश्च ॥ युषः सौत्रः । योषति गच्छति पुरुषमिति योषिस्त्री ॥ तडण् आघाते । तडिद्विद्युत् ॥ ८८७ ॥

उदकात् श्वेर्डित् ॥ ८८८ ॥

उदकपूर्वात् द्वौश्च गतिवृद्धयोः । इत्यस्माद्भित्तुः प्रत्ययो भवति ॥ उदकेन श्वयति । उदश्चित्तकम् ॥ नाम्युत्तरपदस्य चेत्युदकस्य उदभावः ॥ ८८८ ॥

अ उत् ॥ ८८९ ॥

मूत् प्राणस्थाने । इत्यस्मादुत् प्रत्ययो भवति ॥ मरुद्वायुर्देवो गिरिशिखरं च ॥ ८८९ ॥

ग्रो मादिर्वा ॥ ८९० ॥

गृत् निगरणे । इत्यस्मादुत् प्रत्ययो भवति स च मकारादिर्वा भवति ॥ गर्मु-  
ह्रुड आदित्यो मधुमक्षिका तक्षा तृणं सुवर्णं च ॥ वरुद्वर्जगरो मरकतमणिर्वे-  
गस्तेजसां वर्तिष्व ॥ ८९० ॥

शक् ऋत् ॥ ८९१ ॥

शक्लृत् शक्लौ । इत्यस्मादृत् प्रत्ययो भवति ॥ शक्लृत्पुत्रीषम् ॥ ८९१ ॥

यजेः क च ॥ ८९२ ॥

यजीं देवपूजादौ । इत्यस्मादृत् प्रत्ययो [ भवति ] कश्चान्तदेशो भवति ॥  
यकृदन्त्रम् ॥ ८९२ ॥

पातेः कृथ् ॥ ८९३ ॥

पांक् रक्षणे । इत्यस्मात्किदृश् प्रत्ययो भवति ॥ पृथो नाम क्षत्रियाः ॥ ८९३ ॥

शृदृभसेरद् ॥ ८९४ ॥

एभ्योद् प्रत्ययो भवति ॥ शृदृ हिंसायाम् । शरदृतुः ॥ दृ भये । दरज्ज-  
नपदसमानशब्दः क्षत्रिय[श्च] ॥ दरदो जनपदः ॥ भस भर्त्सनदीप्त्योः सौत्रः । भसज्जघ-  
नमास्यमामाशयस्थानं च ॥ भषेरपीच्छन्त्येके । भषत् ॥ ८९४ ॥

तनित्यजियजिभ्यो डद् ॥ ८९५ ॥

एभ्यो डिदद् प्रत्ययो भवति ॥ तनूयी विस्तारे । तत् । सः ॥ त्यजं हानौ ।  
त्यत् । स्यः । एतौ निर्देशवाचिनौ ॥ यजीं देवपूजादौ । यत् । यः । अयमुद्दे-  
शावाची ॥ ८९५ ॥

इणस्तद् ॥ ८९६ ॥

इणक् गतौ । इत्यस्मात्तद् प्रत्ययो भवति ॥ एतत् । एषः । समीपवाची  
शब्दः ॥ ८९६ ॥

प्रः सद् ॥ ८९७ ॥

पृश् पालनपूरणयोः । इत्यस्मात्सद् प्रत्ययो भवति ॥ पर्वत्सभा ॥ ८९७ ॥

द्रो ह्रस्वश्च ॥ ८९८ ॥

दृश् विदारणे । इत्यस्मात्सद् प्रत्ययो भवति ह्रस्वश्चास्य भवति ॥ दृष-  
त्पाषाणः ॥ ८९८ ॥

युष्ट्यसिभ्यां क्मद् ॥ ८९९ ॥

आभ्यां किन्मद् प्रत्ययो भवति ॥ युषः सौत्रः सेवायाम् । युष्मत् । यू-  
षम् ॥ अस्त्रक्षेपणे । अस्मत् । वयम् ॥ ८९९ ॥

उक्षितक्षयक्षीशिराजिधन्विपञ्चिषूषिक्रिदिक्लिहिनुमस्जेरन् ॥ ९०० ॥

एभ्योन्प्रत्ययो भवति ॥ उक्ष सेचने । उक्षा वृषः ॥ तक्षी तनूकरणे ।  
तक्षा वर्धकिः ॥ अक्षौ व्याप्तौ च । अक्षा दृष्टिनिपातः ॥ ईशिक् ऐश्वर्ये । ईशा  
परमात्मा ॥ राजृग् दीप्तौ । राजेश्वरः ॥ धन्विः सौम्यो गतौ । धवु गतौ वा ।  
धन्वा मरुधनुश्च ॥ पचुङ् व्यक्तीकरणे । पञ्च संख्या ॥ पूष वृद्धौ । पूषादित्यः ॥  
क्लिदौच् आर्द्रभावे । क्लेदा मुखपसेकश्चन्द्र इन्द्रश्च ॥ णिहौन् प्रीतौ । जेहा स्वाङ्गं  
सहृदशा च गौः ॥ णुक् स्तुतौ । नव संख्या ॥ दुमस्जोत् शुद्धौ । मज्जा पष्ठो  
धातुः ॥ ९०० ॥

लूपुयुवृषिदंशिद्यादिविप्रतिदिविभ्यः कित् ॥ ९०१ ॥

एभ्यः किदन्प्रत्ययो भवति ॥ लूग्श् छेदने । लुवा दात्रं स्थावरश्च ॥  
पूग्श् पवने । पुवा वायुः ॥ युक् मिश्रणे । युवा तरुणः ॥ वृषू सेचने । वृषेन्द्रो  
वृषभश्च ॥ दंश् दशने । दश संख्या ॥ द्युक् अभिगमे । द्युवाभिगमनीयो राजा  
सूर्यश्च ॥ दिवून् क्रीडादौ । दिवा दिनम् । प्रतिपूर्वात् । प्रतिदिवाहोपराद्धश्च  
॥ ९०१ ॥

श्वन्मातरिश्वन्मूर्धन्प्लीहन्नर्यमन्विश्वप्सन्परिज्वन्महन्नहन्मघव-

न्नथर्वन्निति ॥ ९०२ ॥

एतेन्प्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ श्वयतेर्लुक् च । श्वा कुरुरः ॥ मातर्यन्तरिक्षे  
श्वयति । मातरिश्वा वायुः । अत्र तत्पुरुषे कृतीति सप्तम्या अलुप् । इकारलोपश्च  
पूर्ववत् ॥ मूर्धेर्धश्च मूर्धन्त्यास्मिन्नाहताः प्राणिन इति मूर्धा शिरः ॥ त्रिहो दीर्घश्च ।  
प्रीहा जत्ररान्तरवयवः ॥ अरिपूर्वात् अमेर्ष्यन्तात् । अरीनामयतीत्यर्यमा सूर्यः ॥  
विश्वपूर्वात् प्लातेः किञ्च । विश्वप्ला कालोभिर्वायुरिन्द्रश्च ॥ परिपूर्वात् ज्वलतेर्दि-  
ञ्च । परिज्वा सूर्यश्चन्द्रोभिर्वायुश्च ॥ महीयतेरीयलोपश्च । महा महत्त्वम् ॥ अहेर्न-  
लोपश्चाहते । अहो दिवसः ॥ मङ्केर्नलोपोच्चान्तेः । मङ्कृत इति मघवेन्द्रः ॥ नङ्पू-  
र्वात् खर्वेः खल्वश्च । न खर्वति । अथर्वर्षिर्वेदश्च ॥ इतिकरणादन्येपि भवन्ति  
॥ ९०२ ॥

षण्यशौभ्यां तन् ॥ ९०३ ॥

आभ्यां तन्प्रत्ययो भवति ॥ षप् समवाये । अशौटि व्याप्तौ । सप् । अ-  
ष्ट । उभे संख्ये ॥ ९०३ ॥

सामदिपद्यतिपुशकिभ्यो वन् ॥ १०४ ॥

एभ्यो वन्प्रत्ययो भवति ॥ ण्णाक् शौचे । सावा सिरा नदी च ॥ मदैच्  
हर्षे । मद्वा वृषः पानं कान्तिः क्रीडा जुनिः शिरश्च । मद्दरी मदिरा । बाहुल-  
काङ्गीः । वनो रश्च ॥ पदिञ् गतौ । पद्वा पत्तिर्वत्सो रश्चः पादो गतिश्च ॥ कंक्  
गतौ । अर्वाश्वोशनिरासनं मुनिश्च ॥ पुश् पालनपूरणयोः । पर्व संधिः पूरणं पुण्यति-  
थिश्च ॥ शकृट् शक्तौ । शक्रा वर्धकिः समर्थः । शक्ररी मदी विशुच्छन्दोजा-  
तिर्युवतिः क्षुरभिश्च । शाकरो वृषः ॥ १०४ ॥

ग्रहेरा च ॥ १०५ ॥

महीश् उपादाने । इत्यस्माद्वन्प्रत्ययो भवत्यकारधान्तादेशो भवति ॥ ग्रा-  
वा पाषाणः पर्यतश्च ॥ १०५ ॥

अशीक्रुशिरुहिजिद्विहसुभृदभ्यः कनिप् ॥ १०६ ॥

एभ्यः कनिप्प्रत्ययो भवति ॥ कंक् गतौ । अश्वार्षिः ॥ शीङ्क् स्वप्ने ।  
शीवाजगरः ॥ कुशं आह्वानरोदनयोः । कुश्वा सृगालः ॥ रुहं जन्मनि । रुह्वा  
वृक्षः ॥ जिं अभिभवे । जित्वा धर्म इन्द्रो योद्धा [च] जित्वरी नदी वणिजश्च ।  
वाणारसीं जित्वरीमाहुः ॥ क्षिं क्षये । क्षित्वा वायुर्विष्णुर्मृत्युश्च । क्षित्वरी रात्रिः ॥  
हृन् हरणे । हृत्वा रुद्रो मत्स्यो वायुश्च ॥ सृं गतौ । सृत्वा कालोमिर्वायुः सर्पः  
प्रजापतिर्नीचजातिश्च । सृत्वरी वेदयामाता ॥ धृङ्क् स्थाने । धृत्वा विष्णुः शैलः  
समुद्रश्च । धृत्वरी भूमिः ॥ हृङ्क् आदरे । हृत्वा वृषः ॥ पकारस्तागमार्थः ॥ १०६ ॥

सृजेः सृज्सृकौ च ॥ १०७ ॥

सृजन्त् विसर्गे । इत्यस्मात्कनिप्प्रत्ययो भवति सृज् सृक् इत्येतौ चास्या-  
देशौ भवतः ॥ सृज्वा मालाकारो रज्जुश्च । सृक्कण्यास्योपान्तौ ॥ १०७ ॥

ध्याप्योर्धीपी च ॥ १०८ ॥

धैं चिन्तायाम् । धैङ् वृद्धौ । इत्याभ्यां कनिप्प्रत्ययो [भवति] यथासंख्यं  
च धी पी इत्येतावादेशौ भवतः ॥ ध्यायतीति धीवा मनीषी निषादो व्याधिर्मत्स्व-  
श्च ॥ व्यायतेः । पीवा पीनः ॥ १०८ ॥

अतेर्ध च ॥ १०९ ॥

अत सातत्यगमने । इत्यस्मात्कनिप्प्रत्ययो [भवति] धकारधान्तादेशो  
भवति ॥ अध्वा मार्गः ॥ १०९ ॥

प्रासदिरीरिणस्तोन्तश्च ॥ ९१० ॥

प्रपूर्वेभ्यः सद्यादिभ्यः कनिष्पत्ययो [भवति] तोन्तश्च भवति ॥ षड् विश-  
रणगत्यवसादनेषु । प्रसत्त्वा मूढो वायुश्च । प्रसत्त्वरी मृता प्रतिपत्तिश्च ॥ रींश्  
गतिरेषणयोः । प्ररीत्वा वायुः । प्ररीत्त्वरी स्त्रीविशेषः ॥ ईरिक् गतिकम्पनयोः । प्रेर्त्वा  
सागरो वायुश्च । प्रेर्त्त्वरी नगरी ॥ इण्क् गतौ । प्रेत्त्वरी नगरीत्याहुः ॥ ९१० ॥  
मन् ॥ ९११ ॥

सर्वधातुभ्यो बहुलं मन्प्रत्ययो भवति ॥ डुङ्क् करणे । कर्म व्यापारः ॥  
वृग् वरणे । वर्म कवचम् ॥ वृतूङ् वर्तने । वर्त्म पन्थाः ॥ चर भक्षणे च ।  
चर्माजिनम् ॥ भस भर्त्सनदीप्तयोः सौत्रः । भसितं तगिति भस्म भूतिः ॥ जनैचि  
प्राहुर्भावे । जन्मोत्पत्तिः ॥ शृश् हिंसायाम् । शर्म सुखम् । वसवोस्य दुरितं  
शीर्यासुरिति बद्धशर्मा । एवं हरिशर्मा ॥ मृत् प्राणत्यागे । मर्म जीवमदेशप्रवयस्था-  
नं यत्र जायमाना वेदना महती जायते ॥ नृश् नये । नर्म परिहासकथा ॥  
श्लिषञ् आलिङ्गने । श्लेष्मा कफः ॥ ऊष रुजायाम् । ऊष्मा तापः ॥ दुडुभृङ्क्  
पोषणे च । भर्म सुवर्णम् ॥ याङ् प्राणने । यामा रथः ॥ वाङ् गतिगन्धनयोः ।  
वामा करचरणहस्तः ॥ पाङ् रक्षणे । पामा कच्छः ॥ वृषू सेचने । वर्म्म शरीर-  
म् ॥ षड् विशरणगन्धवसादनेषु । सङ्ग गृहम् ॥ विशन् प्रवेशने । वेदम् गृहम् ॥  
हिंङ् गतिवृद्धयोः । हेम सुवर्णम् ॥ छदण् अपवारणे । छस माया ॥ दीङ्क्षये ।  
देङ् पालने वा । दाम रज्जुर्माता च ॥ डुयाङ्क् धारणे च । धाम स्थानं तेजश्च ॥  
ष्ठां गतिनिवृत्तौ । स्थाम बलम् ॥ पुङ्ग् अभिषवे । सोम यज्ञः पयोरसश्चन्द्रश्च ॥  
अग्रीटि व्याघ्रौ । अहमा पाषाणः ॥ लक्षीण् दर्शनाङ्कनयोः । लक्ष्म चिह्नम् ॥  
अयि गतौ । अय्म संग्रामः ॥ तक् हसने । तक्मा रतिरातपो दीपश्च ॥ हुङ् दाना-  
दनयोः । होम हव्यमग्निहोत्रशाला च ॥ धृङ् धारणे । धर्म पुण्यम् । विपूर्वात् ।  
विधर्मा अहितो वायुर्वयमिचारश्च ॥ ध्यै चिन्तायाम् । ध्याम ध्यानम् ॥ ९११ ॥

कुट्युषिसृपिभ्यः कित् ॥ ९१२ ॥

एभ्यः किन्मन्प्रत्ययो भवति ॥ कुषश् निष्कर्षे । कुष्म शल्यम् ॥ उषू  
दाहे । उष्मा दाहः ॥ सृप् गतौ । सृष्मा सर्पः शिशुर्यतिश्च ॥ ९१२ ॥

वृहेर्नोच्च ॥ ९१३ ॥

वृहु शब्दे च । इत्यस्मान्मन्प्रत्ययो भवति नकारस्य च अकारो भवति ॥  
ब्रह्म परं तेजोध्ययनं मोक्षो बृहत्त्वादात्मा । ब्रह्मा भगवान् ॥ ९१३ ॥



व्येग एदोती च वा ॥ ९१४ ॥

व्येग् संवरणे । इत्यस्मान्मन्प्रत्ययो [ भव ] त्येदोती चान्तादेशौ वा भव-  
तः ॥ व्येम वल्लम् । व्येमा संसारः कुविन्दमाण्डं च ॥ व्योम नभः । पक्षे । व्याम  
न्ययोधाख्यं प्रमाणम् ॥ ९१४ ॥

स्यतेरी च वा ॥ ९१५ ॥

षेच् अन्तर्कर्मणि । इत्यस्मान्मन्प्रत्ययो [ भवति ] ईकारश्चान्तादेशो वा भव-  
ति ॥ सीमा आघाटः । पक्षे । साम प्रियवचनं वामदेव्यादि च ॥ ९१५ ॥

सात्मन्नात्मन्वेमन्त्रोमन्त्रोल्लामन्त्रामन्त्रात्मन्प्रक्षमन्प्रक्षमन्निति ॥ ९१६ ॥

एते मन्प्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ स्यतेस्तोन्तश्च । सात्म अत्यन्ताभ्यस्तं प्रकृ-  
तिभूतमन्तर्कर्म च ॥ अतेर्दर्पिश्च । आत्मा जीवः ॥ वेग आत्वाभावश्च । वेम तन्तुवा-  
योपकरणम् ॥ रुहेर्लुक् च । रोम तनूरुहम् । लस्वे । लोम तदेव ॥ क्लमेरोच्च ।  
क्लोम शरीरान्तरवयवः ॥ लातोर्ईत्वं च । ललाम भूषणादि ॥ नमेरा च । नाम संज्ञा  
कीर्तिश्च ॥ पातयतेः प् च । पाप्मा पापं रक्षश्च ॥ पञ्चेः कः षोन्तो नलोपश्च ।  
पक्षम अक्ष्यादिलोम ॥ यस्यतेर्थक्षिणो वा । यक्ष्मा रोगः ॥ इतिकरणात् तोक्मशुष्मा-  
दयो भवन्ति ॥ ९१६ ॥

हृजनिभ्यामिमन् ॥ ९१७ ॥

आभ्यामिमन्प्रत्ययो भवति ॥ हृग् हरणे । हरिमा पापविशेषो मृत्युर्वायु-  
श्च ॥ जनैवि प्रादुर्भावे । जनिमा धर्मविशेषः संसारश्च ॥ ९१७ ॥

सृहृभृधृस्तृसूभ्य ईमन् ॥ ९१८ ॥

पभ्य ईमन्प्रत्ययो भवति ॥ सृं गतौ । सरीमा कालः ॥ हृग् हरणे । हरिमा  
मातरिश्वा ॥ दुडुभृग् पोषणे च । भरीमा क्षमी राजा कुटुम्बं च ॥ धृग् धरणे ।  
धरीमा धर्मः ॥ स्तृग्श् आच्छादने । स्तरीमा प्रावारः ॥ वृत् प्रेरणे । सवीमा गर्भः  
प्रसूतिश्च ॥ ९१८ ॥

गमेरिन् ॥ ९१९ ॥

गम् गतौ । इत्यस्मादिन्प्रत्ययो भवति ॥ गमिष्यतीति गमी जिगमिषुः  
॥ ९१९ ॥

आडश्च गित् ॥ १२० ॥

आडपूर्वात्केवलाच्च गमेर्गिदिन्प्रत्ययो भवति ॥ आगमिष्यमीत्यागामी प्रोवि-  
तादिः ॥ गमिष्यतीति गामी पस्थितादिः ॥ १२० ॥

सुवः ॥ १२१ ॥

सूडौच् प्राणिप्रसवे । इत्यास्माणिदिन्प्रत्ययो भवति ॥ आसाव्यासविष्यमाणो  
जनिष्यमाण इत्यर्थः ॥ १२१ ॥

भुवो वा ॥ १२२ ॥

भू सत्तायाम् । इत्यस्मादिन्प्रत्ययो [भवति] स च गिह्वा भवति ॥ भवि-  
ष्यतीति भावी कर्मविपाकादिः ॥ भवी भविष्यन् ॥ १२२ ॥

प्रपतेर्याबुधिभ्याम् ॥ १२३ ॥

प्रपूर्वात्प्रतिपूर्वाच्च यांक प्रापणे । बुधिं मनिच् ज्ञाने । इत्यस्माच्च गिदिन्प्र-  
त्ययो भवति ॥ प्रयास्यतीति प्रयायी ॥ प्रतियास्यतीति प्रतियायी ॥ प्रभोत्स्यत इति  
प्रबोधी ॥ प्रतिबोधी बालादिः ॥ १२३ ॥

प्रास्थः ॥ १२४ ॥

प्रपूर्वात् प्रां गतिनिवृत्तौ । इत्यस्माणिदिन्प्रत्ययो भवति ॥ प्रस्थास्यत इति  
प्रस्थायी गन्तुमनाः ॥ १२४ ॥

परमात्कित् ॥ १२५ ॥

परमपूर्वात्तिष्ठतेः किदिन्प्रत्ययो भवति ॥ परमे पदे तिष्ठतीति परमेष्ठिर्ह-  
दादिः ॥ भीरुष्ठानादित्वात् षत्वं सप्रम्या अलुप् च ॥ १२५ ॥

पथिमन्थिभ्याम् ॥ १२६ ॥

आभ्यां किदिन्प्रत्ययो भवति ॥ पथे गतौ । पन्था मार्गः । पन्थानौ । पन्था-  
नः । पथिप्रियः ॥ मन्थद् विलोडने । मन्थाः क्षुब्धो वायुर्वयश्च । मन्थानौ ।  
मन्थानः । मथिप्रियः ॥ १२६ ॥

होर्मिन् ॥ १२७ ॥

हुक् दानादनयोः । इत्यस्मान्मिन्प्रत्ययो भवति ॥ होम्यृत्विग्भृतं च ॥ १२७ ॥

अर्तेर्भुक्षिनक् ॥ १२८ ॥

अंक गतौ । इत्यस्माद्भुक्षिनक् प्रत्ययो भवति ॥ ऋभुसा इन्द्रः । ऋभु-  
क्षाणौ । ऋभुक्षणः ॥ १२८ ॥

अदेखिन् ॥ १२९ ॥

अदंक् भक्षणे । इत्यस्माच्चिन्प्रत्ययो भवति ॥ अच्युषिः ॥ १२९ ॥

पतेरत्रिन् ॥ १३० ॥

पतू गतौ । इत्यस्माच्चिन्प्रत्ययो भवति ॥ पतत्री पक्षी ॥ १३० ॥

आपः क्तिप् ह्रस्वश्च ॥ १३१ ॥

आपूट् व्याप्तौ । इत्यस्मात्किप्प्रत्ययो [भवति] ह्रस्वश्चास्य भवति ॥ आपो-  
म्भः ॥ स्वभावाद्बहुत्वम् ॥ १३१ ॥

ककुप्त्रिष्टुबनुष्टुभः ॥ १३२ ॥

एते क्तिप्प्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ कपूर्वात्स्कुभ्नातेः सलोपश्च । ककुप् कं  
वायुर्ब्रह्म च । स्कुभ्नन्तीति ककुभो दिशः । ककुबुणिक्छन्दः ॥ त्र्यनुपूर्वात्स्तुभ्नातेः  
सः षश्च । त्रिष्टुबनुष्टुप् च छन्दः ॥ बहुवचनान्निजिविजिविषां क्तिप्शित् । नेनिक्  
प्रजापतिः ॥ वेविक् शुचिः ॥ वेविट् चन्द्रमाः ॥ १३२ ॥

अवेर्मः ॥ १३३ ॥

अव रक्षणादौ । इत्यस्मान्मः प्रत्ययो भवति ॥ अवतीति । ओं ब्रह्म प्र-  
णवश्च ॥ १३३ ॥

सोरेतेरम् ॥ १३४ ॥

सुपूर्वात् इणक् गतौ । इत्यस्मादम् प्रत्ययो भवति ॥ स्वयमात्मना ॥ १३४ ॥

नशिनूभ्यां नक्तनूनौ च ॥ १३५ ॥

नशौच् अदर्शने । णूत् स्तवने । आभ्यामम् प्रत्ययो [भवति] नक्त नून  
इत्यादेशौ चानयोर्भवतः ॥ नक्तं रात्रौ ॥ नूनं वितर्के ॥ १३५ ॥

स्यतेर्णित् ॥ १३६ ॥

षोन् अन्तर्कर्मणि । इत्यस्माण्डम् प्रत्ययो भवति ॥ सायं दिवसावसानम्  
॥ १३६ ॥

गमिजमिक्षमिकमिशमिसमिभ्यो डित् ॥ १३७ ॥

एभ्यो डिदम् प्रत्ययो भवति ॥ गम् गतौ । गम् ॥ जम् अदने । जम् ॥  
क्षमौषि सहने । क्षम् ॥ एतानि भार्यानामानि ॥ कमूड् कान्तौ । कं पानीयम् ॥  
क्षमूच् उपशमे । शं सुखम् ॥ षम वैक्लव्ये । सं संभवति ॥ १३७ ॥

इणो दमक् ॥ ९३८ ॥

इण्क् गतौ । इत्यस्मात्किङ् प्रत्ययो भवति ॥ इदं प्रत्यक्षनिर्देशे ॥ ९३८ ॥

कोडिम् ॥ ९३९ ॥

कुङ् शब्दे । इत्यस्माद्दिङ् प्रत्ययो भवति ॥ किम् । अनेनाविज्ञातं वस्तु पर्यनुयुज्यते ॥ ९३९ ॥

तूषेरीम् णोन्तश्च ॥ ९४० ॥

तूष तुष्टौ । इत्यस्मादीम् प्रत्ययो [ भवति ] णकारश्चास्यान्तो भवति ॥ तूष्णीं वामियमे ॥ ९४० ॥

ईङ्कमिशमिसमिभ्यो डिङ् ॥ ९४१ ॥

एभ्यो डिङ् प्रत्ययो भवति ॥ ईङ्क् स्तुतौ । ईम् ॥ कमूङ् कान्तौ । कीम् ॥ शमून् उपशमे । शीम् ॥ षम वैक्लव्ये । सीम् । अभिनयव्याहरणान्येतानि ॥ ईम् । सीम् । अव्यक्ते ॥ कीं संशयप्रश्नादिषु ॥ शीममर्षपादपूरणयोः ॥ ९४१ ॥

क्रमिगमिक्षमेस्तुमाच्चातः ॥ ९४२ ॥

एभ्यस्तुम् प्रत्ययो [भव]त्यकारस्य च आकारो भवति ॥ क्रमू पादविक्षेपे । क्रान्तुं गमनम् ॥ गमूं गतौ । गान्तुं पान्थः ॥ क्षमौषि सहने । क्षान्तुं भूमिः ॥ तुमर्थश्च सर्वत्र ॥ ९४२ ॥

गृष्टदुर्विधुर्विभ्यः क्तिप् ॥ ९४३ ॥

एभ्यः क्तिप् प्रत्ययो भवति ॥ गृष्ट शब्दे । गीर्वाक् ॥ पृष्ट पालनपूरणयोः । पूर्नगरी ॥ दुर्वे धुर्वे हिंसायाम् । दूर्देहान्तरवयवः ॥ धूः शकटाङ्गमादिश्च ॥ ९४३ ॥

वाद्धारौ ॥ ९४४ ॥

एतौ क्तिप्प्रत्ययान्तौ निपात्येते ॥ वृणोतेर्वृद्धिश्च । वाः पानीयम् ॥ कर्मणि दक्ष धात्वादिः । वृण्वन्ति तामिति शार्दारम् । हूं वरणे । इत्यस्य च णिगन्तस्य रूपम् ॥ ९४४ ॥

प्रादतेर ॥ ९४५ ॥

प्रपूर्वात् भत सप्तत्ययमने । इत्यस्मादर प्रत्ययो भवति ॥ प्रातः प्रभातम् ॥ ९४५ ॥

सोरतेर्लुक् च ॥ १४६ ॥

सुपूर्वात् ङक् गतौ । इत्यस्मादुर् प्रत्ययो [ भवति ] धातोश्च लुग्भवति ॥  
स्वः स्वर्गः ॥ १४६ ॥

पूसन्यमिभ्यः पुनसनुतान्ताश्च ॥ १४७ ॥

पूग्श्च पवने । वन भक्तौ । अम गतौ । इत्येतेभ्योर् प्रत्ययो भवति यथा-  
संख्यं च पुन सनुत अन्त इत्यादेशा एषां भवन्ति ॥ पुनर्भूयः ॥ सनुतः काल-  
वाची ॥ अन्तर्मध्ये ॥ १४७ ॥

चतेरुर् ॥ १४८ ॥

चतेर् याचने । इत्यस्मादुर् प्रत्ययो भवति ॥ चत्वारः संख्या । चत्वारि ।  
चतस्रः ॥ १४८ ॥

दिवेर्दिव् ॥ १४९ ॥

दिवूच् क्रीडादौ । इत्यस्माद्दिव् प्रत्ययो भवति ॥ द्यौः स्वर्गोन्तरिक्षं च ।  
दिवौ । दिवः ॥ १४९ ॥

विशिविपाशिभ्यां क्तिप् ॥ १५० ॥

आभ्यां क्तिप्प्रत्ययो भवति ॥ विशात् प्रवेशने । विशः प्रजाः । विद्वैरयः  
पुरीषमपत्यं च ॥ पशण् बन्धने । विपूर्वः । विपाशयति स्म विशिष्टमिति विपा-  
ड् नदी ॥ १५० ॥

सहेः षष् च ॥ १५१ ॥

षहि मर्षणे । इत्यस्मात्क्लिप्प्रत्ययो [ भवति ] षष् चास्यादेशो भवति ॥  
षट् संख्या ॥ १५१ ॥

अस् ॥ १५२ ॥

सर्वधातुभ्यो बहुलमस् प्रत्ययो भवति ॥ तप संतापे । तपः संतापो माघमासो  
निर्जराफलं च ॥ अनशनादि सप्तु तपतीति सुतपाः ॥ एवं महातपाः ॥ णमं प्रहत्वे ।  
नमः पूजावाची ॥ तमूच् काङ्क्षयाम् । तमोन्धकारस्तृतीयगुणोक्तानं च ॥ इण्क्  
गतौ । अयः काललोहम् ॥ वीक् प्रजननादौ । वयः पक्षी प्राणिनां कालकृता  
शरीरावस्था च दौवनादिः ॥ वधि दीप्तौ । वधी लावण्यमन्नमलं तेजश्च । सुष्ठु  
वर्धत इति सुवर्चाः ॥ रक्षःपालने । रक्षो निशाचरः ॥ विमिश्रश्च स्नेहमे । मेद-  
धतुर्धो धातुः ॥ रह त्यागे । रहः प्रच्छन्नम् ॥ षहि मर्षणे । सहा मार्गशीर्षमासः ॥

णमच् हिंसायाम् । नम आकाश आवर्णमासथ ॥ चित्ते संज्ञाने ।  
 वेतश्चिन्तम् । प्रवेता वरुणः ॥ मर्निच् ज्ञाने । मन नो [?] इन्द्रियम् ॥ बृङ्क्  
 व्यक्तायां वाचि । वचो वचनम् ॥ रुढृक् अभुविमोचने । रोदो नमः । रोदसी शा-  
 वापृष्टिभ्यौ ॥ रुधुपी आवरणे । रोधस्तीरम् ॥ अनक् प्राणने । अनः शकटं भोजन-  
 मर्च्च च ॥ सुं गतौ । सरो जलाशयविशेषः ॥ तृ प्रवनतरणयोः । तरो वेगो बलं  
 च ॥ रह् गतौ । रंहो जवः ॥ तिजि क्षमानिज्ञानयोः । तेजो दीप्तिः ॥ मयि  
 गतौ । मयः सुखम् ॥ मह पूजायाम् । महस्तेजः ॥ अर्चिण् पूजायाम् । अर्चः  
 पूजा ॥ षट् विशरणगत्यवसादनेषु । सदः सभा भवनं च ॥ अञ्जौप् व्यस्त्यादौ ।  
 अञ्जः स्नेहः ॥ १५२ ॥

पाहाक्भ्यां पयह्यौ च ॥ १५३ ॥

पां पाने । ओहाक् त्यागे । इत्येताभ्यामस् प्रत्ययो भवति यथासंख्यं च पय ह्य  
 इत्यादेशावनयोर्भवतः ॥ पयः क्षीरं जलं च ॥ द्योन्तरातीति दिने ॥ १५३ ॥

छदिवहिभ्यां छन्दोधौ च ॥ १५४ ॥

छदण् संवरणे । वहीं प्रापणे । इत्याभ्यामस् प्रत्ययो भवति यथासंख्यं चा-  
 नयोऽछन्द ऊध इत्यादेशौ भवतः ॥ छन्दो वेद इच्छा वाग्बन्धविशेषश्च ॥ ऊधो  
 धेनोः क्षीराधारः ॥ १५४ ॥

श्वेः शव च वा ॥ १५५ ॥

द्वौश्च गतिवृद्धयोः । इत्यस्मादस् प्रत्ययो [भव]त्यस्य च शव इत्यादेशौ वा  
 भवति ॥ शवो रोगाभिधानं मृतदेहश्च । शवसी । शवांसि ॥ श्वयः शोको बन्ध  
 च । श्वयसी । श्वयांसि ॥ १५५ ॥

विश्वद्विदिभुजिभ्याम् ॥ १५६ ॥

विश्वपूर्वाभ्यामाभ्यामस् प्रत्ययो भवति ॥ विदक् ज्ञाने । विश्ववेदा अभिः ॥  
 भुजं पालनाभ्यवहारयोः । विश्वभोजा अभिलोकपालश्च ॥ १५६ ॥

चायेनो ह्रस्वश्च वा ॥ १५७ ॥

चायृण् पूजानिज्ञानयोः । इत्यस्मादस् प्रत्ययो भवति नकारोन्तादेशौ ह्रस्व-  
 चास्य वा भवति ॥ वणश्चाणश्चात्रम् । बाहुलकाण्णत्वम् । णत्वं नेच्छन्त्येके ॥ १५७ ॥

अशीर्यश्चादिः ॥ १५८ ॥

अशश् भोजने । अशीटि व्याघ्री । इत्यस्माद्वास् प्रत्ययो [भवति] यकार-

अ धात्वादिर्भवति ॥ यशो माहात्म्यं सत्त्वं श्रीः ज्ञानं प्रतापः कीर्तिश्च ॥ एवं  
शोभनमभात्यश्रुते वा । इयशाः ॥ नागमेवाभाति । नागयशाः ॥ बृहदेनोभाति ।  
बृहद्यशाः ॥ श्रुत एनोभाति । श्रुतयशाः ॥ एवमन्येपि द्रष्टव्याः ॥ १५८ ॥

उषेर्ज च ॥ १५९ ॥

उषू दाहे । इत्यस्मादस् प्रत्ययो [ भवति ] जकारधान्तादेशो भवति ॥  
ओजो बलं प्रभावो दीप्तिः शुक्रं च ॥ १५९ ॥

स्कन्देर्ध च ॥ १६० ॥

स्कन्दं गतिशोषणयोः । इत्यस्मादस् प्रत्ययो [ भवति ] धकारधान्तादेशो  
भवति ॥ स्कन्धः स्वाङ्गम् ॥ १६० ॥

अवेर्वा ॥ १६१ ॥

अव रक्षणादौ । इत्यस्मादस् प्रत्ययो [ भवति ] धकारधान्तादेशो वा भव-  
ति ॥ अधोवरम् ॥ अवो रक्षा ॥ १६१ ॥

अमेर्भहौ चान्तौ ॥ १६२ ॥

अम गतौ । इत्यस्मादस् प्रत्ययो [ भवति ] भकारहकारौ चान्तौ भवतः ॥  
अम्भः पानीयम् ॥ अंहः पापमपराधो दिनश्च ॥ १६२ ॥

अदेरन्ध्र च वा ॥ १६३ ॥

अदंक् भक्षणे । इत्यस्मादस् प्रत्ययो [ भव ] त्यन्धादेशश्चास्य वा भवति ॥  
अद्यते तदिति । अन्धोन्नम् ॥ अद्यते दृशा मनसा च तदिति । अदः । अनेन प्र-  
त्यक्षं विप्रकृष्टमपदिश्यते ॥ १६३ ॥

आपोपान्नाप्सराब्जाश्च ॥ १६४ ॥

आपूट् व्याघ्रौ । इत्यस्मादस् प्रत्ययो [ भव ] त्य[प] अप अप्सर अब्ज  
इत्यादेशाश्चास्य भवन्ति ॥ अपः सत्कर्म ॥ अपस्तदेव ॥ अप्सरसो देवगणि-  
काः ॥ अब्जो जलजमज्यं च रूपम् ॥ १६४ ॥

उच्यञ्जेः क च ॥ १६५ ॥

उचच् समवाये । अञ्चू गतौ च । इत्याभ्यामस् प्रत्ययो [ भव ] त्यनयो-  
ध कोन्तादेशो भवति ॥ ओक आलयौ जलौकसश्च ॥ अङ्कः स्वाङ्गं रणश्च  
॥ १६५ ॥

अञ्जयजियुजिभृजेर्ग च ॥ ९६६ ॥

एभ्योस् प्रत्ययो [भवति] गकारश्चान्तादेशो भवति । अञ्जौप् व्यञ्जयादिषु ।  
अङ्गः क्षत्रियनाम गिरिपक्षी व्यक्तियश्च ॥ अज क्षेपणे च । अगः क्षेमम् ॥ युज्युपी  
योगे । योगो मनो युगं च ॥ भृजैद् भर्जने । भर्गो रुद्रो हविस्तेजश्च ॥ ९६६ ॥

अर्तेरुशर्शौ च ॥ ९६७ ॥

अंक् गतौ । इत्यस्मादस् प्रत्ययो [ भव ]त्यस्य च उर इति अर्श इति च ।  
तालव्यशकारान्त आदेशो भवति ॥ उरो वक्षः ॥ अर्शौसि गुहादिकीलाः ॥ ९६७ ॥

येन्धिभ्यां यादेधौ च ॥ ९६८ ॥

यांक् प्रापणे । अिहन्धैपि दीप्तौ । इत्याभ्यामस् प्रत्ययो [भवति] ययासंख्यं  
च याद् एध् इत्यादेशौ भवतः ॥ यावो जलदुष्टसत्त्वम् ॥ एध इन्धनम् ॥ ९६८ ॥

चक्षः शिष्टा ॥ ९६९ ॥

चक्षिक् व्यक्तायां वाचि । इत्यस्मादस् प्रत्ययो भवति स च शिष्टा [भवति ॥]  
चक्षः । ख्याः । उभे अपि रक्षोनामनी ॥ आचक्षा वाग्मी ॥ आख्याः प्रख्याश्च  
बृहस्पतिः ॥ संचक्षा ऋत्विक् ॥ नृचक्षा राक्षसः ॥ ९६९ ॥

वस्त्यगिभ्यां णित् ॥ ९७० ॥

आभ्यां णिदस् प्रत्ययो भवति ॥ वसिक् आच्छादने । वासो वस्त्रम् ॥  
अग कुटिलायां गतौ । आगोपराधः ॥ ९७० ॥

मिथिरञ्जुषितृपृगृभूवष्टिभ्यः कित् ॥ ९७१ ॥

एभ्यः किदस् प्रत्ययो भवति ॥ मिथृग् मेधाहिंसयोः । मिथः परस्परं रह-  
सि चेत्यर्थः ॥ रञ्जीं रागे । रजो गुणोद्युभं पांशुश्च ॥ उषू दाहे । उषाः संध्या-  
रुणो रात्रिश्च ॥ तृ प्रवनतरणयोः । तिरस्करोति । तिरः कृत्वा काण्डं गतः । तिर  
हरवन्तर्ध्वनृजुत्वे च ॥ पृश् पालनपूरणयोः । पुरः पूजायाम् । तथा च पठ-  
न्ति नमः पूजायाम् । पुरथेति ॥ शृश् हिंसायाम् । शृणाति तद्विबुक्तमिति शि-  
र उत्तमाङ्गम् ॥ भू सत्तायाम् । भुवो लोकोन्तरिक्षं सूर्यश्च ॥ वशक् कान्तौ ।  
उशा रात्रिः ॥ ९७१ ॥

विधेर्वा ॥ ९७२ ॥

विधत् विधाने । इत्यास्मादस् प्रत्ययो भवति स च विष्टा [ भवति ॥]  
वेधा विद्वान्तर्ध्वविप्रजापतिश्च ॥ विधाः स एव ॥ ९७२ ॥



नूवो धधादिः ॥ ९७३ ॥

णूत् स्तवने इत्यस्मादकारादिस्थकारादिश्च किदस् प्रत्ययो भवति ॥ नूधा  
नूथाश्च सूतमागधी ॥ धादौ गुणमिच्छन्त्येके । नोधा ऋषिर्कृत्स्निक् ॥ ९७३ ॥

वयःपयःपुरोरेतोभ्यो धागः ॥ ९७४ ॥

एभ्यः परात् डुधाङ्क् धारणे च । इत्यस्मात्किदस् प्रत्ययो भवति ॥ व-  
योधा युवा चन्द्रः प्राणी च ॥ पयोधाः पर्जन्यः ॥ पुरोधाः पुरोहित उपाध्याय-  
श्च ॥ रेतोधा जनकः ॥ ९७४ ॥

नञ ईहेरेहेधौ च ॥ ९७५ ॥

नञ्पूर्वात् ईहि चेष्टायाम् । इत्यस्मादस् प्रत्ययो [ भव ] त्यस्य च एह एध  
इत्यादेशौ भवतः ॥ अनेहाः काल इन्द्रधन्वश्च ॥ अनेधा अग्निर्वायुश्च ॥ ९७५ ॥

विहायस्सुमनस्पुरुदंशस्पूरुरवोङ्गिरसः ॥ ९७६ ॥

एतेस्प्रत्ययान्ता निपात्यन्ते ॥ विपूर्वाज्जहातेर्जिहीतेर्वा योन्तश्च । विजहा-  
तीति विहाय आकाशम् । विजिहीत इति विहायाः पक्षी ॥ सुपूर्वान्मानेर्ह्रस्वश्च  
सुष्टु मानयन्ति मन्यन्ते वा । सुमनसः पुष्पाणि ॥ पुरुं दशतीति पुरुदंशा इन्द्रः ॥  
पुरुपूर्वाङ्गौतेर्दीर्घश्च पुरु रौति । पुक्कुरवा राजा यमुर्वशी चकमे ॥ अङ्गेरिरोन्तश्च ।  
अङ्गतीति । अङ्गिरा ऋषिः ॥ ९७६ ॥

पातेर्जस्थसौ ॥ ९७७ ॥

पाङ्क् रक्षणे । इत्यस्माज्जस् थस् इत्येतौ प्रत्ययौ भवतः ॥ पाजो बलम् ॥  
पाथ उदकमन्नं च ॥ ९७७ ॥

सुरीभ्यां तस् ॥ ९७८ ॥

आभ्यां तस् प्रत्ययो भवति ॥ सुं गतौ । स्रोतो निर्झरणम् । सुष्टु क्षवतीति  
सुस्रोताः ॥ रींश् गतिरेवणयोः । रेतः शुक्रम् ॥ ९७८ ॥

अतर्णिभ्यां नस् ॥ ९७९ ॥

आभ्यां नस् प्रत्ययो भवति ॥ कङ्क् गतौ । अर्णो जलम् ॥ इण्क् गतौ ।  
एनः पापमपराधश्च ॥ ९७९ ॥

रिचैः क् च ॥ ९८० ॥

रिचूणीपविरेचने । इत्यस्माज्जस् प्रत्ययो [ भव ] त्यस्य च ककारान्तादेशो भ-  
वति ॥ रेक्णो धनं पापं च ॥ ९८० ॥

रीकृभ्यां पस् ॥ १८१ ॥

आभ्यां पस् प्रत्ययो भवति ॥ रींश् गतिरेषणयोः । रेपः पापम् ॥ वृग्द  
वरणे । वर्षे रूपम् ॥ १८१ ॥

शीङः फश्च ॥ १८२ ॥

शीङ्क् स्त्रमे । इत्यस्मात्फस् चकारात्पस् च प्रत्ययो भवति ॥ शोकः  
शेषश्च मेण्डम् ॥ १८२ ॥

पचिवचिभ्यां सस् ॥ १८३ ॥

आभ्यां सस् प्रत्ययो भवति ॥ डुपर्चीष् पाके । पक्षधक्रमिन्धनं च ॥  
वचंक् भाषणे । वक्ष उरः शरीरं च ॥ १८३ ॥

इणस्तशस् ॥ १८४ ॥

इण्क् गतौ । इत्यस्मात्तशस् प्रत्ययो भवति ॥ पतशः सोमोऽध्वर्युर्वायुर-  
भिरर्क इन्द्रश्च ॥ १८४ ॥

वष्टेः कनस् ॥ १८५ ॥

वश्क् कान्तौ । इत्यस्मात्किदनस् प्रत्ययो भवति ॥ उशनाः शुक्रः ॥ १८५ ॥

चन्दी रमस् ॥ १८६ ॥

चदु दीप्त्याहादयोः । इत्यस्माद्रमस् प्रत्ययो भवति ॥ चन्द्रमाः शशी  
॥ १८६ ॥

दमेरुनसूनसौ ॥ १८७ ॥

दमून् उपशमे । इत्यस्मादुनस् ऊनस् इत्येतौ प्रत्ययौ भवतः ॥ दमुना  
अभिः ॥ दमूनाः सूर्यो देव उपशान्तश्च ॥ १८७ ॥

इण आस् ॥ १८८ ॥

इण्क् गतौ । इत्यस्मादास् प्रत्ययो भवति ॥ अयाः काल आदित्यश्च  
॥ १८८ ॥

रच्यर्चिशुचिहुमृपिळादिभ्य इस् ॥ १८९ ॥

एभ्य इस् प्रत्ययो भवति ॥ रुचि अभिप्रीत्यां च । रोचिः किरणः ।  
वक्षपूर्वात् । वक्षुरोचिर्वासवः किरण क्रतुश्च ॥ अर्च पूजायाम् । अर्चिर्ज्वाला ॥  
शुच शौके । शौची रुदिमः शोकः पिङ्गलभावो विविक्तं च ॥ हुंक् दानादनयोः ॥  
हविः पुरोडाशादिः ॥ सृप् गतौ । सर्पिषुतम् ॥ उदण् संवरणे । उदयतीति

कृदिः । कृदेरिस् मन् वद् क्ताविति ह्रस्वः । बाहुलकादीर्वत्वे । कृदिः । उभयं  
गृहाण्ठादनम् ॥ ऊहृदृपी दीप्तिदेवमयोः । कृदिर्वमनम् ॥ १८९ ॥

बंहिबृहेर्नलुक् च ॥ १९० ॥

आभ्यामिस् प्रत्ययो भवति नकारस्य च लुग्भवति ॥ बहुङ् वृद्धौ ।  
बहिरनभ्यन्तरे ॥ वृहु शब्दे च । बर्हिः शिखी दर्भश्च ॥ १९० ॥

युतेरादेश्च जः ॥ १९१ ॥

युति दीप्तौ । इत्यस्मादिस् प्रत्ययो [ भवति ] धात्वादेश्च वर्णस्य जकारो  
भवति ॥ ज्योतिस्तेजः सूर्योभिस्तारका च ॥ १९१ ॥

सहेर्ध्व च ॥ १९२ ॥

षहि मर्षगे । इत्यस्मादिस् प्रत्ययो [ भवति ] धकारस्थान्तादेशो भवति ॥  
सधिः सत्त्वं भूमिः संयोगः सहिष्णुरभिरनङ्गांश्च ॥ १९२ ॥

पस्थोन्तश्च ॥ १९३ ॥

पां पाने । इत्यस्मादिस् प्रत्ययो भवति धकारस्थान्तो भवति ॥ पाथिः पानं  
नद्यादित्यो ज्योतिः स्वर्गलोकश्च ॥ १९३ ॥

नियो डित् ॥ १९४ ॥

णीग् प्रापणे । इत्यस्माडिदिस् प्रत्ययो भवति ॥ निधिनोति । निरुपसर्गोयं  
पृथग्भावे ॥ १९४ ॥

अवोर्णित् ॥ १९५ ॥

अव रक्षणादौ । इत्यस्माङ्गिदिस् प्रत्ययो भवति ॥ आविः प्राकाश्ये ।  
आविरभूत् । आविष्करोति ॥ १९५ ॥

तुभूस्तुभ्यः कित् ॥ १९६ ॥

एभ्यः किविस् प्रत्ययो भवति ॥ तुक् वृत्त्यादौ । तुविः समुद्रः सरिद्धि-  
वस्त्वान्प्रभुसंयोगश्च ॥ भू सत्तायाम् । भुविः क्रतुः समुद्रः सरिद्धिवस्त्वांश्च ॥ हुंक्  
स्तुतौ । स्तुविः स्तोता यज्ञश्च ॥ १९६ ॥

व्यार्तिजनितनिधनिमनिग्रन्थिपूतपित्रपित्रपियजिप्रादिविपिभ्य

उस् ॥ १९७ ॥

एभ्य ङेस् प्रत्ययो भवति ॥ रुद्ध् अश्रुविमोचने । रोदुरभ्रुनिपातः ॥  
अङ्क गतौ । अरुर्ध्वेण आदित्यः प्राणः समुद्रश्च ॥ जनैत्रि प्रादुर्भावे । जनुरपत्यं

पिता माता जन्म प्राणी च ॥ तनूयी विस्तारे । तनुः शरीरम् ॥ धन धान्ये सौख्यः ।  
धनुश्चापम् ॥ मर्निच् ज्ञाने । मनुः प्रजापतिः ॥ ग्रन्थश्च संदर्भे । ग्रन्थुर्मन्थः ॥  
पृश् पालनपूरणयोः । पशुः पर्व समुद्रो धर्मश्च ॥ तप संतापे । तपुस्त्रपुः शत्रुर्भा-  
स्करोभिः कृष्णादि च ॥ त्रपौषि लज्जायाम् । त्रपुस्त्रपु ॥ दुवपी बीजसंताने ।  
वपुः शरीरं लावण्यं तेजश्च ॥ यजीं देवपूजासंगतिकरणदानेषु । यजुरच्छन्दः भु-  
तिर्यज्ञोत्सवश्च ॥ अर्दक् भक्षणे । प्रपूर्वः । प्रातुः पाकाद्य उत्पत्तौ च । प्रातुर्बभूव ।  
प्रातुरासीत् ॥ दुवेष्टृ च लने । वेपूर्वेपथुः ॥ ९९७ ॥

इणो णित् ॥ ९९८ ॥

इणक् गतौ । इत्यस्माणिदुस् प्रत्ययो भवति ॥ आयुर्जीवितम् । जटापूर्वादपि ।  
जटायुररुणात्मजः ॥ तं नीलजीमूतनिकाशवर्णम्, स पाण्डुरोरस्कमुदारधैर्यम् ।  
ददर्श लङ्काधिपतिः पृथिव्याम्, जटायुषं शान्तमिषामिदाहम् ॥ १॥ ९९८ ॥

दुर्बेडित् ॥ ९९९ ॥

दुषं च वैकृत्ये । इत्यस्माज्जिदुस् प्रत्ययो भवति ॥ दुर्निन्दायाम् । दुष्पुरुषः  
॥ ९९९ ॥

मुहिमिध्यादेः कित् ॥ १००० ॥

आभ्यां किदुस् प्रत्ययो भवति ॥ मुहौ च वैचित्र्ये । मुहुः कालावृत्तिः ॥  
मिथुग् मेधाहिंसयोः ॥ मिथुः संगमः ॥ आदिपहणादन्वेष्योपि भवति ॥ १००० ॥

चक्षेः शिष्टा ॥ १००१ ॥

चक्षिक् व्यक्तायां वाचि । इत्यस्मात्किदुस् प्रत्ययो [भवति] स च शिष्टा  
भवति ॥ चक्षुः । परिचक्षुः । अवचक्षुः । अवसंचक्षुः । अवचक्षुः ॥ बाहुलका-  
द्विर्वचने । संचक्षुः । विचक्षुः ॥ १००१ ॥

पातेर्दुम्सुः ॥ १००२ ॥

पांक् रक्षणे । इत्यस्माज्जिदुम्सुः प्रत्ययो भवति ॥ पुमान्पुरुषः । पुमांसौ ।  
पुमांसः ॥ उकार उदितकार्यार्थः ॥ १००२ ॥

न्युद्ग्रहामञ्जेः ककाकैसष्टावच्च ॥ १००३ ॥

न्युद्ग्रहां परात् अभ्यु गतौ च । इत्यस्मात्किद आ ऐस् इत्येते प्रत्यया  
भवन्ति ते च टावत् । टायामिव तेषु कार्यं भवतीत्यर्थः । तेन अद्य प्राग्दीर्घेति

भवति ॥ नीचम् । उच्चम् । नीचा । उच्चा । नीचैः । उच्चैः । प्रसिद्धार्था एते ।  
लाघवायै सन्ताधिकारेऽप्यकार-आकारप्रत्ययविधानम् ॥ १००३ ॥

शमोनियो डैस् मलुक् च ॥ १००४ ॥

शम्पूर्वात् णिङ् प्रापणे । इत्यस्माडिदैस् प्रत्ययो [भवति] शमो मकारस्य  
च लुग्भवति ॥ शनैर्मन्दम् ॥ १००४ ॥

यमिदमिभ्यां डोस् ॥ १००५ ॥

आभ्यां डिदोस् प्रत्ययो भवति ॥ यमुं उपरमे । योर्विषयद्वयम् ॥ दमुन्  
उपशमे । दोर्बाहुः ॥ १००५ ॥

अनसो वहेः किप् सथ डः ॥ १००६ ॥

अनस्शब्दपूर्वात् वहीं प्रापणे । इत्यस्मात्किप्प्रत्ययो [भवति] सकारस्य च  
डो भवति ॥ अनो वहति । अनङ्गान्वृषभः ॥ १००६ ॥

# NOTES.

1. Verse om. V | -निधेशिता- B | संज्ञार्थं विषये BV | अगने भगवत् V | सा-  
भोति साधुः T | -लोकपदं T -कलं सभयतीति  
वा B -कलं वा साधयति V | भाद्रः धर्मशीलः  
V | दीयते वा तदिति B | अस्थितेनहनं T |  
जानातीत्या- T | न जन- = Ś. IV, 8. P. VI,  
4, 92. <sup>1</sup> | जलमलं च T | संपदा- = Ś. V, 1.  
P. III, 4, 73-75. |

2. यथायोगं V | वरः om. B | शरः शयः  
B |

3. स्लेखीदेह- T V स्लेखीदोह- B | स्लिच्छः  
मूलः T V | कुतृजातिः V | -शरीरं मूला V |

4. नञ्कथि- T | -कथि- om. B | नञः  
परेभ्य B | शयः for यक्षः V | खमस्तीति नख  
T | इत्यापि om. B | V adds न आकाश्याने  
मुक्तिसौख्यादिभिः before कम्बु । नाकमस्तीति  
V | नखादि- = Ś. III, 2. P. VI, 3, 75 |

5. B adds सुरत् ऐधर्यदीप्त्योः । तुदादिर्न  
धनुगु [ग] णः । किं तर्हि । मित्र इति तेन बुधा-  
दीनां लिङ्परिग[r]मस्तु शेषः after बुधः ।  
गृहीतीति B |

6. T adds अक्ष्य च धातोर्द्वे रूपे भवतः  
before तत्सं- । बुजातिश्च V |

7. कुगौ B | तस्य च B |

8. क्तिदिति निवृत्तम् om. B | कन्कन. B  
कंकनः T कंकनः V | कांतिः V | अक्ष्यकं वदति  
om. B | गद्यते वाऽक्ष्यकं B | V adds समा-  
नरूपे द्वे उक्ती भवतः before सरूपग्रहणम् । व्य-  
ञ्जन- = Ś. IV, 1. P. VII, 4, 60 |

9. ददरी T | वृष् B वृष्ट T वृष्ट V |  
वर्बरः B | वर्बरी B कर्करी V | वृष्ट भजने T |  
वृष्ट वृष्टश्च जरसि T | श्री for स्त्री T | वृष्टश्च  
जरसि om. T | मर्मरा इति बहुलाधिकारात् टिप्पे  
न डीः V | तत् एव कदेतादपि V |

10. सूर्यतेन मुमुरः T | जलाघातेन V |  
पुंरः T | कलः for केनः B |

11. निप च CT | बुजातिः V |

12. चम्पकौ B चम्पकौ V | चंकमः B  
T V |

13. जम C जम् वा T | जगमः B T V |  
जगमः B T V |

16. हृ- V | पूर्वस्य चाकारो अतो भ- T |  
सारासः मृगः B सारङ्गः om. T |

17. सरूपे- -भवतः and यथा om. T |  
-कारो चति B T | हिलत् हावकरणे om. T |  
शिलत् शिलिशिलः V | वेष्टने B | ऐधर्ये B |  
-संवरणयोः B | -शब्दा एव V |

18. पूर्वस्य जभावः T | पूर्वस्य तिभावे T |

19. The root before केलिकिलः is  
missing in my MSS. | हिलत् हावकरणे om. T |  
हैलिलः B V | शैलिलः T | शौभुशुमः om.  
T | अनुनादविशेषा T V |

20. निवयोः । व्योम स्वर्गश्च T | वान्तीत्यादि  
from Ujjvaladatta, Unādis. II, 22. |  
माने- -कन्दामिति om. B | -कन्दानित्यर्थो भवति  
V | महीपाल इत्यादि from Mahābhāṣya,  
Vol. III. p. 288 (Kielhora) |

21. -मृजि- om. B | -धाराश्वा- C | -हा-  
नशुभ्यः V | -द्वितीय एक. BV | प्रधानं स-  
T | पल om. B | गतौ शालि चलने वा V |  
चक्र- = Ś. II, 1. P. VII, 3, 52, sqq. |  
कुटजातिश्च B साटजातिश्च T हुमजातिश्च V | उतः  
कुक् V | वृद्धिदिमा- B | स्तोत्रं दारुः V | गङ्क  
रक्षणे वा om. T | असुरोद्विष V | शवति भ-  
B |

22. विष्कः T | पुष्कः चंद्रः V | औरसोसला-  
दौ V | कुंदकः V | शाल्विः for आयुषविशेषः  
V | मृगविं सूर्यः धू- V | -जानि- । धृष्टः T |  
सुक-कल्पः V | धृष्ट- कल्पे । T | पञ्चमे B |  
वीकः व्याधिनाश V | -जातिश्च नेत्रमलं ॥ T |

24. पितृ शार्दी- C -शोदी- T V | जला-  
शयश्च V | किसारः B किसारः T |

25. रेकस्य ल- T |

26. वृक्षाच्छे- B | अर चातः V | उन्मत्तश्च ॥  
मदा- T उन्मत्तश्चादौ V | शलेहया- V | उलिः  
सौचः V | आदे उकाशराकादयोपि निपातनमेवैषां  
V | -वृक्षादयोपि B |

27. कर्मडलश्च B | वर्षापावाण. B | कंस्यभा-  
T कंशाभा- V | अविध्वंसने B | काजसनेयविंश्च  
V | पावपाचं V | फल गतौ B | अक्षकः B |  
शौरकफलः T | शारकः V | कोरकः V | पारश्च  
for दीपाधारश्च V |

<sup>1</sup> Ś. = -Hemachandra's Śabdānuśāsana. P. = Pāṇini.

28. कुरुवकः B कुरुवकः T कुरुवकः V ।  
हुः for वृक्षः V । रण्टिः प्राणहरणे V ।

29. प्रधानं । ध्रुवका स्त्री आव- B । वा om.  
T । शिपंतु T । सखं for आयुधं V । इस्वीभावे  
om. T ।

32. नखादि- = S. III, 2. P. VI, 3,  
75. ।

33. -मेनक- om. V । -मेचकगुनकमेनका-  
भे- B । -धनक- C । -क्षुल्लक- C । -वटकवका-  
T V p. m. । एते om. T । अकः प्रत्ययो भवति  
ता निपा- T । वर्णवि० V । अस्य च धमः V ।  
को धांतः B । वधनं च B । रूपे om. B । एरिका  
B । अशमको B । रभेलेख V । B om. the  
second क्षुल्ल, V has स instead । अस्य बोऽन्तश्च  
T । कालामाविशतीति V । तोटकोख्यायका- T ।  
-दयोपीति V । After this Sūtra a lacuna  
begins in C, extending till Sūtra 47. ।

34. -वलि- TV । -कुट्ट- B । कल om.  
B । पूर्णा T । पुतो- B । बलाका V । तम-  
काकश्च T V । तडांगं T । मन्त्राक शी- B ।  
दवाकः म्लेच्छजातिः V, — जाति is cancelled  
in B । नभः for अकार्षी V ।

35. गृहाका V, no synonyme given in  
my MSS. । -स्विन्नविधाविशेषः T । पूग om.  
V ।

36. पिनपिण्यौ T । पिन पिण्य T ।

37. मय मव बंधने T । मोऽन्तश्च V । ज्युवते  
T ज्ययते V । स्वदस्य- T ।

38. कृकल्य- T । -स्फुटि- V । स्फुटिकं B ।  
B adds दृषयतीति before दृषिका । नेत्रमलं V ।

39. आडः प- B । विवहारशो B व्यवहारको  
T ।

41. -वृक्षिभ्यः B T । एभ्यः किदितः प्र- T ।  
स च किन् om. । -T प्रादनकल्पः T ।

42. एभ्य इकः B । पाथः for पथिकः V ।  
B adds वणिग् before गन्धविकयी ।

44. सिम इति हूयो- T ।

45. कुशेः V । श च BV । शच् T । आदेः  
गम्दिकमुद्रिकः V । गम्दिकमुद्रिकमुद्रिका- T गम्दि-  
कमुद्रिक- B ।

46. आप for स्यमीका V । वीरणनृणजातिः  
V । तला च V । वली for बलवान् V । पुण्यस्त्री  
V । भिन्नं V । च om. V ।

47. सु द्वेदु- C, before that stands  
भवति, which is the first word on f. 149,  
a. The preceding folio ends with -वटक-  
काड of Sūtra 33 । जलधवः B । कुरुरः

TV । मध्याधेः V । विकलेन्द्रियः om. V ।  
बालकश्च V । उरणः B । -संजातश्च B । शूरः T ।

48. -दक्षिणिनि- V । वज्रबलस्था- B ।  
दूरिकः मनोहाः B । शालीकं शस्यं च B ।

50. शृणीका- C । -ककणीककाङ्गिणीक- C  
-किकणीककिङ्गिणीक- V । प्राक् पूरणे om. T ।  
संपत्तिं B । -मैलोऽन्तश्च V । ज्वालः T । तिमाहितश्च  
V । तितडीक इति B तितिडीक T । चंकण्यतेः  
B चंकण्यते T चंकण्यतेः V । कण्काणश्च V । किम्  
प- T । कणतेः B । किङ्गिका B । पुण्डेर V ।  
चंचेरर V । मादलिका च V । तृतीयत्वाभावः B ।  
-रीकः B । देहं T ।

51. भिन्नीग- = S. IV, 2. P. VI, 1,  
50. । वक्रः V न कुडकः V ।

52. समुभियं पर- T । परापवादी V ।

53. कुंम वा C । कुम इत्या- T । बंधवः T ।  
पूगदुः V ।

54. कीडनं T । हुमः for वृक्षः V ।

55. मड B । मड चा- B ।

56. हिल्लकश्च V ।

57. -नशुक- om. C । -हिबुकश्चिबुक- till  
-वृषुक- of Sūtra 61 is missing in C. । प्र-  
वासिलः T । चन्द्रः om. T । वीतश्च TV ।  
चुल्लम्पः उच्छेदे V । अन्त्य- -पञ्च stands in  
the margin T, om. B । -श्च च V । -हल्म  
च V । B adds वृत् च before शृषुकः । पथुकः  
T । शिशुमीद्यायिमुपश्च B । वीक्षादिभ्योवश्च V ।  
वालुकी- B T ।

58. -जलिललि- T । निदर्शनेभः B मृगानेर्देशने-  
मः V । वल्लः T । त्वङ्गिमिः B । सरोजपक्षी  
V । ददरः B दुर्दरः V ।

59. शालुकः T ।

60. अक्षिमलः T ।

61. On the lacuna in C see Sūtra  
57. । -कौरुभूक- C -कौरुवूक- T । क्षमेवोऽनो T  
V । शंभुकः शंभुकः द्वावपि शंभौ V । शृङ्गं मा-  
नूवाहमं V । वृक्षः om. T । ऊरु वाति T om.  
B । ऊरुवूकः T । वरूकं V । वावदकानूक- T ।

63. रंकः रोरः V रंकः । लंश्च T । पूः for  
पूरी V ।

64. -मिचकुं C । चिटकः B । चिरंक BV ।

65. -रविकः T, text, and comm. । कल-  
विकः T ।

67. जीविरातुको जीव वा C । जीव च T ।  
मेघः T ।

70. -दशांशः V । पिधानं च हेमादिषु B ।  
शिवाणक B । नासकामलः T नासामलः V ।

71. धानकः B । भ्रमायुः । आयुः पु- T ।  
 72. कर्नानिकः कर्नानिका T । कर्नानिका B ।  
 74. पथुकर्षको B । -धुको वा T । गुवधु-  
 का V ।  
 76. कृषिपूति- V । भं for नखं V । शरा-  
 वती नदी च B । -णं नदीविशेषश्च V ।  
 77. इष्यसि-T । -दैवत्यं ॥ T V । मस्तकः  
 T । कं for शिरः V ।  
 78. द्वे रूपे ॥ T ।  
 79. द्विविधः V । करहाटकः B ।  
 81. बलिबिलि- B बिलिबिलि- C बलिबिलि-  
 T बलिबलि- V । बिलत् TV । बिलाहकः T V ।  
 82. -दिग्यासः V ।  
 83. ककेनलुः B कककेलुः V ।  
 84. समिस- V । शिषपवश्च V । -पटः संख्या  
 मंगलं च B ।  
 85. दयतिरिच C शतेरिच T । बालः for  
 बाणः V ।  
 86. पुमुरोः पुमुरी ॥ B । च om. B । वृमूहोः  
 पुमुरी च C । पुमुरित्वा- B । बाणः वृषः V ।  
 87. खमरित नखः T V । खानीद्वियाणि सुखं  
 T ।  
 88. चांतस्य B । ऊर्ध्वं V ।  
 89. प्रत्ययः कित् अंत- B किदंत- T, but  
 किद् has been cancelled ।  
 92. -गृभू B-गृभ- V । -सृ- B V । देवी B  
 स्वर्नदी V । अग्निः for वज्रिः B । अदं प्साक् B ।  
 वस्तः B T । गगैश्च V ।  
 93. संघः for संधानः T ।  
 94. T adds पक्षी before उपपतिः ।  
 95. श्रंगं V । T adds in the margin  
 इत्यतेऽस्यां व्यवहारिभिः शुल्कपातनार्थं before  
 श्रङ्ग ।  
 96. T adds च above the line after  
 तर्पय । अदिशब्दात् T आदे V ।  
 98. पिति- V । -कृ- V । -त्वा- om. C ।  
 T adds शबलः before शालमः । सुगंधिदुः V ।  
 अन्येपि B ।  
 99. वर्णविं for शबलवर्णश्च V । काणक्षं-  
 जयोः B । बुजातिः V ।  
 100. च om. C ।  
 101. विडिबलि- T । बिलत् वरणे B ।  
 बिलत् भे- T । कुरुजः V ।  
 102. स्फलि- B । -कणाः B । कलिङ्गा  
 om. V । अनपदश्च V । लिमः B । पुंस्त्रीत्वादिः  
 T s. m. ।

103. चांतः B चाताः V । पक्षी ॥ B T  
 V । साल्वा- B T V ।  
 105. -चलेरादैरित्वं B ।  
 106. -रङ्गकः C । B gives first मातु-  
 लिङ्गः । मातुलुङ्गः मातुलिङ्गश्च बीजपूरः V ।  
 107. डिदुङ्ग प्र- B । कम्बू कान्तौ om.  
 T । कन्वल्याः नवाङ्कुराः V । T gives शुङ्ग-  
 विन्ता before शुङ्गाः क- ।  
 108. -रङ्गक प्र- B । सुङ्गा B T सुङ्गः  
 V ।  
 109. -यो धमा C । मानः V । -प्रमाणं च  
 B । ऊरु for शरीरावयवः V ।  
 110. -नैघ- B -र्च- T -नैघ- V । भं  
 for नखं V । हंतिहंस्य B । घस्मरः आवि V ।  
 अभर्मलुक् B ।  
 111. सरघाः मधुमक्षिकाः T ।  
 112. दणश्च चट् B । B adds सम्पू-  
 before समीच । भूः for पृथिवी V ।  
 113. चरतेवी चूरा- B ।  
 114. पक्षी for शकुनिः V । कवचः B ।  
 बुजातिः V । धान्यव- V ।  
 119. अंतस्थ च B । बुजातिः V ।  
 120. कुटारि- B T । -दिक्वाडित्वं B T V.  
 See Sūtra 112. ।  
 121. -स्मादचट् B । मृचिश्च T ।  
 122. चोचः द्विवि- V । ना for पुरुषः V ।  
 123. क्षुद्रः क- V । कुलेः om. B ।  
 124. -पञ्च C । -कसिन्ध- B । -यङ्ग C ।  
 प्रमत्तः ना च V । अदं प्साक् भ- B । कुङ्कुः V ।  
 वकुटारश्च B । कच्छः for कल्ल B ।  
 125. दीपुडौ V । पिच्छल V । पुच्छः V ।  
 126. -लेधिच्छा- B -लेधिच्छा- C । वि-  
 लिपिच्छः B । आदेः पिच्छा- V । -दयो भ- T ।  
 128. पुक्- om. C । पुन इत्या- T ।  
 129. कुक् कुक् T । कुक् om. C । कुक्कुनी  
 V । कुक् कुक् इ- T ।  
 130. कुटारित्वाडित्वं B T om. V. See  
 Sūtras 112; 120 । कुटमी om. B T V ।  
 131. भिष् भिष्णु इ- T ।  
 132. मुरु इ- T । मुरजः B ।  
 133. बलोर्वीतश्च B बले- C । बाल B V ।  
 बल्वजः V । बलजः B ।  
 136. कुमोऽजकः V । बुजातिः V ।  
 137. ससीकनितो T ।  
 139. -कशसंघः V । W adds वन भक्तौ  
 before सटा । अपथितकशसंघः V. B has the  
 Visarga above the line.



140. यक्षवि- B पक्षिविशेषादितौ T दुवि° V।

142. -कवि- T -कवि- B C V। -कवि- T V। कवि गतौ om. T। कविं B T। शकटः V। गत्यर्थे सौत्री V। कुशीरश्च T क्षुब्धजंतुश्च for कुलीरश्च V। कुकलाशः B कुपलासः V।

143. -बलि- B -बलि- T V। कुलटः B कुटला V। बिलटा B।

144. कपटकीकटादयः श- B। कपटेन- T। कपटः V।

145. आयुक्तः B। ललाटः भालं V।

146. पुरोगः V। अर्धं V। उपानं V।

147. लब्धान्तस्य B।

148. -मपुत्राटादयः T V। अपा- = Ś. II, 3.। गडगजः B।

149. भ च T V भवति C। चर इति सौ- B। विभेदी B V।

150. डिटश्च B। -श्चिर T V -श्चर C। चिरदि- B T।

151. तिरिटी V। प्रकुटे B। कल्प्यः B।

153. वृष्टु- C। एभ्य उट उडश्च om. T। -भक्तिभिर्नि- B; see Sūtra 177.। विडालः V। मेघः B। मेघः B। V gives the note मिश- at the end of the commentary.

155. मकुटककुटीकुरु- C। कक्षवरपुञ्जः B V। स्वपुटा- T।

156. दुःकूडश्च C। आदेश- T। अकालदेः शशदी V।

157. वर्नेः C। वधूटी all MSS.

158. इत्य- -भवति om. B।

159. इत्यस्मादेतः प्र- B।

160. कृष्णकक्षा- T। नृत्यं B। माजन- शेषः V। दुवि° V।

161. कपोटबको- B V। -शोटककको- टकादयः T। बकोटः T। कलङ्कः V।

162. -कावगृहि- C। -ष्टः C T -ष्ट V। एभ्यः T। वतः। अनविष्टः T। काटं T V। काश T V। ओष्टः T।

163. विष्ट T V। श्टः T V। अङ्कुशः om. T।

164. कुष्टे T। कोष्टः T।

165. च om. C।

166. पट्टे- C T। विष्टिभिश्चादयः V। पट्टा- T। पट्टः T V।

167. मृ- V। -विभियोऽटः V। कटप्रा- T। शर्ष for आयुधं V। -सीडः T। Perhaps बिला; see S. 209।

168. प्रहसनकारः B। शण्टः om. T। शंडः V। पौष्टयमुक्तपु- B। ना for पुष्टयः V।

अर्धं अश्ववि- V. अर्धं om. T। उत्सृष्टपशुः V। मनः for अन्तःकरणं V।

169. -कलिभ्यो V। पलसंघातः T। पर्वश्च V। आङ्गः अङ्गश्च मुष्कः योनिविशेषेर्व्यङ्गः V। -विकारः व्यङ्ग्यं B -विकारिण्यव्यङ्ग्यं V।

170. -सुधि- om. C। -नापितः V।

171. तरुः om. T। दुवि° for वृक्षजातिः V। अव- -गलं च om. B। उन्मलः B।

172. -कुरुड- V। पक्षी for शकुनिः V। प्रत्ययाऽकारस्य B। कुरुडः V। कर च T। -त्ययाकारचौकारः B।

173. -सुधृ- C। समुद्रः B। ईषीका V।

174. विकलांगवायुवा V।

175. बाडिस्त च C बनेस्त T V।

176. -उडेरण्डवराण्डादयः C-उरंगादयः V।

177. -दृष्टुदृष्ट्य B।

178. कुशर- C T। कुशश्च T V। कु- शुङः T।

179. -कलिभ्यां C।

180. -कावदीर्घः T। धूर्तः stands at the end of the commentary in T।

181. नजः पू- B। आपाङ्क T अवष्टा V। भं for नक्षत्रं V।

182. उर्णा विरोम शोष् V। विना कृष्णविणा V। वक्षणादिः B। स्तुतिभ- B। जर्णः चंद्रः दुः V। पक्षी च V। दण्णे V।

183. वैहोशु- V। -नृवि- om. T। प्रजनने B प्रजनादिषु T। नृषा for पिशासा V। विष्णुमृ- B।

184. -री T। गौरा- = Ś. II, 4. P. IV, 1, 41।

185. तंवा- B। शोटप्र- B। -शेषौ च T। दुक्षुरुक्क B।

186. -नेर्मृणातेर्वी गमेर्वी B। Before कुगो V has only भूणा इषुधिः I do not venture to correct। अक्षयः V। शोन्तः om. B, in T it stands in the margin.।

187. -नृखरु- C। -नुशि- C-नुशि- V। दुः for दुक्षः V। करभोऽभिर्गोपुर्ह [ दु ]ः भृग पक्षी V। व्याकरणांगनादी V। -चक रेखातिल- का- T। अंगणः B। कंकणः B।

188. आश्रये मा- V। समुद्रीऽत्रिविं च V।

189. दधिब- T। -रिचोपा- T, but च --seems to have been corrected to च। जीविः and धी for बृहस्पतिः and बुद्धिः V।

190. विक च T V। कुंकणः B। उर च T। स्वदेतेर्वी T।

191. -निवि- om. C | -गुरेराण् C |  
धवण्णाः देवाः V |

192. पिबो V |

193. स्तोत्रसी-T | आदेः देकाणकोकाण-V |

194. वार्हगः V | शिखी for मयूरः V | -देयं धने ॥ T |

195. कुंजरः B | कुद्वध T |

196. -ह- om. C | सूर्यः V |

197. शैः T |

199. गोदा-V | मखः corrected to मेखः  
T मुखः V | मेष्णः following after राशि, and  
रङ्गोपजीवी have been cancelled; accord-  
ingly राशि has been corrected to राशिः  
in T |

200. शठः or शवः; see the special  
paper. | मूर्द्धा [ कुं? ] B मूर्द्धः V | पथिश्च V |

201. शाराम्- C | -मृगकाश-V | ध्रुविपू-  
र्बेभ्यः V | मू सत्तायाम om. T | दध्यर्थः क्षरितः  
कसेकः V | वक्त्रे- B | धात्यापुत्रश्च V | भाग =  
S. IV, 4. P. VII, 4, 42. | पत्रसंघातः T |  
महन् V |

202. ना च for पुरुषश्च V |

203. जानकी for जनकात्मजा V | वर्णः  
बंधश्च V | विजयवि- V | तृस्ताः | जटाः T |

204. पुत्रपितृ-CV | -तेमिन च T -मेमिन  
च V | उतः T | सुकमा- T | वरुजातिः T |  
तिरुश्च T | अमदेशश्च T अंत- B अश-V |

205. चेक्रोतः T चेक्रोयितः V | यङः संज्ञा  
V |

207. -आदिष्वक्व- T अग्नि- -अमतो मृत्युः  
om. B | स्त्रमे V | खल्वाटः for शीथिकशशिः  
V | कुलूतः V | सूर्यः for आदित्यः V | पालः  
corrected to पालकः T | T adds शब्दे after  
महत्वे | T adds in the margin गोत्रकृत् after  
ककृतः |

208. हरिणः for मृगः T | सिकिः गत्यर्थः  
V | सिकताः | बालुकाः T | कांतः V | शास्त्र-  
विहितो नि- T शास्त्रितो V |

209. -ल्यल्लिल्लि- B | कृतं विशेषे om.  
T | -पञ्जीवसंघश्च V | बिलत् | बिलातः | म्लेछः  
B | शशा- B T | महादान- V |

210. पलितं T |

211. कारिणि- B |

212. कुशश्च T | कुशितः T | कुशितं T |

215. कुलूतः देशः V |

217. कवेरीतः T V | प CT |

218. अस्कीता B

219. अष्टवि- B | नमश्च for आकाशश्च V |

220. रहिनहि- C | वृक्षः om. T | ओषधी  
B | V adds एवं before मन्दताम् | मंदेती B |  
जीवताम् om. B V |

221. सूर्यः for आदित्यः V | वैप्रमुखादौ च  
V | बदन्पितृ- B, V has कीसंज्ञा instead |  
बदन्तः om. T | गुह्यऽ V | मेघः for जलदः V |  
राजा हिरण्यं सुखं च om. B | अनुक्ता धा- V |  
-कर्तव्याः B |

222. -दुष्कृता- V | सेः सीमश्च V | हेम T |

225. -निभ्यः स्थः V | नगरादौ for प्रा-  
व-रं च V | मृद् B T V | युता V | -मुखं  
T | -गार्धयः B |

226. -श्रीश्च वा C | अवगाथश्च B | अक्षसंघः  
V | रथः [?] V | सीमऽ V | सामपं-B साम |  
पं- T |

227. -तृमुदिवाचि- T -तृवतुवाचि- V |  
सुनार्थो V | भीतिमान् V | रयऽनः V | गुरुश्च  
for आचार्यश्च V | गोहृत्पातं B | गें शब्दे om.  
T | प्रातःसवनं V | -मूर्द्धः V | सोमगानं B |

228. रात्रिश्च- V | उशीश्च V |

229. निपू- B | -देणेश्च B | -नं तत्र ज्ञानं च  
V यज्ञ- om. T |

230. संघः for समूहः V |

231. ग्रंथं संघः V | ग्रंथः अमेध्यं च वि-  
V | तिश्च om. B | प्राट् कालश्च V | आदेः  
निरुध्यः V | निरुध्या T | एवं गीथ- V |

232. शमिशवि- B | केकयी- B केकयी V |  
मदौषमत्स्यः V | मत्स्यश्च T | समाधिः corrected  
to समाधिः B समाधिः V | पंथश्च for पथिकश्च  
V | प्राहर्षः V | अथा पिकः काकऽर्द- V कालः  
र्द- B | अर्जं om. B | कूर्यते B |

234. असयः V | दुहेः शत्रुः V |

235. पक्षी for शकुनिः V |

236. संवत्सरमा- B | कर्म for वने B |

237. कंदर्पः T कर्दपः V for कर्दमः |  
तरुणं नृणं मनुः बधं V | मृदु B | कर्णधारा- V |

238. इति om. B | इत्ययमादेश T |  
भवति om. T |

240. द्रुतुं कुं- V | संघः for समूहः V |  
उदरं for जठरं V |

241. -हेतौ V |

242. -र्विभ्या- B C T V | वृजातिः V |  
अर्धे B T om. V | स एव for संख्याविशेषः  
B | B adds स्वमन्थेपि |

243. ककुदः T |

244. कुंदः T | नेत्रव्याधिः V |

246. -कुलिङ्गि- C । -मणि- om. B । भो-  
जन- T । -गोपक- B -गोपक- V । -यत्नः B  
-वत्तः T अथठपत्तः V ।

247. कुपेर्वच् V । कुपिन्दः om. B । कुर्वि-  
दश्च V ।

248. -गाथाको B गाथाको V । पूर्यश्च  
om. B । रक्ष्येति अन्ये V ।

250. मुचेदकुन्दकुन्दौ C मचे कुन्दकुन्दौ V,  
in the commentary repeated without  
mistakes. । स्तः for भवतः V । दुर्विश्च V ।

251. स्कन्ध- B । ध C । स्कन्धः अंसः  
कज्जद V । कुज्जद T । चक्षुहीनः V ।

252. -दधक् म- T । निषधः V । निषधा  
देशः V ।

253. देशः for जनपदः V ।

254. वृजातिः V ।

255. पराच्छो B C T । आयुधविशेषः T ।

256. यज्जा B यच्चा V ।

257. कन्धः B T । छिन्नशिरो V ।

258. व्याध्या- T । -स्यर्पातसि- C । भ्रष्टा T ।  
सर्ग स्थिते V । रोचिते V । अलं B । स्योनः B  
स्यानं V । सूर्य- B ।

259. गोगलचर्म V ।

260. रसिर्वा C । -जो गिरा म- T ।

261. शीद- the text to the end of S.  
266 om. V । T adds in the margin क्षयः  
after दीनः । दृष्टान्तः B ।

262. वल्लवं- B ।

\*263. घातनस्थानं B घातः स्थानं V । पुत्री  
B । आघाटः T s. m. ।

264. रमेस्त C T । वजादि T ।

265. कुस- B

266. युसु- C । मडो C । इव्यं T । स्तुत्यं  
for सुखं B ।

267. शिस्नं V । शैफः T ।

268. -गोक्तादयः C योक्तादयः V । गौतम  
B । बुद्धः V । बहरेत्त्वोपात्यः स्य V । -नैध T  
V । धीनः T s. m. । क्षीणः V ।

269. देशः for जनपदः V । जीवकः for  
जीवकः V । -न् विरोचते विरोचनः T । हुः for  
वृश्चः V । आदित्यः for सूर्यः T । अभक्षः विशेषः V ।

272. पापकर्म V ।

273. पक्षी for शकुनिः V । अंतरीक्षं V ।  
रंजन V । रजनो om. B । अंतः for अवसानं V ।

274. -अंजि-यो B । सूर्यः for आदित्यः V ।  
-कालाश्च T । विषवर्णं B । T adds in the  
margin चार्द्ध after अम्बरीषः ।

275. -भवहना- B -गनदहना- V । म च T ।  
दुर्गमः B दुर्गमं T । आदिशब्दात् T आदिः  
का- -दयोपि ॥ V ।

276. -रामः C । The second मनः om.  
T ।

277. -युजि- om. B । -युधि- C । युवानः  
स्तरणः V । विमर्शकः om. B T । युगादि- T ।

278. एवं च V । राजविशेषश्च V ।

279. कजि- B T V । -अंजि- C । भेषश्च  
T । चन्द्रः om. V । जयमानः B । तुरंगश्च T  
हयश्च V ।

281. भवति स च om. T । गर्भसन्तः for  
वर्धमानः B । ना च for पुरुषश्च V

282. शोकटि- C । इयैङ् गतौ om. T ।  
अभिचारः B । अधास्यसं- V । नल B ।

283. पापं कुटिलं च T । नृद् अर्धेने om.  
B नृद् V । अङ्कारः हिमं च B । तमश्च for  
अन्धकारः V ।

284. अरण्यं for गहनं T । अञ्ज B । अस्य  
om. B । बीभा- = S. IV, 4. P. II, 4, 56. ।

285. महिनः om. T । महा- B ।

286. -हृत्सि- C ।

287. इति om. B ।

288. Regarding the substitution of  
वी see S. IV, 4. P. II, 4, 56 । धेतः सु-  
B । कफिडा- = S. II, 3.

289. श च C T V । -शकारांतदेशोपि  
म- B । कंदविशेषः B ।

290. -भेदकव- B V । कीटः B ।

291. फलो गतिश्च C । भं for नक्षत्रं V ।

292. -भः स्तनः C । पट्टं गतौ । पट गतौ  
T । पचनं । पट्टनं । नगरविशेषः T V । -रेष च  
यत्रम्यं V ।

295. शासनः C ।

296. -चमिषित्- B । -तत्त्वऽपि- V । पः  
om. T । आदित्यः om. B, V has सूर्यः instead ।  
चपा B । चपः B । चपा B T । परात्मा T ।  
स्वर्गः explained in the margin by सूर्यः T ।  
वृजातिः V । अंतरिक्षं B । शार्ङ्गं B । तपः उपः V ।  
सिष्या for क्षयनीयं V । दाहः V । कर्मकरो- V ।

297. -रुच्यु- B । -रुच्यु-पस्कादेक- च T ।  
-मिचकृतः T V । आपनवि- V । सूर्यः for  
आदित्यः V । -यवनमु- T ।

298. कूर्पः B । सूर्यं V । अहिः for भुजं-  
मयः V ।

299. -शधि- C -शधि- V । च C T ।  
वाप्यः V । अयुः V । कूपश्च om. B । देशवि०

for जनपदविशेषः V । हिसागन्धोः om. B ।  
प्रावरणं V ।

300. पांपादयः T । शीलतेः B । शीतेवी B  
शितेवी V ।

302. वृक्षः B वृक्षिणः V. T V add  
कदंबः । वृः for वृक्षः V । नीरं for उदकं V ।

303. उभय-पूरणे om. T । उपः T ।

304. -गजिध्व- C । शकं for प्रहरणं V ।  
मणमुद्धं V । शाकः प- T शाकपकण्णं V ।

305. शकुनीनाम् om. V । कुपितं V ।

306. संसेः शम्सेः स इ- C शंशः श इ-  
T । -कारस्येकारो B । वृक्षजातिः B ।

307. -आतादयः C । विवस्ती- B । -ति-  
नो च स्थानं ॥ B । अग्निः नृणं पश्ये जलं कवि-  
विश्वं V ।

308. काष्ठी om. B ।

311. उड्ड B उड्ड V । जपादि- = S. II, 3. ।  
उड्डवः श्वः V ।

314. भवणे B T V । भेदः B V ।

315. -नयोः । कुल्फः । गल अदने । गुल्फ-  
श्च B । पदोपरि- V ।

316. रयनोरत्नं T । वृजटा V । -जटाः T ।  
इयतेरित्थं शि-टा । इयतेरित्थं शो- V । भयधयुः  
V । आदेः शिफा- V । इफा- B ।

317. बलि- T । वः C । बलि T । वः प-  
T । वृः for वृक्षः V ।

318. -वर्तयौ B ।

319. पल फल om. B । शुल्वं B T V ।  
उत्वं B T V कृत्थं for रजतं V । शुल्वं B T V ।

320. तुं व अ- V । अलावु B । चकाशं च  
T चकांतं गं च V ।

321. -रत्नः C । जनपदश्च B देशवि- V ।  
तृणं V ।

322. कदि V । वृजातिः V ।

323. -बिलादेः B । -वायुश्च V । आदिशब्दा-  
T आदितो V ।

324. किम्बे लुक् च C । किदंबः B T ।  
हिडंबः विलंबश्च B

325. डीनिर्वधि- C । -इविच- T । डिम्बः  
C । डिदंबः प- T । प्रापणे om. B । वृः for  
वृक्षविशेषः V । डिम्बः B । प्रत्यङ्गदकः B । प्रवि-  
छंदः T । V adds कर्षा before डिम्बी । विवि V ।  
वलीजातिः T ।

326. कुटुंबः B कुटुंबं V । उंडुंब B उदंबः  
V । -कृण्वेः B ।

327. गृत्- V । गृत्विपरि- T । -गो भ्यः  
V । गृत् निगरणे om. T । हिसागन्धोः om. B ।

329. -वजोरमः V । आपदजीववि- V ।  
जटरस्थो B उदरस्थजंतुः V । पल फल om. B ।  
पगतः T । -गोतः V । खरः for स एव V । वड  
आग्रहणे सौत्रः V । -भूमिभागः B । कफिडा- =  
S. II, 3.

330. पर्वदा शाला च V ।

331. रुषिबुषिहृषिभ्यः C । नाभेयश्च for  
मगवांश्चादितीर्थकरः V । T adds in the  
margin हिसार्थः after लुषिः । मनेभः V ।  
वनं च om. B ।

332. णिदि- B शिदि- C । -सेर- C T ।  
-टिहमी च B । दत्त्यादिः B T । सेरः टिहमन्ना- T ।

334. ककेः C । कक्षांतो म- T ।

335. दुमो C दमेदुंरे T दुड् B दुण्ड C दुंड  
V । दुंड इ- T ।

337. कुमुंभं T ।

338. -सुदुडु- V । -सुवधु- R । -धसु- C ।  
-भावी- V । दुंलं च V । उच्चमः क्रमा- B । शमैः  
T । क्षेमः V । भाभी B । यांकु प्रापणे om. B ।

339. -हाभ्यां B । -हकभ्यां C । The roots  
are wanting in my MS.

340. विलिभलिलिभिसि- V । -सीधीविधु-  
C । -सूध्यास्याह- T । -रुशि- C । सिषिषाधि-  
T । -दशिभ्यः C । विन्मः T । अंतरिक्षं B ।  
आस्तुः [खुः] for सुविकः V ।

341. क्षुमः V ।

342. असती for अतसी V । -काशन- T ।  
नमः पुरं च for आका- V ।

343. -आंतो वा म- T । -चरभूः V । तसर्वा-  
यश्च om. B ।

344. वकारश्चांतो वा T । इति om. B ।

345. -मं च C T V । गकारश्चांतो- T ।  
यमलं for युगलम् V ।

346. -गुल्फ- om. V । रोचयतेः क च T ।  
कव च V । प्रसै प्रीष् B । -मीर्ष V । वृत्तः इत्यस्य  
V । इत्यस्मात् रौतश्च भवति T । -ले शुलभ V ।  
-समुहः B । सनानं च B । सोमः corrected to  
स्तोमः T ।

347. । जपादित्वा- B । कफिडा- = S. II,  
3. । कलिमः सेव B ।

348. -र्थं च C T V । (-देशो) वा om. T ।  
अधमः उमौ हीनौ B ।

349. -प्रिपुवि- C । -तभूतलं- T । -ता भूः  
V । विटिर्ष B । प्रक्ष- B T p. m. । भक्ष- B  
T p. m. । भक्ष- B भक्षविशेषश्च T । पौते for  
पौ B । पुत्र्यं V ।

350. कंडुकः T कंडुकः V । चाक्ष B । घतहीने V ।

351. उदटिकुयिकुरिस्वलिक्कि- B । अनुमः B । कावः for कारः V । भोजनं B ।

352. T adds को before दक्ष above the line । लिदुभा- T । -नक्ष T । कुकुम्भः B । पटुम् T । पूः for नगरं V । आदिमहमादन्वे- वि T ।

353. अनेन for कु- -नवे B । -कृत् द- णिः T ।

354. विपूर्वात् B । असौ om. B । सूर्यः for आदित्यः V । चौरः for तस्करः V । सांक् om. T । याचेलमम् om. B ।

355. दाईयः T दाडिमः V । दुग्धातेः V ।

356. डिमेः सौत्रात् किं T ।

357. -क्रीविसिहि- T । दौ om. T । दिव्या- नुभावदत्तं च om. T । दिनांतः V । सयं B सय्य V । क्षेत्रस्वगो- B । पल्पः T । कंडकु- V । पल फलं om. B । अंतर्गतं लोहादिः V । मा- त्स्यये B । वध्या T बध्या V ।

359. -ई च C -धे च T V । -यो धकार- खांतो भ- T ।

360. -गक्षि- T । ना for मनुष्यः V । पक्षी for सक्किः V । पक्षि नि- B T ।

361. येन वा = S. IV, 2. P. VI [4, 43] पुण्यः सत्कर्म T । T adds in the margin विपक्ष after कृन्तति ।

362. -उ C T V ।

363. स्तवेर्द्धि B ।

364. -विन्ध्य- om. B । हः कर्मांतः T । -मानविच- B । वट्टविष्णुभोजन- V । धनी for धनवान् V । ध च T । अग्निः for पर्वतः V । गोडनो विषय T । सत च T । तथ्ये for अमृषा V । अंदः लघः दुध्यद्यादयः ॥ V ।

365. -गलिमणेत्- C । गुह्यं शब्दे om. T । -कृतिः २- T । कतकः V । सक्कि- for आयुधवि- V ।

366. केक च C T V । केक् चादिशः B केक इ- T । कैकयः V ।

367. इत्यादि क्रियाः शब्दाः B ।

368. -यः अर्थ इः ॥ B । किसलयः B ।

369. सेनै C । देस- T । नभः for आ- काशं V । आननं for आसनं B । सयनं V ।

371. एतौ om. T । धिक्च- V ।

372. विपत्रः T । T adds in the mar- gin कषति सर्वतोर्ग before कषायः ।

373. शुदाक्षि- V । -राज्यः T । अय्यः

य- B । T adds in the margin दक्षते वायुव- शान् before दक्षायः । वैतनेयः V । ग्रहयय्यः B । राहाय्यः V । वैतनेयः V । -कुशल्यः V । अहानि नृणां च B । T adds in the mar- gin धः । पुत्र्यश्च after अक्षमेधः, which has been corrected to -मेधा ।

374. निपान्यते B । इषदाज्यं हव्यविशेषः V । दीयते- B । -दीवीष च V ।

375. को- C । -रेयः V ।

377. मृगेर्य- = S. IV, 3 P. VII, 2, 114. ।

378. -दिणीलीयः B ।

379. -यक्षपते- B । धान्यः B । अग्निश्च क्षत्रियः V । गौ om. B । वरनं for वनम् B ।

380. हर- -तः om. B । स्वर्ण्यं for सुव- -व्यम् V । पः B पक्ष V for प्रकारः ।

381. दत्ता गुणी चा- V ।

382. वरेयः om. B । परवक्ष B परव- क्षा V ।

384. स्वर्ण्यं च V । वृद्धः V । ओदनं B । वनं for धनम् V ।

385. वचंक् भाषणे om. B ।

386. उत C T V । उत इ- T । इत्यादे- शो भवति om. B । T adds in the margin वक्ति तत्त्वं before उतथ्यः ।

387. -वभि- om. C । -जवि- om. B । -मदिमदि- om. B । -वासि- C V । जिमीक् भये om. B । भेकः for मण्डूकः V । ककिडा- = S. II, 3 । वृद्धौ om. B । आशरणे om. B । रुवे for वृक्षवि- V । उद्विगने om. B । कर्मविशेषः T । प्राकारः केदारः V । प्रकार वावा- स्तुभूमिः । T । दिजः भेकश्च for कक्षयः मण्डूक- च V । शक्तौ om. B । बंरः T । बादी for बंदी B । बंदं T । पत्रः B । देसः for जनपदः V । जयश्च for क्षत्रियश्च V । बालाभानं B । सतानि V । वासि B V वासिच् T । वासः T । ना for पुरुषः V । शब्दसंघः V । खरः for रासभः V om. B । रागुः B ।

388. रुय्य- C । -गच्छि- om. B । -तुपि- om. V । -मुदिमदिमुभौ- C । -मुदिमदिमदिशि- V । -वभि- om. V । -पृथ्वीविश्रुति- C । -पृथ्वी- B । अजः om. T । विज्ञानतः om. V । शब्दका- = S. IV, 1. P. VII, 3, 53. । गतौ om. B । सादने कोटवे च सौमः V । कंडकगुल्मश्च V । जलदुर्गश्च V । बंरः V । भीमादि- = S. V, 1. P. III, 4, 74. । मृगः for अवदातः V । भंदं for अक्षोभम् V । -भौती-

B। वृषभः for अनङ्गान् V। आगाधिकं V।  
बहु० न वः V। वृषः वृष्णं V। कर्त्त० om. B।  
मृत्का- T। को मृत्कः V। मृत्का- = S. IV,  
1. P. VII, 3, 53.। मंथये- V। मृगः मंसि  
V। तनुः for नभः V। -मंथः मं- V। कुटः V।  
बली for बलमान् V। रिपुश्च om. B। सूर्यः  
for आदित्यः V।

389. मनीदनीयपानवि० भूख V।

390. -तुर्वैलुक् च B T। कुब् आ- T।  
कुर्वं T। कल्युः B। तुर्वं T।

391. च वा लुग् भ- T। सुखं शुभं for  
कल्याणं सुखं V।

392. जीर्णं T। जीर्णं V। क्षीरा तलेष्वा V।  
शुल्बं T।

393. चङ्कि- V। -रुषास्य V। आम्लो B।  
-प्रभञ्जिका B। सूर्यसारथिः द्विजः नासाश्च V।  
विकुलं V।

394. -रुच C।

395. च om. B॥ पापकर्मोक्तृन् V।

396. -तुम- om. B। -तुमवृषानि- T।  
-गुज्जाराजदयः T -गुज्जारादयः V। नाम्युपा- =  
S. V, 1. P. III, 1, 135.। Perhaps कर्त्त०-इह च  
V। संपदा- = S. V, 1. P. III, 4, 73-75.।  
इत्यर्थः V। -विषत्वं B। अदेः = S. IV, 4. P. II,  
4, 40.। घसे एवमवापि B। दुरुप- B दुरपू- V।  
शुक्रः for अवदातः V। -त्यतेलुक् B। ब्रह्मणः B.  
V has द्विजः instead। कश्च for कर्त्त०  
च V। अः भोऽन्तश्च V। नमश्च for आकाशी  
च V। द्रवः B। रघुः V। -शिलादिः V। वर्षाशु  
कवर्क for उद्दिष्टिषेवः V। उर्ध्वेऽन्तश्च उद्गुः V।  
-भोऽन्तश्च B T। पुण्ड्रैर्वा रूपम् stands after  
तिलकश्च in T, and is missing in V। तीक्ष्णं  
V। -रूपांतः B। राविमः V। राजे रंजितेर्वा B  
राजे रंजितेर्वा V। कित् इवो- V।

397. -वटि- B। -वदि- B C T V।  
-मन्दि- om. B। -पञ्चि- om. B C। -पिञ्चि-  
-om. V। -वर्षि B -वर्षि- C -वर्षि- T। शरावान्  
B। चौरः for तस्करः V। बट्टरः B। हुः for वृक्षः  
V। जललवः V। इवि० for वृक्षवि- V।  
कलहुः V। शोभायास् om. B. T has in the  
margin हिसार्थः शोभार्थश्च। मंजिपंजी V। शोभो  
शोभाविस्ताराद्यौ V। -शाखा B। -हो B T V।  
गौरादि- = S. II, 4. P. IV, 1, 41.।  
कामुकं चौरः कोमलः V। -पशु V। वृणः for  
वटपदः V। लो om. B। दिने अग्निः कामः V।  
अन्ये च वासिच् T। काश्वरः V। अररं V।

भ्रमणगृहं V। वर्वरी V। कुञ्चिककेशाः B कुञ्चिका  
केशाः V। कवरः B। सवर गती B।

398. अवेधेच् B -ई C -ई T V।  
अथातो B। -भवस्य T। परः V।

399. -गिति- C।

400. च॥ B चांतः V। अकारस्य B  
अपविमोते T।

401. कच् B कच् C T V।

402. मदे पिशा B। उकारो वा B। डामरः  
डमरश्च मयानकः V।

403. -पाङ्गमर- B V। -कुदर- om. C।  
-गोवैरा- B T V। ककरं B। -तिचिरिः T।  
समपूर्वा- V। भगालं for कपालं T। तीमरं श्रालं  
V। द्वितीयच- B द्वितीयश्चकी V। तनोर्गै मलो-  
B। हु. वि० for वृक्षवि- V। उदरः V। हुः for  
वृक्षः V। -ह्रस्वत्वात् बंदधातः B। उदरः V।  
हुः for वृक्षः V। -रूपः V। गोवैरः B T।  
वर्णा V। लख् V। -डेच T। शोभावा- = S.  
IV, 4. P. II, 4, 56.। अदेः कोटर- V।  
-शाकर-om. B। -पाङ्गुर- V।

404. शाकवि० for महरणवि- V।

405. -कडि- om. B V। निवात- -सूतश्च  
B निर्धमाग्निः कणः भूषुतश्च V। बारारः ह्रस्वती  
V। वृषि० for वृक्षवि- V। विडालः B T।  
किपरूपः V। -रातो दादोस्येति B, om. V.  
Perhaps दोरस्येति to be read.।

406. वृक्षविशेषः B हुः V।

407. मादिभ्यश्च C। लोहकरः V। हुः for  
वृक्षः V।

409. अस्य च उकारः H B।

410. -कनुद- C। इवि० for वृक्षविशेषः V।

411. -कंतार C। मृजो B मृजो V T p.m.।  
-मुखगलंतिका T -मुखाकाराग- V। कनि दिच  
B अक्षने- V। दो उच्यर्थः for कारादिति - -र्थः V।

412. -जदि- om. B। -वहि- om. B।  
-सुभ्यः V। एवं पुरं च for वेदम नगरं च V।  
चंदिरं चरः V। T adds ग्रामः before मार्गः।  
हु. वि० for वृक्षविशेषः V। अग्निः for पर्वतः V।  
बलिबदेः B।

413. -सोरोरि- V। शिविरं T V।

414. झंथेः C। अस्य च om. B। शिच  
ह- T।

415. अनुनेः भातेर्वा B। सूर्यश्च for आदि-  
त्यश्च V। आशिः B आशिरः for आशिरः T।

416. -रुधि- om. B। सुतिहीनः V।  
कामः for कन्दपः V। सूर्यः शेषश्च V। मतः  
for तमस् V। उदरः B V।

417. पञ्चैः इत्वं V । -भाण्डं पिटेर्वा रूपं T । स्कायतेर्वा दिक् T a.m. । बीमाध- = S'. IV, 4. P. II, 4, 56. ।

418. -कडिगंडिऔडि- V । औडिगंडिस्थाय C । विज्ञाया इरथ B । नूपरं B । मुकुटं B । जन-पदं B । कामः for कन्दर्पः V । V adds युत before स्किङ् । कडीरं हरितोक्तं B । शौडू B शौडू T शौडू V । संधवान् B ।

419. -वसि- B C T । उत्तीरं T । कवमी-रकथ B कास्मीरकथ V ।

420. कते- B । मन्थातादेशश्च B । देशः for जनपदः V ।

421. विनि- B ।

422. जंभीरा- B । -भण्डीर- om. B । -डिण्डीरकमीरा- C । जनेर्वीतश्च B T V । बुविं for वृक्षवि- V । स्वर्गताजस्तु B । जलधरः B । -वचनो V । किरः B किरः (किरतेर्मांडितश्च T । आदेः तू- -करीरादयः ॥ V ।

423. इयासिवासिकलिमसि- C । -कर्विक-चिर्धि- C -कर्वि- T V । (वि om. B । पक्षी खरश्च for शकुनिर्गदंश्च V । पृः for नगरी V । आलुः for मूषिकः V । विहः for विदग्धः V । प्राहारः कुं प्रता- V । चक्षुप- = S'. III, 2. P. VI, 3, 122. ।

424. नकारस्य च T ।

425. वधेः B विधिः V । वैशाखं T ।

426. अक्षुर- T । -विधुर- B V विदुर- C T । अश्रोतेरालोपश्च V । देवत्योः B । स्कुदुद्धातोश्च सल्लु च V । -रूपकौ V । भेकः for मण्डूकः V । बुविं for तद्वि- V । -मीलितसि V । किरः कुर T । -विध च V । राक्षरः B ।

427. बीमाक्षि- B C । पसि- T । श्वोद- = S'. III, 2. P. VI, 3, 109. । चहुरः T । खरली- B खरली- T । बुविं for वृक्षवि- V । बुविं for स एव V । सज्जं V ।

428. विष्णुहतः om. V । पुरं for नगरं V । मंत्रादेः B । विस्वश्च T V ।

429. स्थाविडः B । बडरः B T । बालवा-यमायः B । बालवाये T ।

430. -कक्षर- C T । -पंनूर- B । -अत्तरा- C T V । सिद्धं च T V । -विष्टं B । पातेः स्तौतश्च V ।

431. -गडि- om. B । -दक्षिण- B । -दं-सि- C -दसि- T । दूतश्च for पवनश्च V । निःस्वः for दरिद्रः V । पुण्यं V । भा देशश्च for सारभेयो जनपदश्च V ।

432. शनेरादयः श- T । तश्च om. T ।

433. उरः C V । अचुदु B । अश्विश्च for पर्वतवि- V । अश्विश्च for पर्वतश्च V ।

434. -घोराघोरादयः V । -होदोरादयः C । स्तेन for तस्करः V । शिखी for मयूरः V । -पत्यस्य B । काष्टं V ।

436. सुपु- T । नृयमुखं B । आकाशः T. V has नभः instead ।

438. इपुंभ्यां B ।

439. -यशो- B । जठरे- see Sūtra 403. Regarding the substitution of यी for अञ् see S'. IV, 4. P. II, 4, 56. । नभश्च for आकाशं च V । अरे वा रूपं B । The words -भिधानानि fill -वधे- are missing in T । वसंत्यत्रेवा B । -शेषाविधाने B । -त्सरादीनि अपि तथेत्येके V । वर्षविशेषे अभि- B । इत्यदी B । सिंहशटः T । बाहुं न नः V ।

441. तुगुष्टुदुष्टुचतेखटकटेनि- B । कवैरः B । विष्करः V । मदः for अहंकारः V । श-र्वरः V । शर्वरं अञ् तमश्च V । शर्वरी V । दर्वरं V । दर्वरी V । केशविशेषः om. T । पंकः for कंदमः V । बह्विः om. V । कामः for कन्दर्पः V । T adds स्त्री before मया । च om. B, T has it above the line. ।

442. अश्रोति- B अश्रोति- C T p. m. ।

443. -कुरु- C । -कारः B । कूरः T । तूरः V । मंदः T ।

444. तीव्रशीवर- B । -छत्वर- om. B V । -संयुद्धो- C । -दुंवरदुस्वरादयः B । तिमेतः B । तीव्रतेर्वा अरे T. See Sūtra 439. । ज-स्तं व्यं- V । तीव्रतेर्वाऽरे (the last akshara seems to have been cancelled) T । -स्त किञ्च V । पिकश्च B । -मिलुक् V । छ-त्वरः भ- B । साकः for विकृञ्च T । शय-प्र- B । महर्षिः V । किदुब्धांतः B किदुब्धांतः T in the margin. । बुविं for वृक्षवि- V ।

445. मृतवपुः V । कदंगरं V ।

446. -आञ्चं V । छञ्चा B । राजतेः रा- V । राहूः B । अनु V ।

447. -नक्षत्राणि- C T V । पुतं B । यश्च B । गार्धं V । नपुः for शरीरं V । गार्धं V । नशो दु- = S'. IV, 4. P. VII, 1, 60 । नाहः B । नाहं V । योतुधामा B । शोभातुगाः V । अहं B । नभः for आकाशः V । वैद्यश्च T । रुदिर्बं T । यकृतं विदिर्बं शर्मं च B ।

448. दिविर्जं for विदिर्बं B । प्रमाणं विमानं B ।

449. हेदलि: corrected to कूयल: T |  
आभाधानं चो- V | करम: for कनेलक: V |

450. This Sūtra with the commen-  
tary is missing in B | तुपातेर्वा V |

451. -वशिभि- C | -तवितसदि- C | दु-  
नं इवन् कच: B | हार्ध V | होव: V | ओव:  
B | अदि: for परित: V | भू: for वृथ्वी V |  
बंश: for अन्वय: V | विरुहि- B वीरुहि: V |  
हु: for वृक्ष: V | -हादिश्च T | B adds मय्यते  
वेदाभ्यामिगिरिति before मय्य: | कुटर्ब T |  
यक्ष: V | व्रक्ष for वृक्ष B | कृषिभू: V | नभ-  
श्च for आकाशं च V | कत् B कद T |

452. वस्य मो वा V | इमेर्ब B V | धेर्ब  
B V | रागो V |

453. आर्षान्त्यस्य V | वपु: for शरीरं V |  
खट्वांश: for खट्वावयव: V |

454. मिर्ब B | अमिष: B T V | मिष: सू-  
ये om. B | मिष: T V | स्तोषाऽमे V |

455. नरकस्य क्त्वा V | दु: खं न नर- B |  
पुंवा- T. See Ujjvaladatta's Upādis. IV,  
164. | व्यातिस्तु B | -व्दानामनेकधाव्याख्याने  
B V |

456. -वमि- om. B | वरत्र: V | -न्या-  
दि: T V has नं instead | प्रह्वने शब्दे T |  
अक्षं for आयुधं V | विषमं B | वही B वहि  
V | दारा om. B |

457. This Sūtra with the comm. is  
missing in B | सोर्विदे: T | वित्ति V |

458. कृन् इत्या- B कृतादेश: T |

459. -शादिभ्य C | मय्य- om. B | वा-  
हने om. B | हवि: अमि: B | अशपाकं V |  
-त्यादि V |

460. अर्धं V | -पानं च आ- T |

461. तद्वच: V | शासकारी V | -हर्तं V |  
-शूरकयो- B | -पुंख: V |

462. इया- C | -क्यन्वि अमि- C -क्यम्य-  
मि- T -कर्मऽप्यऽमि- V | मनोः V | शब्दे |  
अस्तु: | अम गतो | अमल: | रत: B |

463. शुक् B C T | व्रतं om. T | कुग-  
दा- V |

464. -ऊभिजसौ- C T | -सौविभा- B |  
आदे: अन्न: पत्नारात्मा- V | अन्नारत्मा- B |

465. -कमि- om. V | -यमिशामिकलिकलि-  
V | -अविधवि- B | -वृषिलि- C T | कंदल:  
T | संघ: for समूह: V | पाटलं V पूर्णका  
B | -सहायश्च T | निगि B | यमल: V | शेषांग-  
T | चंचल: चपलश्च अस्थिर: V | स दृक्-सरल:

om: B | बहलं T | अवक्क: for अकुटिल: V |  
हुविंश्च for वृक्षवि- V | इज्य: [य:] for मनोः  
V | तेलल: B T | देश: for जनपद: V | की-  
शला B | देश: for जनपद: V |

466. नहिलि- C | दीर्घश्च || B |

467. This Sūtra is missing in B,  
but the comm. is given | -कांतिद्विजो भ- B |

468. -कुपि- om. B | तुपली V | तुकलं  
V | शुष्कं तुणं B | दासीजात: B | अवहननं B  
अहननं V अवहनं T p. m. |

470. शर्मैवा व च वा B शर्मैर्ब C T V |  
शबल: B T V |

471. जो om. T | जोडेगादि- B | The  
Aksharas डगादि in the commentary are  
cancelled in B, and गौदिश्च (वा) stands  
in the margin. स च डगादिर्गादिर्वा T | वाक्  
विषातो V | -घातोऽथैविशेषश्च | अर्थविक- T |

472. बध्मरज: T बर्ध V | अंतरदीर्घश्च T |  
सत्यग्रहण- T | -ग्रहणभू: V |

473. किद्वा भ- T |

474. -कज्यलेज्यल- C | देश: for जनपद:  
V | केरच् V | देश: for जनपद: V | -तिचिर:  
T | कज्यलं T | इज्जल: कपि: हुविं V | भूम च  
T | देश: for जनपद: V | शकेरुचास्य B V |  
अधमेध: V | पाक च T | हस्तिज्यल: T हस्तिर-  
ज्वर: V | किद्वा V | -मुद्रतादयोपि || B | -ला  
मुदिं० मुद्रलं पूर्ति पूत्रादय: || V |

475. -वलि- B C T V | -वदि- om.  
B | शलाशय- V | हुविं० व्या- V | चञ्चलः V |  
बलाल: V | राजा कपि च V | देश: for जनपद: V |  
कपि: राजा च T | अकृतञ्च- = Boethlingk,  
Ind. Spr. 35. Paddhati 703. Subhāshitāvali  
2991. According to Peterson the  
verse is taken from the Anuśāsa-  
naparvan. 1 अप: V | शकाल: देश: मूर्ख: धनी च V |

476. बिडत् B | बिजाल: B | बिजालश्च  
माज्जोर: V | बिजो T | पृ: for कर्ग V | पाने  
पीयते पानीयं B | दु: for वृक्ष: V | पियल: V |

478. गक्षांत: T |

479. रसालं T | लेप्यवर्णं B | लासाल V |

480. कंकालं T | हिंसेस्त च V | हुविं०  
for वृक्षवि- V | राविचर- V | शेषश्च T | जने-  
घोतो B | पंक: for कर्दम: V | सेवालं च V |  
शमि: शर्मैर्ब V | [च]विर्बो० om. B |

481. आत्मानिधितं च शुकावर्षं V | शुका-  
वर्षं T | हिंमं B | कणकश्च V | गुहं च व- T |  
विक: for परभृत: V |



482. भजेन लुक् B भेद न- V । लोच<sup>०</sup>  
for पिशाचः V ।

483. गुरी for नगरी V ।

484. स्थंड च V । कवेः कप् च B कवेः  
प् च T कवेः क च V । मलिविशेषः B ।

485. हविष्वि- T । -मंकि-भ्य- T । बंधनं  
V । शस्त्रं for आयुधं V । निस्तुषवी- B । नीचादि  
V । श्योयोपेतं V । दृष्टुः T ।

486. -बहि- B -बहि- C T V- । -वैदि-भ्यः  
B C V । स्थूलः V । कुणपक्षः प्राप्तकक्ष V ।  
बहुला कुटिका B । बहुली योः V ।

487. तुमुलनिमुलनिचुल- C । -बंचुल- B ।  
-मञ्चुल- om. V । कुमलः V । व्याधिमयुद्धं V ।  
चंचुलः for वञ्चुलः B । मंचुलः मनौजः V । श्च  
च T श्च च V । अवयवप्र- V । भक्षवि- T  
भक्षवि<sup>०</sup> V । कर्णौशब्द V । -बलमुल- B ।

488. -बलि- T V । -बधि- B -बंधि-  
T । गडुह् and गडूलः for कडुह् and कण्डूलः  
B । बधि B V । बधूलः B V । रसायनत- T ।

489. योऽतश्च T । तांबूलः तंबूलः V ।  
पुगपणसंयोगः V ।

490. डुवि<sup>०</sup> for वृक्षवि- V ।

491. -बबूल- T V -बबूल- C । क्षोभं B  
मोक्षं V । कारीर्योऽभिः T । बधेर्वोऽतो वक्ष B  
बधेर्वोऽतो वक्ष T बधेर्वोऽतश्च V । बबूलः B  
बबूलः T बबूलः V । डुवि<sup>०</sup> for वृक्षवि- V ।

493. वाज्यववि<sup>०</sup> V । वक्षि- B । विदला  
उमत्रवि<sup>०</sup> V ।

494. मासाङ्गचा V । कायते इति कोलः B ।  
गायते इति गोलः B । परिषा V ।

495. पिङ्ग च T V पीङ्ग B । वायवंशः for  
पादिशवि- V ।

496. बलि- T ।

497. जलः प्रत्ययः, च- -लक्षणा- T ।  
रसना B । पत्वं आत्वचा- V । निग- = S.  
IV, 2, P. VI, 1, 50. ।

499. बलः C । -स्थानकवि- B

500. बलप्रस्थ- B । आस्थौ च दुग्धः V ।  
इयलाः भं ॥ V आदिः तालवाद्यः ॥ V ।

501. -बलबलाः B । बल इत्येते B ।  
जपा- = S. II, 3. । जलवाणि B ।

502. हेमस्य for सुवर्णम् V । म्यङ्का- =  
S. IV, 1, P. VII, 3, 53. मुकुलं बसे च for  
तदेव विलं च V । रुन्दे तालवांसः V । डुवि<sup>०</sup> for  
वृक्षवि- V ।

503. कुलकु B T कुलिकु- C । कुल कुम  
इत्यादिषौ च ॥ T ।

505. -खटि- om. V । -श्वशो- V । -गु-  
om. B V । -गुह- B । -व्यामिशाला- C ।  
-हस्वीभ्यो V । कुसुमं च om. B । शय्या for  
शयनयन्त्रम् V । गतौ नृत्ते B । स्मयः for  
अहंकारः V । देशः for जनपदः V । तिर्वन्मालः  
B T V ।

506. शैवा प्रबला विमहंश V । प्रबलनिद्रा-  
T । मेहश्च T । देवार्थ V ।

507. उर्देई च B उदेई च C उर्देई च T ।  
उपरि om. B V । T repeats ऊर्ध्व after  
उपरि । च om. B T ।

508. -राक्षातः C -राक्षातः V ।

509. -लिष C V -लिष् च corrected  
to -लिषच् T । लिष इत्यादेशो भ- T ।

510. No commentary of this Sūtra  
in V । क्षयियश्च B T ।

511. -वीपुवि- T । -पुवि- B । -विस्ववि-  
T V । कषादमा for सुव- -पलो V । सुदक्ष B ।  
इष्टः for अभिलषितः V । शुवः वहनमांडं V ।  
निर्जितः V । सौधः अभिलषितः V । विस्वं V । V  
adds श्वोः [थ]ऽपलोपे before अवेत्य- ।  
देशकाल-शकाल V ।

513. -जिह च C T V । जिह इ- T ।

514. -मीवाभादयः B -मीवाभादयः C -मी-  
वाभादयः T । ह्यतेर्वैश्च ह्यते- B । -राह च  
T V । ह च T V । आत्मः आत्मीयं B नामात्मी-  
यजातिषुः V । जलं for उदकं V । अवा B अंवा  
V । आदिः प्वादयः ॥ V. Perhaps आप्वा<sup>०</sup> to  
be read; comp. Ujjv. Un. I, 154. ।

515. -बटि- T । -पणि- om. V । बडवा  
बडवा चऽभा V । पलवः किञ्चल्यं B ।

517. मलिनिद्रा V । देशः for जनपदः V ।

518. -कुरिपुरिपुरि- C । -मुस्याभ्यः V । कृत्  
C । मानः V । स्थावः T ।

519. कृमुगोः B । कैर्यैरौ च om. T कैरः  
भैरौ च V । मयानकथति V । मुत च T मुतश्च V ।

520. धृणीते- B ।

521. श्च च C V श्चच् T । श्च इ- T ।

522. इत्यस्मादिवः B ।

523. इक्षे C । पार C T V । पार इ- T ।  
ईदृश् for भग- -इरः V ।

525. मीक्षि- C । -क्षीण- B । -व्यैपा- C ।  
ममनपरं om. T ममनपुरं V । द्विजः for ब्राह्मणः  
V । ब्रह्मणः B. V has द्विजः instead । पात्रं  
om. T । दात्यं V ।

526. अभिः for समुद्रः V । यत्वं correct-

ad to पास्व T पस्व V । तस्वभू-V । नेष पास्व  
सुखं ॥ T ।

527. वसः V ।

528. संगवेरं B V । -थे V ।

529. सारः B । कुशलं B T V ।

532. -मथं V ।

533. वल्लभः V ।

534. -री चातः C-रीचातः T । कण्ठसे-B  
वर्णनं-T वर्णनः शः-V । अभिति चाममासे T यो-  
ऽभाति च मासे V । -थेव B. See Hem, Ane-  
kārthas. III, 712.

535. कुणिकनि-V । किशः प्र-T । बहू B ।  
सौमः om. B । बडिरी T ।

536. वले-C T V । बलिशः V । बलिशी  
V । बडिरी T ।

537. कित्वाप-B । हुः for वृक्षः V । इणक्  
मौतथ B ।

538. मस्त्ररंकि -B । म्पक्कु- = S. IV, 1.  
P. VII, 3, 53. । मुनुषाः B T ।

539. बालवश्या V । पतथाः स्वः V ।

540. वृक्षतुलमाभ्यः खः C । -मीमाभ्यः B ।  
संवत्सरं B. V has अन्दे instead । छागः for  
उरुषः V ।

541. योक्तु च वा C T योक्तु च वा B ।

542. सुपीदिः B सुपीदि T । लोहरणभांडं  
V । अकैपूर्वं om. T ।

543. से च C ।

546. आपरिहः V

547. उरिष for पर्वतथ V । भूः for भू-  
निः V ।

548. दुर्वां च B ।

549. अमक्ष्यं B ।

550. -धाह इषः प्र-B T p. m. । एषज्ज  
V । देवकन्या B ।

551. This Sūtra with the commen-  
tary is missing in B । किलिषा V ।

552. भूः for इथिरी V ।

553. वृत्तु-V । -रज्जुः V ।

554. रुजि-C । रुजीष V । धनं । उपहतं च  
B । रुजीषः V । हुः for वृक्षः V । सकृत् B T  
सकृत् V ।

555. T adds आदित्यः before आदित्यः ।

556. -वेष्टनं के V ।

557. वृत्तु-T । सूर्यः for आदित्यः V ।  
वर्णनोपथ B । पक्षी for शकुनिः V ।

558. ना for पुमां V ।

559. रोषथ for सरोषथ B । धनु च BT ।  
धनुषं V ।

560. -कालिकलिव-C । -मणिमंथन-B । भजनं  
V । हुमिः for वृक्षवि-V । देशः for जनपदः V ।  
सूर्यः for आदित्यः V । -कदम्ब B । मणिमंथने  
पीयि पाने सौशी V । सुधा for अमृतं V । पक्ष्मा  
for शकुनिजातिः V । T adds in the margin  
विशेषः after जलचर- । द्रव्यक- B । आदित्यः  
for राविः B ।

561. -कारुष-om. C । -सौलूष-om. B ।  
कुरेदंतथ B । कृपतीति वा अटकृषः इ- V. T  
om. अटनं- -रादिः । प्रबोद-S. III, 2. P. VI,  
3, 109. । देशः for जनपदः V ।

562. कल्मषं V ।

563. मावकः B । माषादिः V । शबलः  
सोषथ B ।

564. -कश्यपि- C T p. m. । आटकृषकः  
T । प्रियस्य पुत्रस्य चाख्यानं T । कुण्ठारिः for  
विष्णोररातिः V । चेतपक्षः V । तुणं T । शरीरा-  
नाथ V । अक्षः प्राज्ञकः B । गर्वः पर्येषः सहाय-  
साध्यं पिष्टं च V । अभिषेध for समुद्रथ V ।

565. -रीचातः ॥ T । पश्यविरोधः V ।

566. प्लुवेः प्लक्ष B प्लुवेः प्लुक्ष C प्लुवेः  
मथ ॥ T प्लुवे प्लक्ष V । भं for नक्षत्रं V ।

567. रिजिदिषि-C । -भुदि-T । -भुदि ॥  
B । भं for नक्षत्रं V । कृत्तः for कृत्तः T ।  
ओदनथ ॥ B । दुःखदेषथ V । हुः for गदप-  
V । नमः for आकाशं V । -धयथ B । शीतः  
B T V ।

568. -गृध्रिस्त V । नखांता-B । -पुवे  
बाध-B ।

569. सूर्यः for आदित्यः V । पक्षी for  
शकुनिः V । कलकुविः V । रथ इष्टे = S.  
IV, 4. P. VII, 1, 61, 62 । नमः for आ-  
काशः V । भेषः B । -निवृत्त B V । काश  
om. B ।

570. सकृदिभ्यां C । पक्षवि-V ।

571. -युवाभ्यां C । बहसः with its sy-  
nonymes comes first in T । मकं अर्णं V ।  
यवसं पथा-B । आधादि- T ।

572. दिष्यते इति दिवसः B । दिनं for वा-  
सरः V । शीतयते BT । मृष्यते B । शिष्यते B ।  
सीष्यते B । भीष्यते B T V । इष्यते B V ।  
इष्टाचार्यः B । वरिः गती V ।

573. -मुक्षवा- B

574. कुवापलि-B युवलि- C T V । इ-  
साकथ B । वकाशः T ।

575. किलावः B | पक्यूरे V |

576. तालि- B |

578. वपुसः V | -सावध्यात् व- B |  
-सा० नधः V |

579. डिंसडिलौ C | प्रत्ययो भवति T | प-  
टिसः T | सखावि० for आयुधवि- V | विरौ B  
विरौ V |

582. पीडने- V |

583. विरुच B |

584. किन्मासकृ प- T | कुल्मासः V | मा-  
षादिः T |

585. अलंजुस B |

589. -मटिपटिलिटि- B | -पालिपल्युल्य-  
V | धन्या- B | -साउमने V | पटहं V | सदेः  
B | नटहः B | सहुः for मन्दः V |

591. विकटि- C | -सामिभ्य B | कण्वेवस्का-  
B | -साउमने V | आभामः V |

593. ऊहम् C | निरप्- T | -निगमः T |

594. पलवि० V |

595. अनेरोहकः B -रोहः V | हुः for  
वृक्षः V |

597. लोरोस B V | आदेः जुपेः चोक्षः  
V | युई V | पीयूस्या- B |

598. सनवा निकषा च पर्वते V | -स्यार्थो  
पत्नौ V |

599. प्रबलार्थः V | मृषा अमृतं B मृषा  
अमृताये V |

600. चंद्रः वृक्षिच V | पक्षी for विहगः  
V |

601. वृम्वि- C | वृथा for मृषा V |

602. मुचे- C V | किन्माः प- T | ध-  
खा- B |

603. कादेशो B |

605. निषेधः V | आः स्म- B T | वि-  
षादो V | T has भा दीतिः above the line |  
सहपूर्वात् B | नाधि = S. III, 2. P. VI,  
3, 78. |

606. चंद्रः for इन्द्रः B |

607. -बलिबलि- C | -वधि- B C T V |  
-साध्य- V | -वासिकालिष्ठ- B | राधिः for  
राधिः V | युङ्गे V | B | देवतापहारः V | रि-  
रण्याशिलाका V | संतु B | क्रियासम्पदः om. B  
T | अग्निः साक्षा B | ग्रहणः भूः V | ईश्वर- B ई-  
श्वरप- T | निरिच्छ V | T adds पिता before  
वसिता | पकातिः T | काकृद् B T काल् V | का-  
क्षयः B | प्रहार V | मृद्भा- B मृद्भा- T मृद्  
भा- V | सज्जः गुणः V | एषणी T | वैजः B |

V adds बलं before गतिच | पक्षी for 'सकु-  
निः V | नदी om. T | V adds च before  
भगिनी | दधिः B T V | शिनी B | वैद्य-V |  
इतीत्य- = S. II, 4. P. IV, 1, 39-41 |

608. कलिपि- T | -गुटि-om. B | -गुटि-  
गुटि- T | -गुडि- T | कैलिः कैलिक्रीडा B |  
किलिः V | कुशः पेला B कुश पलाः V | मांसवृद्धः  
B | विधा || V | अनः for छकटम् V | ओदनं  
B | रक्षाचरः B | -लेहः B | भूः for भूमिः V |

609. -वांतकु- T | -पू-यः B | -पातेभ्यः  
T | रुचिः मीतिः दीतिः अभि- B रुचिः दीतिः [कविः]  
वांछा च V | राजा च T | वक्रं च V | पशुं च T |  
सूचकं B | छिदिः B | पुलिः B पुलिः T |  
तद्वत् for कर्षणभूमिच V | देवत् for वेदत् B |  
प्युहिः T | हुः for वृक्षः V | आकुः for मृषिकः  
V | नागः B | प् for नगरं V |

610. दिविवृत्तेर्वा V | -दो B | वृक्षिः V |  
निर्गृक्षिः TV | सुखं च T V | वरिः TV |

611. -देभ्यः C | तिचिरः T | पक्षजा० for  
सकुमिजातिः V | अपिः V | समुच्चयो B |

612. च इकारवकारपकारौ B | मनिः सं-  
T | मेनिः भू- T |

613. -स्तम्भिरि- C | नमस्तु C | कृतका-  
तकादिशुषी B केतक्यादिशुषी इत् अधिच V |  
नेमिः विद्या B | -धरणा -T धरेणो ईहच V |

614. मलुक च C मलुक च T | अभिः B |  
अभ्यभि- = P. II, 1, 14 | हुः for वृक्षः V | वृक्षः  
पापं om. B | गहनं कु- B | वृत्तः B |

615. इष इत्या- T | विमुनि- = P. II,  
1, 19. |

616. निःवसतिः B V |

617. वै C | रिचः V |

618. -फलितडितडिवजि- C | -तलितजिजि  
-B | -तडिवडिवजि- V | -सहिदेहादे- B p. m.  
-वदिसहिहादे- T -सदिहदाहि- V p. m. | -स्यहि-  
T | -वतिभटि- B -वटिभटि- T | -काचिसंतपिभ्यो  
T | कलं for दलं V | हुमातिः V | पुष्कावसा-  
नं च B | वाणी च for वीणा च B | -नाशच T |  
क्रियाति- = S. IV, 3. P. VII, 2, 115, 3, 32;  
54. सत एव for बाहुलकादिच V | शास् for आ-  
युधम् V | समपूर्वः T | संतापिः पक्षराजः V |

619. -साय- V | पुत्तो- B | -पौर्ण च B |  
कोणः for अभिः V | संख्यावि० च for अष्ट-स्था-  
नम् V | मिथिच V | कावकः for कर्षकः T |  
कविर्च B | भृगः for भ्रमरः V | पालिः सेतुः कर्णौ  
V | पशुमर्ष्य V | प्राकारः शि- B प्राकारार्थं V |  
पशु V | वृक्षिः B | पर्वः B p. m. T p. m. V |

620. पादाच्चा -T ! चात्यभिभ्यां om. T | पद- = S. III, 2. P. VI, 3, 52. | दावपि पत्यर्थौ V | भे for बाय- -वम् B | वद्विच V |

621. -कुलगरः B | शरीरांशः || V |

622. -स्मादिः प्र-B | रश्च B | संघः क-  
सप्रद-V |

623. इच्छांता-B | वा om. T | सञ्च for  
विद्वाञ्च V | स्वरक्षेपः for स्वरदीपः B |

626. लोमशिका V |

627. मयूषञ्च B. V has भाञ्च instead |  
अक्षिणि B V | -वेक्षेवः B |

628. वेगोर्द्वि- C V वेगो B |

630. -शाट्भिः-B | निर्वः T |

632. भवति अर्थोकारस्यात् [ ? ] T |

633. मुखे-T मुखेरुच्छांतः V | विधानबलात्  
T विधानात् V |

634. कावाकीभिः-B कावाकीर्णो-V | -सु-  
रित्तिरि- C | -स्वरित्तिरि- B | -त्तिरि- V |  
बेलसा-B | कबरी B V | बल-T | गुणवि-V |  
निःपूर्वः निःश्रेणिः V | पृथ्वी T. V has भूः in-  
stead | सूर्यः for आदित्यः V | देहः for शरीरं V |  
मनः om. B |

635. ऋष्य- C ऋष्य- T. V om. this  
Sūtra | सूर्यः for आदित्यः V | बायुः for अ-  
निलः V | Perhaps वस्त- instead of वस्तु to be  
read, though न is very distinct in V. |

636. -आज्ञावः षट्देशश्च V |

637. धूर्णिगृहिण्यधूर्णिगृ- C | इम् निपात्यते  
om. T | उच्च रश्मांतो for उत्त- -स्यते V | से-  
चनं for चेतनं V |

638. आदित्यं V | भूः for क्षितिः V | भं  
for नक्षत्रम् V | सूर्यः for आदित्यः V | -स्थाप-  
नीयपटिः V | दुःस्मार्थः T स्मार्थः V | वितीर्यत V |

639. किंके-B |

640. This Sūtra with the commen-  
tary is missing in B | ककोर्द्वि V |

641. चादिः V |

642. शब्दं for आयुर्धं V | वदित -T व-  
दिशं V |

643. आरूपकौ B | -णिः स्यात् B | आयु-  
शानिः B आयुशुपनिः V |

646. इक्ष्वाकु- T V. Thus also Hem,  
Anek. II, 167. | जेहोपक- V |

647. योतेते B | इक्ष्- = P. I, 4, 90. |  
प्रथमं भा-T प्रथमं नं भा-V |

648. This Sūtra with the commen-  
tary is missing in T. | पञ्चविं V |

650. धित् B C T p.m. | धित्तिः व-  
B T p.m. | धित्वात् B T p.m. See S. IV,  
4; P. II, 4, 52; III, 4, 113; 117; 1.

651. -सौपुण्यसि- C | -येण- V | -प्रभु-  
तिभ्यः B V | जागः शिवादिः स्वप्नयो अलक्षरः  
V | अंगुली- V | दुर्गेतस्वविश- B | दुर्गेतः दुष्टः  
B | प्रपूर्वात् B |

652. देशः for जनपदः V |

653. -वहियस्य- B | अमास्यः om. B |  
कुटंबं T p.m. V | शरणं B | वस्त्रं T |

654. नचास्य B |

656. कञ् वा B | भवति वा T |

657. वातिः वातः B |

660. -क्षिपेरोस्तिक् B -क्षेपे- V | हुजा-  
तिश्च V | च om. B |

661. -गैभू च B | गभू चास्या- B |

662. देशः for जनपदः V - | रिपुः for  
शत्रुः T |

664. यजेयं च B |

665. वदति V | दिशः for जनपदः V |  
युगादीर्वाक्यमित्यदिदंत- T. See S. III, 4.  
Westergaard, Rad. p. 376, § 34. | छंदति  
V | परका- T | काकस्थि- B |

666. -रुकिः V | शकुनिः V |

667. नडो दा- C | अदितिः दाता देवमा-  
ता च T |

668. पालने | एतस्माद्विदितिः B |

669. वीक्षेय- T | ऊह V | अस्तिः T  
p.m. V |

671. धित्वं ग- V |

672. उदारविच V |

673. पावः तयो V |

674. तदेवेर्द्वि V |

676. -स्मादधिः किञ्च B | व्याधिः V |

677. वेसनं for सवनम् B | अधिः for  
पावकः V | बलीव- V | बहिः for पावकः V |

678. शौरिः T |

679. -प्रक्षिभ्यः B | अल्पतंतुः B |

680. -धन्यसाटि- T | धनयि V | शिरा  
T | अक्षानिः वज्रं इक्ष्वाकुयुधं V | अटानिः पा-  
पं चा- T |

683. भूः for मेदिनी V |

684. After this Sūtra C repeats  
Sūtras 667-684, a mistake, due to the  
resemblance of Sūtras 666 and 684.

687. -बलि- T | शोभि V | साधिः B |  
पक्षी for शकुनिः V | शंकः B शंकः T p.m. |  
सायुशविचं च T |

689. सने-B सने-CT सने-V ।-स्यो-  
कारो म- T ।

690. सुदन्तुः ॥ T ।

692. -सयसो- T सयसो- V । -वसि-भो  
B । परसुः T a.m. । -सुका रथः । इनः । कु-  
T p.m. -सुका रथः अहः वकथ V । वंशक-  
ठिनकथ B वाशिकाठिनिकथ T । मंकि भर्मडन  
V । मंडनः T । शच्छः [ ? ] श्वकथ B । अ-  
क्षिः पादः B । सादिः वजः भरुन हस्ती गिरिः T  
सादिः भरुन V ।

693. -कुसिवाविशि- B । स्वर्णं च for  
काश्चनं च V । शुभिः दीभिः विमः पदार्थनीयं स-  
त्यं च V ।

694. वपुः for शरीरम् V ।

695. -आदयः CT V । किशिः प्र- B T ।  
आदेः शौतो दौतोतथ V । अविः for समुद्रः V ।  
बली for बलवान् V ।

696. -शदिकथ्यऽदिभ्य- V । कौचथ B T  
V ।

697. -चिः B T । -चि प्र- T । पतजिः  
B T V ।

698. वनरि कता सत्य- V ।

699. कौचथ T । इधी T. V has मूः in-  
stead । अनोधनथ T । रणः for संग्रामः V ।

700. वृषभथ for अनङ्गुथ V ।

702. हुविसेवः V । पाणिपुटः । पुटः B p.m.  
पाणिः पुटः B s. m. V । प्रणामः B । See Hem.  
Anek. III, 617. ।

703. मासालिभ्यामौ- V । -मौ- C । हुवि-  
सेवः V ।

704. तृपुपुभ्यो णिः C । कङ्कः । हिः B ।

705. दुसुस्त- B कुसुसुजागृकु- C । T  
adds वायुः before पपुः । ममुकायः B मुह-  
कायः T मङ्कुः कायः V । भगः तंतुः B । तंतुवा-  
युः तद्वत्थ V । पंजालातावकुचकते B । See  
Sat. Br. XIII, 5, 4, 7. । परिधानं ग्रथिः मू-  
लः बंधनं च V ।

706. -स्थविस्थिदवि- B । -स्थविदवि- V ।  
-दीवि- om. B । -किदीदिविकिदिवि- B । -कि-  
किदीवि- om. C V । हुः जातिः हिः कविः हुजातिः  
स्किविः वृक्षः V । प्रवेशकः तंतुवायुः V । कुष्ठी  
om. B । फलथ V । पूर्वस्थ दीर्घत्वं V । कि-  
किदिविः वायः B ।

707. -सिभ्यः B । सिः कित्थ- T । लदपा-  
नथ om. B । कुचुलथ T । आदिः B V ।

708. उज्जयिनी T । वाकारसी B V T p.m.  
कासी- B p. m. ।

709. जलदः V । अकुलं B उकुलंः T ।  
भूः for भूमिः V । निव्य [ त्य ] थ for सना-  
तनथ V ।

710. -स्मान् हिः प्र- B ।

711. सादनसो- T । तंभो for तन्वी V ।  
तंवी B । (कु) पुष्क- B पुष्कथः V । सादिनं T ।  
सूर्यः भूः for आदित्यः भूमिः V । पशुराजा B  
पशूः T ।

712. नाडीः V । आयतनसु- V ।

714. दिव्यदृष्टिः B । सूर्यः for आदित्यः V ।

716. -मानि मंजिवादिपदिगंडिचं चयसिवापिथ-  
सृजिकिदिनं दीदिविचं चिभ्यं थणि- B । -विचं थं थणि-  
C । भृगु मरणे वा om. B । दुः for वृक्षः V ।  
आदरीः B । शकं for अकं V । दानं T । अनुः  
T । पश्चापर्थे V । मंजुः for महुः V । सूर्यथ for  
आदित्यथ V । बटुः T । घोंटा- T । मध्ये वा नो- B ।  
देवदत्ता च B । प्रपुः B V । शरु V । शकं for  
आपुथ V । प्रपातः V । हिजुः B V T p.m. ।  
चंद्रः for चन्द्रमाः V । पलं वनस्पतीथ V । भागः  
B । -संगथ V । चंद्रः for चन्द्रमाः V । सूकोक्त  
V । कीडनकं B । सुर्मं B V । धान्यवि- थ V ।

717. सधिभ्यां C ।

718. पसे- B V । पशुन नाशे B । पांशुः  
B V ।

719. अंशुः रविथ नंशुः दी- V । सूर्यपांशुः  
दी- B । -रथकारात् पूर्वपयोयौ V ।

720. -नौक च C V ।

721. -रथं धतौ म- B । साधु B V शोधु T ।  
आसुर V ।

722. -रंज च B V । कजुः T V ।

723. -वेष्टशलाका B ।

724. नेरंदेः B नेरं स चिः V । -देदनेरुः B ।

725. किमः पू- B । शूकधान्यविशेषः हि-  
B शूकं धान्यविशिष्टा V ।

726. मिश्रिहारच- B । माता for मानं B ।  
छगालः T V । मयु T । बहुः भुजः मभृतं च V ।  
बहु om. B । सोभनं V । सीमादि- = S. V, 1.  
P. III, 4, 74. । -जनपदः B ।

727. लक्ष वा V । ज्ञेयमा om. B । तालु V ।  
हिलः कषायथ T कषायथ हिलथ V ।

728. कृकः स्यू- T । क चः C V क च T ।  
कक्षांता -B ककारक्षांता T । Probably कुकुटः  
to be read. ।

729. -आदिभ्यः TV । पुरु महान् पुरुषः  
लीकः V । मू for इधी V । V has उत्ताहः for  
सूर्य-थ, and gives the latter without च  
as synonyme of संतापः which is repeated  
with its proper synonymes. । -शरथ- T ।

यम् कामम् V कैकविशः V । आदिशब्दात् B  
आदेः V ।

731. स्त्रैर्लुक् ॥ B । सकारश्च लुक् B ।  
सौत्रः गतो ता- V । -स्यांतश्च T । विमन्त्रे सुतः  
V । ग्रह- = S. IV, 1. P. VI, 1, 16.  
यश्च- = S. IV, 1. P. VII, 3, 53. ।

732. दुष्टं दु अप वनि इ- T । दुष्टं B दु-  
स्थः V । पानं च B ।

733. वेगी च V । पुरुः अन्धः चंद्रः V ।  
पीनः for पतंगः B ।

734. कृणु B । -स्य उभेति B । देशः for  
जनपदः V । -प्रतिपत्तिपक्षः B ।

735. अस्य इश्च B । पिशुरस्थी- V । -कृतः T ।

736. -रु च T ।

738. उड च C T V । मं for नक्षत्रम् V ।

739. क च C T V । सन्ध- -कश्च om. B  
सयथायः T सन्धयथायः सन्धयथायः उभौ- V ।

740. रिंश्चिल्लिमे-V ।

741. सुभासमन् व इ-B सुभा अव इ-T ।  
सूयः स्थौ V । लोकश्च वाक्य- T । वायुः क्षयः  
सुभायुः T । अभयः T । कर्म V ।

742. पराभ्यां B । लुक्-T ।

743. श च T । सु शुभ T V ।

744. इः वृक्षः तत् वृक्षा च V ।

745. हरिः इः इः कविः अग्निश्च V । सागरः  
for समुद्रः V । विदुः T । दारुः B । वृक्षः for  
वृक्षश्च V । विकलः पादः V । कटुः B कटुर्लो- T  
कटुर्लो-V । बहिः B बहिजाताः T ।

746. -भुरण्यदयः B -भुरण्यध्यादयः C  
भुरण्यध्यादयः T -भुरण्यध्यादयः V । केवलं  
यातीति B । भुवं याति भु- T V । अभिपूयैत् S  
आतेः B । -भोतेर- V ।

749. सम्<sup>०</sup> शंकुः कालकषायः शूलं शर्करा V ।

750. इः V । वा om. B । लघावांश्च T  
लघावांश्च V । शुकः व- V ।

752. -कटि- T । पक्षी च for शकुनिश्च  
V । कटाकुः B । मेकुः T om. V ।

753. किन् om. V । शुभ्रः B स्वर्णं T ।  
शुभ्रः B आम्बुः V । T adds पारापतश्च before  
परापतापी च । कुबीबलः V ।

754. निषाकुश्च T ।

756. वृद्ध्यां C । कर्कशं V । किदाकुः  
म- T । कदाकुः T । देवाभिः B । पक्षी अस्थः  
लो B V ।

758. कलुः B ।

759. अंतस्थः B ।

760. देहिंश्च T देहिंश्च V । रामश्च T रामश्च V ।

761. पृष्ठा पां प्रियंयुः कलमी V । पंगु V  
नील B । किमि- T । शृगालश्च B T ।

762. इः for वृक्षः V ।

763. शालातु T ।

764. अवधिरिदुः T । -रिदुः B C -रिदुः V ।  
-रिदुः प- B । अजिदुः B T V । अविदुः  
B T V ।

765. तमिमनि- T । -मनि- C V । -कनि-  
om. C -कनि- T ।

767. -मोडकं डको B । -स्वर्मांड कंडक  
इ B इति om. T । पशुन- B । मृकंडः B मृकंडः  
V T p.m. ।

768. वेपुः, see S. IV, 4. P. II, 4,  
56. । उडुं दारु B । देशश्च V ।

770. क्षिपणः घातः V ।

771. किन् om. T ।

772. यक्षादिः V । पदेणु B ।

773. -स्यऽगमितमि- V । -तनिमिमिजिष्य-  
B । -विताधामला- T । -धामालामला- B । -इत्यहा-  
याकुशि- V । -यादिकुशि- C । कुशूलश्च B ।  
मंगुवः वै- V । अस्तु T । -दम्भावः T. see S.  
IV, 4. P. II, 4, 52. । अस्तु T । -मलः  
B । भातुः दीप्तिमान् आभिः क्षीरांश्च वि- V ।  
लोहादिः V । -कृतश्च B । शर्करा for आयुधं V ।  
शृगालः T V । कुश- = S. I, 4. P. VII,  
195. । -लोकार्थं T ।

774. वास्तुः V । सन्निवे- B । सन्निवि-  
वेशश्च T ।

775. पिन्धौ च ॥ B । सूयः for आदिस्थः  
V । कोलः B । बाल- T V । -पूतभाजनं च T ।  
-पावभाजनं च V ।

776. यजाकः B ।

777. अयर्षेः T ।

778. चायेः T ।

779. अनङ्गाश्च T । महतुः । अग्निः । हिमः  
T । लक्ष्मी B V ।

780. कृतुः B । लानुः T p. m. V ।

781. अग्निः for पर्वतः V ।

782. जलं for उदकं V ।

784. धुक om. V । शीघ्रः V ।

785. धूगो om. V । पुन च C T । पुन  
इ- T ।

786. यमाभ्यां C दामाभ्यां T । सूयः च इक्ष-  
णार्थं धनं च V । स्वर्माणुः B । विष्णुभातुः सूयः V ।

787. सिम्बादा- T । The grammatical  
note is missing in B and V, and stands

before धनुः in T. See S. IV, 2. P. VI, 1, 45. I

789. जह च CT | जह इ- BT |

790. कगौ चान्ता- B |

791. कित् तु तु इ- B | कृतुः T | हतुः T हतुः V (हिनः) |

792. सम्भवतः T | विप्रः दिनः for प्रास-  
नो दिवसः V | प्राणाः B |

793. चरः मेघः B |

795. जीवो र- CT p. m. । नाम्युपात्य-  
त्वात् V |

796. वषेरंकुः B वषेरवकुः V | इ अंकुः मः  
वचंकुः B | विप्रः for प्रासणः V |

797. -मण्डि- om. V | पिकथ for कोकि-  
लथ V | पिकः for कोकिलः V | स्वर्णं V |  
मुदितथ B | V adds अनुका निर्गताः at the  
end of the commentary. I

798. असनं T |

799. कुः C | अंकुः T |

801. यदिक्षुभिदसि V | ययुः T | सूर्यः for  
आदित्यः V | पिता मादुर्भावः बायुः B पिता om.  
V | कनुथ V |

802. सूर्यः for आदित्यः V |

803. -मनेमिळ- T | कतथ for वायुथ V |

804. मूकपिचरेरन्यक् T मूक्षिपच- C |  
इत्यक् V | हरः for ईधरः V | क्षिपत्युः V | अ-  
धैः V |

805. इति om. T |

806. -सिन्धो C | चरुः T | नरुः T | दे-  
सः for जनपदः V | कलवि- T | अधुः नधोः  
V |

808. मत्ययोऽस्य च T |

809. -स्तु च V | मत्ययो तकारात्तादेशो  
T | देशासः for क्षीरावयवः V | सतु B | ना for  
पुरुषः V | अर्जुः B |

811. हरिकविशेषथ T | मयतिर्वा B V |  
रेवातः T | देवदुः V |

812. अमः for सकटम् V | हुः for हुषः  
V | कुटादि- = S. IV, 3. P. I, 2, 1 |  
अरुहः V | आहुरं for आहुषं T सार्वं V |  
मंडनं V |

813. कर्कै गतौ सौचः V | -विभेटी B-च-  
मिटी V |

814. आदेश om. B | -चोकारौ कारौ म-  
T | एकारादेशो, म- B | T adds व [ज] दंत्या-  
तिथिते before ऊर्ध्वः |

815. कित om. V | इक्षारः T | पियातुः  
V |

816. सीदित्वा- T | सीतासहः V | लब्धे  
om. T |

817. -रुः T | तुवरुः T |

818. ऊदित्वा- T. In B it seems to  
be ऊद इ- |

821. वृथ for वृक्षथ V |

822. -विंश- T V | लज्जासीलः V |  
वृक्षांशः V |

823. ऽप च B |

824. अस्यादिगुणं T अस्यादिगुणं उ V |  
गुणं इत्यथ V | अथथ om. T | कमपूर्वादिनितो.  
डीतो T | अणिते B |

825. पशुः वकिः संक V | -स्थिः T |

826. मस्तेः = S. IV, 4. P. VII, 1, 60 |

829. -विभ्य CTV | अंगारप- TV | प-  
रिषा B | चम् T | देहः for क्षीरम् V | -शिः  
भीः ज्या वररोहा V ज्या वेरारोहा B ज्यावाः  
वरारोहा T | or -धैः | कंदुः विष् च B |

830. कल च V |

831. कवेण्डोच्छो C कवेण्डोच्छो V |

832. धक्षात्- T | -पत्रकत्वा B |

833. वृद्धि- = S. IV, 3. P. VII, 2.  
114 |

834. जक्षातादेशो म- B |

835. शकन्याख्यमर्कं V | कुवे° for वृक्षवि-  
V | मतिः for गातिः T | कचते T V | शल  
गतौ B शलते T |

837. लक्षातादेशः || T | भवति वा B | आरुः  
दन्ते T |

838. अलादः V |

839. -दीरेरे लु च V | लक्षातादेशथ || T |  
जादिच्छेयं B |

841. स्वरातींऽनथ T | वकलः for वजः B |  
वा- = S. I, 3. P. VIII, 3, 24, 4, 58. I  
न स्यात् V |

842. -दिभिच दि- V | दिधीक् इत्यादेशवत्स्य  
T | वायस्याः T | देधीक् V दीधीक् V | येडा T |

843. चमैयवावपनं V |

844. -गुधि- B -स्वधि- C | प्रकृतिथ B |  
सर्वजः कृतिजातिः V | बलिदा- T | -अ हुरः V |  
आमावास्या T |

845. वृषदिभ्यो T | अङ्कः TV |

846. दर्शः T | कुलविकेयः B |

847. वः V | आदर्शः B | कुर्विथ B कु-  
रविदुथ V | वृक्षविशेषः T वृजतिः V |

848. शंकेरधुः B आभ्यां धुः म- T |

849. -दिरंभुः प्र-B । नणः B । यद्वलाजः  
BV । विष्कम्भ B ।

851. डेरुः B । कशेरुः B । कंदीवि-B ।

855. सम्प्रेष्टाः T सम्प्रेष्टा V ।

856. -नर्दधिभ्यो V । पति नञ्-B । गिया-  
ता B । पतिः V । -भगिन्यौ BV । नर्दधा B ।  
नञादि -=S. III, 2. P. VI, 3, 75. ।

857. -नीकसु-T । -हवृध-C । राजा च क-  
T । सरथिः V । मुसलं B मसल V । घातका  
इत्याद्या अपि V ।

858. इकारो ऽ तादेशो T ।

861. ऽप च B । -स्यादेशश्च ॥ T ।

862. प च CT V ।

863. -शानी- T । उत्पूणीत् B । एते  
om. T ।

864. कस्विद्यभिधेये T ।

865. त्विधरेतोश्च T त्विधरेतो इव V ।  
दैव-T । -बद्धिः V । सूर्यश्च V । छदः V । इति  
om. V । क्षेता BV । नियुक्ताः V । मुशलः  
B V om. T । गजासुरं for पारशवः T । पार-  
वशः V ।

867. नमश्च for अन्तरिक्षं च V । -व्या-  
दिः T ।

869. कः कित्का-B V । इः उच्चा-V ।

870. कित्कप्रत्य-B । एव T ।

871. -स्मात्कु प्र T । इः उच्चा-V ।

872. तनेष्टेच om. B । -वृष्टि C-वृष्टा V ।

873. -रज C ऽजः V । प्राकरः B । शाक-  
विशेषः प्राकारः T । स्वर्णं V ।

874. -कषिशिभि-T । किङ्क प्र-T । इष्टक  
निदेशादेव इष्टात् नानार्थे T । शिब T ।

875. -मिज C-मिजः V । भुरवक्षी T । च  
om. B T । भुव्क्षेतिन्वा-T । -भुरिकः B । भूः वायुः  
एकाक्षराभिकारपादं च कछंदः V । -धिक् पादं च  
रुक्छंदः T । पणिक् T । वैदिकः B वैदेहकः V ।

876. वसेः V p. m. । किः B ।

877. लंघेरज न-T । -स्मादजप्र-T ।

878. भुवि<sup>०</sup> for इक्षवि- V ।

879. ह्रस्वश्च om. V । विस्त्रा B विस्त्रावा V ।

880. भूश्च for भेदिनी च V ।

881. किट् CV । अग्निः नृणः भूश्च V ।

882. मस्यानुस्वारपूर्वः शास्त्र V । समक्षः आदेः  
रे-V । पुरीतन् । प्रमुखा भवति B ।

883. पटञ्जन्दादयो ऽह- T । -न्ययांता  
अनुकरणस्यन्दा निपात्यन्ते ॥ B । संप V । उक्ता--  
रः om. T उतोऽह V । छुपत् T । पतन् स्वट्  
V । खनते र च खनन् T खने र च V । सर्वेते T ।

-विशेषस्य T । -सोमास्य B । -भविपत्यास्य  
T । साध्वत् T साध्विच V ।

884. कर्तुः B TV । इहन् B T V ।

इहती B T V । महत् V । -विदुः V । विप्रकण-  
जातिः V । -सितमाञ्च V । स्फूल- = Ujjv. Un.  
II, 84. । वाचर्थः B ।

885. कर्तुः प्रत्ययौ विद्ववति T । अगत  
अगती भूः V ।

886. -डैवतु V । उन् दीर्घत्वाचर्थः V ।

887. हय- C । हरित् om. T । हरितः om.  
V । गच्छति नरे यो- V । इति om. B ।

888. तक्म् om. B V । नाट्य- = S'.  
III, 2. P. VI, 3, 57. ।

890. मादेशो T । सूर्यः for आदित्यः V । तथा  
om. V । तृण om. B । स्वर्णं V । बहिः T V ।

891. रुत् C ।

893. -स्मादयुः प्रत्ययः किङ्कवति T ।

894. दरत् जनपदः समानस्यन्दः B । दरादो  
B । सौत्रः om. T ।

895. उन् V ।

896. This Sūtra is missing in C. ।  
-स्मान्दित्यर्थं प्र- T । एवः अर्थः V । स्यन्दः  
om. B ।

897. सत् V । -स्तदित्यर्थं प्र-T ।

899. किट् C । मद इत्यर्थं प्र- T ।

900. -सुहि- B । -नु- om. V । -रिते C ।  
इषमः B । ध्वि V । गतौ om. T । चतु गतौ  
om. B । मेरुः B T । सूर्यः for आदित्यः V ।  
चंदश्च T । इन्द्रश्च om. T ।

901. -दलिसुषिभि- B । इहः इहभूमश्च  
B । अपराह्वयश्च V । See P. VIII, 4, F.

902. कुकुरः T । भोवि for अन्तरिक्षे V ।  
तस्युह- = S'. III, 2. P. VI, 3, 14. ।  
अलुक्समासः B । प्राग्वत् V । मिहीच B मेहि V ।  
अपरिपूर्<sup>०</sup> दमे ग्यंताधीन् अरीनामश्नति अयंश्च  
V । इति om. T । वायुः अग्निः T । चैहः अग्निः  
वायुः इहश्च V । हेलोपश्च T । मंथ्यते B ।

903. ध्यप्य- C वप ऽ सोभ्यं V ।

904. शिवा B शिरा T । मुनिशि- B । पतिः  
B । पक्षा रथः पतिः बत्तः रथः पादय- T । पर्वः T ।  
V । वर्धकिः om. V । -जाति युवति V । साकरो  
युवः T युवः B ।

905. पर्वतिथिश्च B पर्वश्च V ।

906. -विहृह- B । क्षणालः B T । कणिक्यश्च  
V । वाराणसी TV । विष्णुश्च T । द्यूश्च om.  
T । प्रजापतिः सर्पः B । द्यूतरी T । भू for  
भूमिः V ।



907. सज्जकौ C सज्जकौ T | सज्ज सज्ज  
इत्यादेशौ म-B सज्ज सृ इ-T | सज्जणी B सज्जवरी V |

908. ध्यायो- CV | ध्यायते: यी च |  
पीवा T |

909. अनेधे च C अनेधे च T om. V |  
ध्याता- T |

910. धात्व- T | -रीरीण- V | प्रसत्वा B  
T V | प्रसत्वरि B T V | प्ररीत्वरि च T | सगर:  
V |

911. भसति तदिति B | भसको ऽदुरितं T |  
स्वं om. T | आयमानवे- B | वेदना om. V |  
परेहास- V | उच B | उचमा B | आतप: T |  
देह: for शरीरम् V | सद्य गृहं च V | स्वर्णं V |  
रज्जु: T रज्जु: V | भुवनं for स्थानं V | साम  
T सोम: V | वद्य T | चंद्रमाश्च T | अयम: T  
अयमा V | तवमा तरि: आताप: T | हव्यव्रज्यं  
T | -होचं V |

912. एभ्यो मन् प्र- T | उचमा T V | सपे-  
शि- B |

913. ब्रह्म B T V | बृहत्वादा- B बृहत्वा |  
दात्मा T बृहत्वा आत्मा V | ब्रह्मा B T V |

914. एदौतौ T V | व्योम: T | व्यामा T |

915. -रिच वा B | भवति वा B | सामा B |  
-चचव B | -दिव्यादि V |

916. -रोमन्- om. B | -पामन्- for  
पाप्मन् B V | अंत: कर्म V | -र्वच वा V | अस्मा  
B | वेग- = Ś IV, 2. P. VI, 1, 45, 1  
रूपेव च T V | क्रोम T | -णादि: V | -यते प  
'T -यते: तप च V | कर्षोती V | असादिरो-  
V | यक्षणी B V | यस्मा T | इते: लो- V |

918. प्रसूतश्च B |

919. T adds, from the commen-  
tary of the following Sūtra, आगमि-  
प्रस्थितादि: before गमीप्यतीति, and प्रस्थि-  
तादि: after गमी |

921. असविध्य- B |

923. -जुधि- CV | प्रयायां | अतियायी  
T | प्रतियास्यति प्र- T | बालादि T |

924. प्रस्थास्यति प्र- B T |

925. भीरु- = Ś II, 3. P. VIII, 3, 81 |

926. पथिमिय: वज्रश्च V | वज्रश्च for वज्रश्च  
B |

928. कभुकाणौ | कभुकाण: om. T |

931. ह्रस्वश्च भवति अस्य B |

932. स्कुधातीति B | स्कुधाते स: वक्ष B |  
सिन् T | चंद्र: for चन्द्रमा: V |

933. अविर्म: C |

935. नति- T | नक्त नृ इ- B |

936. दिवावसानं V |

937. -क्षमि- om. V | -समिक्षमिभ्यो- B |  
कज्जलं [ कं जलं ] for कं पानीयम् V |

938. प्रत्यक्षे विर्हेष्टे B प्रत्यक्षमिर्हेष्ट: V |

939. किर्दिस V | -स्मात् डिम् प्र- T |

940. -रीम B C V | लौतश्च B |

942. क्षमि- T | -गमि- om. V | -क्षमि-  
V B p. m. | भू: for क्षमि: V |

943. देहांतराव- B | आदिश्च om. B |

944. निपात्यते T | घृणाते- V | पय[ः] for  
पानीयम् V | कर्मणि कारकै [ के ] दक्ष B | इन्म  
च B | च om. V |

947. पुनसृ- B | पुन: सततान्तश्च C पुन-  
सुनता ऽन्तश्च V | पुन: सनुत: अंत: इ- B पुन:  
सनुतः ऽन इ- T |

948. चतेकरा च B |

949. -क्षिदिष प्र- T | नमश्च for अन्तरिक्षं  
च V |

950. वैश्य: विट् पु- V | क्षिष्टमिति T |

951. वष C | वष् चादेशौ B |

952. सर्वस्मादातो: व- B | -नादि: V | प-  
क्ष्मी B | प्राणिभ्यां T | -कृता चावस्था B -कृ-  
तावस्था च V | आचणभ यास: B आचणमास:  
V | मन: | लो इ- B मन: लो इ- T मननो: इ- V.  
Perhaps अंतरिक्षियं to be read. | यावद्- V |  
भाजनं B | यमि गतौ यम: B |

953. पय: शौ C | इत्याभ्याम- T | -दे-  
शौ चानयो- B | तरातीतिदिने B | -तरोतीते: V |

954. -खवं छ- -शौ चानयोभेदत: B | छद्  
ओङ् इत्या- T | क्षीराधान: V |

955. सङ् इ- T | रोगविधानं V | शबसी |  
शर्वाति B |

956. विधवेद: B | विधनोज: B |

957. चायो नो B चायेनौ C | नकारांतादेशो  
B | चाण: वज्रश्च B | जन्वं om. B T | नेष्टे स्व-  
न्ये T |

958. महात्म्यं B | ज्ञानं om. V | बृहदे- B  
T V | बृहद्- B T V | भूत: सङ् एनो V |

959. उवर्जं च C T V | जक्षा- B |

961. धृषा- B | अंध: B V | अथइ V |  
रक्षा: T |

962. भरी चांती B |

963. अदेरंश्च C T V | च वा om. B |  
-प्रत्यक्षमप्रत्यक्षं विपकृष्टं बुद्धिस्थमप- T | -कृष्ट-  
मप- B |

964. -रांजाश्च B | अप B T | ऽप्सर् अ-  
ङ् इ- T |

965. अक्षय्यां B ।  
 966. अंघ्रि- T । -जिवृजं च B । कवि-  
 नो नाम गिरिः B कवियनामः गिरिः V ।  
 967. इर् इति अर् इति च तालव्यांतः  
 ककारांत B । -कीला B -कला V ।  
 968. याद एव इ- T । योदः T ।  
 969. चक्षेः B । सिद्धा C T । सिद्धा T ।  
 उभेपि रक्षोनाम्नी T । बृहस्पतिः B T V ।  
 970. वस्यगि- B । वस्यगिभ्यां जिदस्म- T ।  
 971. -रंघु- T । -विभ्यः V । तिरःकरो-  
 ति B । निरस्कृता B । कांडं तरः गतः T । कांडं  
 रागः V । तिर- = Ś. III, 1. P. I, 4, 71 ।  
 मनः पूजा पुरयोति B नम पूजायां. T See Ś.  
 II, 3. II, 1. P. I, 4, 67; 74 VIII, 3,  
 40 । उन्नयां च V ।  
 972. नृषाः कस्मिन् नृषां B । अदो B भदो  
 V । कस्मिन् om. B ।  
 973. वयः पुरः पयोरे- T । पयोरेभ्यो V ।  
 -भ्यो गः B ।  
 974. ईहरेहो B ईहो C । चंद्रः ईदृश V ।  
 975. -पुरंदरास्तु- B । नभः for आकाशम् V ।  
 विहायः V । मानयति मन्यते क B । पुरं प्राज्यं  
 ददातीति पुरंदराः B पुरं ददातीति पुरंदरा V ।  
 976. जले for उदकम् V ।  
 977. निर्झरः V ।  
 978. क च C T किति च V । रिक्तः B ।  
 पापं धनं च T ।  
 979. वर्षाः B ।  
 980. मेढू T V ।  
 981. इन्धनं च om. B ।  
 982. अभ्युः अभिः अर्क्षिः ईदृश V ।

983. सूर्यं for आदित्यं V ।  
 984. -मुचि- T । -मुचिच्छादिभ्य B -मुच्छा-  
 दिभ्य V । रश्मिः for किरणः V । -कः किरणाः  
 B रश्मिः कण्डू V । रश्मिः om. V । छदे- = Ś.  
 IV, 2. P. VI, 4, 97. । पृच्छादनं T ।  
 985. बहे- B बहि- C T V । बहू B । नष्टः  
 for क्षिप्ति B । क्षिप्ति अभिः दर्शक V ।  
 986. भूः for भूमिः V ।  
 987. पः स्थोतक B । सूर्यः for आदित्यः V ।  
 988. आविः करोति T ।  
 989. विवधान् B विविधांश्च V p. m. ।  
 प्रभुसंयोगश्च om. V ।  
 990. -तृपिप्रपिप्रपिप्रपिप्र- V । -प्रजि-  
 वेभिः B । सूर्यः for आदित्यः V । देहः for  
 शरीरम् V । पर्वः T । तपं भूप संतपे तपुः पुनः B ।  
 चम्पः [ ? ] T । कृत्स्नादि च B । वपुः वपुः T V ।  
 अर्द्धदा भुतिः B अर्द्धदाः भुतिः T अर्द्धदः भुव-  
 जोष्ठश्च V । -राशीत् T ।  
 991. -जीमूतः V । -धैर्यं B ।  
 1000. आदिग्रहणादन्येपि B आदिग्रहणेपि V ।  
 1001. T adds अचक्षुः before अवक्षुः ।  
 विचक्षुः T p. m. विचक्षुः V ।  
 1002. -इन्द्रः T ।  
 1003. -कैः राजावच C -केसरा- T । क-  
 च om. V । टायामैवेति B । अच- = Ś. II,  
 1. P. VI, 3, 139. 4, 138. । प्रसिद्धा  
 एते T । -विकारेष्वाकारा- B -विकारश्वाकार-  
 T ।  
 1004. डिस्मृत् च T । डिस् एस् T । नन्द  
 V ।  
 1005. बहतीति B ।

# INDEX.

---

भक्त 201  
भक्तु 777  
भक्ष 564  
भक्षन् 900  
भक्षय 365  
भक्षर 489  
भक्षि 707  
भक्षु 826  
भक्षोट 161  
भक्ष्ण 294  
\*भगस् 966  
भगस्ति 660  
भगस्य 363  
भगार 405  
भग्नि 677  
भग्न 887  
भग्नै 843  
\*भघ 110  
भघ्न्य 364  
भघ्न्या 364  
भङ्गति 656  
भङ्गस् 965  
भङ्गुर 423  
भङ्गुवा 538  
भङ्गुर 423, C.  
\*भङ्गि 692  
भङ्ग 92  
भङ्गण 187  
भङ्गस् 966  
भङ्गार 405  
भङ्गिरस् 976

\*भङ्गु 758  
भङ्गुरि 699  
भङ्गुल 487  
भङ्गुलि 699, C.  
\*भङ्गुव 560  
भङ्गि 692, C.  
भङ्गु 124  
भङ्गुभङ्ग 464  
भङ्गगर 403  
भङ्गिन 284  
भङ्गिर 417  
\*भङ्गु 834  
भङ्ग 388  
भङ्गल 465  
भङ्गलि 702  
भङ्गस् 952  
भङ्गि 607  
\*भङ्गिष्ट 764  
भङ्गिष्णु 771  
\*भङ्गुक 58  
भङ्गनि 680  
भङ्गुरुव 561  
भङ्गवि 706  
\*भङ्गुर 403, C.  
\*भङ्गुर 397  
\*भङ्गुव 524  
\*भङ्गस 569  
भङ्गि 619  
\*भङ्गीचि 627  
भङ्गु 716  
भङ्ग 169

भतस 569  
 भतसी 569  
 भतिथि 678  
 भत्क 21  
 भत्ति 696  
 भत्तिन् 929  
 \*भत्तीणि 645  
 भत्त 258  
 \*भत्तु 800  
 भयर्वन् 902  
 भदन्त 221  
 \*भदन्ती 221  
 \*भदर 403  
 भदस् 963  
 भदिति 667  
 \*भदेलिम 354, C.  
 भद्र 92  
 भद्रुत 214  
 भद्रानि 685  
 भद्रि 692  
 अधम 348  
 अधर 398  
 अधस् 961  
 अधि 611  
 अध्वन् 909  
 अध्वर्यु 746  
 अनहुद् 1006  
 अनका 316, C.  
 अनल 465  
 अनस् 952  
 \*अनह 589  
 \*अनाट 145  
 अनिल 481  
 अनीक 46  
 अनु 716  
 अनुवत्सर 439, C.

अनुपुम् 932  
 अनुसंवत्सर 439, C.  
 अनुक 61, C.  
 \*अनेधस् 975  
 अनेहस् 675  
 अनोकह 595  
 अन्त 200  
 अन्तर 947  
 अन्तर 437  
 \*अन्तु 773  
 अन्त्य 360  
 अन्त्र 451  
 अन्द् 829  
 अन्ध 251  
 अन्धस् 963  
 अन्धु 716  
 अन्ध्र 396  
 अन्न 258  
 अन्य 357  
 अप 931  
 अप 803  
 अपत्य 858  
 अपष्टु 782  
 अपस् 964  
 \*अपाकु 823  
 अपि 611  
 \*अपुष 559  
 अपूप 312  
 अपसस् 964  
 अपु 776  
 \*अप्तृ 861  
 अप्वा 506  
 अप्तरस् 964  
 अप्पत् 964  
 अप्प 238  
 \*अप्वा 514

भमि 614  
 भमिमाति 668  
 भमियाति 668  
 भमीक्ष्ण 186  
 भमीशु 746, C.  
 अभ्यूष 561, C.  
 भञ्ज 396  
 भञ्जमु 800  
 भञ्ज 512  
 \*भमठ 167  
 भमत 207  
 भमति 653  
 भमत्र 456  
 भमनि 680  
 भमर 397  
 भमस 569  
 भमिन् 454, C.  
 भमित्र 459, C.  
 भमिलातक 83  
 भमीवा 514  
 भम्बर 403  
 \*भम्बरीष 555  
 भम्बा 318  
 भम्बु 799  
 भम्बल 462  
 भम्बस् 952  
 भम्ब 462  
 भयस् 952  
 भयास् 988  
 भयुत 204, C.  
 \*भय्मन् 911  
 भरदु 762  
 \*भरड 171  
 भरणि 638  
 भरण्य 379  
 भरति 653

भरानि 682  
 भरर 397  
 भररि 698  
 भरह 812  
 अराति 662  
 अराल 475  
 अरि 606  
 अरुण 196  
 अरुष 557  
 अरुम् 997  
 अरुष 560  
 अर्क 21  
 अर्कलूष 542  
 अर्गला 467  
 अर्घ 109  
 \*अर्चस् 952  
 अर्चि 607  
 अर्चिस् 989  
 अर्जुन 288  
 अर्जुनी 288  
 अर्णस् 979  
 अर्थ 225  
 \*अर्शुण्य 385  
 \*अर्षिम 349  
 \*अर्षिदा 539  
 \*अर्षिष 546  
 अर्षुद 242  
 अर्ष 327  
 अर्षक 33  
 अर्ष 338  
 अर्षमन् 902  
 अर्षन् 904  
 अर्षाक 870, C.  
 अर्षास् 967  
 अर्षासान 295  
 \*अर्षासान 279

अलक 27  
 अलका 27  
 अलम्बुस 585  
 \*अलम्बुसा 585  
 अलक 26  
 अलवाल 480, C.  
 ( See आलवाल )  
 अलस 569  
 अलान 209  
 \*अलाबू 838  
 अलि 619  
 अलिक 38  
 अलिन्द 246  
 अलीक 46  
 \*अलीका 46  
 \*अलुम 351  
 अल्प 296  
 \*अल्ल 464, C.  
 अव 511  
 अवका 27  
 \*अवख्युस् 1001, C.  
 अवगथ 226  
 \*अवगाथ 226  
 \*अवगीथ 227  
 अवच 114  
 \*अवचक्षुस् 1001, C.  
 अवट 142  
 अवटु 762  
 \*अवड 171  
 अवर्तस 565  
 अवनि 680  
 अवन्ति 665  
 अवभृथ 229  
 अवम 348  
 \*अवयु 741  
 अवर 398

अवलन्तिका 76, C.  
 अवस् 961  
 अवस 569  
 \*अवसंचक्षुस् 1001, C.  
 अवि 607  
 अविन 282  
 अविष 547  
 अविषी 547  
 \*अविष्ट 764  
 अवी 711  
 अवीचि 627  
 अव्यथिष 552  
 अव्यथिषी 552  
 अशानि 680  
 अशित्र 459  
 अशोक 21  
 अश्मक 33  
 अश्मन् 911  
 \*अश्मयु 741  
 अश्रि 692  
 अश्रु 806  
 अश्व 505  
 अवादा 181  
 अष्टका 77  
 अष्टन् 903  
 अष्टि 651  
 असन 269  
 असि 607  
 असु 716  
 असुर 423  
 \*असुरि 699  
 अस्त 200  
 \*अस्तीक 50  
 \*अस्तु 773  
 अस्त 446  
 अस्थि 669

भस्मद् 899  
 भस्त्र 387  
 अहन् 902  
 अहल्या 358  
 अहि 614  
 अंश 527  
 अंशु 719  
 अंशुक 57  
 अंस 564  
 अंहति 654  
 अंहस् 962  
 अंहि 692  
 आ 605  
 आकषिक 42, C.  
 आखु 742  
 आख्यस् 969, C.  
 आगन्तु 773, C.  
 आमस् 970  
 आगामिन् 920  
 \*आचक्षस् 969, C.  
 \*आचिकीर्षणि 643  
 आजि 620  
 \*आजिहीर्षणि 643  
 आटरुष 561  
 आडू 837  
 आढक 33  
 आढच 364  
 आणि 619  
 \*आणुक 56  
 \*आणूक 59  
 \*आणूर 428  
 आण्ड 169  
 \*आण्डू 836  
 आति 20.  
 आत्मन् 916  
 \*आदिङ्ग 104

आदीनव 519  
 आनक 72  
 आपणिक 39  
 आपतिक 39  
 \*आपदिक 39  
 आपनिक 39  
 आप्वा 506  
 आभीर 422  
 आमय 365  
 आमिक्षा 597  
 आमिष 549  
 \*आर्मावा 514  
 आम्ब 318  
 आन्न 392  
 आम्नातक 83  
 आयु 1  
 आयुस् 998  
 आरग्वध 254  
 आरु 835  
 आर्द्र 392  
 \*आलत्तिका 76, C.  
 आलवाल 490, C. (See  
 अलवाल )  
 आलि 619  
 आलिङ्ग 102, C.  
 आलु 727  
 आलू 837  
 \*आलूर 428  
 आवसथ 233  
 आविस् 995  
 आशिर 415  
 आशु 1  
 आशुशुक्षणि 643  
 आशू 447  
 \*आसाविन् 921  
 आस्फोता 218

भास्य 364  
 \*भाहल 472  
 आह्ला 514  
 इक्षु 826  
 इक्ष्वाकु 757  
 इक्षुद 242  
 \*इजसान 280  
 इज्जल 474  
 इड 880  
 इड 3  
 इडाविड 879  
 \*इडावत्सर 439, C.  
 \*इदुत्सर 439, C.  
 इतर 438  
 इति 651  
 इतिक 45  
 इतिश 537  
 इदम् 938  
 इध्म 340  
 इन 261  
 इन्दु 716  
 इन्द्र 387  
 \*इफ(र) 316, C. (See रिफ)  
 इभ 328  
 इरा 389  
 इरिण 195  
 \*इलात 209  
 इल्लल 500  
 इल्लला 500  
 \*इषस 572  
 इविर 416  
 इषीका 48  
 इषु 729  
 \*इषुध 256  
 इष्टका 77  
 \*इष्य 511

\*इष्या 511  
 ईह 880  
 \*ईड 3  
 ईम् 941  
 ईर्म 338  
 ईर्ष्या 357  
 ईर्ष्यालु 822  
 \*ईर्ष्यू 829  
 \*ईशान् 900  
 ईशान 277  
 ईश्वर 442  
 ईश्वरी 442  
 ईषीका 48  
 ईष्य 340  
 उक्थ 227  
 उक्षन् 900  
 उखा 88  
 उग्र 396  
 उचित 212  
 उह 1003  
 उचा 1003  
 \*उच्चिलिङ्ग 105  
 उच्चैस् 1003  
 \*उच्छीय 228  
 उटज 184  
 उडु 738  
 उडुप 311  
 \*उडुव 311, C.  
 उत 204  
 उतथ्य 386  
 \*उत्कण्डुल 485  
 उत्कलिका 38, C.  
 \*उत्कुरुट 155  
 उत्पल 474  
 उत्स 567  
 उदक 29



उदर 399  
 उदरार्थि 672  
 उदर्क 26  
 उद्विग्न 888  
 उद्वारार्थि 672  
 \*उद्विग्न 123  
 उद्दीची 112, C.  
 \*उदुम्ब 326  
 उदुम्बर 444  
 उद्गातृ 863  
 उद्गाथि 227  
 उद्ग 388  
 \*उद्गुम् 351  
 उद्गत्तर 489, C.  
 \*उद्गु 793  
 उद्गुर 423  
 उद्गेतृ 863  
 उप 303  
 उपक 33, C.  
 उपचाकु 754  
 उपट्टष्ट 857, C.  
 उपल 468  
 उपवसथ 233  
 उपहर 444  
 \*उभ्र 388  
 उभा 342  
 उम्बर 444, C.  
 उरुण 190  
 उरल 474  
 उरश 531  
 उरल्ल 967  
 उरस 572  
 उरु 737  
 उरुवूक 61  
 \*उल्लु 528  
 उल्ल 307

उल्लूक 61  
 उल्का 26  
 उल्लुक 57  
 उल्ल 319  
 उल्लण 190  
 उदानस 985  
 \*उशस् 971  
 उशिञ्ज 876  
 उशीर 419  
 उषप 305  
 उषस् 971  
 उष्ट्र 449  
 उष्ण 183  
 उष्णीष 556  
 उष्मन् 912  
 उस्त्र 388  
 उस्त्रा 388  
 \*उह 388  
 \*ऊक 22  
 ऊधस् 954  
 ऊन 261  
 ऊम 342  
 ऊरु 736  
 ऊर्णा 182  
 ऊर्दर 403  
 ऊर्ध्व 507  
 ऊर्ध्वि 689  
 \*ऊर्वाह 814  
 ऊष्मन् 911  
 ऊक्ष 567  
 ऊक्षर 440  
 \*ऊक्षरा 440  
 \*ऊग्रि 695, C.  
 ऊचीक 48  
 \*ऊक्षर 397  
 ऊक्षरा 397

कलीक 48  
 कलीष 554  
 कजु 722  
 कज्ज 388  
 कञ्जसान 279  
 कण 183  
 कत 201  
 कनि 609  
 कतु 777  
 कत्वन् 906  
 कधज् 874  
 कमु 730  
 कमुसिन् 928  
 कद्व 361  
 कषभ 331  
 कषि 609  
 कण्व 511  
 एक 21  
 \*एकानसि 708  
 एडका 33  
 एण 182  
 एन 200  
 एतद् 896  
 एतश 539  
 एतशस् 984  
 एतस 581  
 \*एत्व 525  
 \*एधट 142  
 एधतु 779  
 एधस् 968  
 \*एधिस 91  
 \*एधिसु 126  
 \*एधित 166  
 \*एधित् 526  
 \*एधिति 683  
 एनस् 979

एका 33  
 एण्ड 176  
 \*एरा 389  
 एर्वाह 814  
 एव 505  
 ओकस् 965  
 ओजस् 959  
 ओद् 396  
 ओतु 773  
 ओदन 271  
 ओम् 933  
 ओषधि 675  
 ओष्ठ 162  
 ककन्द 245  
 ककुद् 243  
 ककुम् 932  
 ककुभ 333  
 ककोली 495  
 कवखट 142  
 कक्ष 564  
 कङ्क 63  
 कङ्कट 142  
 कङ्कण 187  
 \*कङ्कणि 639  
 कङ्कणिक 50  
 कङ्कन 207  
 \*कङ्कन 8  
 कङ्काल 480  
 कङ्कु 761  
 कक्षप 304  
 \*कचार 405  
 कच्छ 124  
 कच्छू 831  
 कज्जल 474  
 कञ्जुक 57  
 कञ्जूल 491, C.

कञ्जार 405  
 कटक 27  
 \*कटनि 680  
 कटम्ब 321  
 \*कटर 812  
 \*कटर 589  
 कटाह 591  
 कटि 607  
 कटिन्न 459  
 कटीर 418  
 कटु 716  
 कटुक 51  
 कटोल 493  
 \*कटोला 493  
 कटुर 441  
 \*कटुरी 441  
 कठर 397  
 कठाकु 752  
 कठिन 282  
 कठेर 431  
 कठोर 433  
 \*कडङ्गर 445  
 कडन्न 456  
 \*कडभ 329  
 \*कडम 347  
 कडम्ब 321  
 कडार 405  
 \*कडिन्न 459, C.  
 कडेवर 445  
 \*कणच 114  
 कणय 365  
 कणिश 535  
 कणीक 46  
 कणीका 46  
 कणीचि 627  
 \*कणूक 60

कण्टक 27  
 कण्ठ 162  
 \*कण्ड 169  
 कण्डीर 418  
 कण्डु 765  
 कण्डू 831  
 कण्डूल 488  
 कण्डोल 493  
 कण्व 505  
 कन 208  
 कन्नि 696  
 कथक 33, C.  
 \*कथेर 431  
 कदम्ब 322  
 कदर 397  
 \*कट्ट 745  
 कनक 27  
 \*कनिश 535  
 कनीनक 77  
 कनीनका 73  
 कन्तु 773  
 कन्था 225  
 कन्द 237  
 कन्दर 397  
 कन्दल 465  
 कन्दु 716  
 कन्तुक 54  
 कन्या 357  
 कपट 144  
 कपाट 148  
 कपाल 475  
 कपि 614  
 कविमल 474  
 कपिल 484  
 \*कपोट 161  
 कपोत 217

कपोल 493  
 कफ 316  
 कफेलू 839  
 कबर 397  
 कबरी 397  
 कम् 937  
 \*कमट 142  
 कमठ 167  
 कमण्डलुं 824  
 कमर 397  
 कमल 465  
 \*कम्पीट 151  
 कम्बल 499  
 कम्बु 799  
 कम्बू 847  
 कय 367  
 कर 2  
 करक 27  
 \*करकर 14  
 करका 27  
 करङ्क 62  
 \*करङ्ग 98  
 \*करञ्ज 114  
 करञ्ज 136  
 करट 142  
 करण 187  
 करणि 638  
 करण्ड 173  
 करभ 329  
 करम्ब 321  
 करम्भ 336  
 करवाल 480, C.  
 करवीर 422, C.  
 \*करह 589  
 कराल 475  
 करि 619

\*करित्व 526  
 करीर 418  
 करीष 553  
 करुण 196  
 करुणा 196  
 करुष 560  
 करेणु 772  
 करोट 160  
 कर्क 23  
 कर्कट 142  
 कर्कटी 142  
 कर्कन्धू 849  
 कर्कर 9  
 कर्करी 9  
 \*कर्कार 407  
 कर्कारु 813  
 कर्कोट 161  
 कर्चूर 430  
 \*कजूर 427  
 कर्ण 182  
 कर्तारि 698  
 \*कर्तु 778  
 कर्दम 347  
 कर्षट 142  
 \*कर्पाटि 630  
 कर्पर 408  
 कर्पास 583  
 कर्पूर 427  
 कर्वट 142  
 कर्वर 441  
 कर्वरी 441  
 कर्बुहार 410  
 कर्बुर 423  
 कर्मन् 911  
 कर्मर 407  
 कर्व 505

कर्ष 540  
 कर्षक 31  
 कर्षू 829  
 कलकल 14  
 कलङ्क 62  
 \*कलच 114  
 कलव 456, C.  
 कलभ 329  
 कलम 347, C.  
 \*कलम्भ 336  
 कलल 465  
 कलविङ्क 65  
 कलश 582  
 कलशी 532  
 कलह 589  
 \*कलान 209  
 कलाप 308  
 कलापक 33, C.  
 कलाय 372  
 \*कलार 405  
 कलि 607  
 कलिका 38  
 कलिक्र 102  
 \*कलिञ्च 123  
 कलिन्द 246  
 कलिल 481  
 कलुष 557  
 कलेवर 445, C.  
 कल्क 21  
 \*कल्पुष 557  
 कल्मलीक 50  
 कल्मष 562  
 कल्माष 563  
 \*कल्मास 524  
 कल्य 357  
 कल्याण 193

कलोल 495  
 कवक 27  
 कवच 114  
 \*कवट 142  
 कवन्ध 257  
 \*कवय 365  
 कवल 469  
 कवष 544  
 \*कवाक 34  
 कवाट 148, C.  
 कवि 606  
 कविय 375  
 \*कविर 412  
 \*कशेरू 851  
 कदमल 502  
 कश्मीर 420  
 \*कषाकष 16  
 कषाय 372  
 कधि 619  
 कषीका 46  
 कसार 405  
 \*कसिपु 798<sup>1</sup>  
 \*कस्तूर 430, C.  
 कहोड 172  
 कहार 411  
 कंस 564  
 काक 21  
 काकणि 640  
 काकन्दी 245, C.  
 काकि 623  
 काकु 749  
 काकुव 243  
 काकीली 18  
 \*काचू 835, C.  
 काञ्चन 275, C.  
 काञ्चनार 410

काञ्चि 618  
 \*काणि 634  
 काणुक 56  
 काणुक 60  
 \*काणूर 428  
 काण्ड 169  
 कातर 437  
 कादम्ब 322  
 कानन 275, C.  
 कान्तार 411  
 कामल 465, C.  
 कामि 618  
 कारण्डव 519  
 \*काराल 479  
 कारि 619  
 कारु 1  
 कारुष 561  
 \*कार्क 186  
 कार्क 31  
 काशि 607  
 \*कावि 619  
 काष्ठ 162  
 काष्ठा 162  
 कासर 397  
 कासार 405  
 कासिका 40  
 कासीस 576  
 कासू 835  
 काहल 474  
 काहला 474  
 किकि 623  
 किकिदीवि 706  
 \*किकिवि 706  
 किकीदिवि 706  
 किखि 626  
 \*किङ्कणि 639

\*किङ्किणीका 50  
 किङ्कल 26  
 किण्व 511  
 कितव 518  
 किम् 939  
 किरण 188  
 किराट 147  
 किरात 209  
 किरि 609  
 किरीट 151  
 किर्मार 422  
 किलाट 147  
 किलास 575  
 किलासी 575  
 किलिकिल 17  
 किल्विष 551  
 \*किल्विषी 551  
 किशोर 434  
 किष्कु 751  
 किसलय 368  
 किंशारु 725  
 कीकट 144  
 कीकस 573, C.  
 कीचक 83  
 कीट 140  
 कीमाश 534  
 कीम् 941  
 कीर 419  
 कीर्ति 608  
 कीलाल 475  
 कु 729  
 कुकुन्दर 403  
 कुकुन्दुर 426  
 कुकुर 426  
 कुकूल 491  
 \*कुङ्कण 190

कुकुट 155  
 कुकुभ 334  
 ककुर 426  
 कुक्ष 567  
 कुक्षि 707  
 \*कुङ्कण 190  
 कुङ्कुम 352  
 \*कुङ्ग 107  
 कुञ्ज 129  
 कुञ्जर 403  
 कुटच 114  
 कुटज 130  
 \*[कुटनी 130, C.]  
 कुटप 305  
 कुटर 812  
 कुटल 468  
 \*कुटाकु 753  
 कुटि 619  
 \*कुटिम्ब 123  
 कुटिल 481  
 कुटीर 418  
 \*कुटुकुट 17  
 \*कुटुम 351  
 कुटुम्ब 826  
 \*कुटेर 431  
 कुट्टिम 849  
 कुठाकु 753  
 कुठार 408  
 कुठि 614  
 कुठेर 431  
 \*कुड 170  
 कुडव 518  
 \*कुडुमा 351  
 \*कुडुव 524  
 कुडमल 502  
 कुडय 362

कुणप 305  
 कुणार 815  
 कुणाल 476  
 कुणि 609, 635.  
 कुणिन्द 246  
 \*कुणुकुण 17  
 कुण्व 163  
 कुण्ड 170  
 कुण्डल 465  
 \*कुण्डि 608  
 कुण्डिन 282  
 \*कुण्ड 108  
 कुतप 305  
 कुतू 848  
 कुथ 231  
 कुथा 231  
 कुथुम 351  
 \*कुथेर 431  
 कुत्रि 695  
 \*कुट्टु 745  
 कुन्त 224  
 कुन्तल 474  
 कुन्ति 652  
 कुन्यु 716  
 कुन्द 240  
 कुन्दुम 352  
 कुन्दुर 818  
 \*कुपल 465  
 कुपिन्द 247  
 \*कुप 896  
 कुबेर 431  
 कुब्ज 129  
 \*कुब्धि 695  
 कुब 390  
 कुमार 409  
 कुमारयु 741

कुमुद 244  
 \*कुमुल 487  
 कुम्भ 337  
 कुम्भीर 422  
 \*कुम्भल 503  
 कुरङ्ग 101  
 कुरङ्गी 101  
 \*कुरड 172  
 कुरण्टक 28  
 कुरर 399  
 कुरव 518  
 कुरवक 28  
 \*कुरिन्द 246  
 कुरीर 419  
 कुरु 734  
 \*कुरुकुर 17  
 कुरुण्टक 28  
 \*कुरुम 351  
 कुरुम्भ 326  
 कुरुर्क 426  
 कलक 29  
 कुलटा 143  
 कुलव 518, C.  
 कुलाय 372  
 कुलाल 476  
 \*कुलिङ्ग 64  
 कुलिज 135  
 \*कुलिञ्ज 123  
 कुलिश 535  
 कुलीर 419  
 \*कुलुम 351  
 कुलूत 215  
 \*कुलूल 490  
 कुल्म 315  
 कुल्मल 503  
 कुल्माष 563

\*कुल्मास 584  
 कुल्पा 362  
 कुवल 469  
 कुवली 469  
 \*कुवाकु 753  
 कुविन्द 247  
 कुश 529  
 कुशल 468  
 कुशाम्ब 320, C.  
 कुशिक 45  
 \*कुशुण्ड 178 (See कुशुण्ड)  
 कुश्रि 693  
 \*कुषप 305  
 कुषाकु 753  
 \*कुषि 609  
 कुषित 212  
 कुषीतक 80  
 कुष्ठ 164  
 \*कुष्मन् 912  
 कुष्मल 502  
 कुसित 212  
 कुसिद 241  
 कुसीद 241  
 \*कुसुण्ड 178 (See कुशुण्ड)  
 कुसुम 351  
 कुसुम्भ 337  
 कुसूल 490  
 \*कुहड 171  
 कुहर 399  
 कुहु 729  
 \*कुहक 51  
 कुहू 844  
 कुच 112  
 कुची 112  
 कूप 297  
 कुच 113



कूर्चक 113, C.  
 कूर्चिका 113, C.  
 कूर्प 298  
 कूर्पर 403  
 कूर्पास 583  
 कूर्म 846  
 कूबर 443  
 कूष्माण्ड 176, C.  
 कृक 23  
 कृकण 190  
 कृकवाकु 728  
 कृच्छ्र 395  
 कृशु 791  
 \*कृतु 791  
 कुत्तिका 76  
 कृत्या 361  
 कृत्स 567  
 कृत्वा 294  
 कृदर 403  
 कृन्त्र 458  
 कृपण 188  
 कृपाण 191  
 \*कृपारु 815  
 कृपालु 815, C.  
 कृपीट 151  
 कृमि 690  
 कृमुक 53  
 कृवि 705  
 कृश 528  
 कृशानु 794  
 कृषक 31  
 \*कृषाकु 753  
 कृषि 609  
 कृषिक 41  
 \*कृषीट 151  
 कृष्टि 651

कृष्ण 183  
 कृष्णवेष्णा 182, C.  
 कृसर 440  
 कृसरा 440  
 केकय 366  
 केकर 435  
 केका 26  
 \*केकाण 193, C.  
 केतु 778  
 केदार 411  
 \*केरड 172  
 केरल 474  
 केलि 608  
 केलिकिल 19  
 \*केवयु 746  
 केवल 465  
 केश 530  
 केसर 439  
 केरव 519  
 कैलिकिल 19  
 कोक 21  
 कोकिल 481  
 \*कोकाण 193, C. ( See बोकाण)  
 कोटर 397  
 \*कोटव 519, C.  
 कोटि 619  
 कोटीर 418  
 कोठर 403, C.  
 \*कोथूम 353  
 कोद्रव 519, C.  
 कोमल 474  
 कोयाष्टि 648  
 कोर 434  
 कोरक 27  
 कोरदूष 561  
 कोल 494

कोविदार 410  
 कोश 529  
 कोशातकी 83, C.  
 कोष्ठ 164  
 कोसल 465  
 कोहल 465  
 क्रकच 115  
 क्रकर 408  
 क्रतु 780  
 क्रमुक 53  
 क्रमेलक 66  
 क्रयिक 38  
 \*क्रान्तुम् 942  
 क्रिमि 613  
 क्रिय 376  
 \*कुशिक 41  
 \*कुशित 212  
 कुश्वन् 906  
 कूर 395  
 क्रेणि 634  
 \*क्रेलिम 354, C.  
 क्रोड 172  
 क्रोष्टु 773  
 \*क्रौश्व 265  
 क्केदन् 900  
 क्केदु 716  
 क्कोमन् 916  
 क्कयि 691  
 क्षणनु 793  
 क्षन्त् 865  
 क्षत्र 451  
 क्षम् 937  
 क्षमा 604  
 क्षय 367  
 क्षयक 27  
 \*क्षान्तुम् 942

क्षारक 27  
 क्षित्वन् 906  
 \*क्षित्वरी 906  
 क्षिप 5  
 क्षिपक 29  
 क्षिपका 29  
 \*क्षिपण 273  
 क्षिपणि 642  
 क्षिपणु 770  
 क्षिपण्यु 804  
 \*क्षिपस् 572  
 क्षिपस्ति 660  
 क्षिप्र 388  
 क्षीर 419  
 क्षीरकाकोली 18, C.  
 क्षुण 197  
 क्षुद्र 388  
 क्षुद्रा 388  
 \*क्षुद्रि 695, C.  
 \*क्षुधार 815  
 \*क्षुधालु 815, C.  
 क्षुधुन 290  
 क्षुष 301  
 क्षुषक 29  
 \*क्षुप्र 388  
 \*क्षुभक 29  
 क्षुमा 841  
 क्षुर 396  
 क्षुल्ल 33, C.  
 क्षुल्लक 33  
 \*क्षूण 185  
 क्षेत्र 451  
 क्षेम 338  
 क्षोणि 634  
 \*क्षोत् 857  
 क्षोम 341

क्षमा 346, C.  
 ख 87  
 \*खचिम 350  
 खजप 304  
 खजाक 34  
 खझरीट 152  
 \*खटत् 883, C.  
 \*खटूर 427  
 खटूर 441  
 खट्टा 505  
 खट्टूर 427  
 खड्ड 92  
 \*खड्डू 845  
 खण्ड 169  
 \*खण्डि 607  
 खदिर 412  
 खनि 619  
 \*खय 367  
 खर 403  
 \*खरण्ड 176  
 खरत् 883, C.  
 \*खरप 307, C.  
 खर 808  
 खर्जू 829  
 खर्जूर 427  
 खल 472  
 \*खलत 207  
 खलति 653  
 खलि 607, C.  
 खलिन 282  
 खलीन 286  
 \*खलूष 560  
 खल्य 505  
 \*खल्वा 505  
 खल्वाट 148, C.  
 खण्य 299

खाण्ड 169  
 खात्र 449  
 \*खादत् 883, C.  
 खादि 607, C.  
 खानि 619  
 खारी 411  
 खिदिर 416  
 खिद्र 388  
 खुर 396  
 \*ख्यस् 969  
 गगन 275  
 \*गङ्गम 13  
 गङ्गा 92  
 गच्छ 124  
 \*गडन्त 221  
 गडयन्त 221, C.  
 \*गडयन्ती 221, C.  
 गडयित्नु 797  
 \*गडाक 34  
 गडु 716  
 गडेर 431  
 \*गङ्ग 92  
 गणिम 349  
 गणेश 370, C.  
 गण्ड 168  
 गण्डयन्त 221, C.  
 \*गण्डाल 475  
 गण्डि 619  
 \*गण्डूल 488  
 गण्डूष 560  
 गण्डोल 493  
 गदयित्नु 797  
 \*गद्र 92  
 गद्र 8  
 गन्तु 773  
 \*गन्धिक 45, C. ( See गन्धिक )

गन्धर्व 508  
 \*गण्डिक 45, U. ( See गान्दिक )  
 गभस्ति 661  
 गभीर 422  
 \*गम् 937  
 गमथ 232  
 \*गमि 607  
 गमिन् 919  
 \*गमेणु 772  
 गम्भीर 422  
 गय 370  
 गया 370  
 \*गरदु 762  
 गरभ 329  
 \*गरुट 153  
 गरुड 153  
 गरुत् 890  
 गर्भ 92  
 गर्गर 9  
 गर्गरी 9  
 गर्त 200  
 गर्दभ 329  
 गर्भ 327  
 गर्मुन् 890  
 गर्व 505  
 गर्वर 441  
 गर्वरी 441  
 गवय 365  
 गवल 465  
 गवीधुक 74  
 गवेधुका 74  
 गहन 275  
 गहर 444  
 \*गाण्डि 619  
 गातु 773  
 गात्र 453

गात्रा 453  
 गाथा 225  
 गाधि 607  
 \*गान्तुम् 942  
 गान्त्र 447  
 गामिन् 920  
 गारित्र 460  
 \*गारेट 159  
 गिर 943  
 गिरण 188  
 गिनि 609  
 गुगुड 824  
 गुच्छ 124  
 \*गुजुगुज 17  
 गुड 170  
 गुडा 170  
 \*गुडुगुड 17  
 गुडूची 120  
 गुडेर 431  
 गुण 186  
 गुत्स 568  
 गुद 239  
 गुधेर 432, U.  
 गुन्दा 396  
 गुपिल 483  
 \*गुधेर 431  
 गुह 734  
 गुलुञ्छ 126  
 गुल्फ 315  
 गुल्म 346  
 गुवाक 35  
 गुह 5  
 गुहा 5  
 गूथ 231  
 गुर्जर 404  
 गुर्जरी 404

गुवाक 37  
 \*गुहनु 779  
 \*गुहलु 824  
 गुञ्जन 269, C.  
 गुत्स 568  
 गृधु 729  
 गृध 388  
 गृष्टि 649  
 गृहयाय्य 373  
 \*गृहाक 35  
 \*गृहाण 191  
 \*गृहोल 494  
 \*गेह 811  
 गेष्ण 199  
 गेह 587  
 गो 867  
 गोत्र 451  
 गोत्रा 451  
 गोधूम 353  
 \*गोपानसि 708  
 गोपीथ 227  
 गोभिल 484, C.  
 गोमायु 726, C.  
 गोर्वर 403  
 गोल 494  
 गोलनिका 76, C.  
 गोला 494  
 \*गोलुगुल 19, C.  
 गौर 396  
 \*गौलुगुल 19, C.  
 ग्रन्थि 607  
 \*ग्रन्थुस् 997  
 ग्रहणि 638  
 ग्रहि 619  
 ग्राम 339  
 प्रावद् 905

ग्राहि 619  
 ग्रीवा 514  
 ग्रीष्म 346  
 \*ग्लानु 773  
 ग्लौ 868  
 \*घङ्ग 110  
 \*घङ्गा 110  
 \*घटघट 14  
 घटा 141  
 घण्टा 141  
 \*घतन 272  
 घर्घर 9  
 घर्घरी 9  
 \*घर्घरीका 50  
 घर्म 338  
 \*घसुरि 699  
 घस्र 387  
 घाटा 141  
 घाति 618  
 घासि 618  
 \*घुरुघुर 17  
 घूक 24  
 घूर्णि 637  
 घृणा 183  
 घृणि 635  
 घृत 201  
 घृष्टि 705  
 घोर 434  
 घोषयितु 797  
 \*ग्रेलिम 354, C.  
 \*ग्रोम 346  
 \*चकुर 423  
 \*चकोर 433  
 चक्र 7  
 चक्रधर 20  
 चक्रवाल 480, C.

चक्र 733  
 चक्रः (perf.) 20 C.  
 चक्षस् 969  
 चक्षुस् 1001  
 चङ्कुर 423  
 चङ्क्रम 12  
 चञ्चरीक 50  
 चञ्चल 465  
 चञ्चा 122  
 चञ्चु 716  
 चटक 27  
 \*चटर 397  
 \*चटस 569  
 \*चटाकु 752  
 \*चटि 607  
 चटु 726  
 चटुल 485  
 चणक 27  
 \*चणव 515  
 \*चणस् 957  
 चण्ड 163  
 चण्डानक 82  
 चण्डाल 475  
 चण्डि 607  
 चण्डिल 481  
 \*चण्य 296  
 \*चण्णा 296  
 चतुर् 948  
 चतुर 423  
 चत्वर 441  
 \*चत्तरी 441  
 [चनस् 957, C.]  
 चन्दन 269  
 चन्दिर 412  
 चन्द्र 387  
 चन्द्रमस् 986

चषट 142  
 चपल 465  
 \*चपाल 475  
 \*चपुष 557  
 चपेट 158  
 चपेटा 158  
 \*चमट 142  
 \*चमड 171  
 चमर 397  
 चमस 569  
 चमसी 569  
 चमू 829  
 चमूत 819  
 चम्पक 38, C.  
 चम्पा 296  
 चम्पू 841  
 चर 2  
 चरक 27  
 चरण 187  
 चरण्य 804, 746, C.  
 चरम 347  
 चरि 619  
 \*चरिण्टी 150  
 चरु 726  
 \*चर्करित 206  
 चर्करित 206  
 चर्मन् 911  
 चर्षणि 641  
 \*चलुष 557  
 चषक 27  
 चषाल 475  
 \*चहोल 493  
 चाटु 726  
 \*चाणस् 957  
 चाणूर 428  
 चात्राल 480

\*[चानम् 957, C.]  
 \*चारि 619  
 चारित्र 460  
 चारु 726  
 चारुदेष्ण 199, C.  
 चार्वाक 37, C.  
 चिकुर 426  
 चिककण 190  
 चित्त 201  
 चित्र 454  
 चित्रभानु 786, C.  
 \*चित्रानसि 708  
 \*चिन्ति 652  
 चिबुक 57  
 \*चिम्बा 325  
 चिर 388  
 \*चिरिङ्ग 64  
 चिरिण्टी 150  
 \*चिर्भिटी 149  
 \*चिलान 209  
 चिह्न 268  
 चीर 392  
 \*चीवर 443  
 \*चुक्कण 187  
 चुक्र 393  
 \*चुण्डि 632  
 \*चुण्ण 301  
 \*चुप्प 388  
 चुत्र 390  
 \*चुरिक 45, C. (See भुरिक)  
 \*चुरुचुर 17  
 \*चुरम्भ 326  
 चुलुक 57  
 चुलि 608  
 च्चुक्र 57  
 \*चर्च 113

चूर्णि 634  
 चेक्रीयित 205  
 \*चेटि 608  
 चेतम् 952  
 चेह 806  
 चोक्ष 597, C.  
 चोच 122  
 चोर 434  
 \*चोरड 171  
 \*च्यूप 297  
 \*च्यौक्र 268  
 \*च्यौक्री 268, C.  
 छगल 471  
 छटा 141, C.  
 छल 446  
 छत्री 446  
 छत्तर 444  
 \*छदन्ति 665  
 छदिस् 989  
 छद्गन् 911  
 छन्दस् 954  
 \*छपत् 883  
 छर्दि 607  
 छर्दिस् 989  
 छल 471  
 छवि 706  
 छाग 92  
 छागल 471  
 छाल 451  
 \*छादिस् 989  
 छाया 357  
 छित्तर 444  
 छिद्रक 30  
 छिदि 609  
 छिदिर 416  
 छिद्र 388

\*छिवि 706  
 \*छुपत् 883, C.  
 \*छुरुचुर 17  
 \*छृदि 609  
 छेक 26  
 छेदक 30  
 \*छेवा 514  
 जगत् 885  
 जगती 885  
 जघन 272  
 जघ् 733  
 जङ्गम 13  
 जङ्गल 467  
 जङ्घा 109  
 \*जजल 18  
 जटा 139  
 जटायु 1, C.  
 जटायुस् 998, C.  
 जटिल 481  
 जठर 403  
 जतु 721  
 जतु 809  
 जनक 27  
 \*जनयितु 797  
 जनि 607  
 जनित्व 526  
 जनिमन् 917  
 जनुस् 997  
 जन्तु 778  
 जन्मन् 911  
 जन्य 361  
 जन्तु 801  
 \*जम् 387  
 \*जम् 937  
 जम्बाल 480

जम्बीर 422  
 जम्बुक 57  
 जम्बू 847  
 जम्भ 327  
 जम्भा 327  
 जय 367  
 जयन 269  
 जयन्त 221  
 जयन्ती 221  
 जयि 606  
 जरठ 167  
 जरण्ड 173  
 जरन्त 219  
 जरायु 1, C.  
 \*जरुट 153  
 \*जरुड 153  
 जरुथ 236  
 \*जरुष 560  
 जर्जर 9  
 जर्जरी 9  
 \*जर्जरीका 47  
 जर्ण 182  
 जर्त 200  
 जलधर 20  
 जलाष 545  
 जलूका 58  
 जमुरि 699  
 जहक 33  
 जहु 789  
 जागृवि 705  
 जाजलि 18, C.  
 \*जाण्ट 140  
 जानु 1  
 जामातृ 860  
 जामि 618



ज्ञाय 361

ज्ञायु 1

ज्ञान्य 346

\*जिगन्तु 792

\*जिगन्तु 792

जित्वन् 906

जित्वरी 906

जिन 261

जिह्वा 339

\*जिहियाण 278

जिह्वा 513

जीमूत 216

जीर 392

जीरदानु 795

जीर्वि 705

जील 392, C.

जीवथ 232

जीवन्त 220

जीवन्ती 220

\*जीवर 397

जीवानु 782

\*जीवेणु 772

\*जीव्रि 694

जुघुषुः (perf.) 20, C.

\*जुहुराण 278

जूट 140

जूर्णि 634

\*जेसर 439

जैत्र 447

जैवानुक 67

\*जैवानुका 67

ज्ञाति 646

ज्योतिरिङ्गण 190, C.

ज्योतिस् 991

ज्योन्नाक 37

ज्ञाया 137

शर्षर 9

शर्षरी 9

शर्षरीक 50

\*शर्षरीका 50

टिडिभ 332

डमर 402

\*डहर 403

डामर 402

डिण्डिम 356

डिण्डीर 422

\*डिपत् 883, C.

डिम्ब 325

डका 26, C.

तक्मन् 911

तक्र 388

तक्षन् 900

तगर 403

\*तक्षकि 692

तङ्गण 187

तट 139

तटाक 34

तडाक 34

तडाग 97

तडित् 887

तण्ड 168

\*तण्डाल 475

तण्डु 765

तण्डुल 485

तन 203

\*तनु 738

तद् 895

तनय 365

\*तनाल 475

तनु 716

तनुत्र 461

तनुस् 997

तनू 829  
 \*तन्त 200  
 \*तन्तिडीक 50, C.  
 तन्तु 773  
 तन्त्र 451  
 तन्त्रि 607  
 तन्त्री 711  
 तन्द्रा 396  
 तन्द्री 711  
 तन्यतु 781  
 तपस् 952  
 तपस 569  
 तपुस् 997  
 तमक 27  
 तमङ्ग 98  
 तमंत 207  
 तमस् 952  
 तमस 569  
 तमसा 569  
 तमाल 475  
 तमि 607  
 \*तम्बूल 489  
 तर 2  
 तरक्षु 827  
 तरङ्ग 98  
 तरट 142  
 \*तरड 171  
 तरण 187  
 तरणि 638  
 तरण्ड 173  
 तरन्त 221  
 तरन्ती 221  
 तरल 465  
 तरस् 952  
 तरि 606

तरी 711  
 तरीष 553  
 तरु 716  
 तरुण 288  
 तरुत्र 461  
 \*तर्कार 406  
 तर्कु 723  
 \*तर्कु 845  
 तर्ण 182  
 तर्हू 846  
 \*तर्प 296  
 तर्ष 540  
 तर्स 564  
 \*तलय 304  
 तलुन 288, C.  
 \*तलूक 58  
 तल्य 296  
 तविष 550  
 तविषी 550  
 तसर 440  
 ताडि 618  
 तात 203  
 \*तापि 618  
 तामरस 573  
 ताम्बूल 489  
 ताम्र 392  
 तालि 618  
 \*तालीस 576  
 तालु 727  
 ताळूर 428  
 ताविष 550  
 ताविषी 550  
 तिक्ता 204  
 तिग्म 345  
 तितड 748

\*तितल 18  
 \*तितिर 733  
 तितिरि 611  
 तिथ 231  
 तिथि 674  
 तिनिश 537  
 तिन्निडीक 50  
 तिन्दुक 54  
 तिमि 613  
 तिमिर 416  
 तिरम् 971  
 तिरीट 151  
 \*तिर्तिर 10  
 तिलक 29  
 तोक्ष्ण 186  
 तीर्थ 227  
 तीवर 444  
 तीव्र 396  
 तुक् 869  
 तुग्र 396  
 तुङ्ग 107  
 तुच्छ 124  
 \*तुडुव 524  
 तुण्ड 170  
 तुण्ड 608  
 तुण्डिल 481  
 तुत्थ 227  
 तुद 5  
 \*तुदन 273  
 तुन्द 240  
 \*तुन्न 390  
 तुमुल 487  
 तुम्ब 320  
 तुम्बुरु 817  
 तुरण 190, C.

तुरि 609  
 \*तुरुम्ब 326  
 तुरुष्क 26  
 तुल्ल 500  
 \*तुविस् 996  
 तुवार 408  
 \*तुस्ता 203  
 तुहिन 283  
 \*तूक 24  
 तूण 185  
 तूर्णीर 422, C  
 \*तृप 297  
 तूर्णि 634  
 तृवर 443  
 तृष्णीम् 940  
 तृस्त 203  
 तृण 186  
 तृपत् 881  
 तृपल 468  
 तृपला 468  
 तृप्र 388  
 तृष्णा 183  
 तेजस् 952  
 तोक 21  
 तोकमन् 916, C.  
 तोमर 403  
 तोसल 465  
 तौन्वलि 500, C.  
 त्यद् 895  
 \*त्रपिचा 117  
 त्रपु 716  
 त्रपुस् 997  
 त्रपुस 578  
 त्रय 367  
 \*त्रयण 190 C.

\*त्राक 21  
 त्रि 615  
 त्रिषवण 274, C.  
 त्रिष्टुभ् 932  
 त्रोटि 608  
 त्रोट 461  
 त्वच् 872  
 त्वष्ट 865  
 त्विषि 609  
 त्सरु 716  
 दक्षाय्य 373  
 दक्षिण 194  
 दक्षिणा 194  
 दग् 759  
 दण्ड 168  
 दधि 607, C.  
 दधिषाय्य 374  
 दधीचि 627  
 दनु 793  
 दन्त 200  
 \*दपत् 883, C.  
 दभ्र 388  
 \*दमाहक 81  
 दमुनस् 987  
 दमूनस् 987  
 \*दय 367  
 \*दरक 27  
 \*दरत 207  
 दरह् 894  
 \*दरदर 14  
 दरि 606  
 \*दरुट 153  
 \*दरुड 153  
 \*दर्ण 182  
 दर्दर 9

\*दर्दरी 9  
 दर्दरीक 47  
 दर्दुर 426  
 दर्दू 846  
 दर्भ 327  
 दर्व 505  
 \*दर्वर 441  
 \*दवरी 441  
 दर्वि 704  
 दर्शत 207  
 दलय 304  
 दलिक 38  
 दल्य 327  
 दल्यि 687  
 दवर 397  
 \*दवाक 34  
 \*दवि 706  
 दशन् 901  
 दशेर 431  
 \*दश्र 388  
 दस्य 340  
 दस्यु 801  
 दश्र 387  
 दहन 269  
 \*दस्यु 801  
 दह 387  
 दाक 21  
 दाडिम 355  
 दाडिमी 355  
 दात्यूह 594  
 दात्व 525  
 दानु 786  
 दामन् 911  
 दाह 1  
 दाहण 196

दाश 527  
 \*दिङ्ग 102  
 दिति 668  
 दिदिवि 706  
 दिधिषू 842  
 दिधीषू 842  
 दिन 268  
 दिलीप 310  
 दिव् 949; 20, C  
 दिवन् 901  
 दिवस 572  
 दिवा 599  
 दिष्ट्या 601  
 दीदिवि 706  
 \*दीधीषाय्य 374  
 दीन 261  
 दीर्घ 110  
 दीवि 706  
 दुकूल 491  
 दुण्डुभ 335  
 दुन्दुभि 686  
 दुर 943  
 \*दुर्दुष्ट 156  
 दुर्दुष्ट 156  
 दुलि 609  
 दुष्ट 782  
 दुष्यन्त 222  
 दुस् 999  
 दुहितृ 865  
 दुःख 87, C  
 दूत 201  
 दूर 396  
 \*दूषिका 38  
 दूषीका 46  
 दूति 651  
 \*दूतन् 906

\*दूदर 403  
 दून्मू 841  
 दूम् 388  
 \*दृमा 388  
 दृशान 277  
 दृशोक 48  
 दृशीका 48  
 \*दृशोलिम 354, C.  
 दृषद् 898  
 \*देभि 611  
 देवका 27  
 देवट 142  
 देवन 269  
 देवयु 741  
 देवर 397  
 देवल 465  
 \*देवि 608  
 देविका 27  
 देवृ 852  
 देष्ण 199  
 देहली 465  
 \*दोर 434  
 दोला 494  
 दोषा 604  
 दोस् 1005  
 दोहद 244, C.  
 द्यु 744  
 द्युति 609  
 द्युन्न 266  
 द्युवन् 901  
 द्यो 867  
 द्योनन 269, C.  
 द्यौन्न 448  
 द्रङ्ग 95  
 द्रङ्ग 95  
 \*द्रमल 465

इमिल 481  
 इविण 194  
 इक् 870  
 इक्षा 597  
 \*इक्क 95  
 इ 744  
 इणा 184  
 \*इमल 502  
 \*इहत् 884  
 \*इहथ 234  
 \*इहाण 191  
 इहिण 195  
 इह्य 364, C.  
 इेकाण 193, C.  
 इोण 184  
 इोणी 184  
 इार 944  
 इार 411  
 इि 615  
 धनूर 430, C.  
 धनायु 1, C.  
 धनु 716  
 धनुष 559  
 धनुस् 997  
 धनू 829  
 धन्वन 900  
 धमक 33  
 धमनि 680  
 धय 367  
 धरक 27  
 धरणि 638  
 धरीमन् 918  
 धरण 196  
 धर्मादि 709  
 धर्तृ 857  
 धर्म 451  
 27

\*धर्मो 451  
 धर्म 338  
 धर्मन् 911  
 धर्मयु 741  
 \*धवन 274  
 धवल 465  
 धाक 21  
 धाणक 70  
 धातु 773  
 धानका 71  
 धाना 258  
 धान्त 33, C.  
 धान्य 379  
 धाम 338  
 धामन् 911  
 धारा 389  
 \*धिक्क 102  
 धिवण 189  
 धिवणा 189  
 धिण्य 364  
 धिण्या 364  
 \*धीना 268, C.  
 धीर 389  
 धीवन् 908  
 धीवर 444  
 \*धुनूर 430  
 धुनि 678  
 धुन्धु 785  
 धुर 943  
 धुवक 29  
 धुवका 29  
 धुवन 274  
 धूक 22  
 \*धूका 22  
 धूनि 679  
 धूम 340

धूल 396  
 \*धूर्ति 637  
 धूर्त 201  
 धूलि 701  
 धूसर 440  
 धृत्वन् 906  
 धृत्वासी 906  
 \*धृवान् 191  
 धृषु 729  
 धेन 268  
 धेना 268, C.  
 धेनु 787  
 \*धोत 200  
 \*धोत्र 451  
 ध्यात्व 525  
 ध्याम 340  
 ध्यामन् 911  
 ध्रुवक 29  
 ध्रुवका 29  
 \*ध्रुविल 483  
 \*ध्वजप 304  
 ध्वनि 607  
 \*ध्वानि 618  
 नक्तम् 935  
 नक्र 4  
 नक्षत्र 456  
 नक्ष 4; 87, C.  
 नग 4  
 नगर 403  
 नम 268  
 नट 139  
 नदनु 793  
 \*नहरि 698  
 नदाल 475  
 ननान् 856  
 नन्दन् 220

नन्दनी 220  
 नन्दयन्त 221, C.  
 नन्दयन्ती 221, C.  
 \*नन्दयिषु 797  
 \*नन्दाल 475  
 नन्दि 607  
 ननुंसक 32  
 ननु 862  
 नभस् 952  
 नभस 569  
 नभाक 34  
 नमत 207  
 \*नमन 456  
 नमस् 952  
 नमस 569  
 \*नमाक 84  
 नमि 613  
 नमेरु 811  
 नयन 269, C.  
 नरक 27  
 नर्कुट 155  
 नर्मन् 911  
 नलिन 282  
 नल्व 505  
 नवन् 900  
 नवा 4  
 \*नख 887  
 नहुष 557  
 नशुक 57  
 नाक 4  
 नाकु 720  
 \*नामयन्त 958, C.  
 नाडी 712  
 \*नापान 209  
 \*नान् 447  
 नापित 211

नाम 621  
 नामन् 916  
 नारङ्ग 99  
 नालिकेर 432, C.  
 नासिका 40  
 नासीर 422, C.  
 \*\*नाहल 466  
 \*नाष्ट 417  
 नि 616  
 निकषा 598  
 निकुञ्ज 129, C.  
 निकुम्भिल 484, C.  
 निकुम्ब 326, C.  
 निष्प 511  
 \*निष्ठाकु 754  
 \*निचुर 426  
 निचुल 487; 426, C.  
 नितम्ब 317  
 नित्य 364  
 \*निथ 231  
 निद्रा 396  
 निधन 273  
 निधि 613  
 निमित्त 204  
 निष् 266  
 निम्ब 325  
 निपुत 204, C.  
 \*निरुध 231, C.  
 निरुध 229  
 निर्वृह 598  
 निर्वृति 610, C.  
 \*निशीक 48  
 निषसथ 233  
 \*निषेण 296, C.  
 निशीथ 228

\*निश्रेणि 634, C.  
 निषङ्गधि 671  
 निषदूर 441  
 निषदूरी 441  
 निषथ 252  
 निष्क 26  
 निषुर 426  
 निष् 994  
 \*निहाक 21  
 निहाका 21  
 नीक 22  
 नीका 22  
 नीच 1003  
 नीचा 1003  
 नीचैस् 1003  
 नीड 170  
 नीथ 227  
 नीप 302  
 नीर 368  
 नीलकु 761  
 नीवर 443  
 नीवि 705  
 नीव 396  
 नुर 5, C.  
 \*नूथ 227  
 \*नूथन् 973  
 \*नूथत् 973  
 नूनम् 935  
 नूपुर 426  
 नृ 854  
 नृचक्षस् 969, C.  
 \*नृतस 572  
 नृत् 844  
 नेत् 857  
 \*नेत् 525  
 \*नेनिष् 932, C.



नेप 302  
 नेम 338  
 नेमि 687  
 \*नेन 806  
 नेष्ट 864  
 \*नोदुनुद 19  
 नोधस् 973, C.  
 नौ 868  
 \*नौनुनुद 19  
 न्यङ् 724  
 न्युङ्द 242, C.  
 न्युङ्ख 90  
 पक्त्र 451  
 पक्ष 564  
 पक्षस् 983  
 पक्ष्मन् 916  
 पङ्क 63  
 पङ्गु 761  
 पचत 207  
 \*पचत्र 456  
 पचन 269, C.  
 पचि 607  
 \*पचेनु 772, C.  
 पचेलिम 354  
 \*पच्छ 124  
 पञ्चन् 900  
 पञ्चाल 475  
 पञ्जर 397  
 पटत् 883  
 पटल 465  
 पटह 589  
 पटाका 34  
 पटीर 418  
 पटु 716  
 \*पटुल 485

\*पटोला 493  
 पट्टन 292  
 \*पट्टस 580  
 \*पट्टिस 579  
 \*पट्टम 352  
 पठि 607  
 पणव 515  
 पण्ड 168  
 \*पण्ण 182  
 पतङ्ग 98  
 \*पतत् 883, C.  
 पतत्र 456  
 पतत्रि 697  
 पतत्रिन् 930  
 \*पतनु 793  
 पतस 569  
 पताका 34  
 पति 659  
 पतेर 431  
 पत्तन 292  
 पत्ति 646  
 पत्तूर 430  
 पत्त 451  
 पत्सल 504  
 पथ 231  
 पथिन् 926  
 \*पदपद 14  
 पदादि 620  
 पदाति 620  
 पदि 607  
 \*पदिर 412  
 \*पदेनु 772, C.  
 पद्म 338  
 पद्म 387  
 पद्म 505  
 पद्मन् 904

पनस 569  
 पक्क 258  
 पपी 714  
 पम्पा 300  
 \*पय 367  
 पयस् 953  
 पयोधस् 974  
 पर 2  
 \*परङ्ग 98  
 परण 187  
 \*परत 207  
 परम 347  
 परमेष्ठिन् 925  
 परशु 742  
 परश्वध 255  
 \*परह 589  
 पराक 37, C.  
 \*पराट 145  
 परि 606  
 \*परिचक्षुस् 1001, C.  
 परिज्वन् 902  
 परिवत्सर 439, C.  
 परितोय 346  
 परीर 418  
 परुष 557  
 परुस् 997  
 परुष 560  
 पर्जन्य 380  
 पर्ण 182  
 पर्णमुष् 20, C.  
 पर्णहृत् 20, C.  
 पर्णशुष् 20, C.  
 पर्णसि 709  
 \*पर्शीकु 752  
 पर्थ 296  
 पर्थट 144, C.

पर्थरीक 47  
 \*पर्थरीका 47  
 पर्याण 198  
 \*पर्व 505  
 पर्वत 207  
 पर्वन् 904  
 \*पर्वि 704  
 पशु 825  
 पर्वद् 897  
 \*पलक्षु 827  
 पलल 465  
 \*पलह 589  
 पलाण्डु 767  
 पलाल 475  
 पलाश 533  
 \*पलि 619  
 \*पलिङ्ग 102  
 पलित 210  
 \*पलिव 522  
 \*पलिश 535  
 पल्य 357  
 पल्लव 515  
 पल्लि 607  
 पल्ली 464, C.  
 पल्लल 499  
 पवन 269, C.  
 पवाका 34  
 पवि 606  
 पवित्र 459, C.  
 पवीर 418  
 पशु 731  
 \*पशूर 427  
 \*पष्ट 166  
 पस्त्य 360  
 पाक 21  
 पाकल 474

पाकु 57  
 पाजम् 977  
 पाटल 465  
 पाटलि 702  
 पाटीन 287  
 पाणि 618  
 पाण्ट 140  
 पाण्डर 403, C.  
 पाण्डु 766  
 पाताल 479  
 पाति 659  
 \*पातु 775  
 पात्र 446  
 पात्री 446  
 \*पात्व 525  
 पाथस् 977  
 पाथिस् 993  
 पादू 835  
 पाप 296  
 पाप्मन् 916  
 पायन् 911  
 पायर 403  
 • पाया 338  
 पायु 1  
 पारज 873  
 \*पारिन्द 248  
 पार्श्व 523  
 पार्णि 636  
 पालि 619  
 पालिन्द 248  
 \*पालीक 46  
 \*पालूर 428  
 पाश 527  
 पाषाण 192  
 पांसु 718  
 पिक 41

पिङ्ग 102  
 पिचण्ड 176  
 पिचु 735  
 पिच्छ 125  
 पिच्छल 125, C. (See पिच्छल)  
 पिच्छिल 125, C. (See पिच्छल)  
 पिच्छ 126, C.  
 \*पिच्छोल 495  
 पिञ्जर 397  
 पिञ्जूल 488  
 पिञ्जुष 561  
 पिटक 30  
 पिठर 399  
 \*पिठिर 417  
 \*पिण्डाल 475  
 पिण्डि 608  
 पिण्डिल 481  
 पिण्डीतक 79  
 पिण्याक 36  
 पितु 775  
 पितृ 858  
 पित्त 204  
 पिनाक 36  
 पिपीलिका 45  
 \*पिप्परी 11  
 पिप्पली 11  
 पियार 815  
 पियाल 476  
 \*पिलाल 476  
 \*पिलिपिच्छ 126  
 पिशाङ्ग 101  
 पिशाच 116  
 पिशित 212  
 पिशुन 290  
 विहातक 83  
 \*पीक 24

पीठ 163  
 पीत 201  
 पीतङ्ग 745  
 पीतु 775  
 पीथ 227  
 पीनस 582  
 पीयू 741  
 पीयूक्षा 597, C.  
 पीयूष 560  
 पीलु 821  
 पीवन् 908  
 पीवर 444  
 पीङ्ग 86  
 पुच्छ 125  
 पुञ्ज 128  
 \*पुटिन 283  
 \*पुटोर 419  
 \*पुटुपुट 17  
 पुण्ड 170  
 पुण्डरीक 50  
 पुण्डू 396  
 पुण्य 361  
 पुण्यकृत् 20, C.  
 पुत 204  
 पुत्तिका 76  
 पुत्र 455  
 पुद्गल 474, C.  
 पुनर् 947  
 \*पुण्ड 733  
 पुर् 943  
 पुरण 168  
 पुरम् 971  
 पुरा 599  
 पुरि 609  
 पुरीतत् 832, C.  
 पुरीष 554

पुरु 729  
 \*पुरुट 155  
 पुरुहंशम् 976  
 \*पुरुपुर 17  
 \*पुरुम्भ 326  
 पुरुष 558  
 पुरुरवम् 976  
 पुरोधम् 974  
 \*पुर्पुर 10  
 पुलक 29  
 पुलस्ति 660  
 पुलस्त्य 363  
 पुलह 590  
 पुलाक 35  
 पुलिक 41  
 पुलिन 283  
 पुलिन्द 246  
 \*पुलूल 490  
 \*पुवन् 901  
 \*पुवि 609  
 पुष्क 22  
 पुष्कर 436  
 पुष्कल 496  
 पुस्त 201  
 पुंस 1002  
 पुग 93  
 \*पूच 112  
 \*पूची 112  
 पूतना 293  
 पूतर 438  
 पूति 651  
 पूतीक 50  
 पूय 301  
 \*पूरिम 349  
 पूर 807; 729, C.  
 \*पूरि 634

पूर्त 201  
 पूर्व 511  
 पूर 542  
 पूषन् 900  
 पूतना 293  
 पूथ 893  
 पूथङ् 874  
 पूथिवी 521  
 पूथु 730  
 पूथुक 57  
 पूथुल 487  
 पूदाकु 756  
 पूम्भि 679  
 पूषत् 884  
 पूषत 208  
 पूषती 884  
 पूषित 212  
 पूष 163  
 पूष्णि 635, C.  
 पेचक 33  
 पेटक 30  
 पेट 526  
 पेरु 806  
 पेलव 515  
 पेलि 608  
 \*पेलिम 354, C.  
 पेशल 465  
 पेशि 608  
 \*पेविम 349  
 पोगण्ड 174  
 पोत 200  
 पोतु 773  
 पोतृ 863  
 पोत्र 461  
 \*पोला 494  
 पोषयितु 797

\*प्यात्व 525  
 \*प्यान 258  
 प्रख्यस् 969, C.  
 प्रगाथ 231, C.  
 प्रचुर 426  
 प्रचेतस् 952, C.  
 प्रति 647  
 प्रतिदिवन् 901  
 प्रतिप्रस्थात् 863  
 प्रतिबोधिन् 923  
 प्रतियायिन् 923  
 प्रतिहर्तृ 863  
 प्रतीक 50  
 प्रत्ति 647  
 प्रत्यूष 561, C.  
 प्रथम 347  
 \*प्रपणिक 42, C.  
 प्रपतन 269, C.  
 प्रपुनाट 148  
 प्रबोधिन् 923  
 प्रभृति 651  
 प्रयायिन् 923  
 \*प्ररीत्वन् 910  
 \*प्ररीत्वरी 910  
 प्रशास्त्र 857, C.  
 \*प्रसत्त्वन् 910  
 \*प्रसत्त्वरी 910  
 प्रस्कन्दन 269, C.  
 प्रस्तोतृ 863  
 प्रस्थायिन् 924  
 प्रहि 616  
 प्रह 514  
 \*प्रा 605  
 प्राकषिक 42  
 प्राणय 232  
 प्राणन्त 220

प्राणन्ती 220  
 प्रातर् 945  
 प्रादुस् 997  
 \*प्राद्यर 403  
 प्रापणिक 42  
 \*प्रापनिक 42  
 \*प्रामर 403  
 \*प्राशिर 415, C.  
 प्रांशु 719, C.  
 प्रियङ्गु 761  
 \*प्रियाणक 69  
 प्रियाल 476  
 \*प्रुक्षि 707  
 पुष्पा 511  
 प्रेत्तरी 910  
 प्रेत्तन् 910  
 प्रेत्तरी 910  
 प्रोथ 225  
 प्रूक्ष 566  
 प्रूव 2  
 प्रीहन् 902  
 प्रुक्षि 707  
 प्रूति 646  
 \*प्रव(र) (?) 514, C.  
 \*फनस 573  
 फर्फरीक 50  
 फलक 27  
 फलहक 33, C.  
 \*फलाफल 16  
 फलूष 560  
 फल्यु 758  
 फल्युन 291  
 फल्युनी 291  
 \*फालि 618\*  
 फेन 268  
 \*फेल् 830  
 28

बहरी 397  
 बधिर 416  
 बन्धक 27  
 बन्धिज 459  
 बन्धु 716  
 बन्धुर 423  
 बन्धूक 58  
 बन्ध्या 357  
 बन्धूल 491  
 बन्धु 783  
 बर्बर 397  
 बर्बरी 397  
 बर्हिण 194  
 बर्हिस् 990  
 बलजा 133  
 बलाका 34  
 \*बलाल 475  
 बलास 574  
 बलाहक 81  
 बलि 607  
 बलिश 536  
 बलूक 58  
 बलूल 488  
 बल्व 317  
 बल्वज 133  
 बहिस् 990  
 बहु 726  
 बहुल 486  
 बहुला 486  
 बालिश 536  
 बाण्य 299  
 बाहु 726  
 बिभीतक 78  
 बिम्ब 325  
 बिम्बी 325

\*बिलाहक 81  
 बिल्व 511  
 बीज 127  
 बुक्कण 187  
 बुक्कस 573, C.  
 बुहुद 244  
 बुध 5  
 \*बुधन 273  
 बुधान 277  
 बुध्न 261  
 बुस्त 201  
 बृहत् 884  
 बृहती 884  
 \*बृहदाशस् 958, C.  
 \*बोक्काण 193, C. (See कोक्काण)  
 बोधि 608  
 \*बोलुबुल 19  
 \*बौलुबुल 19  
 ब्रह्मन् 913  
 \*भकाल 477  
 भगल 474  
 भगाल 477  
 भाटिन् 459, C.  
 \*भटिल 481  
 \*भडिल 482  
 \*भडीर 422  
 भण्ड 168  
 भण्डि 608  
 भण्डिल 482  
 भण्डीर 422  
 भदन्त 222  
 भद्र 391  
 \*भद्राक 37  
 \*भन्दाक 34  
 \*भन्द्र 391  
 भयानक 71

\*भरक 27  
 भरट 142  
 भरण 187; 269, C.  
 भरणि 638  
 भरण्ड 173  
 भरत 207  
 भरथ 282  
 भरि 606  
 भरोमन् 918  
 भरु 716  
 भरुज 134, C.  
 \*भरुट 153  
 \*भरुड 153  
 भर्ग 92  
 भर्गस् 966  
 \*भर्जू 829  
 भर्तु 857  
 \*भर्भर 9  
 \*भर्भरी 9  
 भर्मन् 911  
 भल्लातक 82  
 भल्लुक 51  
 भल्लूक 60  
 भव 2  
 भवत् 886  
 भवन 274  
 भवन्त 221  
 भवान्ति 665  
 भवन्ती 2 1  
 \*भवाणक 68  
 \*भवि 606  
 भविन् 922  
 भविल 481  
 \*भवेणु 772  
 \*भषद् 894, C.  
 भसद् 894

भक्षा 451  
 भस्मन् 911  
 भाटि 618  
 भाण्ड 168  
 भातु 773  
 भानु 786  
 \*भाप 296  
 भाम 338  
 भामा 338  
 \*भार्त्र 447  
 भालु 727  
 भालूक 58  
 भालूक 60  
 भावित्र 460  
 भाविन् 922  
 भावुक 57  
 भासन्त 221  
 भासन्तो 221  
 \*भासयन्त 221, C.  
 भिक्षुणी 198  
 \*भिक्षु 102  
 भित्तिका 76  
 भिदक 30  
 \*भिदथ 234  
 भिदि 609  
 भिदिर 416  
 भिदु 729  
 भिदेलिम 354  
 भिद्र 388  
 \*भिलिङ्ग 103  
 भिल्य 340  
 भिल 464  
 भिषङ् 874  
 भिषज 131  
 भिण्ज 131

भीम 344  
 भीष्म 344  
 \*भुम 396  
 \*भुजप 305  
 भुजि 609  
 भुजिष्य 384  
 भुज्य 802  
 भुरण 190, C.  
 भुरण्यु 746  
 \*भुरिक 45, C. ( See सुरिक )  
 भुरिज् 875  
 \*भुर्भुर 10  
 \*भुलिक 45, C.  
 \*भुलिङ्ग 103  
 भुवन 274  
 \*भुवनु 793  
 \*भुवन्यु 804  
 भुवस् 971  
 भुविस् 996  
 भूक 22  
 भूत 201  
 भूधर 20  
 भूमि 690  
 भूरि 693  
 भूर्ज 134, C.  
 भूर्णि 637  
 भृगु 731  
 भृङ्ग 94  
 भृङ्गार 411  
 भृङ्गन 274  
 भृमल 474  
 भूमि 611  
 भृश 528  
 भेक 21  
 भेदक 30  
 भेर 387



भेल 387, C.  
 भेषज 131  
 भैरव 519  
 भ्रज्जन 274  
 भ्रमर 397  
 भ्रमि 611, C.  
 भ्रातृ 859  
 भ्राष्ट्र 447  
 भ्रू 843  
 भ्रूण 186  
 \*भ्रकन्द 245  
 भ्रकर 403  
 भ्रकुट 154  
 भ्रकुर 424  
 भ्रकोल 495  
 भ्रक्षिका 45  
 भ्रख 89  
 भ्रगध 253  
 भ्रगवन् 902  
 भ्रघा 110  
 \*भ्रङ्गण 187  
 \*भ्रङ्गि 692  
 . भ्रङ्गु 826  
 भ्रङ्ख 84  
 \*भ्रङ्खा 84  
 भ्रङ्गल 465  
 \*भ्रङ्गाल 475  
 भ्रङ्गुल 485  
 \*भ्रङ्गुष 560  
 भ्रङ्छ 124  
 \*भ्रङ्छा 124  
 भ्रज्जन् 900  
 भ्रज्जन 269  
 भ्रञ्च 122  
 भ्रञ्जरी 397  
 भ्रञ्जीर 418

भ्रञ्जुल 487  
 \*भ्रञ्जुला 488  
 भ्रञ्जुषा 560  
 \*भ्रटह 589  
 भ्रटर 397  
 भ्रडुक 55  
 \*भ्रणच 114  
 भ्रणि 607  
 भ्रणिन्द 246  
 भ्रण्ड 168  
 भ्रण्डन 269  
 भ्रण्डयन्त 221, C.  
 \*भ्रण्डयितु 797  
 भ्रण्डल 465  
 \*भ्रण्डाल 475  
 \*भ्रण्डि 607  
 भ्रण्डु 765  
 भ्रण्डुक 58  
 भ्रण्डूर 427  
 भ्रतङ्ग 100  
 भ्रत्सर 439  
 भ्रत्स्य 383  
 भ्रथिन् 926  
 भ्रथुरा 423  
 \*भ्रदच 114  
 भ्रदन 269  
 \*भ्रदयन्त 221, C.  
 भ्रदयन्ती 221, C.  
 भ्रदयितु 797  
 भ्रदार 405  
 भ्रदिरा 412  
 भ्रहु 716  
 भ्रहुर 426  
 \*भ्रहुश 538  
 भ्रह् 387  
 भ्रहन् 904

\*मदुरी 904, C.

मधु 721

मधुक 57

मधुर 426, C.

मधूक 61

मध्य 364

मनस् 952

मनाका 34

\*मनि 612

मनीक 46

मनु 716

मनुस् 997

\*मनूक 58

मन्तु 773

मन्तु 857

मन्त्र 451

मन्त्रि 607

मन्थर 397

मन्थान 276

मन्द् 237

मन्दन 269

मन्दर 397

मन्दसान 279

\*मन्दाका 34

मन्दार 405

मन्दिर 412

मन्दीर 422, C.

मन्दुरा 423

मन्द्र 387

मन्मथ 12

मन्मन 8

मन्या 357

मन्यु 801

\*ममाप्ताल 480

मय 367

मयस् 952

मयु 726

\*मयुक 51

मयूख 91

\*मयूता 215

मयूर 427

मरक 27

\*मरठ 167

\*मरणि 638

मरत 207

\*मरमर 14

मराल 475

मरिच 117

मरीचि 627

मरु 716

मरुत् 889

मरुक 58

मर्क 21

मर्कट 142

मर्जु 833

मर्त 202

मर्त्य 360

मर्दल 465

मर्मन् 911

मर्मर 9

\*मर्मरा 9, C.

\*मर्मरीक 47

मल 472

\*मलक्षु 827

\*मलमल 14

मलय 365

\*मलव 517

\*मलार 405

\*मलीक 46

\*मलूक 58

मल्लक 27

मल्लिका 27

\*मलूक 58  
 \*मवाक 37  
 मशक 27  
 \*मषमष 15  
 \*मष्यष 15  
 \*मसमंस 15  
 मसि 607  
 मसुर 423  
 मसुरा 423  
 \*मसुरि 699  
 मघूर 427  
 मस्त 200  
 मस्तक 77  
 मस्तु 773  
 \*मस्मस 15  
 महत् 884  
 \*महतु 779  
 महन् 902  
 महयाय्य 373  
 महस् 952  
 महातपस् 952, C.  
 महारजन 273, C.  
 महिन 285  
 महिम 349  
 महिला 481  
 महिष 547  
 महिषी 547  
 महेला 492  
 मा 605  
 माकन्दी 245, C.  
 मातरिश्वन् 902  
 माणव 516  
 मात 200  
 मातङ्ग 100  
 मातुलिङ्ग 106  
 मातुलुङ्ग 106

मातृ 859  
 मात्रा 451  
 \*मात्व 525  
 माया 357  
 मायु 726  
 मारि 606  
 मारिष 549  
 मारीच 118  
 मार्क 21  
 मार्ग 96, C.  
 मार्जार 405  
 मार्जालीय 377  
 \*मार्जूल 491, C.  
 मालव 517  
 माला 462  
 मालु 727  
 मालुधानी 727, C  
 मालूर 428  
 माष 540  
 मास 564  
 मासर 439  
 माहिन 285  
 \*माहूर 428  
 मांस 564  
 मितहु 745  
 मित्र 454  
 मित्रयु 741  
 मिथस् 971  
 मिथिला 483  
 मिथुन 290  
 मिथुस् 1000  
 मिथ्या 601  
 मिहिर 416  
 मीन 261  
 मीर 392  
 \*मीरा 392

मीवर 443  
 मीवा 514  
 मुकय 371  
 मुकुट 154  
 मुकुन्द 250  
 \*मुकुय 371  
 मुकर 424  
 मुकल 487  
 मुख 89  
 मुखर 403  
 मुचिर 416  
 मुचुकुन्द 250  
 \*मुणुमुण 17  
 मुण्ड 170  
 मुतव 519  
 \*मुदि 609  
 मुदिर 416  
 \*मुदेर 431  
 मुद्र 93  
 मुद्रर 404  
 \*मुद्ररी 404  
 मुद्रल 474, C.  
 मुद्रा 388  
 मुधा 602  
 मुनि 612  
 मुमुचान 278  
 मुरज 132  
 मुरल 474  
 \*मुरव 518  
 \*मुसुट 155  
 \*मुसुमुर 17  
 \*मुसुम्ब 326  
 मुसुर 10  
 \*मुसुण्डि 633  
 मुष्क 22  
 मुष्टि 651

\*मुष्म 340  
 मुसल 468  
 मुस्ता 201  
 मुहिर 416  
 \*मुहुरि 700  
 मुहुम् 1000  
 मुहूर्त 204  
 मुक 22  
 मृत 201  
 मूत्र 449  
 मूर्ख 86  
 मूर्धन् 902  
 मूल 463  
 मूलेर 431  
 मूषा 542  
 मूषिक 43  
 \*मृकण्डुक 767  
 मृगयु 741  
 मृडीक 48  
 मृणाल 476  
 मृत 202  
 मृत्यु 805  
 मृदङ्ग 101  
 मृदर 399  
 \*मृदीका 49  
 मृदु 729  
 मृदीका 49  
 \*मृधान 277  
 मृषा 599  
 \*मृषाण 191  
 मेकल 497  
 मेखला 497  
 मेचक 33  
 मेयि 608  
 मेदम् 952  
 मेनका 33

मेनि 612  
 मेरु 806  
 मेघ 540  
 \*मेसर 439  
 मोक्ष 564  
 मोचा 122  
 मोर 434  
 भौकुलि 703  
 भौलि 701  
 \*भ्लातु 773  
 भ्लिच्छ 3  
 \*भ्लिच्छ 880  
 भ्लेच्छ 3  
 \*भ्लेच्छ 980  
 यकृत् 892  
 यक्ष 564  
 यक्ष्म 338  
 यक्ष्मन् 916  
 यज्ञत 207  
 यज्ञत्र 456  
 \*यजुना 288  
 यजुस् 997  
 \*यज्ञेणु 772, C.  
 यज्यु 801  
 यति 607  
 यद् 895  
 यदु 783  
 यन्त्र 451  
 \*यमड 171  
 यमल 465  
 यमुना 288  
 यमुन्द 249  
 ययाति 664.  
 ययी 714  
 ययु 733

यवन 269  
 यवस 571  
 यवाण् 850  
 यवाष 545  
 यवास 574  
 यशस् 958  
 यष्टि 646  
 यस्क 26  
 \*यद्वा 514  
 \*याचेलिम 354, C.  
 \*याजन्य 379  
 यातु 773  
 यातृ 856  
 यात्रा 451  
 यादस् 968  
 याम 338  
 यामन् 911  
 यावस 571  
 युगल 474  
 युग्म 345  
 \*युज्ञान 277  
 युधान 277  
 युध्य 340  
 युपुधान 278  
 युवति 658  
 युवन् 901  
 \*युवान 277  
 \*युषाण 191  
 युष्मद् 899  
 यूका 24  
 यूथ 231  
 यूष 297  
 यूष 541  
 \*यूषा 541  
 योगस् 966  
 योनि 677

\*योमि 687  
 योषा 541  
 योषित् 887  
 योस् 1005  
 रक्षस् 952  
 \*रगह 589  
 रघु 740  
 रङ्ग 63  
 रङ्गु 749  
 रङ्ग 92  
 रचना 269, C.  
 रजत 208  
 रजन 273  
 रजनि 681  
 रजस् 971  
 रज्जु 717  
 \*रञ्जसान 279  
 गण्ड 168  
 गण्डा 163  
 गतू 840  
 गत् 264  
 गथ 227  
 गन्धस 569  
 गन्ध 396  
 \*रपठ 167  
 रभस 572  
 रमठ 167  
 रमण्य 379  
 रमति 653  
 \*रमथ 232  
 \*रमभ 329  
 \*रम्पा 296  
 रम्भा 327  
 रम् 387  
 \*रह 464, C.

रवण 187  
 रवथ 235  
 रवि 606  
 रधाना 270  
 रक्षि 688; 270, C.  
 रसना 269  
 \*रसायु 1, C.  
 रत्न 260  
 रत्ना 260  
 रहस् 952  
 रहस् 952  
 रा 605  
 \*राक 21  
 राका 21  
 राजन् 900  
 राजन्य 379  
 राजानक 71  
 राजि 618  
 रात्रि 696  
 \*रान्निगेण 199, C.  
 राशि 622; 270, C.  
 राष्ट्र 446  
 रासभ 329  
 रास्ना 260  
 राहु 1  
 रिवथ 227  
 रिक्ता 567  
 \*रिज 396  
 रिपु 798  
 रिप् 388  
 \*रिफ ( I ) 316, G. ( See रफ )  
 रिष्टि 651  
 रिष्य 511, C.  
 \*रीत 201  
 रुक्म 346  
 \*रुक्मल 502

रुचक 29  
 रुचि 609  
 रुचिर 416  
 रुचिष्य 384  
 रुदथ 234  
 रुद्र 388  
 रुधिर 416  
 रुमा 340  
 रुम्र 393  
 रुरु 807  
 रुवथ 235  
 \*रुषू 844  
 \*रुहसान 280  
 रुहन् 906  
 रूप 297  
 रेक्णस् 980  
 रेणु 768  
 रेतस् 978  
 रेतोधस् 974  
 रेपस् 981  
 रेफ 314  
 रेवन्त 221  
 रेहत् 882, C.  
 रे 866  
 रोचन 269  
 रोचना 269  
 रोचिस् 989  
 \*रोतृ 857  
 रोदस् 952  
 \*रोदुस् 997  
 रोधस् 952  
 रोध 387  
 रोमन् 916  
 रोहण 187  
 रोहन्त 220  
 रोहनी 220

रोहि 608  
 रोहित् 887  
 रोहित 210  
 रोहीतक 79  
 रोहिष 548  
 रोहिषी 548  
 लकुच 119  
 लकुल 487, C.  
 लक्षण 187  
 लक्ष्मन् 911  
 लक्ष्मी 715  
 \*लगह 589  
 लगुड 177  
 \*लघक 33  
 लघद् 877  
 \*लघट 144, C.  
 लघु 740  
 लङ्का 63  
 लङ्कक 27  
 लज्जालु 822  
 \*लज्जू 829  
 लटह 589  
 लट्टा 505  
 लता 208  
 लतु 780  
 लत्तिका 76  
 लभस् 572  
 लभक 33  
 लम्बन 273, C.  
 \*लम्बूष 560  
 लय 367  
 \*ललह 589  
 ललाट 145  
 ललामन् 916  
 ललङ्क 98  
 लवण 190

लवानक 70  
 \*लवानक 71  
 लवि 606  
 लवित्र 459, C.  
 लघुन 289  
 लघ्व 509  
 \*लघुष 559, C.  
 लहोड 172  
 लह्य 364, C.  
 लाक्षा 597  
 लाङ्गल 466  
 लाङ्गूल 491  
 \*लाणक 68  
 \*लात 209  
 लाव 505  
 \*लावाल 479  
 लिक्षा 567, C.  
 \*लिखक 29  
 \*लिखि 609  
 लिगु 740  
 लिङ्ग 102  
 \*लिन्दुम 352  
 लिपि 609  
 लिप्त 204  
 लिप्य 509  
 लुलाय 372  
 \*लुधन् 901  
 \*लुसभ 331  
 लृता 202  
 लूनि 679  
 \*लेहड 171  
 \*लोकयु 741  
 लोत 202  
 लोत्र 461  
 लोप्त्र 451

लोयन् 916, C.  
 लोल 494  
 लोष्ट 138  
 लोष्टु 716  
 लोह 586  
 लोहित 210, C.  
 वकुल 486  
 वकोट 161  
 वक्त्र 451  
 \*वक्र 790  
 वक्र 388  
 वक्षस् 983  
 वधु 790  
 वङ्कि 692  
 वङ्गण 190  
 वचकु 796  
 \*वचन 456  
 वचस् 952  
 \*वचुष्य 385  
 वज्र 387  
 वज्रधर 20  
 वज्रध 232  
 \*वज्रूल 488  
 वज्रूल 487  
 वट 139  
 \*वटम्ब 321  
 वटर 397  
 \*वटवक 33  
 \*वटवा 515  
 वटि 607  
 वटु 716  
 वटर 397  
 वडभी 329  
 वडवा 515  
 वडिश 535



वणिज् 875  
 वण्ट 162  
 वण्ड 168  
 वनण्ड 175  
 वत्स 564  
 वत्सर 439  
 वह 2  
 \*वदन्तु 793  
 वदन्त 221  
 वदन्ति 605  
 वदन्ती 221  
 \*वद्वद 14  
 वदान्य 381  
 वधक 33  
 वधत्र 456  
 \*वधन 33, C.  
 \*वधि 607  
 \*वधितृ 33, C.  
 वधू 832  
 वधूटी 157  
 \*वधूल 488  
 वध्य 33, C.  
 वनि 607  
 वनिष्ठ 732  
 वन्दथ 232  
 वन्दाक 34  
 वन्दि 607  
 वन्द्र 387  
 \*वपत्र 456  
 वपुष 557  
 वपुस् 997  
 \*वप्य 296  
 वप्र 387  
 वप्रि 692  
 वमक 27  
 \*वमड 171  
 \*वमत्र 456

\*वमर 397  
 \*वमुक 51  
 वम्र 387  
 वन्नि 387  
 वय 367  
 वयस् 952  
 \*वयिम 350  
 वयुन 288  
 वयोधस् 974  
 वर 2  
 वरक 27  
 वरट 142  
 वरण 187  
 वरण्ड 173  
 वरत्रा 456  
 \*वरवर 14  
 वराट 145  
 वराल 475  
 वराह 591  
 \*वरि 606  
 \*वरिम 349  
 वरुट 153  
 वरुड 153  
 वरुण 196  
 वरुत्र 461, C.  
 वरुक 61  
 वरुथ 236  
 \*वरुष 560  
 वरेण्य 382  
 वर्कर 435  
 वर्ग 92  
 वर्चस् 952  
 वर्ण 182  
 वर्णसि 709 (Twice).  
 वर्णु 768  
 वर्तका 27

वर्तनि 680  
 \*वर्ताका 34  
 वर्ति 610  
 वर्तिका 27, C.  
 वर्तुल 485  
 वर्त्तिका 75  
 वर्त्मन् 911  
 वर्धकि 624  
 \*वर्धसान 281  
 वर्ध 387  
 वर्षस् 981  
 वर्मन् 911  
 वार्ध 687  
 वर्वर 9; 441  
 वर्वरी 9; 441  
 ववरीक 47  
 \*वर्वरीका 47  
 वर्वि 704  
 वर्ष 540  
 वर्षा (Pl-) 540  
 वर्ष्मन् 911  
 वर्स 564  
 वलक्ष 596  
 \*वलत 207  
 \*वलप 304  
 वलभी 329, C.  
 वलय 365  
 वलि 607  
 वलीक 46  
 वल्क 21  
 वल्कल 496  
 वल्गु 758  
 वल्गुला 487, C.  
 \*वल्ल 338  
 \*वल्लि 687  
 वल्लीक 50

वलकी 27  
 वल्लभ 329  
 वल्लरि 698  
 वल्लव 515  
 वल्लि 607  
 वल्लूर 427  
 वल 528  
 वशि 607  
 \*वश्रि 692  
 वसति 653  
 वसन्त 221  
 वसाति 662  
 वसि 619  
 वसु 716  
 वसुरोचिस् 989, C.  
 \*वसुशर्मन् 911, C.  
 वस्त 200  
 वस्ति 646  
 वस्तु 774  
 वस्त्य 360  
 वल 451  
 वस्त 258  
 वहति 653  
 वहनु 779  
 वहन 269  
 वहन्त 221  
 वहन्ती 221  
 वहल 465  
 \*वहस 571  
 वहि 607, C.  
 वहित्र 459  
 \*वहिर 412  
 \*वहेणु 772, C.  
 वह्नि 677  
 वंश 527  
 वा 605

वायुरा 426  
 वाजि 618  
 वाणि 618; 634  
 वाणी 618, C.  
 \*वाणीचि 629  
 वात 200  
 \*वातप 307  
 वातप्रमी 713  
 वाति 657  
 \*वादि 618  
 वादित्र 460  
 वानर 403, C.  
 वानीर 421  
 वापि 618  
 \*वापीर 421  
 वाम 388  
 वामन् 911  
 \*वामि 618  
 \*वायति 657  
 वायस 570  
 वायु 1  
 वार् 944  
 वारङ्ग 99  
 \*वाराणसि 708  
 वारि 606  
 \*वारिणि 644  
 वार्ताक 37  
 \*वार्ताकी 37, C.  
 वालुक 57, C.  
 वालुकी 57, C.  
 वाल्मीक 50  
 वावदूक 61, C.  
 \*वाशर 397, C.  
 वाशि 607  
 \*वाशुर 423  
 \*वाशुरा 423

वाश्र 387  
 वाश्रा 387  
 वासर 397  
 वासव 516  
 वासम् 970  
 वासा 564  
 वासि 619  
 वासिका 40  
 वासुरा 423  
 वास्तु 774  
 वाहस 571  
 \*वाहि 618  
 वाहीक 50  
 वि 616  
 विकसुक 52  
 \*विकस 393, C.  
 विकुक्ष 393  
 विक 22  
 विचकिल 484  
 विचक्षण 187  
 विचल्युस् 1001, C.  
 विटप 305  
 विडङ्ग 101  
 विडाल 476  
 \*विदूर 429  
 वितण्डा 168  
 वितस्ता 200  
 वितस्ति 646  
 विथुर 426  
 विद 6  
 विदथ 234  
 \*विदन 275  
 विदल 474  
 \*विदाका 35  
 विदि 610  
 विद 792

विदुल 486  
 \*विदुष 558  
 विद्रधि 676  
 \*विद्रु 745  
 विद्रुम 352  
 विधर्मन् 911, C.  
 विधस् 972  
 विधु 729  
 विधुर 425  
 विन्दु 716  
 विन्ध्य 364  
 विपाद् 950  
 विपिन 284  
 विप्र 396  
 वियत् 882, C.  
 विरल 474  
 विराट 148  
 विरिञ्चि 617  
 विरोचन 269, C.  
 \*विलङ्ग 101  
 \*विलटा 143  
 विलम्ब 323  
 \*विलसि 660  
 विलात 209  
 विलाल 476, C.  
 \*विलाह 592  
 \*विलिम्ब 324  
 विल्य 340  
 \*विवत्सर 439, C.  
 विश् 950  
 विशाम्य 296, C.  
 विशास्तृ 857, C.  
 \*विशंस्थुल 487  
 \*विशा 600, C.  
 विशाख 85, C.  
 विशाखा 85, C.

विशाल 476  
 विशिख 85, C.  
 विशिखा 85, C.  
 विशिष 309  
 \*विशेलिम 354  
 विश्रि 693  
 विश्व 511  
 विश्वप्सन् 902  
 विश्वभानु 736, C.  
 विश्वभोजस् 956  
 विश्वयु 741  
 विश्ववेदस् 956  
 विष 5  
 विषाण 191  
 विष्टप 307  
 विष्टि 651  
 विष्टा 163  
 विष्णु 769  
 विस 579  
 \*विसा 600  
 विस्त 201  
 विस्र 388  
 \*विहड 172  
 \*विहण 189  
 विहा 600  
 विहायस् 976  
 \*विहेलिम 354  
 वीक 22  
 \*वीका 22  
 वीचि 628  
 वीणा 183  
 वीतंस 565  
 वीथि 669  
 वीध 398  
 वृक 22  
 वृक 26

वृक्ष 567  
 \*वृक्ष 94  
 वृजन 273  
 वृजिन 283  
 वृति 610  
 वृत्र 388  
 वृत्रवध 33, C.  
 वृथा 601  
 वृधसान 281  
 \*वृधूक 61  
 वृन्ताक 37  
 वृन्ताकी 37, C.  
 वृन्द 240  
 वृश 528  
 वृशय 369  
 वृश्चिक 41  
 वृषण 188  
 वृषन् 901  
 वृषभ 331  
 वृषय 369  
 वृषल 468  
 वृषा 599  
 \*वृषाण 191  
 वृष्णि 635  
 वेग 92  
 वेणि 634  
 वेणु 768  
 वेण्णा 182  
 वेतन 292  
 वेतस 580  
 वेताल 480  
 वेत्र 451  
 वेदि 610  
 वेधस् 972  
 वेन 258  
 \*वेनि 677

\*वेपुस् 997  
 वेमन् 916  
 \*वेविज् 932, C.  
 \*वेविष् 932, C.  
 वेशन्त 219  
 वेश्मन् 911  
 \*वेष्टिम 349  
 वेण्य 296  
 वेसर 439  
 वेहन् 882  
 वैतरणी 638, C.  
 वैतालीय 378  
 वैष्ट 447  
 व्यलीक 46, C.  
 \*व्यलीका 46, C.  
 व्याड 171  
 व्याम 338  
 व्यामन् 914  
 व्येमन् 914  
 व्योमन् 914  
 व्रत 208  
 व्रतति 655  
 व्रध 268  
 व्राजि 618  
 व्रान 209  
 \*व्रीलस 572, C.  
 व्रीहि 710  
 शकट 142  
 \*शकटि 680  
 \*शकन्धू 848  
 शकल 465  
 \*शकाल 475  
 शकुन 288  
 शकुनि 684  
 शकुन्त 223  
 शकुन्ति 666

शकुल 485  
 शकुत् 891  
 \*शकोट 160  
 \*शकोल 498  
 शक्ति 696  
 शक्य 357  
 शक्र 387  
 शक्ति 695, C.  
 शल 462  
 शकन् 904  
 शकरी 904, C.  
 शकु 749  
 शकुला 485  
 शकुल 84  
 शक्ती 607, C.  
 शठ 165  
 शण्ड 165  
 शण्ड 168  
 शण्डिल 481  
 शण्ड 179  
 शतद्रु 745  
 शतेर 482  
 शक्ति 696  
 शत्रु 809  
 शत्रि 692  
 शत्रु 809, C.  
 शनि 678  
 शनैस् 1004  
 शपथ 282  
 \*शपथ 505  
 शफ 316  
 शफर 401  
 शवर 397  
 शम् 287  
 \*शम्भल 480  
 शम् 987  
 30

शमय 232  
 शमल 470  
 \*शमाह 591  
 \*शमेणु 772, C.  
 शम्पा 296  
 शम्भ 318  
 शम्बर 444, C.  
 शम्भल 499  
 \*शम्भशम्भ (Dual) 318  
 शम्भूक 61  
 शय 2  
 शयण्ड 176, C.  
 शयत 207  
 शयथ 232  
 शयाण्ड 176, C.  
 शयानक 71  
 शयु 716  
 शयुन 288  
 शर 2  
 \*शरङ्ग 98  
 \*शरठ 167  
 शरण 187  
 शरण्ड 173  
 शरण्य 379  
 \*शरत् 888, C.  
 शरद् 894  
 शरभ 329  
 \*शराट 145  
 शराव 520  
 शरि 619  
 शरीर 418  
 शरु 716  
 शर्करा 435  
 \*शर्कर 426  
 शर्मे 838  
 शर्मन् 911

\*शर्मि 687  
 शर्व 505  
 शर्वर 441  
 शर्वरी 441  
 शर्शरीक 47  
 \*शर्शरीका 47  
 शलङ्कु 755  
 \*शलत् 883, C.  
 शलभ 329  
 शलल 465  
 \*शलशल 14  
 शलाका 34  
 शलादु 763  
 शलालु 822  
 \*शलाहक 81  
 शलक 21  
 शल्य 357  
 शवल 470  
 शवस् 955  
 शप्कुली 487  
 शप्प 299  
 .शख 454  
 शंकर 403  
 शंस्तु 857  
 शाकर 904  
 शाखा 85  
 शाखोट 160  
 \*शाङ्गर 403, C.  
 शाण 182  
 शाद 237  
 शाम्भूक 61  
 शारि 619  
 शार्ङ्ग 96  
 शार्ङ्गल 491  
 शाला 462

शालि 618  
 शालु 727  
 \*शालू 835, C.  
 शालूक 59  
 शालूर 428  
 शाल्मल 502  
 शाल्मलि 703  
 \*शाल्वल 500, C.  
 शाव 505  
 शास्तृ 857  
 शास्त्र 446  
 शिक्व 364  
 शिखर 400  
 शिखा 85  
 शिपु 811  
 \*शिरू 102  
 शिरूधानक 70  
 \*शिरूधानक 71  
 शिति 651  
 शिथिर 414  
 शिथिल 414, C.  
 शिनि 678  
 शिफा 316  
 शिम्ब 325  
 शिम्बी 325  
 शिरस् 971  
 शिरि 609  
 शिरीष 554  
 \*शिर्शिर 10  
 \*शिलम्ब 323  
 शिलिन्ध 396  
 \*शिलिशिल 17 (See. सिमिशिल)  
 \*शिलीक 48  
 शिम्प 300  
 शिव 506  
 शिवा 506

शिवि 706  
 शिविर 413  
 शिशिर 413  
 शिशु 747  
 शिशुमार 411, C.  
 शिश्र 267  
 शिश्विदान 278  
 शिशपा 306  
 शीकर 397  
 शीघ्र 396  
 शीत 201  
 शीतल 501  
 \*शीतारु 816  
 शीतालु 816, C.  
 शीधु 784  
 शीन 261  
 शीभर 397  
 \*शीम् 941  
 शीर 388  
 शीर्णि 685  
 शीर्वि 705  
 शीर्व 567  
 शील 463  
 शीवन् 906  
 शु 743  
 शुक्र 22  
 शुक्त 204  
 शुक्ति 651  
 शुक्र 388  
 शुक्र 463 ; 388, C.  
 शुक्ति 707  
 शुक्र 107  
 शुक्रा 107  
 शुचि 609  
 शुष्टि 608  
 शुष्ठा 170

शुनासीर 743, C.  
 शुन्यु 801  
 \*शुभाका 85  
 शुभ्र 388  
 शुभि 693  
 शुल्क 26  
 शुल्य 319  
 शुषि 609  
 शुषिर 416  
 शुष्क 22  
 शुष्ण 183  
 शुष्य 340  
 शुष्यन् 916, C.  
 शूक 24  
 शूकल 474  
 शूका 24  
 \*शूथ 227  
 शूद्र 394  
 शूर 392  
 शूर्प 298  
 शूद्वल 498  
 शूद्वला 498  
 शूङ्ग 96  
 शूङ्गेर 432, C.  
 शूङ्गाट 148  
 शूङ्गार 411  
 \*शूदर 403  
 \*शूधू 844  
 शेकु 749  
 शेखर 400  
 शेत्य 360  
 शेप 296  
 शेपस् 982  
 शेपाल 501  
 शेफ 314  
 शेफस् 982



\*शैलिशिल 19  
 शैलु 820  
 शैव 506  
 शैवल 501  
 शैवा 506  
 शैवाल 501, C.  
 शैव 543  
 \*शैलिशिल 19  
 शैलूष 561  
 शैवल 501  
 शैवाल 501  
 शोचिस् 989  
 शोणित 210  
 शोफ 316  
 \*शोभुशुभ 19  
 शौण्डीर 418  
 \*शौभुशुभ 19  
 शमश्रु 810  
 \*शमेच 452  
 श्याम 340  
 श्यामा 340  
 श्यामाक 37  
 श्याल 462  
 श्याव 505  
 श्येत 210  
 श्येन 282  
 \*श्रन्धि 607  
 श्रय 367  
 \*श्रवट 142  
 श्रवण 187  
 श्रवाप्य 373  
 \*श्रिवस 572  
 \*श्रुतयशस् 958, C.  
 \*श्रेहि 631  
 श्रेणि 634  
 श्रोणि 634  
 श्रौच 451

श्रवण 186  
 श्रिकु 739  
 श्रेष्मन् 911  
 श्रेष्मातक 83  
 श्वन् 902  
 \*श्वफल्क 26  
 श्वभ्र 396  
 \*श्वयस् 955  
 श्वयीचि 627  
 श्वशुर 426  
 श्वित्र 388  
 श्वेत् 452  
 वण्ड 168  
 वण्ड 179  
 वष 951  
 सकु 773  
 सक्षि 669  
 सक्षि 625  
 सगर 403  
 सचिव 522  
 सटा 139  
 सत्त 451  
 सत्य 364  
 \*सदनि 680  
 सदम् 952  
 सद्यन् 911  
 \*सद्वि 692  
 सधिव 992  
 सना 604  
 सनि 607  
 सनुतर् 947  
 सप्तन् 903  
 सप्ति 646  
 सभा 330 ; 605.  
 सप् 937  
 \*समञ्जि 607, C.

समयपा 598  
 समय 397  
 समिथ 229  
 समीक 50  
 समीच 112  
 समीची 112  
 समीरण 187  
 समुद्र 388, C.  
 सय 367  
 सरक 27  
 \*सरका 27  
 सरघा 111  
 सरट 142  
 \*सरइ 878  
 \*सरड 171  
 सरणि 638  
 सरण्ड 173  
 सरण्यु 803  
 सरमा 347  
 सरयु 803  
 सरयू 803, [C.]  
 सरल 465  
 सरख 952  
 \*सरसर 14  
 \*सरासर 16  
 सरि 606  
 सरित् 887  
 सरिर 412  
 सरीमन् 918  
 सरीखण 18  
 सर्ज 829  
 \*सर्जर 427  
 सर्ग 296  
 सर्पिच 989  
 \*सर्ण 182  
 सर्ग 838

सर्व 505  
 सर्वप 318  
 \*सलसल 14  
 सलिल 412, C.  
 सलकी 27  
 सल्य 510  
 सवन 274  
 सवीमन् 918  
 सव्य 357  
 सव्यष्टु 855  
 सश्वत् 882, C.  
 सस्य 357  
 सहस् 952  
 सहसान 279  
 सहस्र 387, C.  
 \*सहान्य 381  
 \*सहिर 412  
 सहुरि 699  
 सहोर 433  
 सद्य 357  
 \*सह 387  
 संकषुक 52  
 \*संगीथ 231, C.  
 \*संचक्षत् 969, C.  
 \*संचक्षुत् 1001, C.  
 \*संचाकु 754  
 संघ्या 359  
 संपाति 618  
 संयद्वर 444  
 संवत्सर 489, C.  
 संवसथ 233  
 संश्वत् 882  
 ससवान 276  
 \*संस्पर्शन 276  
 सा 605  
 साक्षात् 882

सात्मन् 916  
 सादि 618  
 साधन्त 221  
 साधयन्त 221, C.  
 साधयन्ती 221, C.  
 साधु 1  
 सानसि 709  
 सानु 1  
 सान्द्र 396  
 सामन् 915  
 सामि 687  
 साय 357  
 सायम् 936  
 सारङ्ग 99  
 सारथि 670  
 सारस 570  
 \*सार्ध 447  
 सार्ध 230  
 साल्य 510  
 साल्वा 259  
 साहि 618  
 सिकता 208  
 सिक्थ 227  
 सित 203  
 सिध्म 340  
 सिध्म 388  
 सिन 262  
 सिन्दूर 430  
 सिन्धु 717  
 सिम 348  
 \*सिमीक 44, C.  
 सित 388  
 \*सिलिल 17 ( See शिलिल )  
 \*सिव 5  
 \*सिवन 273  
 \*सिवस 572

\*सिवाकु 753  
 सिंह 588  
 सिंहल 474  
 सीता 203  
 सीम् 941  
 सीम् 348  
 सीयन् 915  
 सीयन्त 222  
 सीमिक 44  
 सीमिका 44  
 सीर 392  
 सीरा 392  
 सीस 577  
 सु 743  
 सुक 22  
 सुल 87, C.  
 \*सुगेष्ठा 199, C.  
 सुत 203  
 सुतपस् 952, C.  
 सुदेष्ठा 199, C.  
 सुनफा 316, C.  
 सुनीथ 227, C.  
 सुन्द 240  
 सुन्दर 397  
 सुप्रतीक 50, C.  
 सुमनस् 976  
 सुम्न 266  
 सुयशास् 958, C.  
 सुर 5 ; 388  
 सुरण 273  
 सुरत 201, C.  
 सुरा 388  
 \*सुरिक 45, C. ( See भुरिक )  
 सुरङ्गा 108  
 \*सुरसुर 17  
 सुवन 274

सुवर्चला 474, C.  
 सुवर्चस् 952, C.  
 सुवसथ 233  
 सुविद्व 457  
 सुष्टु 732  
 \*सुखयु 741  
 सुचोतस् 978, C.  
 सुष्म 840  
 सूकर 436  
 सूक्ष्म 346  
 सूच 121  
 सूची 121  
 सूत 203  
 सूत्र 449  
 सूना 263  
 सुरु 788  
 सूप 297  
 सुम 340  
 सुर 388  
 सुरत 204  
 सुरथ 231  
 सुरि 693  
 सूर्ध 298  
 सूर्मि 689  
 सूर्मी 346  
 \*सुष 542  
 सूक 22  
 \*सूका 22  
 सूकान् 907  
 सूगाल 478  
 \*सूति 609  
 सूनि 635  
 \*सूणीक 50  
 सूणीका 50  
 सूत्यन् 906  
 सूत्यरी 906

मृदाकु 756  
 मृपाट 146  
 मृपाटी 146  
 \*मृप्यन् 912  
 मृप्र 388  
 \*मृप्रा 388  
 \*सेचिय 349  
 सेतु 773  
 सेना 262  
 सैरिभ 832  
 \*सोनि 677  
 सोम 388  
 सोमन् 911  
 सौविद्व 464  
 स्कन्ध 251  
 स्कन्धस् 960  
 स्तनयिह 797  
 स्तवक 27  
 स्तम्भ 320  
 स्तरी 711  
 स्तरीमन् 918  
 स्तव 2  
 \*स्तादि 606  
 स्तिभि 613  
 \*स्तीर्णि 635  
 स्तीर्वि 705  
 \*स्तुविस् 996  
 स्तूप 297  
 स्तेन 268  
 स्लोक 21  
 स्तोम 838  
 स्त्री 450  
 स्थण्डिल 484  
 स्थपुट 155, C.  
 स्थल 473  
 स्थानि 607

\*स्थव 518  
 स्थवि 706  
 स्थविर 417  
 \*स्थाघ 109  
 स्थानु 768  
 स्थामन् 911  
 स्थाय 357  
 \*स्थाया 357  
 स्थाल 473  
 स्थिर 416  
 स्थिति 706  
 स्थुल 486  
 स्थूणा 185  
 स्थूर 429  
 \*स्थूराकु 728  
 स्थूरा 429  
 स्थूलपृषती 884, O.  
 \*क्षय 367  
 क्षान 446  
 क्षाणु 1  
 क्षावन् 904  
 क्षुषा 542  
 \*क्षुहि 609  
 क्षेडन् 900  
 क्षेडु 716  
 \*क्षर्शान 276  
 क्षृक्का 26, O.  
 क्षृहयाप्य 378  
 क्षटिक 38  
 \*क्षवि 706  
 क्षार 387  
 क्षिर 417  
 \*क्षिपि 706  
 क्षुल्लिङ्ग 102  
 क्षुल्लिङ्गा 102  
 क्षन्धन 269

स्थमीक 46  
 स्थमीका 46  
 स्थूम 340  
 स्थोन 258  
 \*स्थोनाक 37, O.  
 \*क्षज्वन् 907  
 क्षाक् 870, O.  
 \*क्षट 146  
 \*क्षिणि 644  
 क्षुच् 871  
 क्षुव 511  
 क्षीतस् 978  
 स्व 514  
 स्वधा 602  
 स्वन्न 258  
 स्वप्न 258  
 स्वयम् 984  
 स्वर 946  
 स्वह 716  
 स्वर्ग 92  
 स्वर्मानु 786, O  
 स्वसृ 853  
 स्वस्ति 650  
 स्वाति 620, O.  
 स्वादु 1  
 स्वाहा 603  
 \*हनु 791  
 \*हनु 809  
 हय 227  
 \*हनि 618, O.  
 हनु 791  
 \*हनुष 557  
 हनुष 560  
 हनु 778  
 हम्मा 327  
 \*हवि 606

\*हयुषा 557  
 \*हरणि 638  
 \*हराणक 68  
 हराद्धर 16  
 हरि 606  
 हरिण 194  
 हरिन् 887  
 हरित 210  
 हरिद्रु 745  
 हरिमन् 917  
 हरिशर्मन् 911, C.  
 हरीतकी 79  
 \*हरामन् 918  
 हरेण् 772  
 हर्न् 557  
 हर्म्य 364  
 हर्यत 207  
 हर्षयितु 797  
 हर्षुल 485  
 \*हलहल 14  
 हलि 607  
 हविस् 989  
 \*हव्य 299  
 हस्त 200  
 हस्त 357  
 हंस 564  
 हा 605  
 \*हातु 773  
 \*हादि 618  
 हानि 618, C.  
 हान्त्र 447  
 हाङ्गूर 430, C.  
 हारीत 213  
 \*हार्ग 96, C.  
 \*हार्णि 636,  
 हिकु 760  
 हिडिम्ब 324  
 \*हिण्डि 608  
 हित 201

हिन्ताल 480  
 हिवुक 57  
 हिम 341  
 हिरण्य 380  
 \*हिलिहिल 17  
 \*हिंसीन 286  
 हिंसीर 418  
 हीक 24  
 हुड 170  
 \*हुण्डि 608  
 \*हुलुहुल 17  
 हुण 183  
 \*हुर्णि 637  
 ह्वन 906  
 हव्य 370  
 हविक 45  
 \*हवि 609  
 हवीक 48  
 \*हृ 729  
 हेनु 773  
 हेम 341  
 हेमन 911  
 हेमन्त 222  
 हेलिहिल 19  
 हेलिहिल 19  
 होत् 863  
 होत्र 451  
 होत्रा 451  
 होत्र 525  
 होम 338  
 होमन् 911  
 होमिन् 927  
 होग 434  
 ह्यस् 953  
 ह्यस् 505  
 हीक 25  
 हीकु 750  
 हीक 25  
 हीकु 750













